

R

G

B

WH

GR

BL

Grey Scale #13

C

M

Y

K

DANES-PICTA.COM

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

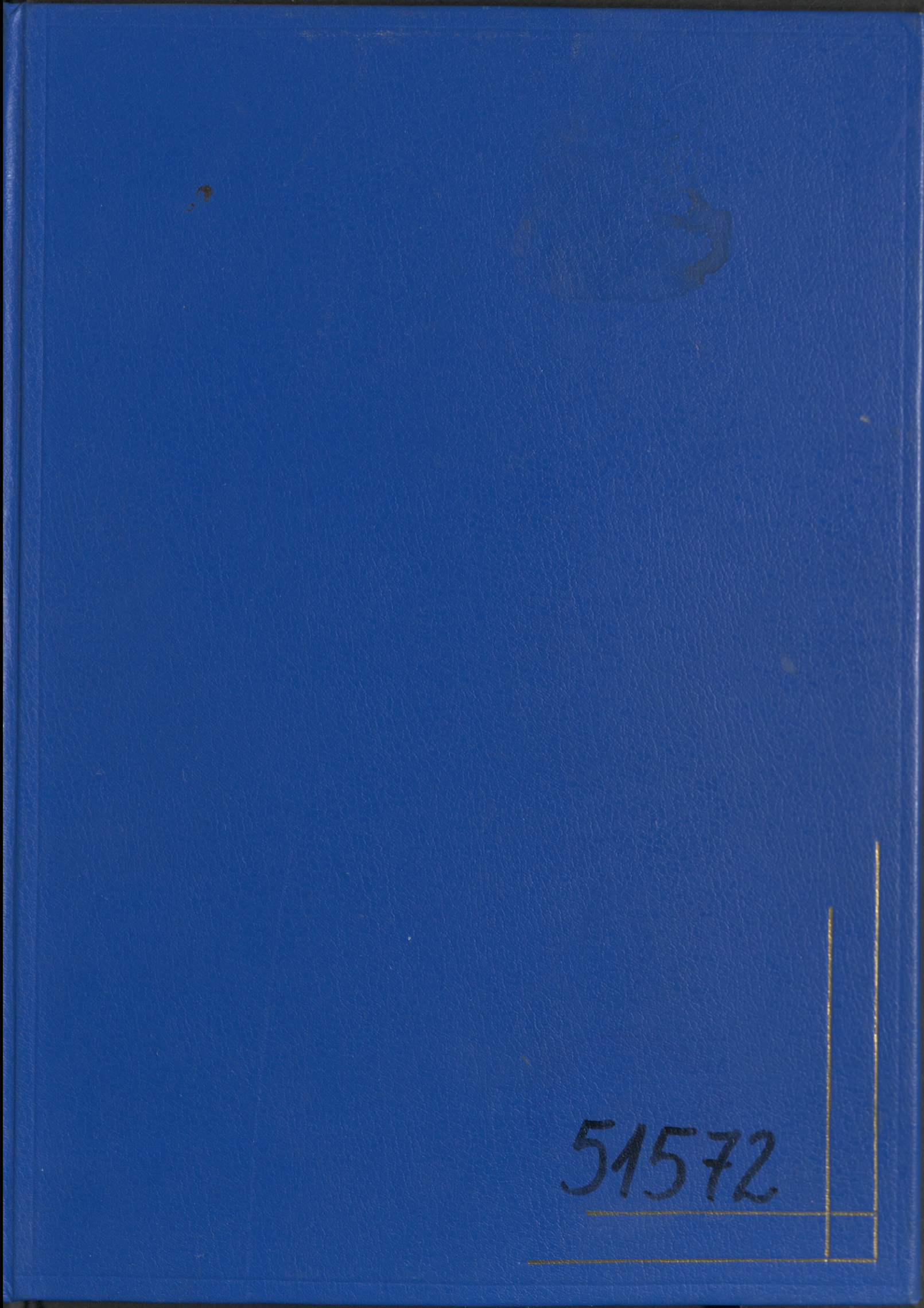
15

B

17

18

19

51572

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Colour Chart #13

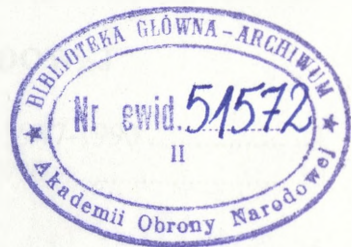
DANES-PICTA.COM

51572

Uniwersytet Warszawski
Wydział Historyczny
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych

Maria Janowicz
Nr albumu 1108

**Druki XIX-wieczne z zakresu wojskowości
w zbiorach Biblioteki Głównej
Akademii Obrony Narodowej w Warszawie**

Praca magisterska
napisana pod kierunkiem
prof. dr. hab. Józefa Wojakowskiego

Warszawa 1998

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
WYKAZ SKRÓTÓW	5
1. DZIEJE POLSKICH BIBLIOTEK WOJSKOWYCH W LATACH 1765-1947	
1. 1. Historia bibliotek wojskowych w latach 1765-1918	9
1. 2. Bibliotekarstwo wojskowe w okresie międzywojennym	18
1. 3. Odbudowa bibliotekarstwa wojskowego po II wojnie światowej	22
2. BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII OBRONY NARODOWEJ W WARSZAWIE. ZARYS HISTORYCZNY	
2. 1. Biblioteka Główna Akademii Sztabu Generalnego w latach 1947-1990	24
2. 2. Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej od roku 1990	30
3. PIŚMIENICTWO WOJSKOWE W XIX WIEKU	35
4. KLASYFIKACJA XIX-WIECZNYCH DRUKÓW ZWARTYCH Z ZAKRESU WOJSKOWOŚCI W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ AON W WARSZAWIE:	
4. 1. Ogólna teoria nauki wojennej. Wiedza wojskowa w ogólności	44
4. 2. Sztuka wojenna (strategia, taktyka)	45
4. 3. Organizacja sił zbrojnych. Szkolenie i wychowanie wojskowe	49
4. 4. Historia wojskowa	
4. 4. 1. Powszechna historia wojskowa	50
4. 4. 2. Polska historia wojskowa	51
4. 5. Pamiętniki	53
4. 6. Biografie	54
5. ANALIZA ZNAKÓW WŁASNOŚCIOWYCH POZOSTAWIONYCH NA DRUKACH:	
5. 1. Znaki własnościowe bibliotek i innych instytucji	55
5. 2. Znaki własnościowe bibliotek wojskowych	66
5. 3. Znaki własnościowe księgarń i czytelní	77
5. 4. Znaki własnościowe księgozbiorów prywatnych	82
5. 5. Proweniencje niezidentyfikowane	103
ZAKOŃCZENIE	105
ANEKS: Wykaz druków XIX-wiecznych z zakresu wojskowości znajdujących się w zbiorach Biblioteki Głównej AON	107
INDEKS NAZWISK	235
WYKAZ SCHEMATÓW	245
BIBLIOGRAFIA ŹRÓDEŁ I OPRACOWAŃ	246

WSTĘP

Tematem pracy są druki z zakresu szeroko pojętej wojskowości, wydane w XIX wieku i znajdujące się w zbiorach Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. Obecny księgozbiór biblioteczny powstał z połączonych w 1989 roku księgozbiorów: Biblioteki Naukowej Akademii Sztabu Generalnego i Biblioteki Naukowej Wojskowej Akademii Politycznej. Stąd też bogata i zróżnicowana kolekcja piśmiennictwa XIX-wiecznego spowodowała zawężenie tematu do druków dotyczących problematyki wojskowej.

Celem pracy jest zobrazowanie bogactwa i różnorodności XIX-wiecznego piśmiennictwa wojskowego w trudnych czasach, kiedy Polska była pod zaborami; ustalenie, jakie biblioteki i instytucje gromadziły druki; do jakich grup społecznych należeli właściciele tychże druków; jakimi drogami książki te wędrowały, by ostatecznie wpłynąć do zbiorów Biblioteki i w efekcie utworzyć tak interesujący księgozbiór.

Niniejsza praca składa się z dwóch części: analitycznej i dokumentacyjnej. Część pierwszą, analityczną, podzielono na pięć rozdziałów.

Rozdział pierwszy poświęcono historii bibliotek wojskowych od 1765 roku do II wojny światowej, korzystając głównie z opracowań: Józefa Wojakowskiego *Biblioteka Królewskiego Korpusu Kadetów w Warszawie* (Warszawa 1989); *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967. Materiały z sesji naukowej odbytej w dniach 9-11.10.1967* (Warszawa 1969); Kazimierza Zielińskiego *Dwieście lat polskich bibliotek wojskowych*, „Bibliotekarz”, 1967, nr 11-12, s. 322-326; Kazimierza Zielińskiego *Z dziejów polskich bibliotek wojskowych (1767-1918)*, „Roczniki biblioteczne”, 1968, nr 1-4, s. 141-180; Janiny Jakubowskiej *Organizacja bibliotekarstwa naukowego i oświatowego Sił Zbrojnych RP w latach 1919-1939*, „Roczniki Biblioteczne”, 1964, nr 3-4, s. 409-439; Adama Lewaka *Polskie biblioteki naukowe zniszczone w 1939/44*, „Przegląd Historyczny”, 1946, nr 3-4, s. 687-699; *Encyklopedii wojskowej*, t. 1 pod red. Ottona Laskowskiego (Warszawa 1931).

Rozdział drugi przedstawia zarys historii Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej. Biblioteka do chwili obecnej nie doczekała się pełnego monograficznego opracowania, stąd też przy pisaniu tego rozdziału korzystano z opracowań: Leona Adamowa *Sieć biblioteczna w Polsce Ludowej i Siłach Zbrojnych PRL* (Warszawa 1974); Stanisława Dąbrowskiego i Józefa Walentyna *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego i jego znaczenie dla działalności bibliotek wojskowych*, „Myśl Wojskowa”, R. 35: 1979, s. 61-68; z *Informatora o Bibliotece Głównej Akademii Sztabu Generalnego WP*, „Sygnały”, 1976, nr specjalny z dn. 20 września; z *Informatora o Bibliotece Naukowej Akademii Sztabu Generalnego WP*, „Sygnały”, 1978, nr specjalny z dn. 14 sierpnia; z aktów normatywnych i instrukcji wydanych przez Ministerstwo Obrony Narodowej, ustalających zasady funkcjonowania sieci bibliotecznej w Wojsku Polskim, z dokumentacji archiwalnej z działalności Biblioteki za lata 1967-89 oraz z informacji uzyskanych od samych pracowników Biblioteki.

Rozdział trzeci przedstawia zarys historii XIX-wiecznego piśmiennictwa wojskowego.

Rozdział czwarty przedstawia klasyfikację XIX-wiecznego piśmiennictwa wojskowego, znajdującego się w Bibliotece. Przy typologii druków posłużono się *Specjalną Klasyfikacją Dziesiętną (SKD)*, opracowaną przez Centralny Ośrodek Naukowej

Informacji Wojskowej (Warszawa 1975). W latach powojennych ukazało się w Polsce wiele opracowań dotyczących wojskowości oraz rozwoju polskiej myśli wojskowej. Stąd też przy opracowywaniu rozdziału trzeciego i czwartego najpełniej wykorzystano opracowania: Janusza Sikorskiego *Polskie piśmiennictwo wojskowe od XV do XX wieku* (Warszawa 1991); Stefana Rosołowskiego *Z dziejów kultury intelektualnej Wojska Polskiego* (Warszawa 1980); Lecha Wyszczelskiego *Historia myśli wojskowej*, cz. 1-3 (Warszawa 1992-1993); *Historia wojskowości polskiej* pod red. Witolda Biegańskiego, Piotra Staweckiego i Janusza Wojtasika (Warszawa 1972); *Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864*, t. 1-2 pod red. Janusza Sikorskiego (Warszawa 1965-1966) i *Zarys dziejów wojskowości polskiej w latach 1864-1939* pod red. Piotra Staweckiego (Warszawa 1990).

Materiałem źródłowym do badań nad rozdziałem piątym stały się XIX-wieczne druki wojskowe w liczbie 305 tytułów i 421 tomów. Druki XIX-wieczne znajdują się w księgozbiorze podstawowym Biblioteki, stąd też kwerendę prowadzono w oparciu o zapisy w księgach inwentarzowych i katalogi rzeczowe wg *Specjalnej Klasyfikacji Dziesiątej*. W badaniach nad kolekcją posłużono się metodą proveniencyjną, wykorzystując w tym celu wzór formularza dokumentacji zapisu proveniencyjnego, proponowanego przez Józefa Wojakowskiego *Kolekcja jako źródło historyczne*, [W:] *Ogólnopolskie seminarium i warsztaty na temat zbiorów zabytkowych w regionie. Cieszyn 20-22 września 1995. Materiały* (Cieszyn 1995).

Przy ustalaniu tożsamości osób prywatnych, księgozbiorów prywatnych i firm księgarskich wykorzystano: *Polski słownik biograficzny*, t. 2, 6-8, 11, 17, 19, 21, 23, 27, 29, 31, 34, 35 (Warszawa 1936-94); *Polską encyklopedię szlachecką*, t. 2-3, 5-6, 8, 12 (Warszawa 1935-38) pod red. S. J. Starykoń-Kasprzyckiego; Adama Bonieckiego *Herbarz polski*, t. 2-4, 9 (Warszawa 1900-06); reprint przedwojennego *Czy wiesz kto to jest?*, t. 1 (Warszawa 1938) pod red. Stanisława Łoży, z uzupełnieniami stanowiącymi t. 2 (Warszawa 1983); *Słownik pracowników książki polskiej* (Warszawa 1972) pod red. Ireny Treichel wraz z uzupełnieniami (Warszawa 1986), Michała Czajki, Marcina Kamlera i Witolda Sienkiewicza *Leksykon historii Polski* (Warszawa 1995); *Rocznik oficerski 1924* (Warszawa 1924) i *Rocznik oficerski 1928* (Warszawa 1928) oraz *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej* pod red. Jacka M. Majchrowskiego, przy współpracy Grzegorza Mazura i Kamila Stepana, t. 1-2 współopr. (Warszawa 1994).

Przy identyfikacji pieczęci bibliotek i instytucji cywilnych oraz wojskowych wykorzystano następujące opracowania: Edwarda Chwalewika *Zbiory polskie w ojczyźnie i na obczyźnie*, t. 1-2 (Warszawa 1926-27); *Encyklopedia Warszawy* pod red. Barbary Petrolin-Skowrońskiej (Warszawa 1995); *Encyklopedia wiedzy o książce* pod red. Aleksandra Birkenmajera, Bronisława Kocowskiego i Jana Trzynadłowskiego (Wrocław 1971); *Informator o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce 1996/1997* (Warszawa 1997) opracowany przez Jadwigę Sadowską i Elżbietę Stefańczyk.

W części drugiej pracy, mającej charakter dokumentacyjny, zamieszczono **Aneks**, w którym znajduje się **Wykaz druków XIX-wiecznych z zakresu wojskowości, znajdujących się w zbiorach Biblioteki Głównej AON**. Wykaz został uporządkowany alfabetycznie wg haseł autorskich bądź tytułowych. Zachowano oryginalną pisownię nazwisk autorów i tytułów dzieł. Całość uzupełniono zestawieniem bibliograficznym wszystkich materiałów, wykorzystanych przy pisaniu pracy oraz indeksem nazwisk.

WYKAZ SKRÓTÓW

al.	aleja
AON	Akademia Obrony Narodowej
ASG WP	Akademia Sztabu Generalnego
b.	byłych
b. m.	brak miejsca
b. w.	brak wydawcy
BG AON	Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej
BN	Biblioteka Narodowa
BOK	Biblioteka Ordynacji Krasieńskich
BUW	Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
CBW	Centralna Biblioteka Wojskowa
cm	centymetry
CONIW	Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej
cz.	część
DOG	Dowództwo Okręgu Generalnego
DOK	Dowództwo Okręgu Korpusu
dop.	dopisano
druk.	drukarnia
ds.	do spraw
DSW MON	Departament Społeczno-Wychowawczy Ministerstwa Obrony Narodowej
dubl.	dublet
DWP	Dom Wojska Polskiego
err.	errata
franc.	francuski
gen.	generał
GZPW	Główny Zarząd Polityczno-Wychowawczy
h.	herb
il.	ilustracje
im.	imienia
in.	inne
intr.	introligator
itd.	i tak dalej
itp.	i tym podobne
jedn.	jednostek
k.	karta
KC PPR	Komitet Centralny Polskiej Partii Robotniczej
KC PZPR	Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
kolor.	kolorowa
kpt.	kapitan
ks.	książę
l. inw.	liczba inwentarzowa
łac.	łaciński
m.	miasta

m.in.	między innymi
m.st.	miasto stołeczne
mjr	major
mln.	milion
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
MSWojsk.	Ministerstwo Spraw Wojskowych
n.	następne
na odwr.	na odwrocie
nakł.	nakładem
nauk.	naukowy
niem.	niemiecki
NKN	Naczelny Komitet Narodowy
np.	na przykład
nr	numer
nt.	na temat
odm.	odmiana
odr.	odręczna
ok.	około
ONIW	Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej
op. cit.	opus citatum (dzieło cytowane)
oprac.	opracował
oprawa wyd.	oprawa wydawnicza
oryg.	oryginał
p. oprawa	przednia oprawa
p. wykł.	przednia wyklejka
PCK	Polski Czerwony Krzyż
płk	pułkownik
PMSz.	Polska Macierz Szkolna
pod. red.	pod redakcją
pol.	polski
popr.	poprawione
por.	porucznik
portr.	portret
POW	Polska Organizacja Wojskowa
poz.	pozycja
PRL	Polska Rzeczypospolita Ludowa
prof.	profesor
przedm.	przedmowa
przedr.	przedruk
przej.	przejrzane
przekr.	przekreślona
przeł.	przełożył
przer.	przerobione
pseud.	pseudonim
pt.	pod tytułem
r.	rok
red.	redaktor
ros.	rosyjski
rozkł.	rozkładana

RP	Rzeczypospolita Polska
ryc.	rycina
rys.	rysunek
s.	strona
s. przedtyt.	strona przedtytułowa
s. tyt.	strona tytułowa
s-ka	spółka
SKD	Specjalna Klasyfikacja Dziesiętna
stoł. m.	stołecznego miasta
sygn.	sygnatura
Sztab Gen.	Sztab Generalny
śm.	śmierć
św.	święty
t.	tom
tabl.	tablica
TCL	Towarzystwo Czytelni Ludowych
TDP	Towarzystwo Demokratyczne Polskie
tj.	to jest
tł.	tłumaczył
TSL	Towarzystwo Szkoły Ludowej
TWW	Towarzystwo Wiedzy Wojskowej
tzn.	to znaczy
tw.	tak zwany
tyl. opr.	tylna oprawa
tyl. wykl.	tylna wyklejka
tys.	tysiąc
tyt.	tytułowa
u.	und (i)
UKD	Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna
ul.	ulica
ur.	urodzony
UW	Uniwersytet Warszawski
UŻ	Uniwersytet Żołnierski
uzup.	uzupełnił
w.	wiek
w. I	wariant pierwszy
w. II	wariant drugi
w. III	wariant trzeci
w. ks.	wielki książę
wewn.	wewnętrzna
wg	według
WINO	Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy
WKW	Wojskowa Księgarnia Wysyłkowa
wol.	wolumin
WP	Wojsko Polskie
współopr.	współprawne
ww.	wyżej wymieniony
wyd.	wydanie
wydaw.	wydawnictwo

z fr.	z francuskiego
z niem.	z niemieckiego
z.	zeszyt
zał.	założony
Zesp. WSWoj.	Zespół Wyższej Szkoły Wojennej
ZKZ	Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych
zł.	złotych
złp.	złotych polskich
zm.	zmarł
zob.	zobacz
ZSRR	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

1. DZIEJE POLSKICH BIBLIOTEK WOJSKOWYCH W LATACH 1765-1947

1. 1. Historia bibliotek wojskowych w latach 1765-1918

Początek bibliotekarstwa wojskowego w Polsce łączymy z pierwszą publiczną ksiąźnicą, którą była Biblioteka Szkoły Rycerskiej, założona w 1765 roku w Warszawie.

Niemniej jednak z istnieniem księgozbiorów wojskowych o charakterze prywatnym spotykamy się o wiele wcześniej. Tradycje ich sięgają już wieków XVI i XVII. Wiąże się to głównie z koniecznością zdobywania wiedzy wojskowej przez naszych wielkich wodzów, którzy dawniej osiągalni ją w służbie we własnej lub obcej armii, bądź w trakcie dłuższego pobytu za granicą. Z chwilą udoskonalenia i rozpowszechnienia broni palnej oraz zainteresowania się historią i sztuką wojskową oraz nauką wojenną - duży wpływ na kształcenie się dowódców wywarło szybko rozwijające się piśmiennictwo wojskowe.

Liczne dzieła o treści wojskowej zawierała biblioteka króla Zygmunta Augusta. Spośród wielu wybitnych dzieł wojskowych znajdowało się tam zbiorowe wydanie pism autorów starożytnych pt. *Veteres de re militari scriptores* (wydane w Rzymie w 1486 r.). Również król Władysław IV, będąc protektorem sztuki wojennej w Polsce, gromadził literaturę w tym zakresie. Największy i umiejętnie dobrany księgozbiór wojskowy posiadał Jan III Sobieski w swej bibliotece, znajdującej się w Żółkwi i liczącej około 2 tys. dzieł, wśród których znajdowały się książki po hetmanach Janie Karolu Chodkiewiczu i Stanisławie Żółkiewskim¹. Po śmierci króla część biblioteki żółkiewskiej (około 800 tomów) przekazał w testamencie królewicz Jakub Sobieski Bibliotece Załuskich w Warszawie².

Również biblioteka Stanisława Augusta Poniatowskiego, mieszcząca się w galerii Zamku Królewskiego w Warszawie i licząca około 20 tys. tomów, posiadała obszerny dział militariów. Król Stanisław August udostępniał swoje zbiory zainteresowanym i tak np. z planów twierdz i fortyfikacji korzystała Szkoła Rycerska. Bibliotekę króla odziedziczył ks. Józef Poniatowski, a od niego (1 500 tomów) nabył dla Liceum Krzemienieckiego Tadeusz Czacki³.

Książki o tematyce wojskowej znajdowały się prawie we wszystkich większych bibliotekach magnackich, a nawet klasztornych. Większe skupienia druków militarnych zawierały biblioteki Radziwiłłów w Nieświeżu, Załuskich w Warszawie i Czartoryskich w Puławach.

Z najwybitniejszych rodów polskich XVI-XVIII w. większe zbiory militariów posiadali: król Stefan Batory, hetmani: Jan Tarnowski, Karol Chodkiewicz, Jan Zamojski, Stanisław Żółkiewski, generałowie: Marian Kazimierz Kątski, Jan Michał Kampenhausen, Jan de Witte, Franciszek Alojzy Brühl, Tadeusz Kościuszko i inni. Wszyscy oni nie tylko posiadali głęboką wiedzę wojskową, ale również zalecali innym „studia teoretyczne”, chcącym osiągnąć doskonałość w służbie wojennej.

¹ L. Podhorodecki: *Jan Sobieski*. Warszawa 1964, s. 167.

² J. Grycz: *Historia bibliotek w zarysie*. Warszawa 1949, s. 74.

³ J. Rudnicka: *Biblioteka Stanisława Augusta na Zamku Warszawskim. Dokumenty*. Warszawa 1988, s. 168.

Oprócz panujących i wodzów własne księgozbiory zapewne mieć musieli nasi pisarze wojskowi, których twórczość tak bogato rozwinęła się w Polsce w okresie Odrodzenia, ponieważ trudno wyobrazić sobie ich warsztat naukowy bez podręcznych księgozbiorów. Zwłaszcza, że biblioteki publiczne o charakterze wojskowym jeszcze nie istniały. Mimo skąpych źródeł na ten temat wiadomo, że najwybitniejsze dzieło wojskowe doby renesansu Stanisława Łaskiego⁴, było oparte nie tylko na własnych doświadczeniach nabytych w wojnach, ale również na pracach autorów obcych. Zasadę tę można odnieść do wielu innych pisarzy, m.in. Jana Tarnowskiego⁵, czy Stanisława Sarnickiego⁶.

Wiek XVIII przynosi dalsze przemiany w dziedzinie wojskowości europejskiej. Doświadczenia wojenne, rozwój i złożona organizacja wielotysięcznych armii stałych, wykształcenie się systemu centralnego dowodzenia i zaopatrzenia wojska dowiodły konieczności oparcia praktyki oficerów sztabowych na mocnych podstawach szeroko pojętej wiedzy. Także szybki rozwój myśli wojskowej, nowoczesnej artylerii i inżynierii wymagał od kadry oficerskiej nie tylko praktycznej znajomości służby, ale i teoretycznego przygotowania. Odtąd książka wojskowa staje się w szerszym stopniu własnością publiczną. Dlatego sztaby generalne i szkoły wojskowe większości armii europejskich zaczynają gromadzić swe księgozbiory⁷.

Podobny proces obserwujemy w Polsce w latach sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XVIII w., kiedy walka o reformy wojskowe przybierała na sile, powstaje nowa organizacja armii i rozwija się szkolnictwo.

Szczególną rolę w wychowaniu i wykształceniu przyszłych oficerów spełniać miała Szkoła Rycerska, zwana też Korpusem Kadetów. Założeniem organizatorów było, aby w zakładzie tym uczono wszystkiego, co światłemu człowiekowi i świadomemu obywatelowi przydać się mogło. Szczególne starania w tym względzie czynił komendant Szkoły, wybitny pedagog - gen. Adam Kazimierz Czartoryski. Szkoła miała spełniać dwa cele: przygotować młodzież szlachecką do służby wojskowej i poprzez nauki ogólnokształcące wychować ją na przyszłych świadomych, obywatelskich obywateli Rzeczypospolitej. Realizacji tych założeń podporządkowano wszystko: odpowiedni dobór personelu, organizację szkoły, fundusze, programy nauczania, pomoce naukowe, itp.

Jednym z zasadniczych elementów, tak pod względem intelektualnym, jak i materialnym, była w Szkole biblioteka, organizowana od najwcześniejszych lat istnienia Korpusu, a uzupełniana i powiększana aż do końca jej istnienia. W myśl aktu erekcyjnego z 1768 r., w którym m.in. mówi się, że „*W jednej z Sal Korpusowych ustawiona będzie Biblioteka pod strażą Bibliotekarza...*”⁸, wynikałoby, że powstała ona później od założenia szkoły. Tymczasem na podstawie źródeł ustalono, że zaczątki biblioteki istniały wcześniej⁹. Już z początkiem stycznia 1767r. objął swe funkcje pierwszy bibliotekarz, któremu Komisja Skarbu płaciła miesięcznie 200 złp. i po raz pierwszy zadysponowała

⁴ J. Sikorski: „*Księgi hetmańskie*” Stanisława Sawickiego na tle piśmiennictwa wojskowego w Polsce w XVI wieku. „*Studia i Materiały do Historii Wojskowej*”, 1966, t. 12, cz. 2, s. 45.

⁵ Tamże, s. 53.

⁶ Tamże, s. 69.

⁷ W 1717 r. powstaje biblioteka Korpusu Kadetów w Berlinie, a w 1765r. założona przez Fryderyka II biblioteka w Akademii Wojskowej. W 1752r. założono b.w. przy Akademii Terezańskiej w Wiedniu. Również przy Głównej Szkole Wojskowej we Francji (1752r.) istnieje biblioteka, a później w Ecole Militaire w Paryżu (1777r.). Biblioteki wojskowe powstawały też przy szkołach wojskowych w takich krajach, jak Anglia (1741), Holandia (1735), Rosja (1719), Dania (1771), Piemont (1736). Zob. Łodyński M.: *Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767 - 1794*. Warszawa 1930, s. 9-26.

⁸ M. Łodyński: *Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767-1794*. Warszawa 1930, s. 29.

⁹ J. Wojakowski: *Biblioteka Królewskiego Korpusu Kadetów w Warszawie*. Warszawa 1989, s. 22.

pieniądze na zakup książek i do końca roku fundusze na ten cel wynosiły łącznie 14 217 złp.¹⁰

Biblioteka Szkoły Rycerskiej mieściła się w Pałacu Kazimierzowskim, na drugim piętrze. Pomieszczenie jej obejmowało czytelnię, dwa pokoje i korytarz. Księgozbiór liczący około dziesięciu tysięcy tomów przechowywano w specjalnych szafach. Wydatki związane z biblioteką pokrywane były z budżetu Szkoły, który w poszczególnych okresach kształtował się różnie. Początkowo wynosił on rocznie 300 000 złp., z czego na zakup książek miesięcznie przeznaczano 500złp.

Kierownictwo biblioteki sprawował odpowiednio do tego przygotowany bibliotekarz, którego pozycja w Szkole Rycerskiej była dość wysoka. Od 1768 r. kierował on nie tylko biblioteką, lecz był równocześnie sekretarzem Rady Korpusu. Dzięki temu mógł uczestniczyć we wszystkich naradach naukowych, na których omawiano zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze, co miało istotny wpływ na zadania i prowadzenie biblioteki. Kolejno funkcję bibliotekarza w Szkole sprawowali: Filip Thevenot de Tannay (1767-74), por. Ludwik de la Lande (1774-75), Jan Chrzyciel Dubois de Jancidny (1775-79), Jan Wulffers (1779-82), Kajetan Józef Skrzetuski (1782-86), Piotr Wulffers (1786-94)¹¹. Wszyscy oni położyli znaczne zasługi dla rozwoju biblioteki.

Księgozbiór Biblioteki Rycerskiej traktowany był jako pomoc naukowa, uwzględniający zarówno potrzeby uczniów, jak i profesorów. Zgodnie z programem szkoły obejmował on kilkanaście dyscyplin naukowych z zakresu wojskowości i nauk ogólnokształcących. Początkowo licznie gromadzono tu literaturę wojskową, głównie w języku francuskim, a później niemieckim. Nie brakowało też dzieł literatury klasycznej, historii i filozofii. Biblioteka miała też dykcjonarze językowe, mitologiczne i geograficzne, atlasy i mapy. Były również najnowsze wydawnictwa polskie.

Książki otrzymywała biblioteka przede wszystkim z zakupów. Początkowo sprowadzano je zza granicy, ponieważ polski ruch wydawniczy w latach siedemdziesiątych XVIII w. dopiero zaczynał się ożywiać. Z biegiem czasu do wzbogacenia biblioteki przyczyniły się wydawnictwa związane z działalnością Komisji Edukacji Narodowej i Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. W znacznym stopniu poprawiła sytuację własna korpusowa drukarnia Wawrzyńca Mitzlera de Kolof, która od 1768 do 1794 r. drukowała podręczniki i książki¹².

Po Powstaniu Kościuszkowskim w r. 1794 król zarządził rozwiązanie Korpusu Kadetów. Powołano specjalną komisję likwidacyjną, która miała dokonać rewizji w Korpusie i majątek jego opieczetować, co uczyniono w specjalnym raporcie likwidacyjnym.

W 1804 r. w związku z mającym powstać w Pałacu Kazimierzowskim liceum, wszystkie książki przewieziono do Pałacu Saskiego, skąd władze pruskie przekazały je Liceum Warszawskiemu, na czele którego stanął Samuel Linde. W 1816 r. przejęła je biblioteka nowo utworzonego Uniwersytetu Warszawskiego¹³, gdzie do dziś przechowało się szereg egzemplarzy.

W okresie stanisławowskim, oprócz Szkoły Rycerskiej, wiele innych szkół wojskowych posiadało swoje własne pomocnicze księgozbiory. Mamy ślady istnienia biblioteki przy Korpusie Inżynierów Koronnych i przy Głównej Szkole Artylerii w Warszawie, której komendantem był gen. Franciszek Alojzy Brühl.

¹⁰ Tamże, s. 29-30.

¹¹ *Encyklopedia Wojskowa*. T. 1. Warszawa 1931, s. 312.

¹² J. Szczepanec: *Drukarnia Mitzlerowska Korpusu Kadetów w Warszawie w latach 1778-1785*. „Roczniki Biblioteczne”, 1958, nr 1-2, s. 51-93.

¹³ M. Łodyński: *Biblioteka ...*, s. 85.

Upadek powstania i III rozbiór Polski przecięły byt niepodległego państwa. Uległo zahamowaniu rozwijające się szkolnictwo wojskowe i to również spowodowało na pewien czas regres polskich bibliotek wojskowych.

Mimo upadku państwa polskiego i jego armii, tradycje bibliotek i książki wojskowej z okresu stanisławowskiego nie znikły. Były one kultywowane wśród żołnierzy i oficerów legionów Dąbrowskiego na ziemi włoskiej. Na obczyźnie powstały pierwsze żołnierskie biblioteczki. Dużą rolę na tym polu odegrało wielu wybitnych legionistów: jak np. płk Cyprian Godebski, gen. Franciszek Ksawery Rymkiewicz, Józef Wybicki, Stanisław Fiszer, Michał Sokolnicki, Franciszek Paszkowski i inni.

Warunki sprzyjające dla rozwoju bibliotek wojskowych w kraju zaistniały dopiero w okresie Księstwa Warszawskiego. Potęgowała go szybko rozwijająca się armia polska. Powstały wówczas liczne instytucje i szkoły wojskowe. Należy tu wymienić Korpusy Kadetów w Chełmnie i Kaliszu, Szkołę Elementarną Artylerii i Inżynierów oraz Szkoły Chirurgiczno-Wojskową i Lekarską w Warszawie.

Prawie wszystkie te zakłady naukowe, kształcące młodą kadre wojskową, posiadały swoje biblioteki. Spośród nich najbardziej wyróżniał się księgozbiór Biblioteki Korpusu Kadetów w Kaliszu, który miał charakter wybitnie szkolny. Przemawia za tym fakt, że większość jej zbiorów stanowiły podręczniki z różnych dziedzin wiedzy, dzieła treści ogólnej i duża ilość regulaminów. Szkoła Kadetów w Kaliszu istniała stosunkowo długo. Zamknięto ją dopiero po upadku powstania listopadowego. Wraz z nią przestała istnieć biblioteka, której ostatnim zarządcą był Jan Toporski. Księgozbiór jej został przez rosyjskie władze zaborcze wywieziony do Petersburga i tam rozdany różnym instytucjom i szkołom. Do 1925 r. sądzono, że zaginął on bezpowrotnie - w marcu 1925 r. Centralna Biblioteka Wojskowa otrzymała dar w postaci zbioru 103 woluminów, ofiarowany przez sędziego honorowego p. Bergmana z Lidy¹⁴.

Własną bibliotekę posiadała również Szkoła Elementarna Artylerii i Inżynierów w Warszawie (1808-20). Z powodu braku źródeł trudno ustalić dokładną datę założenia samej biblioteki, ale prawdopodobnie należałoby umiejscowić ją w końcu 1811 r. Zbiory biblioteki zawierały przeważnie dzieła o treści wojskowej, w językach polskim i francuskim, solidnie oprawione i oznaczone własnym ekslibrisem.

Oprócz Szkoły Elementarnej istniała równocześnie Szkoła Aplikacyjna Artylerii i Inżynierii¹⁵, która również posiadała doborową bibliotekę. Podobnie szkoły Chirurgiczno-Wojskowa i Lekarska musiały mieć swe własne księgozbiory, o których rozwój szczególną troskę przejawiał Michał Bergonzoni (1748-1819), naczelny lekarz wojska koronnego, który ze swych prywatnych zbiorów ofiarował znaczną ilość książek o tematyce medycznej.

Troska o biblioteki wojskowe uwidoczniła się również w oddziałach liniowych, głównie w pułkach jazdy Księstwa Warszawskiego. Szczególne zainteresowanie na tym odcinku przejawiał ówczesny generalny inspektor jazdy - gen. Aleksander Roźniecki. Podczas swoich inspekcji i w raportach przesyłanych ministrowi wojny podkreślał konieczność zdobywania wiedzy teoretycznej - szczególnie przez oficerów - opartej na studiowaniu odpowiedniej literatury fachowej i ogólnokształcącej. Kładł również nacisk na oświatę powszechną wśród żołnierzy i w tym celu zalecał w poszczególnych pułkach

¹⁴ „Komunikat Bibliograficzny CBW”, t. 5, Warszawa 1925, nr 4, s. 26-27.

¹⁵ J. Bugajski: *Szkoła Aplikacyjna Artylerii i Inżynierii w Księstwie Warszawskim*. „Wojsko Ludowe”, 1959, nr 3, s. 46-47.

organizowanie specjalnych kursów dla analfabetów i zaprowadzenie biblioteczek żołnierskich¹⁶.

W armii Królestwa Kongresowego nadal szeroko rozwijało się szkolnictwo wojskowe i powstawały stałe sztaby oraz wiele nowych instytucji wojskowych. Funkcjonuje w tym czasie szereg wartościowych bibliotek. Do większych należały Biblioteka Szkoły Aplikacyjnej (1820-31) i Biblioteka Kwatermistrzostwa Generalnego Wojska (1815-31). Książnice swoje posiadały również: Szkoła Podchorążych Piechoty i Jazdy (1815-31) oraz Zimowa Szkoła Artylerii (1816-31). Miały je także urzędy wojskowe (jak: Komisja Rządowa Wojny, Dyrekcja Artylerii, Główne Dyżurstwo Wojska, Sztab Korpusu Artylerii, Audytoriat, Dyrekcja Inżynierów Placu Warszawy) i jednostki liniowe (Pułk Strzelców Konnych Gwardii, 1 i 4 kompania lekkiej artylerii)¹⁷.

Szczególną rolę odegrała wówczas Biblioteka Szkoły Aplikacyjnej utworzonej w 1820 r. w Warszawie. Dzięki swej poprzedniczce z okresu Księstwa Warszawskiego miała ona kilkuletnią tradycję. Biblioteka ta już wcześniej posiadała starannie dobrany księgozbiór. Po dawnej bibliotece Szkoły Aplikacyjnej Artylerii i Inżynierii pozostało zaledwie 300 tomów, ponieważ na skutek pożaru wiele książek spłonęło. Z biegiem czasu księgozbiór znacznie powiększył się i w 1830 r. liczył około 2 tys. dzieł. Duże zainteresowanie biblioteką przejawiali komendant Szkoły Aplikacyjnej - płk Józef Sowiński oraz dyrektor naukowy płk Klemens Kołaczkowski. Obaj zalecali kierownikowi biblioteki - Antoniemu Romanowskiemu, by gromadził z ówczesnego piśmiennictwa wojskowego możliwie wszystko, co przydać się mogło tego typu zakładowi naukowemu. Biblioteka Szkoły Aplikacyjnej miała starannie dobierany księgozbiór, stosownie do potrzeb szkoły, natomiast sama szkoła, zarówno w Królestwie jak i w Europie, cieszyła się opinią uczelni technicznej o wysokim poziomie nauczania.

Spośród centralnych urzędów armii Królestwa Kongresowego na czoło wysuwa się Biblioteka Kwatermistrzostwa Generalnego Wojska. Prawdopodobnie powstała ona około 1815 r. wraz z utworzeniem się Kwatermistrzostwa i mieściła się w Pałacu Prymasowskim przy ul. Senatorskiej w Warszawie. Biblioteka utrzymywała się dzięki oficerom, którzy ofiarowywali na jej rozwój dobrowolne składki, pochodzące z tzw. funduszu furazowego, jaki im należał się za pracę w polu¹⁸.

Księgozbiór biblioteki przedstawiał dużą wartość naukową i materialną, miał charakter wybitnie fachowy, ponieważ większość zgromadzonych książek dotyczyła różnych dziedzin wiedzy wojskowej i nauk ścisłych. Biblioteką kierowało czterech kolejnych bibliotekarzy: kpt. Karol Grabowski, por. Sylwester Daniel Tolkemitt, por. Tomasz Polakiewicz i ostatni - Jan Aleksander D'Alfonce - któremu przypadła rola likwidatora biblioteki¹⁹.

Bibliotekę zamknięto w 1833 r. i przejęła ją w całości Biblioteka Sztabu Generalnego Armii Czynnej, która w 1915 r. została wywieziona do Rosji.

Biblioteki były zakładane również w poszczególnych pułkach, a nawet kompaniach armii Królestwa Kongresowego. Jedną z takich była biblioteka Pułku Strzelców Konnych Gwardii (1816-31), której książki zakupywano głównie z funduszków biblioteki i otrzymywano z darów, a księgozbiór zawierał wiele regulaminów i przepisów wojskowych. Po Powstaniu Listopadowym biblioteka została rozwiązana, a zbiory jej uległy rozproszeniu.

¹⁶ J. Albrecht: *Generalny inspektor jazdy, gen. dyw. Roźniecki i jego lustracje pułków jazdy Księstwa Warszawskiego w 1808 r.* „Bellona”, 1922, z. 2, s. 118.

¹⁷ K. Zieliński: *Dwieście lat polskich bibliotek wojskowych.* „Bibliotekarz”, 1967, nr 11-12, s. 323.

¹⁸ K. Konarski: *Biblioteka Kwatermistrzostwa Generalnego Wojska.* Warszawa 1925, s. 4.

¹⁹ Tamże, s. 15 i in.

Wielu wyższych wojskowych, podobnie jak w wiekach poprzednich, posiadało swoje własne księgozbiory, o czym świadczą nieliczne już dziś książki, rozproszone po różnych bibliotekach i zbiorach prywatnych, na których widnieją exlibrisy, pieczęcie, dedykacje lub napisy ich właścicieli.

Wiadomo, że piękny zbiór posiadał gen. Jan Henryk Dąbrowski, którego znaczną część, w myśl testamentu, wdowa po generale przekazała (1818 r.) Warszawskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk. Bibliotekę podręczną w Mediolanie gromadził gen. Amilkar Kosiński (1769-1823). Ciekawe zbiory, zwłaszcza kartograficzne, posiadał gen. Aleksander Roźniecki, z których wiele wpłynęło do Biblioteki Kwatermistrzostwa Generalnego Wojska. Bogate, odziedziczone po królu Stanisławie Augustie, zbiory posiadał książę Józef Poniatowski. Dużą bibliotekę miał gen. jazdy Wincenty Krasiński (1783-1858) w Opinogórze. W skład jej weszły m.in. bogate zbiory Konstantego Świdzińskiego i gen. Tomasza Łubieńskiego (1784-1870). W ciągu 15-letniego namiestnictwa duży zbiór zgromadził w. ks. Konstanty, z którego inicjatywy utworzono dwie obszerne biblioteki w Pałacu Brühlowskim i Belwederze. Dość liczną i kosztowną bibliotekę posiadał gen. Józef Mroziński (1784-1838), jeden z najwybitniejszych filologów polskich pierwszej połowy XIX w., po którego śmierci bibliotekę wywieziono do Lwowa. Doborową bibliotekę dzieł wojskowych posiadał też gen. Klemens Kołaczkowski, które po I wojnie światowej weszły w skład księgozbioru Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.

Drobniejsze zbiory dzieł wojskowych posiadali również generałowie: Wincenty Aksamitowski (1760-1828); Maurycy Hauke (1835-71) władający biegle czterema językami i zapamiętałe studiujący klasyków wojskowości; Ignacy Prądzyński (1792-1850) szef sztabu z okresu Powstania Listopadowego; Paweł Antoni Sułkowski (1785-1836); Karol Sierakowski (1750-1817); Jan Weyssenhoff (1773-1848); Jan Krukowiecki (1770-1850); Franciszek Rohland; Tomasz Łubieński (1784-1870); Ignacy Wodziński (1745-1815), który zbiór swój zapisał Bibliotece Polskiej w Paryżu i wielu innych.

Militaria w XIX wieku gromadziło też sporo instytucji i bibliotek cywilnych oraz indywidualnych bibliofilów.

Upadek Powstania Listopadowego przerwał istnienie i rozwój polskich bibliotek wojskowych. Wszystkie zostały rozwiązane, a ich zbiory wcielono do bibliotek armii zaborczych i wywiezione z kraju.

Idea tworzenia nowych placówek została podjęta i wcielona w życie na obczyźnie, gdzie w obawie przed represjami znalazła się czołowa grupa wybitnych generałów, wyższych oficerów, działaczy politycznych i twórców kultury. Wielu z nich zakłada na emigracji różne stowarzyszenia i związki, organizuje placówki kulturalne, szkoły i kursy wojskowe.

Z inicjatywy Towarzystwa Pomocy Naukowej organizowano kursy i szkoły wojskowe w Paryżu, Cahors, Besançon, Bourges, Dijon. Wykłady obejmowały prawie wszystkie przedmioty wojskowe. Towarzystwo dostarczało poszczególnym kursom książki, które po zakończeniu wykładów przejmowało z powrotem, tworząc z nich bibliotekę, otwartą w październiku 1834 r.

W 1847 r. w Paryżu otwarto szkołę wojskową, której komendantem został gen. Wojciech Chrzanowski. Szkoła posiadała bibliotekę, gdzie oprócz dawnych dzieł polskich, drukowanych w kraju, znajdowały się również druki emigracyjne, głównie wydawane w Paryżu i Genewie, liczne regulaminy poszczególnych rodzajów broni, podręczniki z zakresu matematyki, nauki języków oraz egzemplarze literatury pięknej.

Podobne biblioteki organizowano przy tzw. Wyższej Szkole Polskiej (1850 r.) i Szkole Montparnaskiej (1859 r.) w Paryżu. Prawdopodobnie swoje własne biblioteczki posiadały polskie szkoły wojskowe w Genui (1861r.) i Cuneo (1862 r.) we Włoszech.

W 1863 r. w Paryżu powstało Towarzystwo Wojskowych Polskich, w skład którego weszło wielu generałów i oficerów. Towarzystwo prowadziło bardzo ożywioną działalność wśród emigracji wojskowej. Posiadało również własną bibliotekę, a bibliotekarz wchodził w skład Rady Wykonawczej Towarzystwa Wojskowych Polskich. Po klęsce Francji (1871 r.) Towarzystwo rozwiązało się, a bibliotekę sprzedano.

Bogate zasoby militariów zawierał księgozbiór Biblioteki Polskiego Muzeum w Raperswilu (Szwajcaria), założonej przez Władysława Platera w 1870 r. Zbiór ten w dniu 1 stycznia 1927 r. obejmował 91 382 druki, 27 097 rękopisów, 22 735 rycin i sztychów, 1433 mapy, 9690 fotografii i 1147 nut²⁰.

Biblioteka Batignolska, powstała w latach 40-tych XIX w. w Paryżu, posiadała w swoich zbiorach militaria, wśród których na szczególną uwagę zasługują: archiwum płk. Eugeniusza Kaczkowskiego-Dębińskiego, skupiające wszystkie dokumenty dotyczące wojskowo-organizacyjnej strony Powstania Styczniowego 1863 r., dokumenty gen. Franciszka Sznayde, dotyczące jego udziału w kampanii napoleońskiej 1809 r., dużo materiałów związanych z Powstaniem Listopadowym 1831 r., pięknie oprawiony manuskrypt instrukcji złożonej Wydziałowi Wojny z 1774 r., pochodzący z biblioteki Tadeusza Kościuszki.

Bogatymi zbiorami militariów wyróżniała się również Biblioteka Polska utworzona w 1838 r. w Paryżu, w której zgromadzono olbrzymi materiał historyczny do dziejów legionów polskich z okresu napoleońskiego oraz do insurekcji kościuszkowskiej. Były tam również liczne dzieła i mapy z prywatnych zbiorów gen. Wojciecha Chrzanowskiego (1859 r.)²¹.

Zbiory raperswilskie, batignolskie i Biblioteki Polskiej uległy zniszczeniu w czasie II wojny światowej.

Pierwsza połowa XIX wieku należy do jednego z najbardziej ożywionych, a zarazem trudnych okresów w rozwoju polskiego bibliotekarstwa wojskowego. Była to epoka licznych konfliktów wojennych i powstań narodowych. Utrata własnej państwowości, destrukcyjna polityka państw zaborczych, zmienne koleje losów naszej armii nie stwarzały warunków egzystencji bibliotekom wojskowym. A mimo to one powstawały i istniały prawie we wszystkich szkołach, instytucjach, oddziałach liniowych, stowarzyszeniach zarówno w kraju, jak i na emigracji.

W okresie od Powstania Listopadowego do I wojny światowej na ziemiach polskich rozwijają się biblioteki wojskowe, ale należące do armii zaborczych. Były to różnego rodzaju biblioteki garnizonowe, pułkowe, kasynowe, itp. obsługujące kadre oficerską i ich rodziny²². Powstawały również biblioteki ściśle żołnierskie, które np. w armii rosyjskiej pojawiły się w 1859 r. Wszystkie te biblioteki zniszczyła I wojna światowa, a ich księgozbiory weszły w skład późniejszych polskich ksiąźnic wojskowych.

Losy polskich zbiorów bibliotecznych, w których znajdowało się wiele militariów, kształtowały się odmiennie w każdym z trzech zaborów. Największą autonomią cieszyła się książka polska w zaborze austriackim.

W Krakowie rozwijała się Biblioteka Jagiellońska, powiększając swe zbiory dzięki licznym darom i depozytom tak, że w 1900 r. liczyła 255 875 dzieł w 344 715 tomach, 1339 map, planów i atlasów, 9316 rycin, 6069 rękopisów itp.²³ - dziś księgozbiór

²⁰ A. Lewak: *Sprawozdanie Biblioteki Muzeum Narodowego w Raperswilu (1919-1926)*. „Przegląd Biblioteczny”, 1927, s. 166.

²¹ E. Chwalewik: *Zbiory polskie w ojczyźnie i na obczyźnie*. T. 2. Warszawa 1927, s. 42.

²² M. Dąbrowski: *Praca kulturalno-oświatowa w armii rosyjskiej*. „Komunikat Oświatowy”, 1920, nr 4, s. 17.

²³ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 1, 1926, s. 206.

Biblioteki Jagiellońskiej jest zasobny w bogaty zbiór militariów. W 1873 r. powstała Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności, gdzie obok licznych materiałów, można było znaleźć wiele książek o treści wojskowej. Kolejną książnicą, posiadającą w swych zbiorach druki o treści militarnej, była istniejąca do dziś Biblioteka Muzeum ks. Czartoryskich.

We Lwowie istniały dwie wielkie biblioteki - Ossolińskich i Uniwersytetu im. króla Jana Kazimierza. Biblioteka Ossolińskich zawierała bardzo bogate archiwa i księgozbiory różnych rodów, jak np. Lubomirskich, Jabłonowskich, Sapiehów, Chrzanowskich itd. Rozwijając się stopniowo, biblioteka otrzymywała liczne księgozbiory wojskowe.

Do bardziej znanych bibliotek w zaborze austriackim, w których m. in. znajdowały się militaria, należała Biblioteka Tarnowskich w Dzikowie, gdzie ocalała część księgozbioru króla Stefana Batorego oraz wiele rękopisów²⁴ i Biblioteka Branickich w Sucheju, zawierająca materiały do dziejów legionów polskich okresu napoleońskiego i powstania listopadowego 1831 r.²⁵

W zaborze pruskim stosunek do zbiorów bibliotecznych był zależny od koniunktury politycznej, ale i tu powstawały biblioteki, w których nie brakło militariów.

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu (zał. w 1829 r.) posiadała dzieła wojskowe, głównie w języku niemieckim. W jej skład weszła również bogata biblioteka wojskowa saskiego ministra wojny de Thiallaza z Drezna²⁶. Liczny zbiór wydawnictw w języku polskim posiadała Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (zał. w 1858 r.), w którym znalazły się m.in. zbiory po płk. Ferdynandzie Chotomskim, Wiktorze Heltmanie i płk. Wincentym Skarżyńskim. Do rzędu najbogatszych w Polsce należała też Biblioteka Działyńskich, mieszcząca się w Zamku Kórnickim, gdzie obok licznych dzieł historycznych i prawniczych, znajdowało się wiele unikalnych militariów²⁷.

Rosyjskie władze zaborcze odnosiły się bardziej restrykcyjnie do działalności bibliotek polskich, niż władze sąsiednich zaborów. Szczególnie jest to widoczne po Powstaniu Listopadowym, po którym prawie wszystkie większe biblioteki zostały zlikwidowane i wywiezione. Dopiero w latach sześćdziesiątych XIX w. i później następuje ożywienie w bibliotekarstwie, którego głównym ośrodkiem była Warszawa. Powstaje tu szereg bibliotek, takich jak najpierw Szkoły Głównej, a od 1871 r. Biblioteka Uniwersytecka, różnych ordynacji, jak np. Krasińskich, Zamojskich, Przeździeckich.

Wszystkie te książnice w większym lub mniejszym stopniu gromadziły w swych zbiorach książki o tematyce wojskowej. Specjalny dział wojskowości wyodrębniono w Bibliotece Uniwersyteckiej, gdzie obok książek polskich znaczna ich ilość była w języku rosyjskim²⁸. Duży dział wojskowy istniał także w Bibliotece Ordynacji Krasińskich, w skład której weszły prywatne zbiory gen. Wincentego Krasińskiego, wcielone na mocy ustawy z 1844 r. Z dużym pietyzmem gromadzono m. in. materiały wojskowe, głównie w dziale źródeł rękopiśmiennych, w Bibliotece Ordynacji Zamojskich. Specjalny dział wojskowości istniał także w Bibliotece im. Zielińskich w Płocku.

Okres poprzedzający wybuch I wojny światowej na ziemiach polskich odradza myśli niepodległościowe, stawiające na ruch zbrojny. W związku z tym powstają różne organizacje paramilitarne, a także regularne formacje. Organizowane są szkoły i kursy wojskowe pod auspicjami m. in. Związku Walki Czynnej, Związku Strzeleckiego, Polskiego Związku Wojskowych (we Lwowie), Legionów Polskich (w Krakowie),

²⁴ Tamże, s. 76 - 77.

²⁵ Tamże, t. 2, s. 217.

²⁶ Tamże, s. 88.

²⁷ Tamże, t. 1, s. 178-180.

²⁸ F. Radziszewski: *Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych*. Kraków 1875, s. 99-100.

Polskich Drużyn Strzeleckich itd. Zarówno w jednostkach regularnych, jak też organizacjach paramilitarnych prowadzono intensywne szkolenie wojskowe oraz pracę oświatowo-wychowawczą.

W Legionach Polskich w styczniu 1915 r. organizowano kursy dla analfabetów, we wszystkich oddziałach urządzano pogadanki, odczyty i wykłady o tematyce wojskowej i historycznej. Stąd też podejmowana jest inicjatywa urządzania biblioteczek dla żołnierzy w szpitalach, kompaniach uzupełniających i na froncie²⁹. W biblioteczkach tych gromadzono przede wszystkim podręczną literaturę fachowo-wojskową i literaturę piękną.

Na froncie akcją oświatową kierował Uniwersytet Żołnierski, istniejący przy Komendzie Legionów³⁰, gdzie sprawy czytelnictwa i bibliotek traktowano na równi z innymi formami pracy tej placówki. Prawie w każdym pułku była biblioteczka. Na front wysyłano biblioteczki wędrowne.

Biblioteki i czytelnictwo rozwijają się także w tzw. formacjach zapasowych, szpitalach, uzdrowiskach, bazach zaopatrzeniowych itp. W miejscowościach, w których znajdowały się organizacje Ligi Kobiet, zakładano biblioteczki w gospodach prowadzonych przez członkinie. Podobne akcje oświatowe prowadzono również w obozach jenieckich, w których przebywali Polacy.

W kwietniu 1917 r. rozkazem dziennym w Legionach utworzono specjalny referat do spraw oświatowych, którego szefem został chor. Marian Dąbrowski, autor koncepcji funkcjonowania bibliotek wojskowych w oparciu o sieć bibliotek stałych i ruchomych, wysyłanych do poszczególnych oddziałów.

Ruch czytelniczy, a wraz z nim biblioteki żołnierskie, rozwijano niemal we wszystkich polskich formacjach za granicą. W I Polskim Korpusie w Mińsku 5 stycznia 1918 r. powstał Polski Klub Żołnierski, w którym mieściła się czytelnia i biblioteka. Przy Wydziale Kulturalno-Oświatowym Polskiej Siły Zbrojnej na terenie Rosji istniała sekcja księgarska. W oddziałach gen. Józefa Hallera we Włoszech również duży nacisk kładziono na pracę kulturalno-oświatową - w grudniu 1918 r. w obozie La Mandria przy pomocy amerykańskiego Czerwonego Krzyża zorganizowano bibliotekę żołnierską liczącą około 2000 tomów³¹. Akcja biblioteczna prowadzona była wśród żołnierzy innych formacji wojskowych, zarówno wschodnich jak i zachodnich.

W kraju, obok bibliotek żołnierskich, istniały również większe księgozbiory o charakterze wojskowym przy poszczególnych organizacjach paramilitarnych i instytucjach wojskowych. Znaczny księgozbiór zawierający literaturę militarną miała (od 1915 r.) Biblioteka Referenta Wydawnictw Wojskowych Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN). Własną bibliotekę posiadał Wydział Bojowy Polskiej Partii Socjalistycznej - Frakcja Rewolucyjna. Odrębny księgozbiór stanowił bibliotekę Naczelnej Komendy Polskiej Organizacji Wojskowej.

Komisja Wojskowa Tymczasowej Rady Stanu utworzyła również własną bibliotekę, która początkowo miała charakter podręczny, lecz stopniowo rozszerzyła swój zasięg. Księgozbiór jej dał podwaliny pod przyszłą CBW. Po włączeniu depozytów z biblioteki POW, cały księgozbiór biblioteki Komisji Wojskowej liczył około 2000 tomów. Wskutek wycofania przez POW swych książek zmalał on o 700 tomów (październik 1917 r.), lecz niebawem zwiększył się o księgozbiór Departamentu Wojskowego NKN i dalsze nabytki, pochodzące głównie z zakupów i darów. W 1918 r. księgozbiór biblioteki Komisji

²⁹ H. Radlińska: *Książka wśród ludzi*. Lwów [b.r.], s. 229.

³⁰ R. Lubaczewski: *Praca oświatowa w Wojsku Polskim*. [W:] Sprawozdanie z Pierwszego Zjazdu Referentów Oświatowych. D. O. Gen. w Krakowie. [Kraków 1920], s. 44.

³¹ M. Sołtys: *Praca kulturalno-oświatowa w formacjach wojskowych polskich w czasie wojny obecnej*. „Komunikat Oświatowy”, 1920, nr 3, s. 12.

Wojskowej wzrósł do 4 211 tomów. W listopadzie 1918 r. po rozbrojeniu okupacyjnych wojsk niemieckich w Warszawie, do biblioteki wpłynęły zbiory byłego kasyna oficerskiego³² i dary osób prywatnych: prof. Wacława Tokarza, kpt. Eugeniusza Elsenberga, kpt. Janusza Gąsiorowskiego.

Komisja Wojskowa nie tylko dbała o rozwój swej biblioteki, ale rozwinęła również szerszą działalność biblioteczną, której celem było stworzenie warunków do pracy naukowo-wojskowej oficerom i wszystkim zainteresowanym obronnością kraju. Na szeroką skalę gromadzono druki o tematyce wojskowej, mając na uwadze stworzenie podwalin pod przyszłą bibliotekę Sztabu Generalnego.

Księgozbiór zgromadzony w Bibliotece Komisji Wojskowej obejmował wszystkie dziedziny wiedzy wojskowej w języku polskim, niemieckim, rosyjskim, francuskim, angielskim i włoskim. Skatalogowany był według wzorów niemieckich, ponieważ własnego systemu jeszcze nie wypracowano. W bibliotece były dwa katalogi: alfabetyczny i działowy. Zorganizowano czytelnię. Z inicjatywy pracowników biblioteki wyszedł litografowany podręcznik przeznaczony dla bibliotekarzy wojskowych, autorstwa Stanisława Nowaka - pierwszy podręcznik bibliotekarstwa wojskowego w Polsce³³.

Dużą rolę w rozwoju bibliotek wojskowych w 1918 r. odegrała Sekcja Naukowa Komisji Wojskowej, którą kierował Wacław Tokarz. Po raz pierwszy sprecyzowała ona cele w zakresie polityki biblioteczej. Postulowała utworzenie centralnej biblioteki wojskowej, która gromadziłaby całą produkcję wydawniczą polską i węzłową literaturę obcojęzyczną o treści wojskowej. Wystąpiła również z projektem założenia kilku bibliotek w pułkach, których funkcjonowanie byłoby wzorcowe. W tym celu opracowano szereg jednolitych wydawnictw fachowych: *Regulamin Biblioteki Komisji Wojskowej*, *Instrukcja dla bibliotekarzy pułkowych* oraz wymieniony wyżej podręcznik bibliotekarski.

Okres ten był bardzo trudny w rozwoju polskiego bibliotekarstwa wojskowego. Księgozbiory musiano tworzyć od podstaw. Niektóre biblioteki, zwłaszcza w takich garnizonach jak Poznań, Kraków, Lwów, przejęły zbiory po byłych bibliotekach okupacyjnych. Stan ich był jednak nie najlepszy, szątkowy i nie zawsze przydatny z uwagi na treść. Nie było również wypracowanych wzorów i doświadczeń w zakresie organizacji bibliotek w skali ogólnej. Oparcie się na wzorach obcych na dalszą metę było nie do przyjęcia. Brak było centralnego ośrodka dyspozycyjnego, który podjąłby odpowiednie działania w kierunku integracji bibliotek wojskowych. Stąd też pilna potrzeba utworzenia centralistycznej organizacji biblioteczej, która byłaby zgodna z ogólnymi tendencjami rozwojowymi polityki oświatowej i wychowawczej sił zbrojnych.

1. 2. Bibliotekarstwo wojskowe w okresie międzywojennym

Marian Łodyński, twórca wojskowego systemu bibliotecznego obowiązującego w latach 1919-36, w jednej ze swych prac wyjaśnia, że budowę centralistycznej sieci narzuciła „...potrzeba posiadania sprawnego i celom ogólnej polityki wojskowej odpowiadającego czynnika naukowego i oświatowego”³⁴. Mówiąc o zadaniach bibliotek stwierdził, że mają one dwojaki cel:

³² E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka Wojskowa 1919 - 1932*. Warszawa 1966, s. 15-16.

³³ *Bibliotekarz wojskowy. Poradnik dla prowadzących biblioteki wojskowe*. Oprac. podług wzorów niemieckich. Warszawa 1918, s. 32.

³⁴ M. Łodyński: *Polskie bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa*. Warszawa 1926, s. 10.

1) służyć potrzebom służbowym, uczestniczyć w kształceniu oficerów i intelektualnym rozwoju żołnierzy;

2) ułatwiać badania naukowe w zakresie zagadnień wojskowych, interesować szersze masy obywateli tymi zagadnieniami przez udostępnianie im niezbędnych do tego celu materiałów.

Centralna Biblioteka Wojskowa powstała jako pierwsza w organizacji bibliotek wojskowych, spełniając w niej naczelną rolę. Powołana rozkazem z dnia 21 czerwca 1919 r.³⁵ podlegała wprawdzie „ścislej kontroli służbowej” Szefowi Departamentu i Szefowi Instytutu, niemniej była instytucją zamkniętą i obdarzoną dużą autonomią. Rozkaz z 13 czerwca 1919 r.³⁶ określił główne zadania biblioteki w następujący sposób:

Centralna Biblioteka Wojskowa (CBW) ma gromadzić książki, mapy i czasopisma z zakresu wojskowości w celu:

- dostarczenia literatury wojskowej centralnym władzom wojskowym znajdującym się w stolicy;
- ułatwienie tym samym tworzenia mniejszych bibliotek podręcznych, nad którymi dyrekcja CBW rozciąga kontrolę fachową;
- organizowania bibliotek fachowych oficerskich na prowincji, rozciągnięcie nad nimi kontroli i wypracowanie dla nich regulaminów i instrukcji;
- ewidencji wszystkich prywatnych bibliotek wojskowych w kraju i utrzymaniu z nimi stosunków;
- ułatwienie pracownikom cywilnym zapoznanie się z dziedzinami wojskowości ogólnej, a zwłaszcza polskiej.

Uzupełnieniem rozkazu z 13 czerwca 1919 r. był rozkaz z 1 października 1919 r.³⁷, który podporządkowywał CBW księgozbiory instytucji centralnych MSWojsk., celem ujednoczenia fachowego kierownictwa i uproszczenia w administrowaniu. Wyżej wymieniony akt prawny miał charakter wyraźnie centralistyczny, ponieważ wstrzymywał wszystkie dotacje wypłacane poszczególnym urzędom i instytucjom wojskowym na uzupełnienie i prowadzenie księgozbiorów podręcznych, a dyrektor CBW przedstawiał do zatwierdzenia jeden wspólny budżet. Na mocy tego rozkazu wszystkie instytucje winny przekazywać Centralnej Bibliotece Wojskowej swoje księgozbiory podręczne, które po zinwentaryzowaniu i skatalogowaniu wracały do dawnego urzędu czy instytucji, ale już w charakterze depozytu. W ten sposób CBW stawała się istotnie centralą wszystkich księgozbiorów wojskowych Warszawy. Był to pierwszy skonkretyzowany już zarys struktury organizacyjnej, która z czasem miała objąć cały kraj.

Najważniejszym dokumentem normującym działalność bibliotek wojskowych był *Statut organizacyjny Bibliotek Wojskowych*³⁸, który wyznaczał cele i zadania poszczególnym bibliotekom, a jednocześnie wskazywał dyrektora CBW jako szefa wszystkich bibliotek wojskowych, któremu podlegają kierownicy bibliotek poszczególnych Dowództw Okręgów Generalnych (DOG)³⁹, a pośrednio przez kierownika Biblioteki Wojskowej DOG, kierownicy wszystkich bibliotek, jakie istniały w obrębie okręgu generalnego.

W ten sposób został stworzony centralny trzystopniowy system polskich bibliotek wojskowych:

³⁵ „Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych”, 1919, nr 68, poz. 2213.

³⁶ Tamże, nr 93, poz. 3576.

³⁷ Tamże, nr 96, poz. 3976.

³⁸ Tamże, nr 97, poz. 4096 z 15 października.

³⁹ DOG - Dowództwa Okręgów Generalnych w 1921 r. zmieniły nazwę na Dowództwa Okręgów Korpusów.

- 1) Centralna Biblioteka Wojskowa w Warszawie wraz z szeregiem połączonych z nią tzw. bibliotek podręcznych - to pierwszy stopień organizacji;
- 2) 9 bibliotek wojskowych w siedzibach Dowództw Okręgów Korpusów (DOK) nr II - X, ponieważ CBW spełniała równocześnie rolę biblioteki Dowództwa Okręgu Korpusu I, mieszczącego się w Warszawie;
- 3) trzeci stopień stanowiły oficerskie biblioteki pułkowe i równorzędne.

Dyrektor CBW sprawował pieczę nad funkcjonowaniem bibliotek objętych systemem. Do jego obowiązków należało doradztwo w sprawach fachowych, wydawanie instrukcji dotyczących prawidłowego prowadzenia bibliotek, przeprowadzanie wizytacji bibliotek okręgowych. Kierownicy bibliotek natomiast mieli obowiązek przesyłania na ręce dyrektora CBW sprawozdań z działalności swoich ksiąźnic (w formie ujednoczonego kwestionariusza).

W omawianym okresie rozróżniano dwa typy bibliotek wojskowych: naukowe i oświatowe, które obejmowała swoim zasięgiem centralna organizacja bibliotek wojskowych, kierowana przez Centralną Bibliotekę Wojskową. Do bibliotek typu oświatowego, tj. służących w najszerszym zakresie czytelnictwu, wychowaniu społecznemu, kształceniu ogólnemu i zawodowemu oraz rozrywce kulturalnej, należały w sieci bibliotek wojskowych oficerskie biblioteki pułkowe i biblioteki szkolne. Ponadto do bibliotek tego typu należała sieć licznych bibliotek żołnierskich (państwowych i społecznych) oraz biblioteki Towarzystwa Wiedzy Wojskowej.

W celu zaspokojenia różnorodnych potrzeb wojska w dziedzinie usług bibliotecznych, konieczne stało się powołanie do życia czterech następujących grup bibliotek:

- Naukowe: 1) Centralna Biblioteka Wojskowa,
biblioteki Dowództw Okręgów Korpusów;
- Oświatowe: 2) oficerskie biblioteki pułkowe;
3) biblioteki szkolne;
4) biblioteki żołnierskie (państwowe i społeczne).

Obowiązkiem poszczególnych Dowództw Okręgów Korpusów było zorganizowanie na swym terenie bibliotek w każdym pułku⁴⁰. W miejscowościach, gdzie znajdował się więcej niż jeden pułk lub zakład wojskowy, zamiast tworzyć szereg bibliotek w poszczególnych jednostkach, organizowano Garnizonowe Biblioteki Wojskowe, które podobnie jak pułkowe, podlegały bezpośrednio kierownikowi biblioteki wojskowej danego DOK, a pośrednio dyrektorowi Centralnej Biblioteki Wojskowej.

Biblioteki szkolne tworzone były przy szkołach oficerskich i podoficerskich poszczególnych broni, korpusach kadetów i innych ośrodkach szkolenia. Były one wyłączone spod nadzoru fachowego CBW i podlegały bezpośrednio komendantowi szkoły⁴¹.

Na uwagę zasługuje tu Biblioteka Wyższej Szkoły Wojennej, która była uważana za bibliotekę naukową. Jednak głównym jej zadaniem była obsługa słuchaczy. Księgozbiór stanowiły początkowo skrypty wykładów, nieliczny zbiór regulaminów i instrukcji oraz kilka podręczników. Postarano się o część dubletów z CBW oraz zdobyto pewne fundusze na zakup książek w kraju i za granicą. W księgozbiorze liczącym w 1922 r. 1097 tomów⁴² znajdowały się pozycje pochodzące z darów, część stanowiły dzieła teoretyków

⁴⁰ „Dziennik Rozkazów” ..., 1919, nr 97, poz. 4096.

⁴¹ Tamże, 1931, nr 21, poz. 257.

⁴² Raport biblioteczny nr 5 z dn. 31 maja 1922 r. Centralne Archiwum Wojskowe, Zesp. WSWoj., wol. 170.

wojskowych polskich oraz niemieckich. W początkach 1928 r. zbiór liczył zaledwie 3 826 tytułów o łącznej ilości 4 868 tomów⁴³. Jak na wyższą uczelnię ilość ta z pewnością nie była imponująca. Przyczyną tego stanu rzeczy była niewątpliwie niewielka wysokość dotacji finansowej, przyznawana przez władze nadrzędne na cele biblioteki szkoły.

Biblioteka działała na podstawie Statutu Biblioteki Wojskowej, według którego do jej zadań należało:

- dostarczenie wykładowcom szkoły dzieł potrzebnych do przygotowania wykładów;
- dostarczenie słuchaczom literatury niezbędnej dla przygotowania się do zajęć;
- umożliwienie wykładowcom i słuchaczom zaznajomienie się z nowymi prądami i kierunkami w literaturze wojskowej;
- zaopatrywanie wykładowców i słuchaczy w pomocnicze materiały naukowe.

Zasoby biblioteki dzieliły się na księgozbiór podstawowy wraz ze zbiorem czasopism i manuskryptów oraz zbiór map i szkiców.

Osobną grupę stanowiła sieć bibliotek żołnierskich, które powstawały już w czasie organizowania się Uniwersytetu Żołnierskiego. Zostaje on organizacyjnie włączony do Sztabu Generalnego jako Sekcja III Oddział VII. Uniwersytet Żołnierski stał się centralnym organem kierującym całokształtem pracy kulturalno-oświatowej w wojsku⁴⁴. Powstały w 1918 r. Polski Czerwony Krzyż (PCK) również organizował biblioteki żołnierskie typu: pułkowe, garnizonowe, wartownicze, instruktorskie oraz ruchome.

W r. 1922 założone Towarzystwo Wiedzy Wojskowej (TWW) w ramach swojej działalności tworzyło biblioteki i czytelnie, które uzupełniałyby istniejącą sieć bibliotek wojskowych w kraju. Były to trzy typy bibliotek: biblioteki okręgowe, garnizonowe i załogowe. Biblioteki te stanowiły własność Towarzystwa w odróżnieniu od państwowych bibliotek wojskowych⁴⁵.

Organizacja bibliotek wojskowych wprowadzona w latach 1919-22 przetrwała do grudnia 1936 r. Zmiany, które nastąpiły w latach 1927, 1932 i 1934 dotyczyły głównie podporządkowania sieci bibliotek oficerskich. W r. 1927 Centralna Biblioteka Wojskowa wraz z podległą jej siecią bibliotek składała sprawozdania bezpośrednio Szefowi Sztabu Generalnego⁴⁶, po kolejnej zmianie w 1934 r. podporządkowana została Wojskowemu Instytutowi Naukowo-Wydawniczemu (WINW)⁴⁷.

W ramach prac Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego (WINO)⁴⁸ opracowano w 1936 r. reorganizację sieci bibliotek wojskowych. Celem zasadniczym było przeobrażenie organizacyjne, zmierzające do bardziej operatywnej działalności wszystkich typów bibliotek i stworzenia warunków do stosowania jednolitej polityki bibliotecznej. W nowej organizacji WINO mający w Wydziale Naukowym Referat Bibliotek Wojskowych, kierował pod względem fachowym i organizacyjnym jednolitą siecią biblioteczną, do której włączono wszystkie działające biblioteki wojskowe i zgrupowano następująco:

- Centralna Biblioteka Wojskowa;

⁴³ Miesięczne sprawozdanie statystyczne Biblioteki Wyższej Szkoły Wojennej. Centralne Archiwum Wojskowe, Zesp. WSWoj., wol. 170.

⁴⁴ W roku 1920 Uniwersytety Żołnierskie zostały podporządkowane Sekcji Kultury i Oświaty w Oddziale III Sztabu Generalnego.

⁴⁵ J. Jakubowska: *Organizacja bibliotekarstwa naukowego o oświatowego Sił Zbrojnych R. P. w latach 1919 - 1939*. „Roczniki Biblioteczne”, 1964, nr 3-4, s. 423.

⁴⁶ „Dziennik Rozkazów”..., 1932, nr 20, poz. 256 z dn. 3 listopada.

⁴⁷ Tamże, 1934, nr 3, poz. 29 z dn. 26 marca.

⁴⁸ Od 1935 r. Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy nosił nazwę Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego.

- okręgowe biblioteki wojskowe;
- oddziałowe biblioteki wojskowe;
- biblioteki specjalne;
- biblioteki podręczne.

Centralna Biblioteka Wojskowa w nowej organizacji podporządkowana została bezpośrednio szefowi Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego. Zadania jej nie uległy zmianie w porównaniu z dotychczas istniejącymi, mimo że pozbawiono ją funkcji kierowniczej w stosunku do bibliotek okręgowych i pułkowych.

W zreorganizowanej strukturze bibliotek wojskowych nowym tworem stały się oddziałowe biblioteki wojskowe. Powstały one z połączenia bibliotek pułkowych, żołnierskich i TWW. Tak połączone zbiory stanowiły oddziałową bibliotekę przy dowództwach wszystkich pułków, samodzielnych batalionach oraz jednostkach równorzędnych. Oddziałowe placówki składały się z trzech zasadniczych działów: naukowego, beletrystycznego i oświatowego.

Do grupy bibliotek specjalnych włączono placówki znajdujące się przy poszczególnych centrach szkolenia, samodzielnych szkołach wojskowych, korpusach kadetów, instytutach badań technicznych, Wojskowym Instytucie Geograficznym.

Biblioteki podręczne, jako ostatnie w nowej sieci, nie uległy zmianie. Powstawały jak dotąd na potrzeby instytucji wojskowych i stanowiły filie bibliotek macierzystych, takich jak Centralna Biblioteka Wojskowa czy okręgowe biblioteki wojskowe.

Przeprowadzona w 1936 r. reorganizacja sieci bibliotek wojskowych, objęła swym zasięgiem wszystkie rodzaje bibliotek, a tym samym wprowadziła jednolitą sieć biblioteczną w armii. Referat Bibliotek funkcjonujący przy Wydziale Naukowym Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego sprawował funkcje kierownicze wobec wszystkich rodzajów bibliotek wojskowych. Uporządkowano małe biblioteki i ujedynolicono ich organizację. Wydano zbiór przepisów, które w sposób szczegółowy i bardzo prosty określały zasady prowadzenia bibliotek.

Wybuch II wojny światowej uniemożliwił sprawdzenie przydatności społecznej tej reformy. Zbyt krótki okres istnienia nowej struktury organizacyjnej bibliotek wojskowych nie pozwolił na uzyskanie oczekiwanych rezultatów.

1. 3. Odbudowa bibliotekarstwa wojskowego po II wojnie światowej

Obraz bibliotekarstwa wojskowego po zakończeniu działań wojennych w 1945 r. przedstawiał się tragicznie. Wiele bibliotek zostało spalonych doszczętnie, duża ich liczba utraciła najcenniejsze zbiory i trudno byłoby znaleźć w naszym kraju bibliotekę, która nie poniosła strat w ludziach, zbiorach lub urządzeniach. Ogółem straty w zbiorach oceniano na blisko 15 milionów tomów druków i rękopisów⁴⁹.

Wyniszczenia gospodarcze kraju, brak księgarstwa i kadr bibliotekarskich w pierwszych latach powojennych, wysiłki odbudowy bibliotek, a często trud organizowania ich od nowa czyniły je niezwykle ciężkimi. Optymistycznym zjawiskiem w tym trudnym położeniu bibliotekarstwa był Dekret z 17 kwietnia 1946 r. o bibliotekach i opiece nad

⁴⁹ J. Grycz: *Polska polityka biblioteczna w latach powojennych*. [W:] *Z zagadnień teorii i praktyki bibliotekarskiej* (Studia poświęcone pamięci Józefa Grycza). Wrocław 1961, s. 77-88.

zbiorami bibliotecznymi⁵⁰, uznający biblioteki i zbiory biblioteczne za narodowe mienie kulturalne, powołane do służenia dobru ogólnemu oraz nakładający na państwo obowiązek zakładania i utrzymywania bibliotek.

Prace podejmowane przez wojsko w tej dziedzinie od pierwszej chwili wiązały się z ogólnymi założeniami państwowej polityki biblioteczej.

W długim rejestrze strat doznanych przez biblioteki polskie w II wojnie światowej należy odnotować fakt całkowitej likwidacji księgozbiorów wojskowych⁵¹. Wiele z nich, jak np. Centralna Biblioteka Wojskowa, spłonęło w zbombardowanych obiektach. Te, które we wrześniu 1939 r. los uchronił od zagłady, zostały wywiezione przez okupanta do Heeresarchiw-Zweistelle-Danzig, które swoją siedzibę miało w Oliwie. To totalne zniszczenie bibliotek ułatwiała okoliczność, że znajdując się w obiektach wojskowych, zajętych przez siły zbrojne okupanta, od pierwszej chwili znalazły się w jego ręku.

Należy tutaj także zaznaczyć, że książka wojskowa poniosła ciężkie straty nie tylko w bibliotekach, ale również w zbiorach prywatnych. Była ona narzędziem szkolenia wojskowego w ruchu oporu, a więc jednym ze środków walki zbrojnej i ta jej funkcja groźnie obciążała posiadacza w oczach aparatu hitlerowskiego na okupowanych terenach, ponieważ w obawie przed prześladowaniami ludność cywilna niszczyła literaturę wojskową.

Pod naciskiem Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego już we wrześniu 1944 r. podjęto decyzję o powołaniu Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego⁵² (WINW), który m.in. przystąpił do restytucji Centralnej Biblioteki Wojskowej i bibliotekarstwa wojskowego. Tego niezwykle trudnego zadania podjął się Tadeusz Makowski (dyrektor CBW w latach 1945-51), którego działania zmierzały do odtworzenia koncepcji sieci i wzorów organizacyjnych bibliotek wojskowych, wypróbowanych w okresie międzywojennym.

Do marca 1947 r. trwał okres prac elementarnych, związanych z zebraniem i zabezpieczeniem rozproszonych fragmentów dawnych bibliotek wojskowych, polskich i niemieckich (gromadzono książki, urządzenia biblioteczne i sprzęt, opracowywano zbiory, tworzone katalogi).

Przełomowym krokiem w kierunku określenia struktury organizacyjnej sieci bibliotek wojskowych oraz zasad funkcjonowania poszczególnych jej elementów było ogłoszenie *Rozkazu MON nr 37 z dnia 7 marca 1947 r. dot. odbudowy bibliotekarstwa wojskowego*⁵³ i wydanej równocześnie *Instrukcji w sprawie odbudowy bibliotekarstwa wojskowego*⁵⁴. Dopelnieniem ich stała się *Instrukcja o prowadzeniu bibliotek wojskowych*⁵⁵.

Wymienione akty normatywne określały cele i zadania, do realizacji których powoływano wówczas biblioteki wojskowe. Równocześnie określały system nadrzędności i podporządkowania w sieci, nawiązujący do struktury bibliotek wojskowych, stworzonej w dwudziestoleciu międzywojennym. Jediną innowacją, którą wprowadzono, było rozszerzenie nadzoru Centralnej Biblioteki Wojskowej nad biblioteki szkół oficerskich i na najmniejsze nawet biblioteki żołnierskie.

⁵⁰ T. Zarzębski: *Polskie prawo biblioteczne 1773-1990*. Wyd. 2 rozszerzone. Warszawa 1991, s. 32-37.

⁵¹ Ocalały jedynie zbiory Okręgowej Biblioteki Wojskowej w Krakowie. Zob. Wodzianowska M.: *Stan bibliotek polskich*. „Przegląd Biblioteczny”, R. 15: 1947, s. 15.

⁵² Rozkaz Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego nr 27 z dn. 16 września 1944 r.

⁵³ „Dziennik Rozkazów” ..., 1947, nr 6, poz. 62, s. 84.

⁵⁴ Tamże, s. 84-85.

⁵⁵ *Instrukcja o prowadzeniu bibliotek wojskowych*. Warszawa 1947.

2. BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII OBRONY NARODOWEJ W WARSZAWIE. ZARYS HISTORYCZNY

2. 1. Biblioteka Główna Akademii Sztabu Generalnego w latach 1947-1990

Początek istnienia Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej w Warszawie sięga 1947 r., w którym powołano do życia Akademię Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (ASG WP). Dekret Rady Ministrów z dnia 22 października 1947 r. powołujący ASG - pierwszą wyższą uczelnię Sił Zbrojnych RP - nadał jej formalno-prawną podstawę oraz określił zasadnicze zadania. Artykuł z dekretu głosił: „*Zadaniem Akademii Sztabu Generalnego jest prowadzenie pracy naukowej w zakresie wiedzy wojskowej oraz kształcenie oficerów na stanowiska wymagające wyższych studiów wojskowych*¹”.

Data powołania do życia Akademii wiąże się z początkiem działalności Biblioteki Głównej, stanowiącej istotną część warsztatu naukowego i dydaktycznego dla kadry i słuchaczy uczelni.

Pierwsze lata działalności księżnicy (1947-54) były okresem prac podstawowych. Gromadzono odpowiedni księgozbiór z zakresu literatury ogólnej i fachowo-wojskowej. Opracowywano katalogi, dokonywano zmian organizacyjnych i przygotowywano odpowiedni personel.

Biblioteka początkowo mieściła się na parterze gmachu dawnej Wszechnicy Polskiej przy ulicy Opaczewskiej nr 2 w Warszawie i podlegała zastępcy komendanta ASG do spraw naukowych. Swoją działalność prowadziła w oparciu o regulamin zatwierdzony przez Komendanta ASG WP.

Biblioteka Główna składała się z dwóch działów:

- Działu Udostępniania Zbiorów Jawnych;
- Działu Tajnych Wydawnictw ASG WP i Ministerstwa Obrony Narodowej (MON).

Brak koncepcji organizacyjnej biblioteki, odpowiadającej profilowi uczelni, brak pomieszczeń, personelu i książek, utrudniał funkcjonowanie księżnicy. Księgozbiór gromadzono ze szczątków zbiorów bibliotek wojskowych okresu międzywojennego (m.in. z Biblioteki Wyższej Szkoły Wojennej), a także ze zbiorów polskich, odzyskanych z bibliotek wojskowych niemieckiego Wehrmachtu. Część zbiorów otrzymano w formie darów od oficerów akademii i od osób prywatnych, część z przydziału Ministerstwa Obrony Narodowej oraz jednostek wojskowych i instytucji centralnych MON².

Księgozbiór początkowo był nieliczny i rażąco odbiegał od potrzeb uczelni. Zabezpieczenie zajęć dydaktycznych opierało się głównie na wydawnictwach własnych, które były opracowywane przez nauczycieli akademickich. Od początku istnienia biblioteki starano się gromadzić odpowiedni księgozbiór o tematyce wojskowej, społeczno-politycznej i ogólnej oraz materiały szkoleniowe: skrypty, podręczniki i opracowania metodyczne, dostosowane do obowiązującego programu nauczania w Akademii. Kierunek

¹ *XXX lat Akademii Sztabu Generalnego WP*. Warszawa 1977, s. 205.

² M. in. z Centralnej Biblioteki Wojskowej. *Kronika CBW*. Warszawa 1967, s. 62.

gromadzonego księgozbioru był ściśle uzależniony od profilu studiów oraz środowiska czytelniczego, na rzecz którego ksiąźnica działała.

W r. 1954 Akademia Sztabu Generalnego WP zostaje przeniesiona do Rembertowa, a wraz z nią Biblioteka Główna. Okres lat 1955-74 charakteryzuje się szybkim rozwojem uczelni, zwiększeniem liczby studiujących słuchaczy, a co za tym idzie, zwiększonym zapotrzebowaniem na wydawnictwa książkowe i czasopisma.

W latach 1947-50 podstawą prawną działania sieci bibliotek wojskowych jest *Instrukcja o prowadzeniu bibliotek wojskowych*³, według której biblioteki wojskowe dzielą się na cztery rodzaje:

- 1) Okręgowe Biblioteki Wojskowe;
- 2) biblioteki szkół oficerskich;
- 3) biblioteki pułkowe;
- 4) biblioteki szpitali i domów wypoczynkowych.

Najważniejszym zadaniem bibliotek szkół oficerskich, wg tejże instrukcji, było gromadzenie odpowiedniego księgozbioru naukowego, niezbędnego do zabezpieczenia toku studiów i pracy naukowej, co w przyszłości stwarzało możliwość przekształcenia ich w biblioteki naukowe. Instrukcja pomijała zagadnienia współpracy między bibliotekami i wymiany bibliotecznej.

Czynnikami ograniczającymi samodzielny rozwój bibliotek wojskowych w tym okresie było narzucenie sposobu pozyskiwania nabytków w Wojskowej Księgarni Wysyłkowej (WKW), w oparciu o spis ustalony przez Komisję Biblioteczną Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego (GZP WP) i powołanie w 1948 r. komisji, których zadaniem była selekcja księgozbiorów i wycofanie z nich pozycji niezgodnych z ówczesną doktryną polityczną.

Nową strukturę sieci bibliotek wojskowych wprowadzono w 1950 r. w oparciu o *Instrukcję o pracy Bibliotek Sił Zbrojnych RP*⁴, która wyodrębniła następujące typy bibliotek:

- 1) biblioteki samodzielnych batalionów, dywizjonów, okrętów i równorzędnych jednostek samodzielnych;
- 2) biblioteki sanatoriów, domów wypoczynkowych i szpitali;
- 3) biblioteki Garnizonowych Klubów Oficerskich, Domów Oficerów Marynarki Wojennej i Okręgowych Domów Oficerów;
- 4) biblioteki szkół oficerskich, szkół i kursów doskonalenia;
- 5) biblioteki szkół akademickich, wojskowych instytutów naukowo-badawczych;
- 6) biblioteki instytucji centralnych MON;
- 7) biblioteki Domu Wojska Polskiego.

Instrukcja ta umiejscawia bibliotekę Akademii Sztabu Generalnego WP w sieci bibliotek wojskowych Sił Zbrojnych RP oraz jasno określa zadania stawiane bibliotekom naukowym:

*„... Gromadzą, systematyzują i prowadzą prace bibliograficzne całej literatury w zakresie swojej specjalności. Przechowują i udostępniają materiały z konferencji naukowych, dysertacji, materiały metodyczne i referaty opracowane w danym zakładzie naukowym. Prowadzą prace naukowo-bibliograficzne i dostarczają materiałów bibliograficznych do prac naukowo-badawczych w zakresie rodzajów broni lub służb właściwych dla szkoły oficerskiej”*⁵.

³ *Instrukcja o prowadzeniu bibliotek wojskowych*. Warszawa 1947, s. 43.

⁴ Tamże, s. 39.

⁵ Tamże, s. 24.

Po raz pierwszy uregulowana została sprawa wypożyczeń międzybibliotecznych, gdzie zgodnie z instrukcją, ta forma wypożyczeń mogła być realizowana pomiędzy bibliotekami wyższych szkół oficerskich i instytutów naukowo-badawczych, znajdujących się w różnych garnizonach, natomiast wymiana międzybiblioteczna między bibliotekami innych typów dopuszczana była tylko i wyłącznie w obrębie garnizonu.

Działalność Biblioteki Głównej ASG WP w myśl instrukcji, koncentrowała się głównie na gromadzeniu księgozbioru naukowego, ze szczególnym uwzględnieniem literatury traktującej o historii sztuki wojennej oraz aktualnych kierunków jej rozwoju. Biblioteka również nawiązała współpracę z bibliotekami akademii i szkół oficerskich oraz instytucjami centralnymi MON, szefostwem rodzajów wojsk i ze sztabami poszczególnych dywizji. Współpraca ta w tym pierwszym okresie ograniczała się do wymiany międzybibliotecznej, zarówno zbiorów jak i opracowań akademickich własnych, drukowanych w oddziale wydawniczym Akademii.

Przeniesienie Akademii Sztabu Generalnego WP do Rembertowa, na teren dawnej Wyższej Szkoły Piechoty, początkowo w niewielkim stopniu poprawiło warunki lokalowe biblioteki, ponieważ pomieszczenia biblioteczne znajdowały się w budynku internatowym. Sytuację dopiero poprawiło oddanie do użytku nowego bloku szkoleniowego, w którym swe miejsce znalazły zbiory Działu Niejawnego Biblioteki Głównej.

W r. 1956 z Działu Zbiorów Jawnych Biblioteki Głównej wydzielono księgozbiór literatury beletrystycznej, który przekazano nowopowstałej Bibliotece Oświatowej Klubu Oficerskiego.

Dwa lata później następuje dalsza reorganizacja Biblioteki Głównej. Utworzono Bibliotekę Szkoleniową, w oparciu o zbiory biblioteki tajnej, a z księgozbioru jawnego włączono do niej wszystkie wydawnictwa własne ASG WP oraz fachowe i wojskowe MON.

Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej ASG w 1958 r.

Rys. 1

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku tej reorganizacji powstały dwie niezależne biblioteki: Biblioteka Naukowa, podporządkowana Szefowi Oddziału Naukowo-Badawczego i Biblioteka Szkoleniowa, podporządkowana Szefowi Oddziału Szkolenia (rys. 1).

Celem przeprowadzonej reorganizacji była poprawa warunków pracy poszczególnych bibliotek. Zamierzony cel osiągnięto w stosunku do Biblioteki Klubu Oficerskiego, która dzięki temu mogła dalej samodzielnie rozwijać się i w grupie bibliotek wojskowych oświatowych funkcjonuje do dnia dzisiejszego. Błędem natomiast było dokonanie podziału na Bibliotekę Naukową i Szkoleniową, ponieważ w praktyce doprowadziło to do dublowania prac bibliotecznych, a podległość służbowa różnym przełożonym utrudniała w dużym stopniu prowadzenie właściwej polityki zakupów.

Najbardziej pozytywnym zjawiskiem tego okresu było utworzenie w strukturach Biblioteki Naukowej Ośrodka Bibliograficznego, którego głównym zadaniem w pierwszych latach istnienia było prowadzenie działalności usługowej w zakresie informacji bibliograficznej na rzecz pracowników naukowych i słuchaczy Akademii. Ośrodek rozpoczął również działalność wydawniczą, wydając pierwszy numer *Biuletynu Bibliograficznego Wydawnictw Jawnych* z dziedziny techniki wojennej, taktyki i strategii.

Do r. 1969 Ośrodek Bibliograficzny funkcjonuje na podstawie zarządzenia zastępcy Komendanta ASG WP do spraw naukowych. W r. 1969 ukazuje się zarządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL⁶. Na mocy tego zarządzenia powołany zostaje do życia Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej (CONIW), który pełni funkcje organu kierującego działalnością wszystkich komórek naukowej informacji wojskowej oraz koordynuje działalność bibliotek naukowych i fachowych w zakresie podstawowych dyscyplin wojskowych. Zarządzenie przewidywało utworzenie komórek informacji naukowej w uczelniach wojskowych, instytutach naukowych i ośrodkach naukowo-badawczych, których zadaniem było prowadzenie działalności informacyjnej w swoich instytucjach. W 1970 r. Ośrodek Bibliograficzny ASG WP zostaje przekształcony w Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej (ONIW).

Struktura Biblioteki Naukowej i Szkoleniowej Akademii Sztabu Generalnego ustalona w 1958 r. w zasadzie nie uległa zmianom do r. 1974. Jedynie w 1968 r. dokonano przemianowania Biblioteki Naukowej na Bibliotekę Główną.

Największy i najbogatszy księgozbiór posiadała Biblioteka Główna, w której zbiorach znajdowały się rzadkie okazy druków dotyczących historii wojen napoleońskich, powstań narodowych 1831 r., 1863 r., wojny rosyjsko-japońskiej 1905 r., pierwszej wojny światowej, wojny polsko-sowieckiej 1918-20, drugiej wojny światowej. Z dzieł polskich teoretyków wojskowych biblioteka posiada kompletny zbiór pism Józefa Piłsudskiego, Tadeusza Kutrzeby i Władysława Sikorskiego.

Współpraca Biblioteki Naukowej i Szkoleniowej z innymi bibliotekami w zasadzie nie zmieniła profilu i w dalszym ciągu polegała głównie na wymianie międzybibliotecznej, właściwie jednostronnej, ponieważ biblioteki akademii i wyższych szkół oficerskich korzystały z opracowań specjalistycznych, autorstwa pracowników naukowych poszczególnych katedr specjalistycznych (lotnictwa, artylerii, obrony powietrznej kraju, strategii i geografii wojennej). Biblioteka Szkoleniowa jako jedyna w Wojsku Polskim posiadała własne oryginalne opracowania dotyczące taktyki i sztuki operacyjnej.

Najściślejsze więzy współpracy w tym okresie nawiązały się z bibliotekami: Wojskowej Akademii Politycznej, Wojskowej Akademii Technicznej, Wojskowej

⁶ „Dziennik Rozkazów MON”, 1969, nr 26, poz. 110.

Akademii Medycznej w Łodzi i Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej w Gdyni. Do rozszerzenia kontaktów z innymi bibliotekami wojskowymi nie dochodzi, głównie ze względu na to, że zbiory Biblioteki Naukowej są treściowo zbliżone do zbiorów większych bibliotek oświatowych, natomiast zbiory Biblioteki Szkoleniowej nie zawsze mogły być udostępnione ze względu na swój niejawni charakter.

W r. 1972 Ministerstwo Obrony Narodowej wydało nową *Instrukcję o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych*, w której ustalono nową strukturę, zasady funkcjonowania i zakres działania bibliotek naukowych i fachowych. Po raz pierwszy sprecyzowano, które biblioteki winny być wiodącymi w dążeniu do kompletności gromadzonych zbiorów z danej dziedziny.

Podstawowymi aktami normatywnymi, regulującymi zasady funkcjonowania bibliotek, były:

- Ustawa o bibliotekach z dnia 9 kwietnia 1968 r.;
- Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 54 z dnia 16 września 1971 r. w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej.

Zgodnie z *Instrukcją ...* biblioteki naukowe działają w ramach resortowej sieci bibliotek wojskowych i do nich zaliczają się:

- 1) Centralna Biblioteka Wojskowa i Biblioteka Sztabu Generalnego;
- 2) biblioteki, do których stosuje się przepisy o wyższym szkolnictwie wojskowym;
- 3) biblioteki instytutów oraz ośrodków naukowo-badawczych, do których stosuje się przepisy o instytutach naukowo-badawczych⁷.

Instrukcja określiła główne kierunki dalszego rozwoju bibliotekarstwa wojskowego:

- 1) stworzenie jednolitego systemu gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów;
- 2) specjalizację zbiorów bibliotecznych.

Kierunek drugi w rozwoju bibliotekarstwa wojskowego dotyczył głównie bibliotek naukowych, spośród których wyznaczono osiem bibliotek wiodących, odpowiedzialnych za gromadzenie zbiorów z określonej dziedziny wiedzy. Bibliotekami wiodącymi zostały:

- Centralna Biblioteka Wojskowa - gromadząca kompletne militaria polskie oraz obce w wyborze dla potrzeb naukowych;
- Biblioteka Naukowa Sztabu Generalnego WP - gromadząca piśmiennictwo w zakresie organizacji i zarządzania na potrzeby wojska;
- Biblioteka Główna Akademii Sztabu Generalnego WP - w zakresie sztuki wojennej;
- Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej - w zakresie nauk technicznych w zastosowaniu dla potrzeb wojska;
- Biblioteka Naukowa Wojskowej Akademii Politycznej - w zakresie nauk społeczno-politycznych w zastosowaniu dla potrzeb wojska;
- Główna Biblioteka Wojskowo-Lekarska Wojskowej Akademii Medycznej - w zakresie nauk wojskowo-medycznych;
- Biblioteka Naukowa Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej - w zakresie sztuki operacyjnej i techniki sił morskich;
- Biblioteka Naukowa Wojskowego Instytutu Historycznego - w zakresie historii wojen i wojskowości.

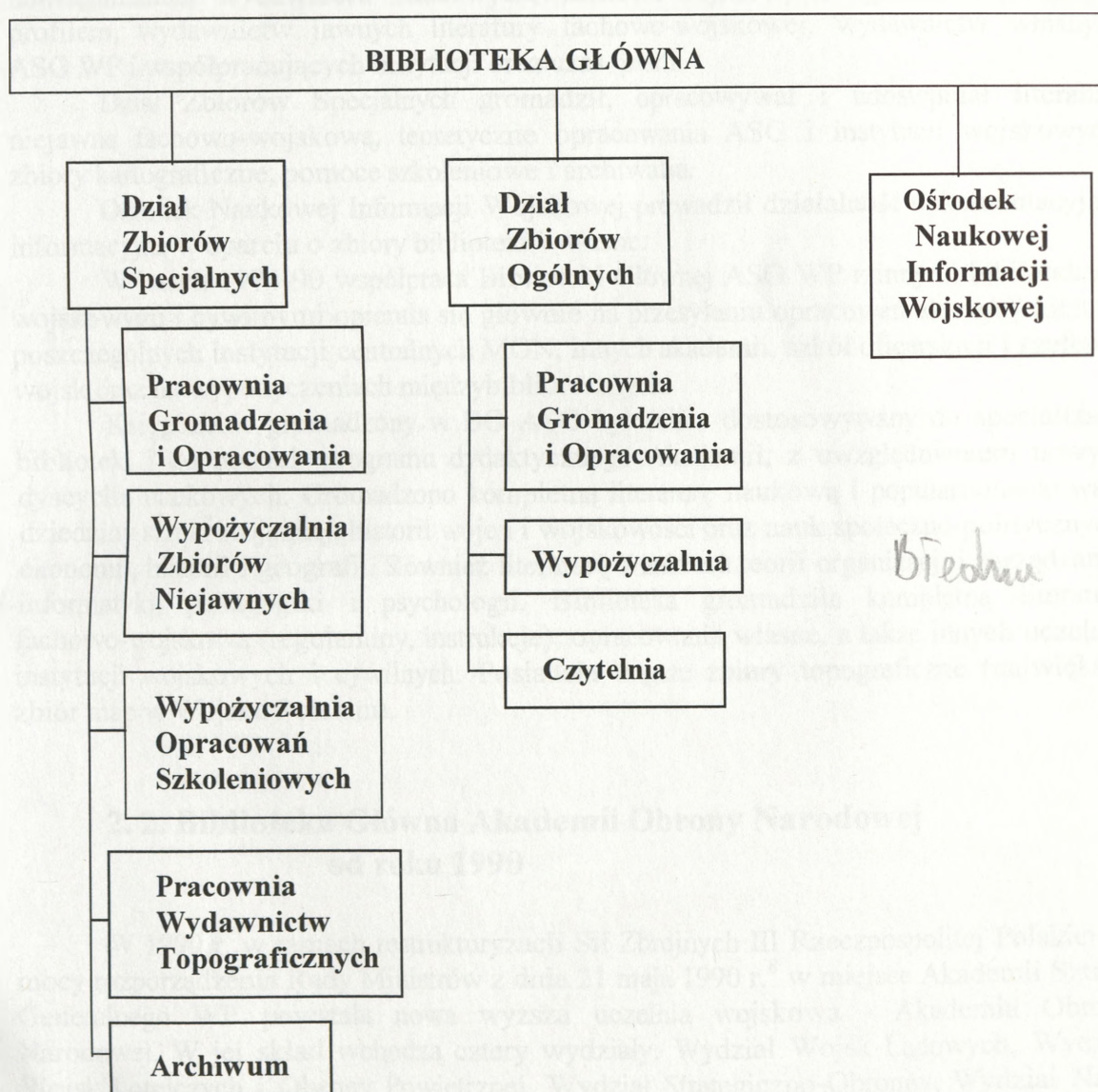
⁷ *Instrukcja o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych*. Warszawa, Ministerstwo Obrony Narodowej, 1972, s. 61

Instrukcja zobowiązywała biblioteki naukowe do współpracy z siecią wojskowych bibliotek oświatowych, a organem sprawującym nadzór nad bibliotekami naukowymi i fachowymi zostaje Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej (CONIW). Zezwalała również na współpracę z bibliotekami ogólnokrajowej sieci bibliotecznej w zakresie informacji bibliograficznej i dokumentacyjnej, wypożyczeń i wymiany międzybibliotecznej oraz popularyzacji problematyki wojskowej i obronnej wśród społeczeństwa.

Od r. 1974 wymienione biblioteki miały obowiązek archiwizowania, obok wydawnictw krajowych, również wydawnictw zagranicznych w obrębie ustalonej specjalizacji. Lata 1974-90 to okres wielu zmian w strukturze organizacyjnej biblioteki, spowodowanych koniecznością dostosowania funkcjonowania ksiąźnicy do zmian organizacyjnych i programowych zachodzących w ASG.

Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej ASG w latach 1974-1990

Rys. 2

Źródło: opracowanie własne.

W r. 1974 dokonano reorganizacji, w wyniku której połączono zbiory Biblioteki Naukowej i Biblioteki Szkoleniowej, tworząc jeden organizm biblioteczny pod nazwą Biblioteka Główna Akademii Sztabu Generalnego WP (rys. 2).

Celem tejże reorganizacji było ujednoczenie polityki gromadzenia i dalszej specjalizacji zbiorów, umożliwienie objęcia opracowaniem informacyjnym całości zgromadzonych zbiorów, uproszczenie i ujednoczenie aparatu informacyjnego, ułatwienie współpracy biblioteki z komórkami organizacyjnymi akademii i innymi instytucjami wojskowymi oraz usprawnienie zarządzania biblioteką.

W roku akademickim 1974/75 Biblioteka Główna rozpoczyna działalność w nowej strukturze. Składa się z trzech komórek organizacyjnych:

- Działu Zbiorów Ogólnych;
- Działu Zbiorów Specjalnych;
- Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej.

Dział Zbiorów Ogólnych zajmował się gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem wydawnictw naukowych, fachowo-wojskowych zgodnie z przyjętym profilem, wydawnictw jawnych literatury fachowo-wojskowej, wydawnictw własnych ASG WP i współpracujących instytucji oraz czasopism.

Dział Zbiorów Specjalnych gromadził, opracowywał i udostępniał literaturę niejawną fachowo-wojskową, teoretyczne opracowania ASG i instytucji wojskowych, zbiory kartograficzne, pomoce szkoleniowe i archiwalia.

Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej prowadził działalność dokumentacyjno-informacyjną w oparciu o zbiory biblioteki i własne.

W latach 1974-90 współpraca Biblioteki Głównej ASG WP z innymi bibliotekami wojskowymi i cywilnymi opierała się głównie na przesyłaniu opracowań akademickich do poszczególnych instytucji centralnych MON, innych akademii, szkół oficerskich i szefostw wojsk oraz na wypożyczeniach międzybibliotecznych.

Księgozbiór gromadzony w BG ASG był ściśle dostosowywany do specjalizacji biblioteki i do potrzeb programu dydaktycznego Akademii, z uwzględnieniem nowych dyscyplin naukowych. Gromadzono kompletną literaturę naukową i popularnonaukową z dziedziny sztuki wojennej, historii wojen i wojskowości oraz nauk społeczno-politycznych, ekonomii, historii i geografii. Również literaturę z zakresu teorii organizacji i zarządzania, informatyki, pedagogiki i psychologii. Biblioteka gromadziła kompletną literaturę fachowo-wojskową (regulaminy, instrukcje), opracowania własne, a także innych uczelni i instytucji wojskowych i cywilnych. Posiadała bogate zbiory topograficzne (największy zbiór map w Wojsku Polskim).

2. 2. Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej od roku 1990

W 1990 r. w ramach restrukturyzacji Sił Zbrojnych III Rzeczypospolitej Polskiej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 maja 1990 r.⁸ w miejsce Akademii Sztabu Generalnego WP powstała nowa wyższa uczelnia wojskowa - Akademia Obrony Narodowej. W jej skład wchodziły cztery wydziały: Wydział Wojsk Lądowych, Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej, Wydział Strategiczno-Obronny, Wydział Nauk Humanistycznych i samodzielne instytuty.

⁸ „Dziennik Ustaw”, 1990, nr 27, poz. 208.

Uczelnia prowadzi dwuletnie studia II stopnia dla kadry oficerskiej wojska, podyplomowe studia i krótkoterminowe kursy specjalistyczne z zakresu obronności dla absolwentów akademii, a także studia doktoranckie stacjonarne i zaoczne. Od 1996 r. prowadzone są zaoczne studia licencjackie i magisterskie z marketingu i zarządzania.

Akademia Obrony Narodowej jest wiodącą uczelnią wojskową w Polsce, określającą kierunki rozwoju teorii i praktyki sztuki wojennej w Siłach Zbrojnych RP. Utrzymuje szerokie kontakty z innymi uczelniami wojskowymi w kraju i za granicą.

Dużą rolę w pracy naukowej i kształceniu akademickim spełnia Biblioteka Główna, będąca jedną z większych i bardziej znaczących bibliotek naukowych w Wojsku Polskim, ustanowiona wraz z utworzeniem Akademii Obrony Narodowej.

Na zbiory Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej składają się zbiory Biblioteki Głównej Akademii Sztabu Generalnego WP, Biblioteki Naukowej Wojskowej Akademii Politycznej i Biblioteki Centrum Doskonalenia Oficerów w Warszawie. Do księgozbioru Biblioteki Głównej ASG WP liczącego ok. 350 tys. wol. druków zwartych, 32 tys. roczników czasopism (1215 tytułów) i 3 mln. jednostek kartograficznych włączono w 1989 r. zbiory Biblioteki Centrum Doskonalenia Oficerów w liczbie około 10 tys. wol. druków zwartych, a rok później przyłączono zbiory Biblioteki Naukowej Wojskowej Akademii Politycznej w liczbie około 200 tys. wol. druków zwartych i około 500 tytułów czasopism.

Według statystyki z grudnia 1996 r. Biblioteka Główna AON w swoich zbiorach posiada około 860 tys. wol. druków zwartych, 901 tytułów czasopism, w tym 666 polskich i 235 zagranicznych, co stanowi razem 16 582 roczniki. Druków niejawnych posiada 11 820 tytułów, a 143 860 jednostek bibliotecznych. Dokumentów archiwalnych 80 tys. jednostek bibliotecznych, dokumentów kartograficznych ok. 2 120 000 jednostek bibliotecznych, zbiory specjalne (filmy, taśmy magnetofonowe i video, przeźrocza i in.) ok. 300 jednostek bibliotecznych. Czytelnia biblioteki bieżąco prenumeruje 194 tytuły czasopism krajowych i 49 tytułów czasopism zagranicznych.

Zgodnie z aktami normatywnymi Biblioteka Główna AON jest w ramach resortowej sieci bibliotecznej Ministerstwa Obrony Narodowej biblioteką wiodącą w zakresie sztuki wojennej.

Gromadzi następujące zbiory:

- literaturę naukową i popularnonaukową z zakresu sztuki wojennej oraz historii wojen i wojskowości;
- literaturę naukową z zakresu nauk humanistycznych (pedagogika, psychologia, socjologia, ekonomia) i nauk przyrodniczych (geografia, astronomia);
- literaturę naukową z zakresu szeroko rozumianej problematyki bezpieczeństwa europejskiego i bezpieczeństwa państwa;
- literaturę fachowo-wojskową;
- wydawnictwa własne uczelni;
- czasopisma naukowe krajowe i zagraniczne o tematyce wojskowej i cywilnej;
- zbiory kartograficzne;
- pomoce i opracowania szkoleniowe;
- archiwalia akademickie;
- zbiory specjalne.

Z pozostałych dyscyplin gromadzi się tylko monografie, syntezy i kompendia, a z publikacji obcych przede wszystkim dzieła z zakresu nauk wojskowych.

Biblioteka posiada szczególnie cenny księgozbiór różnojęzyczny z XIX w., przede wszystkim książki z bibliotek niemieckich i rosyjskich, znajdujących się na terenach

polskich w czasie zaborów. Zbiór starych druków jest niewielki i liczy 48 tytułów. Do najcenniejszych starodruków należy *Artillerie* Casimira Siemenowicza, wydana w Amsterdamie w 1651 r., we Frankfurcie n. Menem w 1676 r. i w Londynie w r. 1729. Udało się zgromadzić też wiele publikacji obcojęzycznych z XVIII i XIX w. (na temat sztuki wojennej) oraz obszerny zbiór druków wydanych w okresie II Rzeczypospolitej (1918-39), dotyczący zagadnień sztuki wojennej i wojska.

Biblioteka Główna AON jest ogniwem ogólnokrajowej sieci dokumentacji i informacji naukowej oraz ogólnokrajowej sieci bibliotecznej⁹.

Obecne funkcje i zadania ksiąźnicy zostały dostosowane do uwarunkowań i potrzeb Akademii:

- gromadzenie piśmiennictwa z zakresu wojskowości, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki wojennej i nauk humanistycznych;
- gromadzenie piśmiennictwa w celu stworzenia warsztatu naukowego (słowniki językowe, dziedzinowe, zagadnieniowe, encyklopedie, poradniki, informatory);
- gromadzenie piśmiennictwa z zakresu innych dziedzin i zagadnień wiedzy, których treść jest wykorzystywana w procesie nauczania i prowadzonych badań naukowych w akademii;
- opracowywanie ww. piśmiennictwa;
- udzielanie informacji o zbiorach na podstawie prowadzonych katalogów, kartotek, komputerowych baz danych, opracowywanych i publikowanych informatorów;
- udostępnianie zgromadzonych dokumentów piśmienniczych i niepiśmienniczych uprawnionym użytkownikom biblioteki wg *Regulaminu udostępnień BG AON*, a nieuprawnionym na ogólnokrajowych zasadach wypożyczeń międzybibliotecznych.

Zadania biblioteki realizowane są przez 32 pracowników. Biblioteka Główna AON podporządkowana jest zastępcy Komendanta Akademii Obrony Narodowej ds. naukowych. Biblioteką zarządza dyrektor, korzystając z pomocy zastępcy, pełniącego jednocześnie funkcję kierownika Działu Zbiorów Niejawnych.

Struktura organizacyjna Biblioteki przedstawia się analogicznie do prezentowanej na rys. 2 struktury Biblioteki Głównej ASG, z tym, że od 1990 r. funkcjonuje nowoutworzony Dział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych (rys. 3), a w Dziale Zbiorów Niejawnych zlikwidowano Wypożyczalnię Opracowań Szkoleniowych, której zbiory włączono do Wypożyczalni Zbiorów Niejawnych.

W skład biblioteki wchodzi:

- Dział Zbiorów Jawnych;
- Dział Zbiorów Niejawnych;
- Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej;
- Dział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych.

Dział Zbiorów Jawnych gromadzi, opracowuje i udostępnia piśmiennictwo ogólnodostępne krajowe i zagraniczne. Wydaje dwumiesięcznik *Nabytki Biblioteki Głównej AON*. Składa się z Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Wypożyczalni i Czytelni.

⁹ A. Kolek, Z. Urbańska: *Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej*. „Przegląd informacyjno - dokumentacyjny”, 1993, nr 3 s. 5-14.

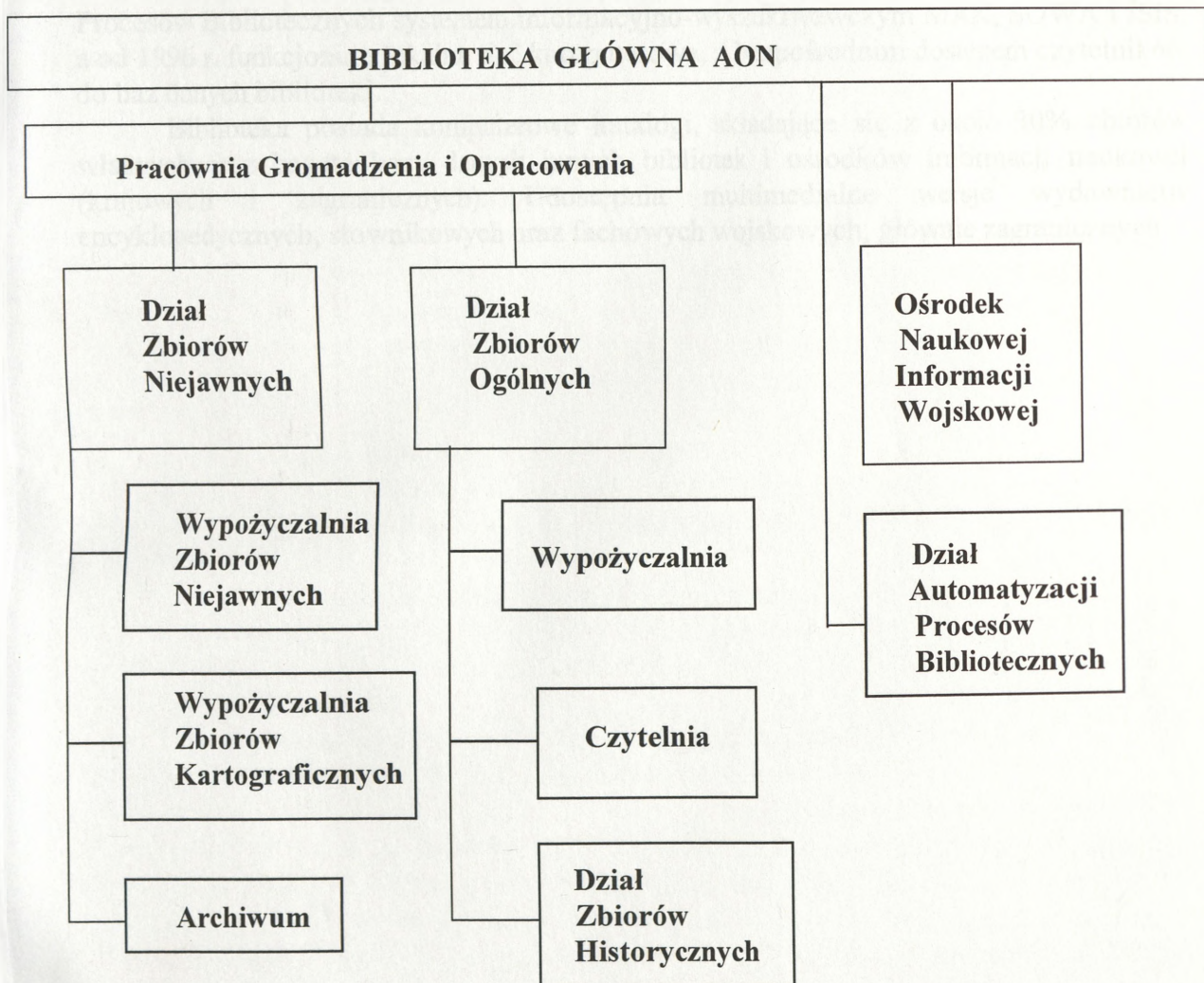
Dział Zbiorów Niejawnych gromadzi, opracowuje i udostępnia piśmiennictwo o ograniczonym dostępie. Składa się z wypożyczalni zbiorów niejawnych, archiwum biblioteki, wypożyczalni i magazynu zbiorów kartograficznych.

Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej opracowuje bibliografię wydawnictw AON, rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, prac dyplomowych i studyjnych, zagadnień związanych z obronnością, zestawienia bibliograficzne na zamówienia indywidualnych użytkowników, udziela informacji bibliograficznych, korzystając z własnych katalogów i baz danych, dostępnych w sieci Biblioteki Głównej AON, na CD-Romach i za pośrednictwem sieci Internet.

Dział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych sprawuje nadzór nad procesem automatyzacji Biblioteki Głównej AON, pozyskuje komputerowe bazy danych Biblioteki Narodowej oraz przyucza pracowników biblioteki do pracy z komputerem.

Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej AON w Warszawie

Rys. 3

Źródło: opracowanie własne.

Od 1 stycznia 1997 r. prowadzone są prace inwentaryzacyjne, mające na celu przejęcie księgozbioru Biblioteki Naukowej Wojskowego Instytutu Historycznego, który został włączony w strukturę organizacyjną Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej, jako Dział Zbiorów Historycznych (rys. 3).

Całość zbiorów Biblioteki Głównej AON wykazana jest w katalogach: alfabetycznym i tytułowym druków zwartych. Zbiory bibliotek byłej Akademii Sztabu Generalnego i Wojskowej Akademii Politycznej wykazane są w osobnych katalogach systematycznych, zbudowanych wg Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (UKD) i Specjalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (SKD).

Osobny katalog systematyczny wg UKD i SKD wykazuje zbiory biblioteki od 1990 r. do 1993 r. W 1993 r. zaniechano prowadzenia katalogów systematycznych na rzecz katalogu haseł przedmiotowych, zbudowanym w oparciu o Słownik Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej. Profil uczelni i zbiorów biblioteki, po rezygnacji z opracowywania zbiorów wg UKD i SKD, spowodował podjęcie prac nad opracowaniem słownika haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości i obronności. Słownik ten, będący uzupełnieniem słownika BN, ukazał się drukiem na początku 1996 r. i jest wciąż aktualizowany.

Od 1990 r. zbiory Biblioteki Głównej są rejestrowane w Dziale Automatyzacji Procesów Bibliotecznych systemem informacyjno-wyszukiwawczym MAK, SOWA i ISIS, a od 1996 r. funkcjonuje lokalna sieć komputerowa, z bezpośrednim dostępem czytelników do baz danych biblioteki.

Biblioteka posiada komputerowe katalogi, składające się z około 30% zbiorów własnych oraz bogate bazy danych innych bibliotek i ośrodków informacji naukowej (krajowych i zagranicznych). Udostępnia multimedialne wersje wydawnictw encyklopedycznych, słownikowych oraz fachowych wojskowych, głównie zagranicznych.

3. PIŚMIENICTWO WOJSKOWE w XIX WIEKU

Europejskie piśmiennictwo wojskowe XIX wieku, stanowiące tło dla polskiej literatury wojskowej, ozdobione było wielkimi nazwiskami w dziejach europejskiej, a nawet światowej myśli wojskowej: Carl Clausewitz, Helmuth Moltke, Rüdiger Goltz, Henri Jomini, Jules Lewal, Hyppolyt Langlois czy Alfred Mahan¹. Na jego tle polskie piśmiennictwo wojskowe nie zaistniało wyraziście, ze względu na odmienną sytuację w Polsce, inne warunki i potrzeby w zakresie teorii wojskowej. W warunkach polskich dominował fakt utraty niepodległości i w związku z tym, konieczność znalezienia odpowiedzi na pytanie, jak zorganizować i poprowadzić walkę zbrojną, aby tę niepodległość odzyskać.

Europejscy teoretycy wojskowi pochłonięci byli innymi problemami. Najwybitniejszym przedstawicielem europejskiej myśli wojskowej XIX wieku był niemiecki teoretyk wojskowy generał Carl von Clausewitz (1780-1831). Autor wybitnego dzieła zatytułowanego *Vom Kriege* (O wojnie)², napisanego w latach 1816-31, zawierającego w ośmiu księgach wykład teorii wojny. Powszechnie przyjmuje się, że C. Clausewitz pierwszy w historii myśli wojskowej wysunął tezę, że wojna jest kontynuacją polityki przy użyciu innych środków, a mianowicie środków przemocy. Jego zdaniem każda wojna jest wynikiem określonych, konkretnych warunków i dalszym ciągiem poprzedzających ją stosunków politycznych. Clausewitz uważał wojnę za jeden ze sposobów walki politycznej. W swoich rozważaniach więcej uwagi poświęcał czynnikom psychicznym i moralnym, które jego zdaniem odgrywają w wojnie decydującą rolę. Traktowanie przez Clausewitza wojny jako zjawiska społeczno-politycznego było ogromnym osiągnięciem w rozwoju teorii wojennej. Jego poglądy wywarły wielki wpływ na rozwój niemieckiej myśli wojskowej, zwłaszcza w okresie do wojny francusko-pruskiej 1870-71 roku.

Kontynuatorem Clausewitza, który w praktyce mógł realizować jego idee, był feldmarszałek hrabia Helmuth von Moltke (1800-91). Teorie Moltkego odegrały rolę swego rodzaju katechizmu oficjalnej niemieckiej doktryny wojennej w okresie przygotowań do pierwszej wojny światowej. Moltke był zwolennikiem „wojny błyskawicznej” (Blitzkrieg). Dążąc do zakończenia każdej wojny jednym pociągnięciem, uznawał konieczność rozstrzygnięcia wojny w jednej generalnej bitwie, w której główna siła wroga powinna być doszczętnie zniszczona. Był on również twórcą tzw. teorii rozwinięcia mobilizacyjnego.

Bliższa polskiej literaturze wojskowej XIX wieku była twórczość pisarska najwybitniejszego francuskiego pisarza i teoretyka wojskowego pierwszej połowy XIX wieku, generała Henryka Jominiego (1779 - 1869), którego koncepcje teoretyczne miały podbudowę praktyczną, ze względu na to, że autor niemal całe życie służył w wojsku. Spośród jego prac teoretycznych powszechnie jest znane dzieło pt. *Précis de l'art de la guerre* (Zarys sztuki wojennej)³, dotyczące zagadnień prowadzenia wojny, w którym analizuje on i ocenia zasady napoleońskiej sztuki wojennej. Dzieło to stanowi zbiór reguł z dziedziny strategii i sztuki operacyjnej nazywanej przez H. Jominiego wyższą taktyką.

¹ J. Sikorski: *Polskie piśmiennictwo wojskowe od XV do XX wieku*. Warszawa 1991, s. 220-223.

² C. Clausewitz: *O wojnie*. Warszawa 1958.

³ H. Jomini: *Zarys sztuki wojennej*. Warszawa 1966.

Wpływ napoleońskich koncepcji strategicznych i taktycznych w interpretacji generała H. Jominiego na całą francuską myśl wojskową XIX wieku był tak duży, że wyraźne jego pozostałości dadzą się jeszcze zaobserwować w okresie pierwszej wojny światowej. Natomiast przy końcu XIX wieku francuską myśl wojskową cechował tzw. technicyzm, przeciwstawiający człowiekowi technikę, mający swoje uzasadnienie w następujących wówczas we Francji przemianach społecznych i politycznych. Kierunek ten znalazł swoich przedstawicieli w osobach dwóch francuskich teoretyków wojskowych, Julesa Lewala i Hippylyta Langlois.

Przemiany w sztuce wojennej w końcu XVIII wieku oraz warunki w jakich na obczyźnie powstały Legiony Polskie, przyczyniły się do tego, że nieomal całe polskie piśmiennictwo wojskowe wydane do 1794 r. zostało zdeaktualizowane. Nowe zjawiska społeczne wpłynęły na zmiany w piśmiennictwie poprzedniej epoki, zwłaszcza w publikacjach o charakterze normatywnym: w regulaminach, instrukcjach, podręcznikach, jak również w pracach o charakterze teoretycznym. Stąd też nie próbowano wznawiać przestarzałego piśmiennictwa wojskowego, lecz dążono do tworzenia nowego, głównie przystosowując wojskową literaturę francuską do potrzeb polskich⁴.

Prawdopodobnie pierwszą publikacją o treści wojskowej w tym okresie była praca historyczna gen. Jana Henryka Dąbrowskiego, napisana bezpośrednio po insurekcji w 1794 r. w Warszawie okupowanej przez wojska carskie, wydana anonimowo w Lipsku⁵. Równoległe z powstaniem Legionów J. H. Dąbrowski przystępuje do opracowania regulaminów i przepisów wojskowych, podstaw organizacji, porządku oraz zasad szkolenia i wychowania żołnierzy, wydając je drukiem w 1797 r.

Płk Józef Zajączek, przebywający po 1794 r. w Paryżu, wydaje w języku francuskim historię rewolucji polskiej, zawierającą ostrą krytykę stosunków społecznych w Rzeczypospolitej⁶. Druga jego praca miała charakter historyczno-wojskowy i nosiła tytuł *Szczegóły historyczne tyczące się wojny polsko-rosyjskiej na Litwie 1792*.

Płk Michał Sokolnicki, oficer legionowy prowadzący prace badawcze we Włoszech, w 1802 r. w Akademii Ekonomicznej we Florencji wygłasza referat nt. oczyszczania i przechowywania wody, a w czasopiśmie Akademii Wojskowej w Mediolanie ogłasza list o moście zbudowanym w 1792 r. na Niemnie pod Grodnem. Praca ta, opublikowana jako utwór samoistny w Paryżu⁷, przyczynia się do przyjęcia autora do grona członków Société Académique des Sciences.

Absolwent Szkoły Rycerskiej - Józef Hoene-Wroński - był autorem myśli skonstruowania wozu na trakcji gąsienicowej, prototypu ciągnika i czołgu, a jego uczeń - A. Bukaty - opracowania projektu zastosowania takiego wozu uzbrojonego w działa do celów wojennych, który został przedstawiony w 1841 r. Adamowi Czartoryskiemu w Paryżu⁸.

Wojskowa twórczość piśmiennicza w owych latach była raczej uboga. Dopiero okres następny przyniósł większą ilość publikacji, wydawano bogatą korespondencję tego okresu, listy, odezwy, pamiętniki, dzienniki podróży, opisy krajów, a szczególnie ich osiągnięcia cywilizacyjne, które w charakterze wzoru zamierzano przenieść do wolnej Polski.

W II Legii, dowodzonej przez gen. Józefa Rymkiewicza, ukazywała się „Dekada Legionowa” zawierająca wybór artykułów z prasy francuskiej, niemieckiej i włoskiej, o

⁴ S. Rosołowski: *Z dziejów kultury intelektualnej Wojska Polskiego*. Warszawa 1980, s. 165.

⁵ [J. H. Dąbrowski]: *Beitrag zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794*. Leipzig 1796.

⁶ J. Zajączek: *Histoire de la Révolution de Pologne en 1794*. Paris 1797.

⁷ S. Sokolnicki: *Lettre sur un pont militaire exécuté à Grodno sur Niemen en 1792*. Paris 1811.

⁸ S. Rosołowski: *Z dziejów...*, s. 168.

treści społeczno-politycznej i wojskowej, przełożonych na język polski oraz materiały z historii literatury ojczystej.

Wielu oficerów legionowych gromadziło materiały do dziejów swych formacji, książki, mapy i ryciny oraz oddawało się studiom i samokształceniu. Motywem ich działania było silne pragnienie wiedzy, przekonanie, że rozwój oświaty i nauki jest jedynym z najważniejszych środków do podźwignięcia Polski, ponieważ głównej przyczyny upadku Rzeczypospolitej upatrywano w ogólnie niskiej kulturze społeczeństwa.

Armia Księstwa Warszawskiego w okresie organizacji stanęła przed pilną potrzebą stworzenia piśmiennictwa wojskowego, a przede wszystkim wydania regulaminów i instrukcji, bez których istnienie i szkolenie wojsk było wręcz niemożliwe. W tej dziedzinie oparto się całkowicie na przepisach armii napoleońskiej, przetwarzając lub przekładając je z oryginałów francuskich. Trudniejsze zadanie miała armia w zakresie literatury o charakterze teoretycznym, naukowym, niezbędnej do kształcenia oficerów.

Ogółem na potrzeby armii w okresie 1806-13 wydano 45 druków. Ponad połowę tego stanowiły regulaminy i instrukcje oraz 8 podręczników dla szkół wojskowych. Na resztę złożyło się 9 prac z zakresu nauki i sztuki wojennej, 5 technicznych, 4 historyczne i 3 dotyczące medycyny i higieny. Było to piśmiennictwo w niewielkim stopniu oryginalne polskie, lecz głównie przekłady z języka francuskiego⁹. Tą drogą żołnierze polscy przyswajali sobie literaturę armii przodującej w ówczesnej Europie.

Okres wojen (1807, 1809, 1812, 1813) nie sprzyjał rozwojowi wojskowej twórczości naukowej. Szkoły wojskowe Księstwa Warszawskiego nie wytworzyły w ciągu kilku lat istnienia silniejszych środowisk naukowych. Nie powstało ani jedno czasopismo wojskowe, mogące stać się ośrodkiem pracy umysłowej. Dostęp do europejskiej literatury militarnej: francuskiej, niemieckiej i austriackiej, której rozwój w tych latach był niezwykle bujny, otwierała rozpowszechniona wśród generałów i oficerów znajomość języków francuskiego i niemieckiego.

Charakter i rola społeczna armii Królestwa Polskiego były tak różne od armii Księstwa Warszawskiego, że prawie cały dotychczasowy piśmienniczy dorobek militarny stał się nieprzydatny. Stąd armia Królestwa Polskiego zmuszona była przyswajać sobie nowe ramy regulaminowe, prawne, moralne, zasady pedagogiczne i polityczne, odmienne prawidła sztuki wojennej. Stąd też wprowadzono przepisy obowiązujące w armii carskiej, wydając je w dwu językach: polskim i rosyjskim. Niekiedy przekłady były pośpieszne i niedbałe, pełne pomyłek terminologicznych.

W latach 1815-30 wydano na potrzeby armii Królestwa Polskiego ogółem 106 druków. Blisko połowę tej produkcji (46) stanowiły regulaminy, instrukcje i inne przepisy o charakterze normatywnym. Do tego należy dodać kilkanaście podręczników wydanych dla szkolnictwa wojskowego, 16 publikacji z zakresu techniki wojennej, 20 dotyczących zagadnień ogólnych, strategii i taktyki, 3 wychowania, 3 historii wojskowej, 4 medycyny. Przeciętnie na każdy rok wypada nieco więcej niż 6 tytułów. W tym czasie ogólna krajowa produkcja wydawnicza wynosiła przeciętnie 482 tytuły rocznie¹⁰. Były to głównie przekłady z języków obcych: z rosyjskiego - regulaminy, instrukcje, kilka pozycji technicznych; z niemieckiego - dzieła traktujące o sztuce i technice wojennej oraz kilka prac o podobnej treści z francuskiego. Oryginalna twórczość oficerów i generałów przejawiała się w nielicznych wypadkach, z czego kilka prac pozostało w rękopisach¹¹.

⁹ Tamże, s. 171.

¹⁰ M. Czarnowska: *Ilościowy rozwój polskiego ruchu wydawniczego (1501-1965)*. Warszawa 1967.

¹¹ Wiele prac historycznych, pamiętników i wspomnień nie mogło się wówczas ukazać drukiem np. J. H. Dąbrowskiego: *Krótki rys brygady polskiej w 1813r. od przyłączenia się do Wielkiej Armii; Pamiętnik czynności generała J. H. Dąbrowskiego i wojska polskiego od bitwy pod Lipskiem 1813r.*

Jedynymi poważniejszymi ośrodkami myśli wojskowej były wówczas Szkoła Aplikacyjna Artylerii i Inżynierii oraz Sztab Kwatermistrzostwa Generalnego, które skupiały liczne grono wykształconych oficerów o zainteresowaniach poznawczych, co owocowało pomyślnie rozwijającą się pracą naukową i popularyzatorską¹².

Oryginalne i jak na owe czasy bardzo postępowe było dzieło Józefa Bema *Uwagi o rakietach zapalających*¹³, które przyczyniło się do utworzenia w wojsku polskim kompanii raketników - pierwszej formacji posługującej się wyłącznie bronią raketową. Jednakże w zakresie piśmiennictwa wojskowego owych czasów niewątpliwie pierwsze miejsce należy się Ignacemu Prądzyńskiemu, który wówczas jako podpułkownik, prowadził od 1816 r. wykłady dla oficerów kwatermistrzostwa na kursie strategii.

Generał Ignacy Prądzyński (1792-1850) był wybitnym strategiem, a jego dorobek pisarski obejmuje kilkadziesiąt prac historyczno-wojskowych z zakresu wojen napoleońskich oraz wojny 1831 r., a także teoretycznych z dziedziny inżynierii wojskowej. W dorobku pisarskim Ignacego Prądzyńskiego z okresu przedpowstaniowego szczególne miejsce zajmują artykuły o tematyce historyczno-wojskowej, politycznej, życiorysy wybitnych wodzów polskich i obcych, a także utwory literackie. Jego zamysł wydawania czasopisma historyczno-wojskowego „Bellona” udaremniony został przez wielkiego księcia Konstantego.

Wynikiem intensywnej pracy naukowej I. Prądzyńskiego były jego dwa główne dzieła z dziedziny sztuki wojennej i fortyfikacji : *O sztuce wojennej. Kurs taktyki* oraz *Umocnienie polowe*. Pierwsze z nich zatytułowane *O sztuce wojennej. Kurs taktyki*, pozostające do dziś w rękopisie, powstało prawdopodobnie na przełomie 1822/23 roku¹⁴ i zawiera rozważania autora na temat strategii i taktyki. I. Prądzyński silnie podkreślał w nim przewagę działań zaczepnych nad obronnymi, wysoko oceniając znaczenie inicjatywy i czynnik zaskoczenia, zalecając również stosowanie w walce zasady ekonomii sił.

Drugie z wymienionych dzieł I. Prądzyńskiego pod tytułem *Umocnienie polowe* ukończone w r. 1825, zachowane w dwóch rękopisach, jest niewątpliwie jedną z jego najważniejszych prac. Sam autor w ten sposób przedstawił genezę tego dzieła: „Do wykładania moich kursów, a mianowicie pierwszego o umocnieniu, miałem bardzo obfite materiały, zwłaszcza w języku francuskim. Przecież wszystkie książki w tym przedmiocie napisane zdały mi się jeszcze niedostateczne, wszystkie albowiem, moim zdaniem, traktowały rzecz zanadto naukowo, były w znacznej części ubrane w mniej potrzebne formuły matematyczne, zanadto wyłącznie były teoretyczne, a nie dosyć zastosowane do praktyki, zwłaszcza praktyki wojennej. Wykładanie mojego kursu rodziło nową książkę o umocnieniu polowym, którą usiłowałem zrobić zrozumiałą dla oficerów linii, mających dobrą wolę i najpierwsze tylko początki geometrii”¹⁵. I. Prądzyński uznawał sztukę fortyfikacyjną za niezwykle ważną część sztuki wojennej, mającą wielki wpływ na wszelkie działania, której znajomość powinien posiadać każdy dowódca. Dzieło *Umocnienie polowe* charakteryzuje się wielką szczegółowością tematyki fachowej, inżynieryjno-fortyfikacyjnej i interesować dzisiaj może przede wszystkim specjalistów tej dziedziny techniki wojskowej.

Omawiając dorobek pisarski I. Prądzyńskiego nie sposób pominąć trzech wielkich memoriałów, powstałych kolejno na początku 1816 r., pod koniec 1821 r. i w 1828 r.

¹² Należeli do nich: Wojciech Gutkowski, Józef Paszkowski, Antoni Wroniecki, Józef Kosiński, Józef Bem, Filip Meciszewski, Karol Bogumir Stolzmann, Ignacy Prądzyński.

¹³ Naukowe wydanie tego dzieła zostało dokonane w oryginale francuskim oraz w tłumaczeniu na język polski, w roku 1953.

¹⁴ C. Bloch: *Generał Ignacy Prądzyński 1792-1850*. Warszawa 1974, s. 82.

¹⁵ J. Sikorski: *Polskie...*, s. 226 oraz przypis 8.

Pierwszy memoriał oparty na wynikach rozpoznania nowych granic, przeprowadzonego przez samego autora oraz na analizie wartości obronnej obszarów położonych dalej od granic państwa, napisany był w języku francuskim i składa się ze wstępu i trzech części, kolejno zatytułowanych: *O silnej armii, Twierdze, Ogólny projekt kampanii*. Cały memoriał stanowił ocenę ówczesnej sytuacji międzynarodowej i był zarazem odbiciem zarysowującego się po raz pierwszy w latach 1814-15 konfliktu między zaborcami. Zawarte w nim myśli autor rozwinął w drugim memoriale, opracowanym pod koniec 1821 r., traktującym o położeniu wojskowym Polski, napisanym również w języku francuskim, ale w odróżnieniu od pierwszego stanowiącym jedną całość, bez podziału na części. Trzeci ze wspomnianych memoriałów, z r. 1828 o wojnie z Austrią i z Prusami, napisany również w języku francuskim, różni się tym od pozostałych, że jest z nich najobszerniejszy i powstał w czasie pobytu I. Prądzyńskiego w więzieniu.

Począwszy od r. 1831 rozpoczął I. Prądzyński swoją twórczość pisarską na temat wydarzeń wojny 1831 r., pracując nad swoimi *Pamiętnikami...* niemal do końca swojego życia. Ten rozdział pracy pisarskiej można podzielić na cztery okresy¹⁶. W pierwszym okresie powstały prace, napisane podczas działań wojennych 1831 r. i po ich zakończeniu przed przymusowym wyjazdem autora do Rosji. W okresie drugim powstał *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831*¹⁷, napisany przez I. Prądzyńskiego na polecenie cara Mikołaja I w Rosji oraz pisma, które dotyczyły powstania *Pamiętnika ...*, między innymi jego ocena dokonana przez Tomasza Potockiego. Okres trzeci od powrotu I. Prądzyńskiego z Rosji do r. 1841 przyniósł polemiki autora z ukazującymi się wówczas pracami autorów polskich, dotyczących powstania listopadowego. W czwartym, ostatnim okresie pracy twórczej I. Prądzyńskiego, autor już ciężko chory finalizuje pisanie całości *Pamiętników ...*, równocześnie wydając kolejną ważną pracę pt. *Czterej ostatni wodzowie polscy przed sądem historii*¹⁸, która stanowi próbę przewartościowania czynów takich wybitnych postaci w dziejach Polski i dowódców najwyższego szczebla, jak książę Józef Poniatowski, Tadeusz Kościuszko, Józef Chłopicki i Jan Skrzynecki.

Polskie piśmiennictwo wojskowe w połowie XIX stulecia rozwijało się pod znakiem poszukiwań rozwiązania zasadniczego problemu, jaki powstał po upadku Powstania Listopadowego 1831 r., a mianowicie wznowienia walki zbrojnej w celu odzyskania niepodległości. Najintensywniejsza działalność teoretyków wojskowych przypadła na lata 1832-49. Po upadku Powstania Krakowskiego i załamaniu się fali rewolucyjnej lat 1848-49 twórczość ta osłabła, ożywiając się dopiero przed powstaniem 1863 r.

W r. 1800 ukazała się broszura, napisana przez sekretarza Tadeusza Kościuszki, Józefa Pawlikowskiego, zatytułowana *Czy Polacy mogą się wybić na niepodległość*¹⁹, która na wiele lat stała się dla narodu polskiego przewodnikiem w walce o jej odzyskanie. Była pierwszym systematycznym wykładem doktryny wyzwolenczej wojny ludowej, a zarazem jej politycznym credo. Polscy pisarze i teoretycy wojskowi szukali rozwiązania problemu wskrzeszenia armii i wznowienia walki zbrojnej o niepodległość, na innej płaszczyźnie niż próbowano to osiągnąć w r. 1831. Pośród nich, w okresie 1832-49, można wyodrębnić jak gdyby trzy grupy, a mianowicie zwolenników wojny partyzanckiej, wojny ludowej i wojny regularnej.

¹⁶ Tamże, s. 234 i przypis 26.

¹⁷ I. Prądzyński: *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831* (przekład z francuskiego). Petersburg 1898.

¹⁸ I. Prądzyński: *Czterej ostatni wodzowie polscy przed sądem historii*. Poznań 1865.

¹⁹ *Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864*. T. 2. Warszawa 1966, s. 444.

Sprawę wojny partyzanckiej, jako jednej z form walki o wyzwolenie kraju, poruszył na emigracji jako pierwszy gen. Wojciech Chrzanowski (1793-1861), który był autorem wielu planów operacyjnych w wojnie 1831 r., niezgodnych z koncepcjami generała Ignacego Prądzyńskiego. W r. 1835 ukazała się w Paryżu jego praca zatytułowana *O wojnie partyzanckiej*, w której autor przedstawia swoje poglądy na temat działań partyzanckich²⁰. Inne prace teoretyczne i historyczno-wojskowe to: *Zarys zastosowanej taktyki jazdy ...*, *Rys taktyki zastosowanej do piechoty ...*, *O sztabach czy Opisanie bitwy grochowskiej*²¹. Wszystkie one uogólniały doświadczenia W. Chrzanowskiego jako dowódcy i sztabowca najwyższego szczebla z okresu wojny 1831 r. i całego jego bogatego życia żołnierskiego.

W 1842 r. w Paryżu W. Chrzanowski wydał książeczkę o budowaniu mostów i przepraw dla wojska podczas wojny pt. *O przyrządzeniach mostów i przepraw w czasie wojny*, a w 1844 r. ukazując się w Paryżu drukiem dzieło pt. *Wyciągi z cenniejszych dzieł o wyższej części sztuki wojskowej*²². Należy również wspomnieć, że inne jego pisma wojskowe i polityczne o charakterze memoriałów, not i sprawozdań z lat 1830 do 1856, przekazywanych różnym rządóm europejskim, ogłosił drukiem w drugiej połowie XIX w. Leon Chrzanowski.

Do grupy pisarzy i teoretyków wojskowych, będących zwolennikami wojny partyzanckiej zaliczyć również należy Aleksandra Jełowickiego, księdza ze Zgromadzenia Zmartwychwstańców, publicystę i działacza politycznego, który w r. 1835 wydał w Paryżu broszurę pt. *O powstaniu ...* oraz Ludwika Bystrzonowskiego, zaliczającego się na emigracji do skrajnej grupy monarchistów, który w r. 1840 opracował wiele memoriałów wojskowo-politycznych i przygotował studium o sieci strategicznej Polski²³. A. Jełowicki jeszcze silniej niż W. Chrzanowski podkreślał, że partyzantka może być zasadniczą formą walki prowadzącą do wyzwolenia kraju, chociaż dopuszczał możliwość łączenia przy końcu powstania oddziałów partyzanckich w większe związki. W. Chrzanowski, chociaż był zdecydowanym zwolennikiem wojny partyzanckiej, proponował w swoim systemie pewne normy dotyczące organizacji i szkolenia, właściwe dla armii regularnej.

Przeciwstawiał się temu, np. w odniesieniu do wybierania na dowódców oddziałów partyzanckich oficerów armii liniowej, generał Józef Bem (1794-1850) w swojej pracy zatytułowanej *O powstaniu narodowym w Polsce*²⁴. J. Bem znany jest przede wszystkim jako jeden z najwybitniejszych dowódców polskich XIX wieku, który odznaczył się podczas Powstania Listopadowego 1831 r. oraz jako naczelny wódz powstańczej armii węgierskiej w latach 1848-49.

W dziejach polskiego piśmiennictwa wojskowego zajął on trwałe miejsce jako wynalazca i konstruktor w dziedzinie techniki wojskowej oraz autor pracy *Uwagi o raketach zapalających*, a także jako teoretyk wojskowy, który wyłożył swoje poglądy na temat wojny narodowowyzwoleńczej w pracy pt. *O powstaniu narodowym w Polsce*. Składa się ona z trzech części, część pierwsza i druga - traktujące o sprawach społecznych oraz o strategii i taktyce przyszłej wojny narodowowyzwoleńczej - napisane zostały po wypadkach 1846 r. Część pierwsza ukończona została w Paryżu w listopadzie 1846 r. i w tymże roku wydrukowana, natomiast część druga napisana została w styczniu 1848 r. w Londynie i opublikowana zapewne tuż po wybuchu rewolucji lutowej we Francji. Ukazała

²⁰ W. Chrzanowski: *O wojnie partyzanckiej*. Wyd. 2 pomnożone. Paryż 1835.

²¹ J. Sikorski: *Polskie ...*, s. 244 oraz przypis 57.

²² Tamże, s. 246 oraz przypis 64 i 65.

²³ L. Bystrzonowski: *O sieci strategicznej w Polsce*. „Trzeci Maj”. 1840, s. 62.

²⁴ J. Bem: *O powstaniu narodowym w Polsce*. Warszawa 1958.

się ona prawdopodobnie razem z częścią trzecią, zawierającą krótki szkic wojny 1830-31 r.²⁵

Spośród licznych koncepcji militarnych, jakie powstawały na emigracji, polscy teoretycy wojskowi przyjęli jako środek wyzwolenia kraju rewolucję lub powstanie zbrojne, ale chodziło o rozstrzygnięcie jego charakteru, czy miała to być wojna partyzancka, regularna czy też ludowa. W teorii zwyciężyła koncepcja wojny partyzanckiej, której zwolennikami byli Wojciech Chrzanowski i Józef Bem. Najbardziej jednak typowymi reprezentantami tej koncepcji byli Karol Bogumir Stolzman i Henryk Kamieński, którzy różnili się zasadniczo od innych tym, że łączyli wojnę partyzancką z zagadnieniem wojny ludowej.

Karol Bogumir Stolzman (1793-1854) swoją teorię wyłożył w pracy zatytułowanej *Partyzantka, czyli wojna dla ludów powstających najwłaściwsza*. Myślą przewodnią dzieła K. B. Stolzmana, wydanego drukiem w r. 1844²⁶, była wykładnia zbrojnego powstania o własnych siłach. Pisał on: „*Ażeby tego świętego dopełnić posłannictwa, trzeba mieć wiarę w siły własne, nie oglądać się na drugich, nie liczyć na zewnętrzne wypadki. Ażeby mieć wiarę we własne siły, trzeba je znać, a chcąc je poznać, trzeba je obliczyć*”²⁷. K. B. Stolzman widział w wojnie partyzanckiej jedynie metodę walki, która mogłaby przynieść wyzwolenie krajowi. Uważał, że „*...wojna partyzancka, której centrum jest wszędzie, a sfera jej działania nieograniczona, jest wojną dla ludu powstającego najwłaściwsza, najskuteczniejszą, dlatego ją też wojną ludu nazwać możemy*”²⁸.

Nieco odmienne poglądy na wojnę partyzancką, którą zresztą nazywał ludową dla odróżnienia od partyzantki, przedstawił Henryk Michał Kamieński (1813-65), piszący pod pseudonimem Filaret Prawdowski. Wyłożył je w pracach: *O prawdach żywotnych narodu polskiego, Katechizm demokratyczny*, stanowiący w zasadzie streszczenie pierwszej, oraz w *Wojnie ludowej* pisanej w r. 1863, a opublikowanej w r. 1866.

Gen. Ludwik Mierosławski (1814-78), człowiek uważany w XIX wieku w Europie za jednego z najwybitniejszych Polaków, jest postacią, która do dziś budzi w historiografii polskiej liczne kontrowersje²⁹. Był działaczem politycznym, historykiem, poetą, dramaturgiem, wodzem polskich powstań narodowowyzwoleńczych w latach 1846, 1848, 1863 oraz rewolucji na Sycylii i w Badenii, wreszcie teoretykiem wojskowym, którego dorobek w tej dziedzinie zapewnia mu trwałe miejsce w dziejach polskiej myśli wojskowej.

W teoretyczno-wojskowym dorobku pisarskim L. Mierosławskiego najważniejsze dzieła to *Powstanie narodu polskiego w roku 1830 i 1831* oraz *Rozbiór krytyczny kampanii 1831 r. i wynioskowane z niej prawidła do wojny narodowej*. L. Mierosławski zwalczał koncepcje wojny partyzanckiej, odmawiając jej jakichkolwiek pozytywnych wartości, gdyż według niego była ona apoteozą samowoli szlacheckiej; przede wszystkim anarchii szlacheckich naczelników i zaprzeczeniem porządku rewolucyjnego³⁰. Pisał w ten sposób: „*Wojny zatem podjazdowej jako udzielnego systemu, jako zasadniczego środka insurekcji w Polsce nie rozumiem i nienawidzę*”³¹.

²⁵ J. Sikorski: *Polskie ...*, s. 250 oraz przypis 76.

²⁶ Najnowsze wydanie tego dzieła, zob.: K. B. Stolzman: *Partyzantka, czyli ...*. Warszawa 1959.

²⁷ Tamże, przedmowa s. IX.

²⁸ Tamże, przedmowa s. XXIII.

²⁹ J. Sikorski: *Polskie...*, s. 260.

³⁰ Tamże, s. 262.

³¹ L. Mierosławski: *Rozbiór krytyczny kampanii 1831 r. i wynioskowane z niej prawidła do wojny narodowej*. T. 2. Paryż 1845, s. 48.

Doktrynę L. Mierosławskiego cechował duch zaczepny oraz dążenie do zniszczenia przeciwnika w głównej bitwie na drodze stworzenia przewagi sił i środków nad przeciwnikiem i skupienia ich na głównym kierunku uderzenia. Swoją pogląd na ideę powstania ogólnonarodowego w r. 1846, obejmującego wszystkie zabory przedstawił we wspomnianej pracy *Rozbiór krytyczny kampanii 1831 roku*, a szczegółowy plan powstania 1846 r. wyłożył w *Regulaminie piechoty, kawalerii, artylerii, wraz z instrukcją dla powstańczej służby obozowej* oraz w *Instrukcji dla komisarzy i oficerów powiatowych*³². Naczelną dyrektywą planu L. Mierosławskiego była wielka regularna wojna rewolucyjna „powszechna na całej ziemi polskiej, jak ona szeroka i długa”. Plan ten nigdy nie został wprowadzony w życie, przede wszystkim ze względu na niedocenywanie sił przeciwnika oraz niemożność utworzenia z niczego w ciągu kilku dni wielkiej regularnej armii.

L. Mierosławski był także autorem regulaminów wojskowych: *Instrukcji powstańczej* wydanej w 1862 r. oraz *Musztry kosynierskiej* wydanej w Paryżu w 1861 r. Oprócz zagadnień organizacyjnych, szkoleniowych, technicznych i taktycznych zajął się także w swoich pracach teoretycznych również zagadnieniami dotyczącymi strategii, w tym na przykład problemami geografii wojskowej w pracy *Wykłady nauki wojskowej*, wydanej w Paryżu w r. 1840.

W historii polskiego piśmiennictwa wojskowego, jak gdyby w cieniu L. Mierosławskiego, pozostaje dotąd postać Józefa Wysockiego (1809-73), który wraz z L. Mierosławskim opracował plan ogólnonarodowego powstania 1846 r., prowadził z nim wspólnie na emigracji wykłady sztuki wojennej na kursach zorganizowanych przez Towarzystwo Demokratyczne Polskie, a także był współzałożycielem polskiej szkoły wojskowej w Genui, a później w Cuneo.

Główne dzieło J. Wysockiego, zatytułowane *Kurs sztuki wojskowej*, wydane w Paryżu w latach 1842-44, było zbiorem wykładów o sztuce wojennej, prowadzonych przez autora na kursach i z pewnością zajmuje ważne miejsce w polskim piśmiennictwie wojskowym ze względu na obszerne i szerokie omówienie problematyki wojskowej.

Przedstawicielem polskiej myśli wojskowej okresu popowstaniowego oraz teoretykiem i praktykiem rewolucyjnej wojny ludowej był Jarosław Dąbrowski (1836-71), który w latach 1865-67 napisał dwie prace: *Historia wojny amerykańskiej 1862-65* oraz *Krytyczny rys wojny 1866 roku w Niemczech i we Włoszech*. Pierwsza z nich nie została opublikowana, a jej rękopis uległ zniszczeniu w czasie walk Komuny Paryskiej³³, natomiast druga została wydana w Genewie w r. 1868.

W r. 1867 wraz z grupą oficerów demokratów zorganizował J. Dąbrowski wieczorowe kursy dokształcające dla emigrantów, których program obejmował przede wszystkim wykłady i ćwiczenia z zakresu taktyki i strategii oraz historii i ekonomii, a celem których było przygotowanie kadry dowódczej dla przyszłego powstania polskiego. J. Dąbrowski prowadził wykłady z taktyki i przygotował obszerną pracę rękopiśmienną pt. *Taktyka, czyli sztuka wojskowa zastosowana do potrzeb powstania*. Praca ta spłonęła razem ze zbiorami rapperswilskimi w czasie działań wojennych³⁴.

Podczas oblężenia Paryża w 1870 r., J. Dąbrowski przygotował odczyt, wygłoszony w klubie rewolucyjnym, w którym poddawał krytyce działalność generała Trochu. Fragmenty tego odczytu opublikowano na łamach prasy, zaś całość w formie broszury ukazała się drukiem w Lyonie w r. 1871 pt. *Trochu comme organisateur et général en chef*.

³² J. Sikorski: *Polskie ...*, s. 263 oraz przypis 109.

³³ Tamże, s. 273.

³⁴ Tamże, s. 274.

Jedną z głównych idei wojennych J. Dąbrowskiego było przeświadczenie, że nie siła techniczna armii decyduje o wygranej wojnie, lecz wartości społeczno-polityczne samej armii i społeczeństwa, które ją wydało.

W latach 1899-1902 ukazało się w Warszawie kilkutomowe dzieło Jana Blocha (1836-1902) *Przyszła wojna pod względem technicznym, ekonomicznym i politycznym*, które wcześniej wydano w języku rosyjskim w Petersburgu w 1898 r., a wkrótce zostało przełożone i opublikowane w językach: niemieckim, francuskim, angielskim, holenderskim, szwedzkim i czeskim. To sześciotomowe, bogato ilustrowane dzieło napisane zostało przez człowieka dotąd nie znanego polskiej historiografii wojskowej, autor bowiem znany był przede wszystkim polskim badaczom myśli ekonomicznej jako działacz gospodarczy epoki burzliwego rozwoju przemysłu, komunikacji i bankowości³⁵.

J. Bloch korzystając ze współpracy specjalistów wojskowych różnych państw zebrał olbrzymią liczbę faktów z zakresu techniki wojennej, ekonomiki, polityki, kształcenia wojskowego, psychologii i etyki. Dzieło to obejmowało bardzo szeroką problematykę militarną i mogło być użyteczne w kształceniu polskich kadr wojskowych. Jednak nie było wymieniane w przeglądach literatury i bibliografiach zalecających, ze względu na „bałwochwalczy” stosunek do techniki oraz sugerowane przekonanie, że ruch narodowyzwoleńczy nigdy nie będzie w stanie stworzyć armii. Z dzieła J. Blocha wynikało, że do tego zdolne jest tylko wielkie, wysoko rozwinięte państwo. Polskie dążenia niepodległościowe opierały się natomiast w tym czasie na założeniu, że wyższość kultury, charakter i inteligencja człowieka, ideowość, wiedza oficerów i podoficerów, samodzielność myślenia dowódców, odgrywają większe znaczenie niż technika³⁶.

Okres po Powstaniu Styczniowym, a zwłaszcza po r. 1870, cechuje osłabienie dociekań nad bieżącymi problemami walki narodowyzwoleńczej i sztuki wojennej. W przeciwieństwie do słabego rozwoju teoretycznego piśmiennictwa wojskowego, pomyślniej w tym okresie rozwijano badania historyczne oraz twórczość pamiętnikarską i wspomnieniową, których treścią były zdarzenia i przeżycia wyniesione z Powstania Styczniowego.

Rok 1863 - jako najsilniejsze przeżycie co najmniej dwu pokoleń - przewijał się w wielkiej liczbie publikacji naukowych, popularnych i literackich. Sięgano również do wydarzeń wcześniejszych, do wojskowości staropolskiej i walk narodowyzwoleńczych.

Księgarnia Luksemburska w Paryżu, kierowana przez Władysława Mickiewicza, opublikowała w serii wydawniczej „Biblioteka Ludowa Polska”: Stefana Żółkiewskiego *Początek i progres wojny moskiewskiej*, K. Różyckiego *Pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej 1831 r.*, Stefana Garczyńskiego *Wspomnienia z czasów wojny narodowej*, *Pamiętniki...* Piotra Wysockiego, *Pamiętniki* Jana Kilińskiego³⁷.

Rocznice wielkich wydarzeń historycznych: zwycięstwa pod Wiedniem, powstań narodowych, śmierci Tadeusza Kościuszki i innych bohaterów, przynosiły dziesiątki publikacji ogłaszanych w Galicji i na emigracji. Do ważniejszych prac o treści wojskowej należy zaliczyć Konstantego Górskiego: *Historię artylerii polskiej* (Kraków 1892), *Historię piechoty polskiej* (Kraków 1893) i *Historię jazdy polskiej* (Kraków 1894), które łącznie stały się podwalinami polskiej historiografii wojskowej, ukazują się też wartościowe prace Tadeusza Korzona: *Kościuszkę* (Kraków 1894) oraz *Dola i niedola Jana Sobieskiego* (Kraków 1898).

³⁵ Tamże, s. 277-278 oraz przypis 144.

³⁶ S. Rosołowski: *Z dziejów...*, s. 310.

³⁷ Tamże, s. 314.

4. KLASYFIKACJA XIX-WIECZNYCH DRUKÓW ZWARTYCH Z ZAKRESU WOJSKOWOŚCI W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ AON w WARSZAWIE

W zbiorach Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej, specjalizującej się w gromadzeniu piśmiennictwa dotyczącego sztuki wojennej, w wyniku przeprowadzonej kwerendy znaleziono druki z zakresu szeroko pojętej wojskowości, wydane w XIX wieku.

Tematyka znalezionych 305 tytułów [421 tomów] druków w różnym zakresie obejmuje problematykę wojskową. Podziału znalezionych druków dokonano według działów rzeczowych, proponowanych przez Specjalną Klasyfikację Dziesiątą, wydaną przez Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej w roku 1975¹.

Polska historia wojskowa jest ilościowo najobszerniej reprezentowana w badanym księgozborze. Równie dużo znaleziono pamiątek, biografii oraz druków z zakresu powszechnej historii wojskowej. Najmniej druków traktuje o ogólnej teorii sztuki wojennej i wiedzy wojskowej w ogólności, sztuki wojennej oraz organizacji sił zbrojnych i szkolenia wojskowego.

W trakcie kwerendy do badanego księgozbioru włączano druki wydane w XIX wieku z zakresu historii powszechnej, w których również omawiana jest problematyka wojskowa.

W przedstawionym poniżej omówieniu literatury z poszczególnych działów wojskowości przytaczano tytuły dzieł i nazwiska autorów, znajdujące się w XIX-wiecznym księgozborze Biblioteki Głównej AON.

4. 1. Ogólna teoria nauki wojennej. Wiedza wojskowa w ogólności

Ogólna teoria nauki wojennej i ogólna wiedza wojskowa w badanym księgozborze Biblioteki Głównej jest działem najmniejszym, reprezentowanym zaledwie przez kilka druków.

Do najwybitniejszych francuskich teoretyków i pisarzy wojskowych pierwszej połowy XIX wieku należał generał Henryk Jomini (1779-1869) z pochodzenia Szwajcar. Niemal całe swoje życie służył w wojsku, stąd jego koncepcje teoretyczne miały podbudowę praktyczną. Karierę wojskową rozpoczął w r. 1798. Swoimi memoriałami wojskowymi zwrócił na siebie uwagę marszałka Ney, który dał mu zajęcie w swojej kancelarii. H. Jomini brał udział w kampanii 1805 r., a po bitwie pod Austerlitz został mianowany przez Napoleona pułkownikiem. Memoriał opracowany przez H. Jominiego o wojnie z Prusakami spowodował, że został on powołany do sztabu Napoleona. Brał udział także w następnych kampaniach napoleońskich, ale po r. 1808 kilkakrotnie przechodził na służbę rosyjską, piastując tam wysokie stanowiska wojskowe².

W licznych traktatach historyczno-wojskowych swe rozważania teoretyczne oparł na doświadczeniach największych wojen: wojny siedmioletniej, pierwszych wojen

¹ *Specjalna Klasyfikacja Dziesiątą*. Warszawa, Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej, 1975.

² J. Sikorski: *Zarys wojskowości polskiej do końca XIX w.* Warszawa 1972, s. 556.

rewolucji francuskiej, wypraw wojennych Napoleona i wreszcie wojny koalicyjnej monarchii europejskich przeciwko Napoleonowi - to szczególnie jednak wysoko oceniał doświadczenia wojen napoleońskich. Dla H. Jominiego wojny napoleońskie stanowiły główne źródło wiedzy o zasadach sztuki wojennej. On to podniósł do rangi zasad napoleońskie koncepcje prowadzenia działań wojennych, nadając im podbudowę teoretyczną.

H. Jomini był teoretykiem wojskowym, który utożsamiał pojęcie „nauka wojenna” z pojęciem „sztuka wojenna” i stosując je zamiennie, wyodrębnił z nich następujące działy: polityka wojny, strategia, wyższa taktyka bitew i walk, sztuka inżynierska i niższa taktyka. Przewidywał ponadto możliwość wyodrębnienia kolejnego działu - filozofii, czyli moralnej strony wojny³.

W badanym księgozbiore znaleziono dwie prace tego wybitnego teoretyka i znawcy sztuki militarnej: *Histoire eritique et militaire des guerres de la revolution. Campagnes de 1802-1803*, t. 15 (Paris 1824), [Aneks: poz. 91] i *Obraz rozbiorowy przedniejszych kombinacji wojny* (Mont de Marsan 1835), [Aneks: poz. 92].

Z prac polskich autorów znaleziono tylko dzieło Henryka Kamińskiego, ukrywającego się pod pseudonimem Y. Z. X.⁴, zatytułowane *Armia Rossyjska. Studium militarne*, wydane w Krakowie w 1887 r., [Aneks: poz. 294, 295].

Należy tu również wymienić opracowany przez J. Scheiberta *Illustrirtes Deutsches Militär-Lexicon*, wydany w Berlinie w 1897 r., [Aneks: poz. 83], bogato ilustrowany rycinami, mapami i szkicami.

4. 2. Sztuka wojenna (strategia, taktyka)

Consilium rationis bellicae (Kraków 1858) Jana Tarnowskiego, [Aneks: poz. 263, 264], należy do wybitnych dzieł staropolskiego piśmiennictwa wojskowego. Po raz pierwszy wydane zostało w Tarnowie w r. 1558 przez drukarza Łazarza Andrysowica, prawdopodobnie wezwanego w tym celu z Krakowa. Ukończył on pracę 9 marca tegoż roku „za rozkazaniem i nakładem” J. Tarnowskiego.

Jan Tarnowski (1488-1561) należał do wyróżniających się postaci czasów Odrodzenia nie tylko w skali polskiej, ale i europejskiej⁵. Nieprzeciętnie zdolny i starannie wykształcony, o wszechstronnych zainteresowaniach i dużej kulturze humanistycznej, był uznanym politykiem, a przede wszystkim wodzem, ciesząc się już za życia opinią znakomitego stratega⁶. Praktyczną wiedzę wojskową zaczął zdobywać mając 20 lat, kiedy wraz z wojskiem nadwornym wziął udział w kampanii orszańskiej 1508 r.. W r. 1527 otrzymał od króla Zygmunta I Starego godność hetmana wielkiego koronnego, wraz z szerokimi uprawnieniami, jakich przed nim nie miał żaden z hetmanów. Opinię znakomitego dowódcy zyskał gromiąc Wołochów pod Obertynem w r. 1531. Brał udział w wojnie z Moskwą i z Mołdawią. U schyłku życia postanowił zebrać w jednym tekście i przekazać potomności swoje bogate doświadczenie wojskowe.

Owocem tej decyzji była praca opublikowana pod łacińskim tytułem *Consilium rationis bellicae*. *Consilium ...* napisane zostało po polsku, jedynie tytuł jest łaciński i wstęp (Prooemium). Traktat dzieli się na 11 niedużych rozdziałów. We wstępie autor przedstawił cel swojej pracy, i nawiązując do myśli Andrzeja Frycza Modrzewskiego o

³ L. Wyszczelski: *Historia myśli wojskowej*. Cz. 2. Warszawa 1993, Akademia Obrony Narodowej, s. 29-30.

⁴ S. Rosołowski: *Z dziejów kultury intelektualnej Wojska Polskiego*. Warszawa 1980, s. 307.

⁵ H. Barycz: *Z epoki renesansu, reformacji i baroku*. Warszawa 1971, s. 408.

⁶ Z. Spieralski: *Jan Tarnowski 1488-1561*. Warszawa 1977, s. 413.

wojnach sprawiedliwych i niesprawiedliwych podkreślił, że będzie pisał tylko o wojnie obronnej, starając się wytłumaczyć wszystko to, czego w efekcie długoletniej praktyki i doświadczenia sam się nauczył.

Problematyka traktatu J. Tarnowskiego jest obszerna. Jako punkt wyjścia w swych rozważaniach hetman postawił ogólny problem zapewnienia należytej obronności państwa polskiego, rozpatrując go następnie szczegółowo, przede wszystkim z wojskowego punktu widzenia. Zagadnienia gospodarczo-społeczne i polityczne usuwał na dalszy plan. Znajdujemy w pracy J. Tarnowskiego wywody na temat strategii i taktyki, przy czym te ostatnie są najobszerniejsze. Od ogólnych postulatów dotyczących obrony południowo-wschodnich granic oraz osłony stolicy Rzeczypospolitej - Krakowa, przeszedł on do zagadnień szczegółowych, takich jak organizacja i uzbrojenie, szkolenie i dyscyplina wojska, sprawy finansowania go oraz zaopatrzenia, i wreszcie do kwestii taktycznych, szczególny nacisk kładąc na sposoby prowadzenia walki z Turkami i Tatarami⁷.

Szymon Starowolski (1588-1656) był pisarzem historykiem i publicystą zajmującym się biografistyką i geografią. Krąg jego zainteresowań pisarskich obejmował również zagadnienia ogólnowojskowe, co zaowocowało wydaniem kilku prac, w których przebijają się jego zainteresowania militarne równoległe z postulatami reformatorskimi⁸.

W pracy zatytułowanej *Pobudka albo rada na zniesienie Tatarów perekopskich* (Kraków 1858), [Aneks: poz. 248], będącej pierwszym dziełem Sz. Starowolskiego ogłoszonym po polsku, wydanym po raz pierwszy w Krakowie w 1618 r., wypowiedział się obszernie na temat ówczesnej polityki zagranicznej Polski. Rozstrzygnięcia wszystkich problemów na granicach południowo-wschodnich upatrywał w radykalnym posunięciu, a mianowicie w „wyrzuceniu” Tatarów z Krymu. Postulował, aby Polacy zajęli cały półwysep Krymski i „... *to łotrostwo śmiercią wygubmy, ale też miejsca tamte i wszystek Chersones nową kolonią osadźmy*”⁹. Cały tamten teren miał zostać ufortyfikowany, a kolonizacja tych obszarów miała polegać na wysłaniu tam i osadzeniu w pobliżu wzniesionych umocnień co dwudziestej rodziny chłopskiej, zobowiązanej do służby wojskowej na tamtych terenach¹⁰. To wszystko byłoby możliwe po przeprowadzeniu koniecznych reform wojskowych w państwie polskim, a swoje credo w tej mierze zawarł Sz. Starowolski właśnie w omawianej pracy.

Prawy rycerz (Kraków 1858) Szymona Starowolskiego, [Aneks: poz. 249], to dzieło wydane drukiem po raz pierwszy w r. 1648, poświęcone zostało w całości charakterystyce dobrego żołnierza i wodza. Autor tej pracy bierze w obronę chłopów przed nadużyciami ze strony wojska, uważając za niesprawiedliwe obciążanie ich czynszem, podatkami, pańszczyzną i jeszcze dodatkowo utrzymywaniem i kwaterowaniem żołnierzy, otrzymujących od swoich przełożonych żołd¹¹.

Ważne miejsce w polskim piśmiennictwie wojskowym wieku XVII zajmuje Andrzej Maksymilian Fredro (1620-79), autor kilku interesujących traktatów ogólnowojskowych. Jego twórczość pisarska, chociaż bardzo niejednolita pod względem wartości praktycznej, zawierała wiele ciekawych i oryginalnych pomysłów, odegrała też dużą rolę w kształtowaniu poglądów ówczesnego społeczeństwa szlacheckiego na sprawy wojskowe. A. Fredro prowadził żywą działalność polityczną oraz organizacyjną na polu wojskowym i to znalazło odbicie w jego piśmiennictwie. W jego licznym dorobku pisarskim istotną rolę

⁷ J. Sikorski: *Polskie piśmiennictwo wojskowe od XV do XX wieku*. Warszawa 1991, s. 69-86.

⁸ Tamże, s. 172.

⁹ Sz. Starowolski: *Pobudka albo rada na zniesienie Tatarów perekopskich*. Kraków 1858, wyd. K. J.

Turowskiego, s. 12.

¹⁰ K. Olejnik: *Rozwój polskiej myśli wojskowej do końca XVII wieku*. Poznań 1976, s. 131.

¹¹ J. Sikorski: *Polskie...*, s. 177.

zajmuje praca zatytułowana *Sposób wyprawy wojennej pod tytułem pospolitego ruszenia małego* opublikowana przez Franciszka Glinkę w r. 1670 w zbiorze prac A. Fredry pt. *Zwierzyniec Jednorożców*. Praca ta wydana została ponownie przez Józefa Turowskiego w Sanoku w 1856 r. pt. *O porządku wojennym i o pospolitem ruszeniu małym*, [Aneks: poz. 68].

Autor tej pracy był zwolennikiem pospolitego ruszenia i już w r. 1668 sugerował wprowadzenie w celu wspomagania nielicznego 5-tysięcznego wojska kwarcianego, tzw. pospolitego ruszenia małego, czyli stałej wyprawy wojennej z województw. Projekt ten wyłożył w swojej pracy. Dostrzegając wady dotychczasowego powoływania rekrutów w ramach wypraw łanowych, znanych w Polsce i powoływanych od r. 1648, A. Fredro postulował wystawianie żołnierzy w zależności od wysokości „arzędowej intraty” z dóbr, szczegółowo przy tym określając uzbrojenie, wyposażenie, a nawet umundurowanie żołnierza pieszego i jeźdźca z dóbr szlachty. Obliczał również (jak się okazało - nierealnie), że w ten sposób będzie można wystawić np. 3 tys. husarzy, 21 tys. petyhorców i 16 tys. piechurów. Tymi siłami zbrojnymi dowodzić mieli komisarze wojenni współdziałający z hetmanami, w odróżnieniu od „pospolitego ruszenia wielkiego”, którym dowodził król. Miało to zapewnić szlachcie gwarancję nie użycia tych sił w celu wzmocnienia władzy królewskiej¹².

Wojciech Chrzanowski (1793-1861) należy do grupy pisarzy i teoretyków wojskowych XIX w., będących zwolennikami wojny partyzanckiej jako jednej z form walki o wyzwolenie kraju i jednocześnie twórcą teorii wojny partyzanckiej oraz autorem tego pojęcia. Zdaniem W. Chrzanowskiego, wojnę partyzancką można prowadzić we wszystkich warunkach terenowych. Wpływać one winny tylko na wybór metod walki, a zwłaszcza form organizacyjnych oddziałów partyzanckich. Zalecał by w terenie trudno dostępnym organizować piesze oddziały partyzanckie, a w terenie odkrytym konne¹³. Opowiedzenie się przez W. Chrzanowskiego za koncepcją prowadzenia wojny partyzanckiej nie oznaczało, że uważał ją za jedyny sposób na odniesienie zwycięstwa. Twierdził, że bardzo rzadko może wystąpić sytuacja, w której same działania partyzanckie doprowadzą przeciwnika do opuszczenia okupowanego kraju. Taka ewentualność może wchodzić w rachubę tylko wówczas, gdy przeciwnik nie dysponuje odpowiednią liczebnie armią zdolną do kontrolowania całego terytorium, na którym trwa wojna partyzancka. Najczęściej jednak będzie występował wariant połączenia działań partyzanckich z działaniami wojsk regularnych. W. Chrzanowski dostrzegając w wojnie partyzanckiej wiele walorów, nie uważał jednak, by mogła ona doprowadzić do realizacji celu zasadniczego prowadzonych działań militarnych - do wyzwolenia kraju¹⁴.

Na jego znaczny dorobek piśmienniczy składają się liczne prace teoretyczno-wojskowe, spośród których w badanym księgozbiornie znaleziono: *Służba wojska w polu* (Paryż 1836), [Aneks: poz. 48]; *Rys taktyki zastosowanej piechoty. Tudzież manewra wojenne pułkowe i brygadne* (Paryż 1837), [Aneks: poz. 46-47]; *Zarys zastosowanej taktyki piechoty, tudzież składu piechoty i manewrów wojennych pułkowych i brygadnych* (Paryż 1845), [Aneks: poz. 50]; *O sztabach* (Paryż 1847), [Aneks: poz. 42-43]; *Podania o piechocie, o jeździe i sztabach* (Paryż 1860), [Aneks: poz. 45]; *Przegląd położenia i działań na teatrze wojny*, cz. 1-2 (Kraków 1866), [Aneks: poz. 41].

Wszystkie prace W. Chrzanowskiego uogólniają jego doświadczenia jako dowódcy i sztabowca najwyższego szczebla z okresu wojny 1831 r. i całego jego bogatego życia żołnierskiego. Autor pragnął przekazać całą swoją wiedzę młodszemu pokoleniu oficerów

¹² Tamże, s. 181-193.

¹³ L. Wyszczelski: *Historia...*, cz. 2, s. 135.

¹⁴ Tamże, s. 135.

w szerokim zakresie, stąd w jego pracach omawiane są zagadnienia organizacyjne, taktyczne, a nawet techniczne. Szczegółowo zajął się dwoma podstawowymi rodzajami wojska, a mianowicie jazdą i piechotą, przedstawiając dokładnie organizację tych rodzajów wojsk, opisując podział na brygady, pułki, szwadrony i kompanie, a następnie ugrupowania bojowe tych jednostek i kompanii oraz ich sposoby walki, czyli taktykę.

Z dorobku pisarskiego gen. W. Chrzanowskiego znaleziono również pracę zatytułowaną *Wyciągi z celniejszych dzieł o wyższej części sztuki wojskowej* (Berlin 1844), [Aneks: poz. 49], mającą charakter antologii, zawierającą wypisy z dzieł innych teoretyków wojskowych: Carla Clausewitza, Fryderyka Wielkiego, Maurycego Saskiego, księcia de Ligne i marszałka Gourion Saint-Cyra¹⁵.

Gen. Józef Wysocki (1809-73) jest autorem dzieła zatytułowanego *Kurs sztuki wojskowej*, cz. 1-2 (Paryż 1842), [Aneks: poz. 290], zajmującego ważne miejsce w polskim piśmiennictwie wojskowym.

Podczas pobytu na emigracji we Francji po Powstaniu Listopadowym, J. Wysocki w r. 1840 rozpoczął na koszt Centralizacji Towarzystwa Demokratycznego Polskiego studia wojskowe w Szkole Artylerii i Inżynierii w Metz. W następnych latach powołany został w skład komisji do opracowania regulaminów wojskowych, a także na wykładowcę sztuki wojennej na kursach zorganizowanych przez TDP. Wykłady rozpoczął w 1842 r., przerywając je w kwietniu 1843 r., kiedy to ustąpił miejsca na rok Ludwikowi Mierosławskiemu¹⁶. Wiosną 1844 r. J. Wybicki wznowił swoje wykłady, biorąc za temat wojny włoskie Bonapartego (1796-97). Wykłady te wydał drukiem pt. *Kurs sztuki wojskowej*. W części pierwszej dzieła autor dał krótki rys historii sztuki wojennej, poczynając od czasów starożytnych, poprzez średniowiecze, aż do czasów Napoleona, następnie skupiając uwagę na współczesnej mu sztuce wojennej i omawiając szczegółowo jej dwa wielkie działy: strategię i taktykę. Dużo miejsca poświęcił w części pierwszej artylerii, i to zarówno zagadnieniom technicznym jak i taktycznym tego rodzaju wojska, a dalej problemom zabezpieczenia działań wojennych. Część druga, niezwykle szczegółowa, zawiera zagadnienia fortyfikacji polowej oraz omówienie sposobów pokonywania przeszkód wodnych. Dzieło ilustruje wiele szczegółowych rysunków technicznych¹⁷.

Praca J. Wysockiego z pewnością zajmuje ważne miejsce w polskim piśmiennictwie wojskowym, stanowi kwintesencję całej ówczesnej wiedzy wojskowej, uderza fachowością, szczegółowością poruszanych problemów oraz szerokim zakresem tematycznym. Najwybitniejszą polską pracę techniczno-wojskową XIX wieku zakończył autor słowami: „Przeszliśmy wszystko, co stanowi niejako właściwą naukę wojskową; co się zaś tyczy sztuki wojskowej tej nikt się nie nauczył i nie nauczy z kursów publicznych; trzeba wiele czytać, zastanawiać się nad historią wojen; rozbierać, porównywać różne systemata wielkich wojowników i nie przywiązując się do żadnego wyłącznie, umieć je zastosować do miejscowych okoliczności ...”¹⁸.

Interesującą publikacją w piśmiennictwie wojskowym jest opracowany przez Stanisława Włodzimierza Wilczyńskiego *Krótki rys taktyki trzech broni*, wydany w Krakowie w 1867 r., [Aneks: poz. 281-282] oraz Alfreda Młockiego, psud. Prawdzic z Kosarzewa, *Krótki rys walki zasad w Europie*, wydany w Lipsku w 1870 r. nakładem autora, [Aneks: poz. 146].

¹⁵ J. Sikorski: *Polskie...*, s. 240-247.

¹⁶ E. Kozłowski: *Legion Polski na Węgrzech 1848-1849*. Warszawa 1983, s. 138.

¹⁷ J. Sikorski: *Polskie...*, s. 267-272.

¹⁸ J. Wysocki: *Kurs sztuki wojskowej*. Cz. 2. Paryż 1842, s. 216.

4.3. Organizacja sił zbrojnych. Szkolenie i wychowanie wojskowe

Armia Księstwa Warszawskiego w okresie organizacji stanęła przed pilną potrzebą stworzenia piśmiennictwa wojskowego, a przede wszystkim wydania regulaminów i instrukcji, bez których istnienie i szkolenie wojsk było zgoła niemożliwe. W tej dziedzinie oparto się całkowicie na przepisach armii napoleońskiej, przetwarzając lub przekładając je z oryginałów francuskich. Polskie piśmiennictwo wojskowe było w tym okresie pełne obcych terminów, stąd prace nad polskim słownictwem wojskowym stały się bardzo pilne.

Płk Cyprian Godebski, przekładając regulaminy francuskie na potrzeby armii Księstwa Warszawskiego, dążył do stworzenia polskiego piśmiennictwa wojskowego, tłumacząc wyrazy obce, tworząc neologizmy, a także dostosowując do nowych potrzeb armii terminy, które wyszły z użycia wraz z rozwojem języka, postępem techniki i nauki. W tłumaczeniu pozostałych regulaminów i podręczników oparto się całkowicie na terminologii francuskiej. W armii Królestwa Polskiego nazewnictwo wojskowe kształtowało się podobnie pod wpływem francuskim.

W latach 1806-13 na 45 druków militarnych połowę stanowiły regulaminy i instrukcje. W badanym księgozbiornie znajdujemy: *Przepis musztry i manewrów dla piechoty francuskiej*, cz. 1-3 wydany r. 1791, tłumaczony z francuskiego przez Cypriana Godebskiego i opublikowany w Warszawie 1808 r. (jego ponowna edycja z 1811 r. ilustrowana 40-toma rozkładanymi tablicami), [Aneks: poz. 198]; *Dodatek do przepisu musztry dla piechoty Xięstwa Warszawskiego* (Warszawa 1812), [Aneks: poz. 58].

W latach 1815-30 na potrzeby armii Królestwa Polskiego wydano 106 druków, z czego połowę stanowiły regulaminy, instrukcje i inne przepisy o charakterze normatywnym: *Józefa Dwernickiego Zbiór ogólnych komend wyjętych z przepisów musztry dla jazdy przez...* (Warszawa 1814), [Aneks: poz. 61]; *Przepis Powinności, Porządku i Karności dla Wojska Polskiego* (Warszawa 1815), [Aneks: poz. 200]; *Przepisy dla Jazdy* (Warszawa 1815), tłumaczone z języka rosyjskiego przez Józefa Dwernickiego, [Aneks: poz. 201]; *Plany przepisu frontowej służby dla artylleryi pieszej*, cz. 3 (Warszawa 1824), ilustrowane 76-cioma rozkładanymi szkicami, [Aneks: poz. 187].

W latach 1817-30 ukazywało się czasopismo o treści militarnej, zatytułowane „*Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego*”, wydawane w Warszawie. Nie było to czasopismo teoretyczne, lecz urzędowy rejestr generałów i oficerów, z wyszczególnieniem ich etatowych stanowisk i odznaczeń. Bibliofilów polskich fascynuje szata graficzna „Rocznika” - wytworu ówczesnej drukarni wojskowej¹⁹.

W badanym księgozbiornie kolejne wydania czasopisma: *Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na Rok 1822* (Warszawa ok. 1822), [Aneks: poz. 214]; ... *na rok 1825* (Warszawa ok. 1825), [Aneks: poz. 215]; ... *na rok 1826* (Warszawa ok. 1826), [Aneks: poz. 216]; ... *na Rok 1827* (Warszawa ok. 1827), [Aneks: poz. 217]; ... *na rok 1830* (Warszawa ok. 1830), [Aneks: poz. 218]; zostały zaprzychodowane jako druki zwarte.

Po upadku Powstania Listopadowego (1830-31), później Styczniowego (1863-64) polscy emigranci wojskowi przebywający głównie we Francji, nie zaniechali prac nad przygotowaniem nowego powstania w Polsce. Jednym z istotnych problemów do rozstrzygnięcia było właściwe przygotowanie nowych kadr dowódczych w przyszłej armii polskiej. Stąd też wielu wojskowych zintensyfikowało swoją działalność publicystyczną i wydawniczą, co zaowocowało licznie ukazującymi się w owym okresie regulaminami i

¹⁹ S. Rosołowski: *Z dziejów...*, s. 177.

instrukcjami, wydawanymi z myślą o potrzebach przyszłej armii polskiej: *Przepis musztry dla piechoty* (Paryż 1845), [Aneks: poz. 197]; Ignacego Kruszewskiego *Regulamin dla jazdy powstającej Polski przez generała...* (Paryż 1849), [Aneks: poz. 122]; *Regulamin jazdy i służba obozowa* (Paryż 1861), ilustrowany 21 kartami szkiców, [Aneks: poz. 211]; *Regulamina piechoty, jazdy, artylerii i służba obozowa* (Paryż 1861), ilustrowany 13-toma kartami szkiców, [Aneks: poz. 213]; *Regulamin artylerii* (Paryż 1863), [Aneks: poz. 209]; *Regulamin jazdy, obozowanie, służba forpocztowa i marsze* (Paryż 1864), z 3-ma rozkładanymi kartami nut, [Aneks: poz. 212]; *Regulamin Artylerii. Działa gwintowane i granatniki górne*, t. 2 (Paryż 1864), ilustrowany 44-ma kartami szkiców i nut, [Aneks: poz. 210].

Na uwagę zasługuje opracowanie Zygmunta Pomiana pt. *Kodeks honorowy i reguły pojedynku*, wydany we Lwowie w 1899 r., [Aneks: poz. 189].

4. 4. Historia wojskowa

Historia wojskowa jest najobszerniej reprezentowana w badanym księgozbiore, a w szczególności polska historia wojskowa.

4. 4. 1. Powszechna historia wojskowa

Wiek XIX w historii powszechnej obfituje w wojny i konflikty zbrojne. Stąd też w badanym księgozbiore najliczniejszą grupę stanowią druki traktujące o historii wojen powszechnych, głównie w językach francuskim, niemieckim i włoskim.

Szczególnie działalność wojskowa Napoleona Bonaparte wywarła ogromny wpływ na rozwój sztuki wojennej XIX w. Zasady jego sztuki dowódczej realizowane praktycznie w wielu zwycięskich bitwach i kampaniach, z biegiem czasu podniesione zostały do roli nienaruszalnych dogmatów. Teoretycy wojskowi i dowódcy wielu państw usiłowali stosować je często bezkrytycznie w zupełnie odmiennych warunkach ekonomiczno-społecznych i politycznych. Tak na przykład znalazły one swoje zniekształcone odbicie w działalności dowództwa pruskiego i francuskiego w wojnie r. 1870-71, w działalności dowództwa rosyjskiego w wojnie rosyjsko-japońskiej r. 1904-05 i wreszcie w koncepcjach strategicznych dowództw zarówno armii państw centralnych, jak i koalicji w przededniu pierwszej wojny światowej.

Wszystkie bitwy i operacje napoleońskie zostały szczegółowo opisane i przeanalizowane, stąd też można je wymienić, zachowując chronologię kampanii i operacji napoleońskich, równocześnie przytaczając tytuły dzieł z kolekcji, poruszających tę problematykę:

- najwcześniejsze bitwy w kampanii włoskiej, w trakcie której Napoleon rozbija armię austriacką, to bitwa pod Castiglione, Bassano i Arcole: Karl Habsburg *Principes de la strategie, developpés par la relation de la campagne de 1796 en allemagne* (Paris 1818), [Aneks: poz. 78];

- w latach 1806-07 wojska napoleońskie rozbiły armię pruską pod Jeną i Auerstädt, Prenzlów-Lubeck: P. Faucart *Campagne de Prusse (1806) d'après les archives de la guerre*, t. 1-2 (Paris 1887-1890), [Aneks: poz. 67]; *Campagne des Armées Francaises en Prusse, en Saxe, en Pologne, etc. Sous le commandement de S.M.L'empereur et Roi, en 1806 et 1807*, t. 1-2 ,4 (Paris 1807), [Aneks: poz. 33]; a w 1809 r. zajęły Wiedeń i odniosły

zwycięstwo w bitwie pod Wagram: *Berichtigungen über die leßten Freignisse des Kriegs zwischen Desterreich und Franreich im Jahr 1809* (Frankfurt u. Leipßig 1810), [Aneks: poz. 16];

- r. 1812 przyniósł wojnę z Rosją, która zakończyła się zagładą Wielkiej Armii: Boutourlin *Histoire militaire de la campagne de Russie en 1812*, t. 1-2 (Paris 1824), [Aneks: poz. 28];

- w 1813 r. Napoleon w toku kampanii niemieckiej rozbił armię pruską i rosyjską w bitwach pod Lützen i pod Budziszynem, a w październiku 1813 r. w bitwie pod Lipskiem poniósł klęskę: A. Crusius *Der Winterfeldzug in Holland, Brabant und Flandern, eine Epifade aus dem Befreiungskriege 1813 und 1814* (Luremburg 1865), [Aneks: poz. 51]; Ferdinand Ludwig Bucher *Der Feldzug des dritten deutschen Armee-Corps in Flandern, im Befreiungskriege des Jahres 1814* (Leipzig 1854), [Aneks: poz. 31].

Opracowania obejmujące całą kampanię napoleońską, to: Philipe Sécur *Un Aide de Camp de Napoleon. De 1800 à 1812* (Paryż 1873), [Aneks: poz. 233]; Napoleon I *Vie politique et militaire de Napoléon, racontée par lui-même, au tribunal de César, d'Aleksandre et de Frédéric ...*, t. 1-4 (Paris 1827), [Aneks: poz. 153].

W zebranym księgozbiornie również znajdują się publikacje omawiające Wiosnę Ludów 1848 r.: Gaetano D'Ambrosio *Relazione della campagna militare fatta dar Corpo Napolitano. Negli stati della Chiesa l'anno 1849* (Napoli 1852), [Aneks: poz. 53]; Luigi Scalachi *Storia delle guerre d'Italia. Dal 18 marzo 1848, al 28 Agosto 1849* (Roma 1862), [Aneks: poz. 244]; G. Willisen *La campagna d'Italia del 1848* (Vienna 1848), [Aneks: poz. 283]; doświadczenia wojny francusko-pruskiej 1870-1871: Lebrun *Guerre de 1870* (Paris 1891), [Aneks: poz. 129], Helmuth Moltke *La Guerre de 1870* (Paris 1891), [Aneks: poz. 149]; Joseph Vinoy *Siège de Paris. Opérations du 13e corps et de la troisième armée* (Paris 1872), [Aneks: poz. 272]; oraz konflikt rosyjsko-turecki 1877-78: *Der russisch-türkische Krieg in Europa und Asien bis auf den gegenwärtigen Standpunkt* (Wien 1854), [Aneks: poz. 220]; Valentini *O wojnie tureckiej* (Warszawa 1829), [Aneks: poz. 271].

Znajdujemy również opracowanie szeroko omawiające historię wojskową Francji: A. Hugo *France Militaire. Histoire des armées françaises de terre et de mer de 1792 a 1833*, t. 1-2, 4-5 (Paris 1833), [Aneks: poz. 82].

4. 4. 2. Polska historia wojskowa

Ważne wydarzenia dziejowe mające miejsce na przełomie XVIII i XIX w. w istotny sposób wpłynęły na utrwalenie ich w polskiej historii wojskowej. Rocznicę wielkich wydarzeń historycznych takich jak: zwycięstwo pod Wiedniem, powstań narodowych, śmierci Tadeusza Kościuszki i innych bohaterów, przynosiły dziesiątki okolicznościowych publikacji ogłaszanych w Galicji i na emigracji. Dzieje Wojska Polskiego do dnia dzisiejszego nie doczekały się jeszcze pełnego opracowania. Badania nad historią polskiej wojskowości prowadzone w XVIII i XIX wieku znacznie poszerzyły zakres wiedzy o czynnie zbrojnym Polaków.

Wśród znajdujących się w zbiorach Biblioteki Głównej AON druków znajduje się wiele prac i opracowań o charakterze syntetycznym. Na szczególną uwagę zasługują opracowania dotyczące victorii wiedeńskiej: Stanisława Tarnowskiego *Na pamiątkę obchodu dwusetnej rocznicy zwycięstwa Jana Sobieskiego nad Turkami pod Wiedniem*

(Kraków 1883), [Aneks: poz. 264] oraz *Sobieszciana. Bibliografia jubileuszowego obchodu dwusetnej potrzeby wiedeńskiej z r. 1683* (Lwów 1884), [Aneks: poz. 243].

Wiele uwagi poświęcono Tadeuszowi Kościuszce. Biblioteka posiada w swoich zbiorach między innymi: prace Bolesława Twardowskiego *Spis osób, które uczestniczyły w działaniach Kościuszki 1794r. Poprzedzony poglądem historycznym na przyczyny upadku Polski oraz krótką historią wypadków w r. 1794 zaszytych* (Poznań 1894), ilustrowaną portretami i rycinami, [Aneks: poz. 269] oraz *Wojsko Polskie Kościuszki w roku 1794* (Poznań 1894), [Aneks: poz. 270]; Marii Wysłouchowej *O Kościuszkowskim Powstaniu z roku 1794* (Lwów 1894), [Aneks: poz. 289]; Józefa Zajączka *Historia rewolucji 1794r.* (Lwów 1894), [Aneks: poz. 296] oraz *Pamiętnik albo Historya rewolucji czyli powstanie roku 1792* (Poznań 1862), [Aneks: poz. 297].

Szereg ciekawych i wartościowych opracowań poświęconych jest tematyce legionowej: Leonarda Chodźko *Histoire des Légions Polonaises en Italie, sous le commandement de général Dombrowski*, t. 1-2 (Paris 1829), z nutami i portretami, [Aneks: poz. 38]; Jerzego Bandrowskiego *Legiony Dąbrowskiego. O ochotniczych wojskach polskich za czasów Napoleońskich napisał ...* (Kijów 1898), z rycinami Juliusza Kossaka, [Aneks: poz. 9].

Wiele opracowań dotyczy działań Legionów Dąbrowskiego w Hiszpanii. Warto tu wymienić pracę Józefa Mrozińskiego *Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809, ze względem szczególniejszym na czynności korpusu polskiego przez...* (Kraków 1858), [Aneks: poz. 150-152]; Zygmunta Sulimy *Polacy w Hiszpanii (1808-1812)* (Warszawa 1888), [Aneks: poz. 255] i Aleksandra Puzyrewskiego *Szarża jazdy pod Somo-Sierra w Hiszpanii dnia 30 listopada 1808 roku* (Warszawa 1899), z rycinami i mapami, [Aneks: poz. 202].

Problematyka powstań narodowych zajmuje szczególne miejsce w historiografii wojskowej. Powstanie Listopadowe (1830-31) jest wydarzeniem historycznym najobszerniej reprezentowanym w piśmiennictwie XIX-wiecznym, znajdującym się w zbiorach Biblioteki Głównej AON. Znajdujemy tu pracę zatytułowaną *Wielki tydzień Polaków czyli opis pamiętnych wypadków w Warszawie od dnia 29 listopada do 5 grudnia 1830 r.* (Warszawa 1830), [Aneks: poz. 280]; Mario Brzozowskiego *La Guerre de Pologne en 1831* (Lipsk 1833), ilustrowaną mapami, [Aneks: poz. 30]; Ludwika Mierosławskiego *Powstanie narodu polskiego w roku 1830 i 1831*, t. 1-2 (Paryż 1845), ilustrowaną rycinami i mapami, [Aneks: poz. 141-142] i *Bitwa warszawska w dniu 6 i 7 września 1831 r.*, t. 1-2 (Poznań 1888), [Aneks: poz. 140]; Maurycyego Mochnackiego *Powstanie narodu polskiego w r. 1830 i 1831*, t. 1-3 (Berlin 1863), [Aneks: poz. 147-148]; Feliksa Wrotnowskiego *Powstanie na Wołyniu, Podolu i Ukrainie w roku 1831*, t. 1-2 (Lipsk 1875), [Aneks: poz. 285]; Stanisława Barzykowskiego *Historia powstania listopadowego*, t. 1-5 (Poznań 1883-1884), [Aneks: poz. 13]; Aleksandra Puzyrewskiego *Wojna polsko-rossyjska 1831 roku* (Warszawa 1888), ilustrowana mapami, [Aneks: poz. 203-206] i *Wojna polsko-ruska 1831 roku* (Warszawa 1889), [Aneks: poz. 207-208].

Tematykę Powstania Styczniowego (1863-64) poruszają w swoich pracach: Agaton Giller *Historia powstania Narodu Polskiego w 1861-1864 r.*, t. 2 (Paryż 1868), [Aneks: poz. 74]; Edmund Callier *Trzy ustępy z powstania polskiego 1863-1864* (Poznań 1868), z planami i mapami, [Aneks: poz. 32]. K. Bartoszewicz *Rok 1863*, t. 1-2 (Kraków 1895), [Aneks: poz. 12] i Mikołaj Wasyliwicz Berg *Zapiski o powstaniu polskim 1863 i 1864 roku i poprzedzającej powstanie epoce demonstracji od 1856 r.*, t. 1-3 (Kraków 1898-1899), [Aneks: poz. 14-15].

W 1992 r. wydawnictwo „Bellona” wydało w Warszawie w nakładzie 1500 egzemplarzy reprint *Księgi Chwały Piechoty* (1937-1939). To zbiorowe niezwykle cenne

opracowanie, zawierające zarys poczynąń organizacyjnych związanych z rozbudową piechoty, stanowiącej główny rodzaj wojsk w polskich siłach zbrojnych, powstało w oparciu o pracę Konstantego Górskiego *Historia piechoty polskiej*, której wydanie krakowskie z 1893 r. znajduje się w zbiorach Biblioteki Głównej, AON [Aneks: poz. 75]. Znalaziono również pracę tego samego autora zatytułowaną *Historija Jazdy Polskiej* (Kraków 1894), [Aneks: poz. 76-77].

4. 5. Pamiętniki

Pamiętnikarstwo epoki romantyzmu było jedną z najbujniejszych gałęzi piśmiennictwa. Niezwykłość i obfitość wydarzeń, w jakich wypadło uczestniczyć częstokroć tzw. szarym ludziom, nowość doświadczeń nie tylko historycznych, lecz także egzystencjalnych, napór nieznaney dotąd rzeczywistości, rodziły potrzebę utrwalenia doznań i doświadczeń, spisania ich na gorąco lub po latach - dla siebie, dla innych, ku nauce, ku poznaniu, w imię prawdy lub idei uznanej za prawdziwą.

Również w piśmiennictwie wojskowym XIX wieku pojawiają się liczne pamiętniki i biografie, poświęcone ludziom wybitnym, bądź zdarzeniom historycznym.

W zbiorach Biblioteki Głównej AON znajduje się opublikowane pamiętniki gen. Ignacego Prądzyńskiego: *Pamiętniki generała...*, t. 4 (Kraków 1890), [Aneks: poz. 195] oraz *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831*, wydany w Petersburgu w 1898 r., [Aneks: poz. 193-194], zawierający szczegółowe omówienie tak istotnych zagadnień Powstania Listopadowego, jak: ważniejsze plany operacyjne decydujących bitew, a także potyczek, działalność Rządu Narodowego i Sejmu, kolejnych wodzów naczelnych, a wreszcie przyczyn poniesionej klęski. Dał w nim I. Prądzyński ocenę działalności Józefa Chłopickiego, Jana Skrzyneckiego i Jana Krukowieckiego, przedstawił kolejny plan rozbicia Teodora Geismara, Helmutha Rosena i wydania później walnej bitwy Iwanowi Dybiczowi. Omówił między innymi wyprawę na gwardię i bitwę pod Ostrołęką, a w tym: wypuszczenie gwardii 19 maja 1831 roku, wystąpienie I. Dybicza, zgrupowanie armii polskiej na prawym brzegu Narwi, przebieg bitwy i posiedzenie rady wojennej. Przedstawił także swoją koncepcję strategiczną działań na prawym brzegu tej rzeki. W swojej pracy gen. I. Prądzyński przedstawił wiele subiektywnych ocen, dotyczących różnych zagadnień, między innymi krytycznie ocenił działalność generalicji polskiej.

Stosunkowo liczną grupę wśród pamiętników stanowią wspomnienia pisane na emigracji, po Powstaniu Listopadowym (1830-31), później Styczniowym (1863-64). Z jednej strony są to pamiętniki wysokich stopniem dowódców wojskowych: Józefa Dwernickiego *Pamiętniki* (Lwów 1870), [Aneks: poz. 60]; Aleksandra Jełowickiego *Moje wspomnienia* (Poznań 1877), [Aneks: poz. 88] *Pamiętniki Jenerała Antoniego Jeziorańskiego. Powstanie r. 63* (Lwów 1880), [Aneks: poz. 89]; *Wspomnienia Jenerała Klemensa Kołaczkowskiego*, ks. 1-5 (Kraków 1898), [Aneks: poz. 103-106]; Tytusa Kołyszko *Pamiętki po generale Benedykcie Kołyszce złożone w Muzeum Narodowem w Krakowie przez...* (Kraków 1891), [Aneks: poz. 107]; *Pamiętniki z roku 1830-1831 ś.p. generała Ignacego Habdanka Kruszewskiego* (Kraków 1890), [Aneks: poz. 120-121]; *Pamiętniki Stanisława Augusta Poniatowskiego* (Drezno 1870), [Aneks: poz. 190]; *Księcia Eustachego Sanguszki pamiętnik 1786-1815* (Kraków 1876), [Aneks: poz. 223]; *Pamiętnik Józefa Wybickiego* (Lwów 1881), [Aneks: poz. 286]; *Pamiętnik generała Józefa Wysockiego z czasów kampanii węgierskiej* (Warszawa 1894), [Aneks: poz. 291-293] -

odznaczające się wysokim stopniem kompetencji fachowych, skrupulatnością dokumentacyjną i rozległością pola obserwacji. Ale również mamy do czynienia z grupą pamiętników rejestrujących zdarzenia dziejowe, widziane oczami pośledniejszych aktorów ówczesnego teatru wojny: Karola Borkowskiego *Pamiętnik historyczny o wyprawie partyzanckiej do Polski w roku 1833* (Lipsk 1863), [Aneks: poz. 25]; Adriana Bourgogne *Pamiętniki sierżanta Bourgogne o wyprawie do Rosji w r. 1812* (Warszawa 1899), [Aneks: poz. 26-27]; Reinholda Heidensteina *Pamiętniki wojny moskiewskiej* (Lwów 1894), [Aneks: poz. 79]; Władysława Zielińskiego *Ze wspomnień żołnierza* (Warszawa 1880), [Aneks: poz. 302]; *Powstanie Królestwa Polskiego w roku 1830 i 1831. Pamiętnik spisany w r. 1836 przez Franciszka Wężyka* (Kraków 1895), [Aneks: poz. 276-278] i *Zbiór pamiętników do historii powstania polskiego z roku 1830-1831* (Lwów 1882), [Aneks: poz. 301].

4. 6. Biografie

Liczną grupę druków w badanym księgozborze stanowią biografie postaci historycznych, zarówno tych znanych z historii polskiej, jak i obcej.

Znaczną ilościowo grupę stanowią biografie władców polskich: Władysława II Jagiełły (1351-1434), [Aneks: poz. 1, 2, 3, 4, 5]; Henryka III Walezyusza (1551-1589), [Aneks: poz. 69]; Stefana Batorego (1533-1586), [1, 2, 3, 4, 5, 186]; Zygmunta III Wazy (1566-1632), [Aneks: poz. 158, 159]; Jana III Sobieskiego (1629-1696), [Aneks: poz. 29, 264]; Stanisława Augusta Poniatowskiego (1732-1798), [Aneks: poz. 132, 228]; księcia Józefa Poniatowskiego (1763-1813), [Aneks: poz. 22, 184].

Najliczniejszą grupę stanowią biografie przywódców wojskowych: Jana Tarnowskiego (1488-1561), [Aneks: poz. 23]; Jana Zamojskiego (1542-1605), [Aneks: poz. 24, 252]; Stanisława Żółkiewskiego (1547 lub 1550? -1620), [Aneks: poz. 180, 250, 251]; Stefana Czarnieckiego (1599-1665), [Aneks: poz. 116, 117]; Tadeusza Kościuszko (1746-1817), [Aneks: poz. 94, 110, 182]; Jana Henryka Dąbrowskiego (1755-1818), [Aneks: poz. 73]; Józefa Dwernickiego (1779-1857), [Aneks: poz. 300]; Dezyderego Chłapowskiego (1788-1879), [Aneks: poz. 95, 96]; Józefa Bema (1794-1850), [Aneks: poz. 128]; Benedykta Kotłyszko (1838-63), [Aneks: poz. 107].

Z opracowań postaci obcych znajdujemy biografię Juliusza Cezara (100?-44 p.n.e.), [Aneks: poz. 80]; Napoleona Bonaparte (1769-1821), [Aneks: poz. 161]; obszerne opracowanie *Życie marszałków francuskich z czasów Napoleona* (Warszawa 1841), ilustrowane 46-cioma portretami, [Aneks: poz. 234].

5. ANALIZA ZNAKÓW WŁASNOŚCIOWYCH POZOSTAWIONYCH NA DRUKACH

W trakcie poszukiwań znaków własnościowych na 305 tytułach [421 tomów] druków XIX-wiecznych, znajdujących się w zbiorach Biblioteki Głównej AON, natrafiono na dużą ilość znaków własnościowych bibliotek, księgarń, czytelní, instytucji i stowarzyszeń, księgozbiorów prywatnych i osób indywidualnych:

- biblioteki i inne instytucje: 3 nalepki ekslibrisowe, 23 pieczęcie;
- biblioteki i instytucje wojskowe: 5 ekslibrisów, 5 nalepek ekslibrisowych, 16 pieczęci, 1 kod komputerowy;
- księgarnie i czytelnie: 1 nalepka ekslibrisowa, 8 pieczęci;
- księgozbiory prywatne: 5 ekslibrisów, 3 nalepki ekslibrisowe, 55 pieczęci, 37 zapisów odręcznych;
- pieczęcie i zapisy odręczne niezidentyfikowane - 34.

Materiał w dalszej części pracy uszeregowano wg powyższego podziału.

5. 1. Znaki własnościowe bibliotek i innych instytucji

Biblioteka Batignolska w Paryżu. [Pieczęć owalna: „Biblioteka Szkoły Nar. Polskiej w Batignollies”]; Aneks: poz. 123, 197]. Powstała w 1843 r. jako księgozbiór podręczny Szkoły Polskiej mieszczącej się na bulwarach Batignolles w Paryżu, której dyrektorem był Hipolit Klimaszewski. Liczyła ona ok. 2 tys. wol. gromadzonych drogą zakupów oraz darów, przede wszystkim podręczników dla dzieci emigrantów uczących się w szkole. W 1851 r. włączono do niej zbiory Biblioteki Wersalskiej. W latach następnych otrzymała druki i archiwa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego i Zjednoczenia Emigracji Polskiej z lat 1832-49 oraz dary i depozyty. Skupiła w ten sposób pełne archiwum Centralizacji i sekcji Towarzystwa Polskiego Demokratycznego oraz Komitetów i Gmin Zjednoczenia Emigracji Polskiej. Po 1863 r. znalazły się w Batignolles akta Komisji Długu Narodowego, Izby Obrachunkowej i Agencji Wojskowej, potem także papiery komisarza Rządu Narodowego w Paryżu, Karola Ruprechta, oraz prezesa szkoły, znanego lekarza-filantropa i liberalnego działacza Seweryna Gałęzowskiego. W 1870 r. Biblioteka Batignolska liczyła: 21 383 wol. druków, 5 tys. sztychów i rysunków, ok. 2 tys. map i przeszło 500 pak rękopisów. Stała się poważnym warsztatem pracy naukowej z materiałem źródłowym do dziejów emigracji polskiej XIX w. Po wojnie francusko-pruskiej (1870-71) rząd francuski cofnął subwencję, Szkołę Batignolską przeniesiono do mniejszej siedziby przy ul. Lamandé. W 1874 r. zbiory oddano jako depozyt do Biblioteki Kórnickiej, gdzie przeleżały do 1929 r. Później przejęło je Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, które spuściznę po Joachimie Lelewelu, zgodnie z jego testamentem, przekazało do Biblioteki Uniwersyteckiej w Wilnie, resztę do Biblioteki Narodowej w Warszawie, przy czym rękopisy batignolskie połączono z raperswileckimi. W

1939 r. i 1944 r. wszystkie zbiory Biblioteki Batignolskiej zostały zniszczone w trakcie działań wojennych¹.

Biblioteka Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. [Nalepka ekslibrisowa: „Instytut Historyczny Uniw. Warsz.”; pieczęć podłużna: „Biblioteka Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego”; pieczęć podłużna: „Dublet Biblioteki Instytutu Historycznego U. W.”; Aneks: poz. 89]. Biblioteka powstała w 1916 r. Zniszczona w czasie drugiej wojny światowej podjęła działalność w 1946 r. w oparciu o odzyskany częściowo zbiór Biblioteki Głównej UW, oddany jej w depozyt ocalały częściowo księgozbiór Gabinetu Nauk Historycznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, zakupiony księgozbiór prof. Mariana Handelsmana i płk. Jerzego Grobickiego, cenne wydawnictwa uzyskane z Muzeum Wojska oraz księgozbiorów zabezpieczonych. Biblioteka otrzymała również dary z zagranicy, z Królewskiej Biblioteki Uniwersytetu w Upsali, Slovenskiego Ustavu w Pradze i innych. Główny kierunek kompletowania zbiorów: historia Polski, historia powszechna, nauki pomocnicze historii. Biblioteka udostępnia zbiory pracownikom i studentom uczelni, prowadzi wymianę międzybiblioteczną. Czytelnia biblioteki liczy 70 miejsc². Zbiory: książki 126 238 wol.; czasopisma 22 132 wol.; stare druki 924; kartografia 3 445 jedn.; mikroformy 884 jedn.; inne: 16 880 jedn. tablic faktograficznych, fotokopii, odbitek kserograficznych. Katalogi: alfabetyczny książek i czasopism, przedmiotowy książek i czasopism³.

Biblioteka im. K. Pułaskiego. [Pieczęć podłużna: „Biblioteka im. K. Pułaskiego”; Aneks: poz. 73]. Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Inżynierskiej im. K. Pułaskiego powstała w 1950 r. w Radomiu. Zakres zbiorów: transport, mechanika, elektrotechnika, obuwnictwo, garbarstwo, matematyka, chemia, fizyka, pedagogika, ekonomia, informatyka, administracja, prawo, ubezpieczenia i prewencje, bibliotekoznawstwo. Stan zbiorów: książki 130 tys. wol., czasopisma 25 tys. wol., dokumenty audiowizualne 450 jedn., mikroformy 350 jedn., inne: 20 tys. norm, 35 tys. opisów patentowych, 600 katalogów firmowych. Katalogi: alfabetyczny książek i czasopism, systematyczny książek i czasopism wg UKD, przedmiotowy książek i czasopism⁴.

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie. [Nalepka ekslibrisowa: „C. K. Bibliotheca Uniwer. Jagiell. Cracoviensis”, [po lewej stronie skrzyżowane dwie buławy zwieńczone koroną, między ich ramionami litery: „B. V. J. C.”, niżej napis: „C. K. Bibliotheca Uniwer. Jagiell. Cracoviensis”, z prawej strony miejsce na sygnaturę]; Aneks: poz. 155. Pieczęć podłużna: „Biblioteka Uniw. Jagiellońskiego”; Aneks: poz. 155. Pieczęć podłużna: „Bibliotheca Univ. Jagiell. Cracoviensis”; Aneks: poz. 141. Pieczęć prostokątna: „C. R. Bibl. Jag. Crac. Dupl. Nr.”; Aneks: poz. 141]. Biblioteka Jagiellońska i jej rozwój związane są z historią Uniwersytetu, założonego w 1364 r. Od początku przy wydziałach oraz bursach studenckich istniały biblioteki, które kompletowały głównie podręczniki oraz książki naukowe z zakresu filozofii, prawa, teologii i medycyny - rosły dzięki darom i legatom profesorów i wychowanków. Najlepiej rozwinęły się księgozbiory kolegiów

¹ *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław 1971, s. 244-245.

² A. Łuczyńska, H. Wiącek: *Informator o bibliotekach w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. Warszawa 1961, s. 8.

³ J. Sadowska, E. Stefańczyk: *Informator o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce 1996/1997*. Warszawa 1997, s. 275.

⁴ Tamże, s. 198-199.

artystów i teologów, z których powstała z czasem Biblioteka Kolegium Większego, uważana już w XVI w. za główną bibliotekę uniwersytecką.

W czasie reformy Akademii Krakowskiej (1777-80) przez Hugo Kołłątaja Biblioteka Kolegium Większego wchłonęła pozostałe księgozbiory kolegiów, stając się ogólnouniwersytecką biblioteką główną o charakterze publicznym. Jej rozwój został zahamowany w 1795 r. na skutek utraty niepodległości przez Polskę. Korzystnym okresem stały się rządy Jerzego Samuela Bandkiego (1811-35), który rozszerzył lokal biblioteki i znacznie przyczynił się do opracowania zbiorów. Dzięki staraniom następcy jego Józefa Muczkowskiego (1837-58) rozpoczął się w 1840 r. remont niszczonego gmachu, zakończony w 1877 r. Karol Estreicher, który kierował biblioteką w latach 1868-1905, dążył do zebrania jak największej liczby poloników, dzięki czemu biblioteka nabrała charakteru narodowej. Kolejny dyrektor Fryderyk Papée (1905-26) pozyskał dla biblioteki sale przyległego gmachu Kolegium Nowodworskiego i starał się unowocześnić księgozbiór. Rozwój biblioteki nastąpił jednak dopiero po uzyskaniu niepodległości w 1918 r. Za dyrektury Edwarda Kuntzego (1927-47) przeprowadzono częściową reformę katalogów, a od 1937 r. przystąpiono do opracowywania katalogu systematycznego. W latach 1931-39 został wybudowany gmach biblioteki i przeprowadzka zbiorów nastąpiła w 1940 r., już podczas okupacji niemieckiej, kiedy to biblioteka została przemianowana na „Staatsbibliothek Krakau” i miała służyć tylko Niemcom. W praktyce jednak bibliotekarze polscy nielegalnie udostępniali zbiory pracownikom tajnego uniwersytetu i nauczycielom tajnych kompletów uczniowskich. Dyrektor E. Kuntze zdołał uchronić zbiory przed zniszczeniem i grabieżą okupanta. W Polsce Ludowej pierwszy po wojnie dyrektor Aleksander Birkenmajer (1947-51), uzyskawszy specjalne dotacje, odremontował gmach biblioteki i wprowadził wiele zmian w jej organizacji oraz zasadniczą reformę katalogów. Nastąpił ogromny wzrost czytelnictwa. Za dyrektury Juliana Przybosia (1951-55) podjęte zostały zespołowe prace naukowe, mające na celu dokumentację zbiorów, zwłaszcza specjalnych. Za jego następcy, Jana Baumgarta, rozszerzono zakup książek zagranicznych oraz wymianę wydawnictw z ośrodkami zagranicznymi. Uzyskano kredyty na systematyczną akcję porządkowania zwiezionych tu księgozbiorów zabezpieczonych. Wobec szybko rosnących zbiorów i stale zwiększającej się frekwencji dotychczasowy gmach okazał się niewystarczający, biblioteka została więc rozbudowana w latach 1961-63.

Zbiory Biblioteki Jagiellońskiej liczyły w r. 1996: książki - 1 503 178 wol. + 1 125 784 wol. (wydziałowe); czasopisma - 547 199 wol. + 184 670 wol. (wydziałowe); dokumenty audiowizualne - 53 671 (wydziałowe); rękopisy - 24 258 + 1 250 (wydziałowe); stare druki - 104 012 (Biblioteka Główna); kartografia - 12 819 jedn.; muzykalia 34 527 jedn.; ikonografia - 12 819 jedn.; mikroformy - 77 336 jedn. + 20 749 jedn. (wydziałowe); inne: 763 610 dokumentów życia społecznego, 2 113 kserokopii i fotokopii. Posiada katalogi : alfabetyczny książek (wyd. do 1990 r.), kontynuacja w bazie danych dostępnej w sieci Internet, alfabetyczny czasopism, systematyczny książek wg klasyfikacji własnej (do 1993 r.), przedmiotowy książek (do 1993 r.), tytułowy książek. Posiada własne bazy danych⁵. Prowadzi centralny katalog bibliotek zakładowych. Korzystanie za zbiorów odbywa się w 12 czytelnich oraz drogą wypożyczenia miejscowego i międzybibliotecznego. Biblioteka prowadzi szeroką działalność informacyjno-naukową, bibliograficzną oraz naukowo-wydawniczą. Wydaje czasopismo

⁵ Tamże, s. 102-103.

Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej (1949). Ustaliło się znaczenie Biblioteki Jagiellońskiej jako zasobnej ksiąźnicy, gromadzącej całokształt piśmiennictwa polskiego⁶.

Biblioteka Kórnicka w Kórniku. [Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Kórnicka”; Aneks, poz. 183. Pieczęć okrągła: „Biblioteka Kórnicka”; Aneks poz. 46, 183, 264, 300. Pieczęć prostokątna: „Dublety Bibl. Kórnickiej”; Aneks, poz. 46, 84, 170, 183, 264, 300. Zapis odręczny: „Biblioteka Kórnicka”; Aneks: poz. 183]. Założona została przez Adama Tytusa Działyńskiego, który gromadzony od 1815 r. w rodzinnym Konarzewie księgozbiór (ok. 8 tys. wol.) przeniósł do Kórnika w 1828 r. Dobierane ze znanostwem materiały z historii i kultury polskiej XVI i XVII w. były udostępniane badaczom i publikowane. Obok biblioteki istniały zbiory muzealne. Po śmierci A. T. Działyńskiego bibliotekę przejął jego syn, a następnie Władysław Zamoyski, który wzbogacił dział muzealny i z siostrą Marią utworzył Fundację „Zakłady Kórnickie”, przekazując narodowi cały majątek wraz ze zbiorami (1925 r.). Zbiory, prawie w całości ocalałe w czasie drugiej wojny światowej, przejęła w 1953 r. Polska Akademia Nauk.

Biblioteka posiada 12 tys. rękopisów oraz 230 dyplomów z XIII i XV wieku. Średniowieczne rękopisy mają powielany inwentarz i katalog, pozostałe są w przygotowaniu. Druki nowsze (ok. 130 tys. wol.) zawierają m.in. bogate materiały dotyczące Wielkiej Emigracji, historii i literatury polskiej, filologii klasycznej i nowożytnej. Zbiór czasopism liczy ok. 21,5 tys. wol.; dział grafiki ponad 13 tys. poz.; kartografia: ok. 150 atlasów, 1500 map (w tym cenne atlasy z XVII i XVIII w. oraz mapy i plany Polski od XVI w.); muzykalia 624 wol. nut, głównie z XIX w., z licznymi unikatami. Po 1945 r. Biblioteka Kórnicka pozyskała kilka cennych depozytów, np. Bibliotekę szachową z Osieczny (2 800 wol.) wraz ze starymi drukami. Od 1957 r. prowadzi informatorium i czytelnię w pałacu Działyńskich w Poznaniu. Jest ważnym ośrodkiem wydawniczym, m.in. wydaje od 1929 r. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”⁷. Zbiory: książki 166 276 wol.; czasopisma 67 966 wol.; rękopisy 15 189; stare druki 30 055; inne: 44 676 jedn. kartografii, muzykaliów, ekslibrisów, grafiki, fotografii. Katalogi: alfabetyczny książek i czasopism, krzyżowy⁸.

Biblioteka Miejska we Wrocławiu. [Pieczęć prostokątna: „Stadbibl. Breslau”; Aneks: poz. 118. Pieczęć okrągła: „Reedigersche Stadtbibliothek. Breslau”, [w środku pieczęci niewyraźny herb miasta]; Aneks: poz. 118. Pieczęć owalna: „Eigenthum der S[tadt]Bibliothek in Breslau. T.”; Aneks: poz. 33. Pieczęć owalna: „Wehrkreisbücherei Breslau”; Aneks: poz. 31, 35, 51, 272, 274]. Założona została w r. 1645. Powstała w wyniku połączenia: zbiorów biblioteki Tomasza Rehdigera (przekazanej miastu w r. 1571), z księgozbioru kościoła św. Marii Magdaleny we Wrocławiu (do którego weszły zbiory reformatora wrocławskiego Jana Hessa i czeskiego Karola Žerotina oraz innych), z biblioteki kościoła św. Bernarda (założonej w r. 1621) i z księgozbioru ratuszowego. Zbiory biblioteki liczyły przeszło 180 tys. wol. (w tym ok. 600 inkunabułów) i 4 300 rękopisów. Biblioteka posiadała w swoich zbiorach wiele zabytków piśmiennictwa polskiego: spośród druków do najcenniejszych należał kompletny egzemplarz *Ośmiogłaśnika* (Kraków 1491), pochodzący z biblioteki T. Rehdigera i rzadki druk polski: *Historia piękna o miłości Euriala z Lukrecją*, w bogatym zbiorze rękopisów znajdowały się pergaminy iluminowane, składające się z maszłów, antyfonarzy i modlitewników,

⁶ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 189-191.

⁷ Tamże, s. 191-192.

⁸ J. Sadowska, E. Stefańczyk: *Informator ...*, s. 89.

pochodzących za skarbców kościołów św. Marii Magdaleny, św. Bernarda, św. Elżbiety i św. Wincentego⁹.

Biblioteka Narodowa w Warszawie. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Narodowa”; Aneks: poz. 10, 24, 55, 59, 78, 92, 107, 108, 114, 117, 152, 155, 158, 160, 174, 222, 225, 250, 284. Pieczęć podłużna: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej”; Aneks: poz. 10, 24, 43, 45, 48, 50, 59, 71, 78, 92, 107, 108, 117, 122, 141, 152, 155, 156, 158, 160, 173, 174, 219, 222, 225, 250, 275, 284]. Centralna biblioteka państwa tworzona od 1918 r., została powołana do życia w 1928 r., a otwarta w 1930 r. Była organizowana i kierowana do 1937 r. przez Stefana Dembego. Podstawę jej zbiorów stanowiły m.in. rewindykowane z ZSRR księgozbiory bibliotek deportowanych do Rosji w okresie zaborów oraz kolekcje raperswilskie i batiniolskie. Znaczny rozwój zbiorów nastąpił poprzez egzemplarz obowiązkowy, kupno, dary, wymianę. Po Powstaniu Warszawskim większość zbiorów specjalnych została spalona przez hitlerowców. Biblioteka Narodowa jest księżnicą narodową gromadzącą i archiwizującą dokumenty polskie i Polski dotyczące, biblioteką naukową o humanistycznym profilu zbiorów, centralną biblioteką i placówką naukową w zakresie bibliologii, informacji naukowej, bibliografii, dokumentacji, normalizacji, bibliotekoznawstwa itp., także instytucją wydawniczą. W skład Biblioteki Narodowej wchodzi dział: Gromadzenia i Opracowania Zbiorów Nowszych, Informacji i Udostępniania Zbiorów, Zbiorów Specjalnych, Przetwarzania Danych, Poligraficzny, 2 instytuty: Instytut Bibliograficzny, założony w 1928 r., główny koordynator prac bibliograficznych prowadzonych w Polsce i Instytut Książki i Czytelnictwa, założony w 1955 r.

Instytut Bibliograficzny opracowuje bibliografię narodową bieżącą (m.in. tygodnik „Przewodnik Bibliograficzny” od 1928 r.) i retrospektywną (m.in. kontynuacja pracy Estreicherów, planowana na ok. 20 tomów *Bibliografia polska* (1901-1939, t. 1-2 1986-91) i inne, wydaje urzędową statystykę wydawnictw polskich (rocznik „Ruch Wydawniczy w Liczbach”, od 1955 r.). Instytut prowadzi prace z zakresu teorii, historii i metodyki bibliografii, normalizacji bibliograficznej, dokumentacji i informacji naukowej, jest narodowym ośrodkiem międzynarodowego systemu informacji o wydawnictwach ciągłych (ang. International Serials Data System - ISDS).

Instytut Książki i Czytelnictwa zajmuje się głównie badaniem społecznego funkcjonowania książki, m.in. czytelnictwa, jego historii, recepcji książki, ruchu wydawniczego, zagadnień bibliotekarskich. Wydaje kilka serii, m.in. „Z Badań nad Czytelnictwem” (t. 1-18 1956-91), rocznik „Biblioteki Publiczne w Liczbach”¹⁰.

Stan zbiorów: książki 1 818 263 wol.; czasopisma 646 242 wol.; dokumenty audiowizualne 35 617 jedn.; rękopisy 14 863; stare druki 159 381; kartografia 71 635 jedn.; muzykalia 99 412; ikonografia 360 135 jedn.; mikroformy 164 646 jedn. Katalogi: alfabetyczny książek i czasopism, przedmiotowy książek, systematyczny książek wg klasyfikacji własnej, centralne katalogi piśmiennictwa zagranicznego, centralny katalog czasopism polskich 1661-1950, centralny katalog spuścizn rękopiśmiennych, centralny katalog starych druków XV-XVIII w.

Biblioteka „Ogniska” w Wiedniu. [Pieczęć podłużna: „Biblioteka „Ogniska” we Wiedniu”; Aneks, poz. 112]. Edward Chwalewik tak pisze o tej bibliotece: „*Biblioteka i*

⁹ E. Chwalewik: *Zbiory polskie w ojczyźnie i na obczyźnie*. T.2. Warszawa 1927, s. 523-524.

¹⁰ *Encyklopedia Warszawy*. Warszawa 1994, s. 59-60.

Czytelnia stowarzyszenia akademickiego „Ognisko” (Türkenstrasse 17), założonego w r. 1866, posiada spory zasób książek naukowych polskich z zakresu historii i literatury”¹¹.

Biblioteka Ordynacji Krasińskich w Warszawie. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Ordynacji Krasińskich”; Aneks: poz. 24, 219, 250]. Powstała w 1844 r. z połączenia zbiorów Waleriana Krasińskiego i Tadeusza Czapskiego i umieszczona w 1858 r. w pałacu Czapskich w Warszawie. W r. 1861 została oddana do użytku publicznego. W latach 1868-1915 BOK ogłosiła 29 tomów źródeł historycznych. Ordynat Edward Krasiński w latach 1912-30 wznosił przy ul. Okólnik nowoczesny budynek. Od 1914 r. biblioteka zajmowała część budynku, w jednym z ukończonych skrzydeł zorganizowano czytelnię udostępniając zbiory rękopiśmienne. Po ukończeniu budowy w 1930 r. nastąpiło otwarcie BOK. Stan zbiorów w r. 1930 wynosił: około 250 tys. druków (w tym 1755 druków z XV-XVI w.), około 6 tys. rękopisów, 670 dyplomów, 809 map i planów, muzealia (zbrojownie, obrazy). W 1939 r. przeniesiono do niej część zbiorów Biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauki oraz Biblioteki Narodowej. W 1941 r. BOK stała się Oddziałem III. Staatsbibliothek Warschau pod nazwą Sondersammlungen (zbiory specjalne). W 1944 r. po powstaniu zbiory zostały podpalone przez Niemców, w wyniku czego zginęły zbiory kilku bibliotek w nim zgromadzonych (7505 rękopisów i 712 dyplomów BOK); ocalałe ok. 75 tys. druków nowych, ok. 5 tys. druków XVII-XVIII w., 4 841 tytułów czasopism włączono do Biblioteki Narodowej. Odbudowany po wojnie gmach mieścił Zakład Graficzny Biblioteki Narodowej. BOK wydała serię wydawnictw źródłowych: *Bibliotekę Ordynacji Krasińskich* (1-4 1868-72), *Bibliotekę Ordynacji Krasińskich. Muzeum Konstantego Świdzińskiego* (1-2 1875-76) oraz F. Pułaskiego *Inwentarz zbrojowni* (1909) i *Opis 815 rękopisów* (1915)¹².

Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy. Muzeum Społeczne”; Aneks: poz. 74, 286. Pieczęć owalna: „Tow. Bibl. Publ. w Warszawie. Wypożyczalnia”; Aneks: poz. 74, 286. Pieczęć owalna: „Czytelnia Naukowa. Żórawia. Nr [sygn. odr.] 41 563”; Aneks: poz. 7]. To jedna z najstarszych bibliotek publicznych, założona w 1906 r. przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej. Zaczątkiem jej była Czytelnia Naukowa. W 1928 r. Gmina m.st. Warszawy rozbudowując miejską sieć biblioteczną włączyła do niej 23 placówki Towarzystwa Bibliotek Publicznych, a w 1936 r. - 6 placówek Towarzystwa Bibliotek dla Dzieci. Biblioteka w 1939 r. liczyła 58 placówek i bibliotekę, i znajdowała się przy ul. Koszykowej. Podczas okupacji Niemcy zlikwidowali placówki i spalili gmach przy ul. Koszykowej wraz ze zbiorami - z półmilinowego księgozbioru zostało zaledwie 99 tys. wol. W latach 1953-63 nastąpiła decentralizacja sieci bibliotecznej z powierzeniem nadzoru merytorycznego i koordynacji Bibliotece Głównej. Od 1975 r. Biblioteka Główna pełni funkcję wojewódzkiej biblioteki publicznej województwa stołecznego warszawskiego. Biblioteka Główna ma bogaty księgozbiór naukowy, prowadzi prace badawcze z zakresu bibliotekarstwa, głównie dziecięcego (Muzeum Książki Dziecięcej stanowi jedyny w Polsce bibliotekarski warsztat badań nad literaturą dla dzieci). W bibliotece są czytelnie: główna, bibliograficzna, podręczna, czasopism, starych druków i rękopisów, działu sztuki i kartografii, bibliologiczna, sztuki rzemiosł artystycznych, Muzeum Książki Dziecięcej, Czytelnia Komunalna oraz Wypożyczalnia Główna i Wypożyczalnia Objazdowa (do 1980 r.). Od 1962 r. istnieje przy Bibliotece Ośrodek Wiedzy o Warszawie, który stanowi warsztat informacyjny dysponujący centralnym katalogiem warszawianów. Z usług placówek

¹¹ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, s. 449.

¹² *Encyklopedia Warszawy ...*, s. 60.

Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy korzysta ok. 130 tys. czytelników. Stan zbiorów Biblioteki Głównej: 1993 r. - ponad 1,2 mln. wol. druków nowych, 12 tys. druków starych, 25 tys. tytułów czasopism, 3,4 tys. rękopisów, 6 tys. pozycji grafiki, 15 tys. map i atlasów, 18 tys. nut i 4 tys. płyt oraz 43 tys. norm. Miejska sieć biblioteczna obejmuje 10 czytelní naukowych oraz 189 wypożyczalni dla dorosłych i młodzieży, 60 bibliotek dla dzieci, 7 wypożyczalni kompletów ruchomych. Ogólna liczba woluminów Biblioteki Publicznej (ze wszystkimi warszawskimi filiami) ok. 5 mln.¹³

W 1921 r. w siedzibie Biblioteki Publicznej przy ul. Koszykowej powołane zostało do życia Muzeum Społeczne, którego zadaniem było gromadzenie i porządkowanie dokumentów z działalności instytucji i organizacji społecznych, zawodowych, spółdzielczych i kulturalno-oświatowych, o znaczeniu historyczno-społecznym (odezwy, pisma ulotne, rękopisy). Muzeum Społeczne ściśle współpracowało z Instytutem Gospodarstwa Społecznego. Uległo likwidacji w 1939 r., a zbiory jego uległy rozproszeniu¹⁴.

Biblioteka Raperswilska (Biblioteka Muzeum Narodowego Polskiego w Raperswilu). [Pieczęć owalna: „Biblioteka Muzeum polskiego w Rapperswilu”; Aneks: poz. 304]. Powstała w 1871 r. w Szwajcarii z myślą o zabezpieczeniu polskich zabytków historycznych. Podstawę jej stworzyły zbiory emigrantów polistopadowych. Na przełomie XIX i XX w. Biblioteka Raperswilska stała się największą biblioteką polską na emigracji, pretendującą do roli biblioteki narodowej. Zgromadziła ok. 100 tys. druków, w tym 25 tys. emigracyjnych druków ulotnych i bogatą literaturę obcą o Polsce. Wśród 3100 map i atlasów przeważały zbiory końca XVIII i pierwszej poł. XIX w. Zbiór 9100 fotografii obejmował prawie wyłącznie pamiątki polskie na obczyźnie, portrety emigrantów i uczestników Powstania Styczniowego. Największym skarbem Biblioteki Raperswilskiej był jej zasób rękopiśmienny i archiwalny, m.in.: bogate archiwum dokumentów Wielkiej Emigracji i europejskich komitetów pomocy Polsce 1831, 1846 i 1863 r. zebrane i uporządkowane przez Leopolda Chodźkę, źródła do dziejów piśmiennictwa emigracyjnego i wypadków politycznych, archiwum Rządu Narodowego 1863/64, materiały archiwalne Ligi Polskiej, Skarbu Narodowego, Ligi Wolności i Pokoju oraz Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny (1914-18). Biblioteka Raperswilska dysponowała podstawowym materiałem źródłowym do dziejów polskich ruchów niepodległościowych od Insurekcji Kościuszkowskiej do pierwszej wojny światowej. W 1921 r. zbiory muzeum i biblioteki przeszły na własność państwa polskiego, a w 1927 r. przywieziono je do Warszawy. Zbiory muzealne przyłączono do Muzeum Narodowego, biblioteczne przekazano do Biblioteki Narodowej, przy czym rękopisy oddano w depozyt Centralnej Bibliotece Wojskowej. We wrześniu 1939 r. pod bombami niemieckimi spłonęły druki, mapy, nuty i ryciny raperswilskie. Uratowane wówczas rękopisy przeniesiono do gmachu Biblioteki Krasieńskich, gdzie spłonęły w październiku 1944 r. Ocalałe fragmenty: nieco druków i fotografii oraz kilkanaście tomów wielkiego archiwum, znajdują się obecnie w Bibliotece Narodowej¹⁵.

Biblioteka Uniwersytetu Lwowskiego. [Pieczęć okrągła: „Seminarium Historii Polski Uniw. Lwowskiego”; Aneks: poz. 304]. Powstała w 1785 r. Zawiązkiem jej był księgozbiór byłej Akademii Jezuickiej oraz przywieziony z Wiednia dar Garellich dla

¹³ Tamże, s. 61.

¹⁴ Tamże, s. 522.

¹⁵ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 202-203.

nowo utworzonego Uniwersytetu Lwowskiego, zbiór Akademii Terezańskiej (ok. 1100 wol.). Zasilana zasobami skasowanych klasztorów i darami liczyła w 1848 r. ponad 51 tys. wol. W czasie bombardowania miasta uległa spaleni (1849 r.). Uratowaną część księgozbioru (ok. 13 tys. wol.) przeniesiono do klasztoru dominikanów, a stąd do nowego uniwersytetu. Dzięki znacznym darom i zakupom biblioteka osiągnęła w 1905 r. ponad 120 tys. wol. Przeniesiona wówczas do specjalnie na ten cel wybudowanego gmachu, rozwinęła znacznie swoją działalność, zwłaszcza w zakresie czytelnictwa. Posiadała obszerną czytelnię z bogatym księgozbiorem podręcznym. Do pierwszej wojny światowej zasoby jej powiększyły liczne dary profesorów, lekarzy i inteligencji lwowskiej. Po 1919 r. szybko uzupełniła braki spowodowane wojną, przyznano jej egzemplarz obowiązkowy oraz otrzymała poważne dary od instytucji i osób prywatnych. W chwili wybuchu drugiej wojny światowej biblioteka liczyła ok. 420 tys. wol., w tym ok. 1300 rękopisów, ok. 3 tys. inkunabułów i dyplomów, nadto zbiór numizmatyczny (ok. 14 tys. jednostek). Wybitnymi dyrektorami biblioteki byli: Franciszek Stroński (1837-59), Wojciech Urbański (1859-92), Aleksander Semkowicz, Bolesław Mańkowski (1912-21), Rudolf Kotula. W czasie okupacji niemieckiej czynna była w ograniczonym zakresie jako „Staatsbibliothek I”. W lipcu 1944 r. biblioteka odzyskała charakter biblioteki uniwersyteckiej¹⁶.

Biblioteka Uniwersytetu w Gryfii (Greifswald) posiadała w swoim księgozbiorze cenne rękopisy polskie: kronikę oliwską z XVII w., dwa rękopisy teologiczne z XV i XVI w. z Trzemeszna¹⁷ oraz część księgozbioru króla Jana Kazimierza Wazy (1609-72), wywieziona do Szwecji w 1655 r. i tam odnaleziona przez Jakuba Berniga¹⁸. W badanym księgozbiorze znaleziono pieczęć owalną: „Kółko Akademików Polaków w Gryfii”, [Aneks: poz. 290], na s. tytułowej J. Wysockiego *Kurs sztuki wojskowej*, cz. 1 (1842) - nie znaleziono informacji na temat tego stowarzyszenia.

Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego. [Pieczęć okrągła: „Bibl. Uniwers. Wrocław. Dublet do sygn. [...]”; Aneks: poz. 121, 188]. Pierwotna biblioteka, utworzona wraz z uniwersytetem w r. 1811 na gruncie przeniesionych tu zbiorów bibliotecznych uniwersytetu we Frankfurcie nad Odrą, praktycznie przestała istnieć w 1945 r. - przede wszystkim na skutek zniszczeń wojennych, a także w rezultacie powojennej reorganizacji zbiorów. Obecna Biblioteka Uniwersytecka powstała w 1945 r. Podstawowy jej księgozbiór utworzyły: dawna wrocławska Biblioteka Miejska (w tym XVI i XVII-wieczne zbiory Tomasza Rehdigera, kościołów Św. Marii Magdaleny i Św. Bernardyna), ocalała część dawnej Biblioteki Uniwersyteckiej, powstałej w 1811 r. przez połączenie księgozbiorów wrocławskiego uniwersytetu jezuickiego, uniwersytetu we Frankfurcie nad Odrą i sekularyzowanych klasztorów śląskich oraz kilkunastu mniejszych bibliotek z Dolnego Śląska. Polonizowanie zbiorów rozpoczęto drogą zakupu antykwarycznego, wcielania księgozbiorów podworskich i egzemplarza obowiązkowego. Biblioteka gromadzi zbiory zgodnie z programem uczelni, specjalizuje się w zakresie silesiaków. Biblioteka sprawuje nadzór nad 35 bibliotekami zakładowymi (ponad 560 tys. wol. druków i czasopism) oraz prowadzi ożywioną działalność naukową. Zbiory specjalne oraz duży księgozbiór bibliologiczny stanowią warsztat naukowy dla Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Organizatorem i pierwszym dyrektorem był Antoni Knot. Stan zbiorów: książki 930 963 wol.; czasopisma 286 421 wol.; rękopisy 12 492; stare druki

¹⁶ Tamże, s. 276.

¹⁷ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 1, 1926, s. 117.

¹⁸ *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa 1986, s. 77.

264 689; kartografia 10 298 jedn.; muzykalia 30 193; ikonografia 43 718 jedn.; mikroformy 18 410 jedn. Katalogi: alfabetyczny książek i czasopism, systematyczny książek i czasopism, centralny książek i czasopism sieci bibliotek zakładowych¹⁹.

Biblioteka Wyższej Szkoły Nauk Społecznych przy KC PZPR w Warszawie. [Pieczęć prostokątna: „K.C.P.P.R. Bibl.”; Aneks: poz. 74, 237. Pieczęć prostokątna: „Polska Partia Robotnicza. Szkoła Partyjna przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. Nr.”; Aneks: poz. 64. Pieczęć prostokątna: „Szkoła Partyjna przy K.C.P.Z.P.R. Biblioteka”; Aneks: poz. 14, 64, 237. Pieczęć prostokątna: „Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Szkoła Partyjna przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. Nr.”; Aneks: poz. 237]. Biblioteka powstała w sierpniu 1958 r. z księgozbiorów: Instytutu Nauk Społecznych, Wyższej Szkoły Nauk Społecznych oraz byłej Szkoły Partyjnej im. Marchlewskiego. Podstawę jej zbiorów stanowił pełny księgozbiór byłej Biblioteki Instytutu uzupełniany wybranymi pozycjami z wymienionych zbiorów oraz wydawnictwami bieżącymi. Zbiory kształtowane były zgodnie z profilem szkoły w dziedzinie nauk społecznych ze szczególnym uwzględnieniem filozofii, socjologii, polskiego i międzynarodowego ruchu robotniczego, ekonomii, historii polskiej i powszechnej. Biblioteka posiadała duży zbiór unikalnych na terenie kraju wydawnictw radzieckich z okresu 1913-45. Zbiory udostępniano pracownikom i studentom prezencyjnie, prowadzono wymianę międzybiblioteczną. Biblioteka posiadała czytelnie: główną (na 40 miejsc) i czasopism (na 30 miejsc). Katalogi biblioteki to alfabetyczny i rzeczowy. W bibliotece zorganizowano Ośrodek Informacyjno-Bibliograficzny. Stan księgozbioru w 1961 r.: 170 tys. wol. druków zwartych, ok. 13 tys. wol. czasopism (1121 tytułów), 524 uzupełnionych akt, 98 mikrofilmów²⁰.

Czytelnie Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności. [Pieczęć okrągła: „Czytelnia W. T. D. XV”; Aneks: poz. 194]. Utworzone zostały w 1861 r. jako pierwsze czytelnie bezpłatne, dostępne dla wszystkich. Pierwszą otwarto w marcu 1861 r., pod koniec roku było ich już 6, w 1862 r. - 12, w 1893 r. - 23. Utrzymywane były z ofiar społeczeństwa Warszawy. Podlegały Sekcji Czytelń Bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, która w 1895 r. zmieniła nazwę na Wydział Czytelń Bezpłatnych. W latach 1897-1900 oraz 1911-13 doszło do ostrych sporów ideologicznych pomiędzy postępowym Wydziałem Czytelń Bezpłatnych, a wspieranym przez władze carskie, zarządem Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności (WTD), wskutek czego aresztowano i więziono najczynniejszych członków wydziału, m.in. Marię Gomolińską, która w latach 1892-99 kierowała Czytelnią Bezpłatną nr 15 WTD²¹. Po 1905 r. powstały stowarzyszenia mające za jedyny cel zakładanie czytelń i bibliotek: Towarzystwo Czytelń miasta Warszawy, Towarzystwo Biblioteki Publicznej w Warszawie. W 1922 r. wszystkie Czytelnie Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, czytelnie Towarzystwa Czytelń m. Warszawy i Filie Biblioteki Publicznej (po skasowanej Bibliotece Kolei Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej) połączono w jedno Towarzystwo Bibliotek Publicznych. W latach 1923-24 biblioteki ujednoczono organizacyjnie. Mimo nowoczesnej organizacji prowadzenie ich stawało się coraz trudniejsze wskutek braku zabezpieczenia materialnego. Sytuacja uległa poprawie dopiero po r. 1935, po przejęciu bibliotek przez Magistrat

¹⁹ J. Sadowska, E. Stefańczyk: *Informator ...*, s. 296.

²⁰ A. Łuczyńska, H. Wiącek: *Informator ...*, s. 46.

²¹ *Słownik pracowników książki polskiej*. Warszawa 1972, s. 277.

Warszawy²² i utworzono sieć bibliotek dzielnicowych podlegających Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy.

Dyrekcja Szkoły Etatowo-Żeńskiej w Przemyślu. [Pieczęć owalna: „Dyrekcja Szkoły Etatowo-Żeńskiej w Przemyślu”; Aneks: poz. 180]. Pieczęć Szkoły Etatowo-Żeńskiej w Przemyślu znaleziono na wewnętrznej s. oprawy F. Papée *Żywot hetmana Żółkiewskiego* (1895), pod dedykacją napisaną odręcznie: „*Zofii Terugar, wzorowej uczennicy klasy 6. [...] za pilność i wzorowe obyczaje. Przemyśl, dnia 13 lipca 1901 r.*”, niżej pieczęć szkoły z nieczytelnym podpisem. Na płóciennej oprawie książki widnieje tłoczona ozdobna ramka, w środku napis: „Nagroda Pilności”.

Kółko Koleżeńskie kl. V A im. A. Mickiewicza. [Pieczęć podłużna: „Kółko Koleżeńskie kl. V A, im. A. Mickiewicza”; Aneks: poz. 73]. W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o kole koleżeńskim. Pieczęć koła znaleziono na s. tytułowej książki: *Generał Jan Henryk Dąbrowski. Dowódca Legionów polskich* (1889).

Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu. [Pieczęć prostokątna: „Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu”; Aneks: poz. 86. Pieczęć prostokątna: „Książnica Miejska”; Aneks: poz. 196]. Powstała z inicjatywy Ottona Steiborna w 1923 r. z połączenia czterech księgozbiorów: Gimnazjum Toruńskiego, Rady Miejskiej, Toruńskiego Towarzystwa Naukowego oraz Towarzystwa Copernicus-Verein. Podstawowy zręb jej zbiorów sięga początkami swymi w XVI w., jest więc jedną z najstarszych bibliotek Polski północnej, a jednocześnie pierwszą biblioteką publiczną. W zbiorach Książnicy Miejskiej znalazły się: cenne dawne druki polskie i Polski dotyczące, bogaty dział historii (niemal kompletne materiały do historii Pomorza), filologii klasycznej, starej medycyny, największy zbiór druków toruńskich od XVI w. oraz pokaźne zbiory czasopism, zwłaszcza komplety pomorskich, polskich i niemieckich z XIX w.. Ponadto posiada starannie uzupełniane „copernicana”. W czasie drugiej wojny światowej zbiory Książnicy Miejskiej nie uległy poważniejszym zniszczeniom. Już w początkach 1945 r., bezpośrednio po wyzwoleniu Torunia, podjęła działalność, organizując czytelnictwo na terenie miasta, udostępniając bogate zbiory wszystkim placówkom naukowym w kraju, a zwłaszcza powołanemu do życia Uniwersytetowi im. M. Kopernika w Toruniu. Obecnie Książnica Miejska, włączona w skład sieci publicznych bibliotek powszechnych, jest jedną z nielicznych bibliotek regionalnych z zasobnym, bardzo różnorodnym księgozbiorem naukowym. Za zezwoleniem Ministra Kultury zatrzymała swą tradycyjną nazwę „Książnica Miejska”. Posiada na terenie miasta 18 filii i 40 punktów bibliotecznych²³. Stan zbiorów: książki 348 168 wol. + 415 262 wol. (filie); czasopisma 84 738 wol. + 3 270 wol. (filie); dokumenty audiowizualne 7 365 jedn.; rękopisy 1 598; stare druki 26 295; kartografia 3 583 jedn.; muzykalia 948; ikonografia 3 583 jedn.; mikroformy 973 jedn. Katalogi: alfabetyczny książek i czasopism, przedmiotowy i tytułowy książek, centralny filii²⁴.

Polska Macierz Szkolna. [Pieczęć podłużna: „Polska Macierz Szkolna. Warszawa, Kr. Przedmieście 7 m. 4”; pieczęć okrągła: „Polska Macierz Szkolna. Biblioteka Nowości im. A. Osuchowskiego”; pieczęć prostokątna: „Szanujcie własność społeczną z funduszków

²² *Encyklopedia Warszawy ...*, s. 126.

²³ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 1301.

²⁴ J. Sadowska, E. Stefańczyk: *Informator ...*, s. 242.

Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie"; Aneks: poz. 155]. Polska Macierz Szkolna powstała w 1905 r., zawieszona w 1907 r., reaktywowała swoją działalność w 1916 r. i trwała do 1939 r. Celem jej było krzewienie i popieranie oświaty w województwach środkowych i na Ziemiach Wschodnich, gdzie prowadziła szkoły, kursy oraz biblioteki utrzymywane ze środków społecznych. Księgozbiory pochodziły z darów i zbiorów. W 1937 r. PMSz. posiadała 2 032 biblioteki (w tym 399 stałych i 1633 wędrownie) oraz 399 czyteln, które dysponowały ok. 544 tys. wol. Zbiory biblioteczne PMSz. składały się głównie z literatury pięknej, wśród której największą poczytnością cieszyły się dzieła Henryka Sienkiewicza, pierwszego prezesa Polskiej Macierzy Szkolnej²⁵.

W pierwszym okresie swojej działalności bibliotecznej (1906-16) PMSz. założyła w Warszawie 9 kół, przy których funkcjonowały biblioteki: Koła Praskiego, Dzielnicy Północno-Zachodniej, Koła im. St. Jachowicza, Uniwersytetu Ludowego, I Koła Powiśla, Koła Wioślarskiego, Koła im. St. Staszica, I Koła dzielnicy Wolskiej i Koła Śródmieście. Zbiory ich łącznie wynosiły 12 400 tomów. W drugim okresie działalności (1916-39) PMSz. reaktywowała działalność Biblioteki Uniwersytetu Ludowego i Koła Śródmieścia, Czytelnię Koła Powiśla, Bibliotekę Szkolną im. Michała Arcta zwaną „Kompletową”, Książnicę Nauczycielską, Poradnię dla samouków, Wypożyczalnię Podręczników Szkolnych, Bibliotekę im. Henryka Sienkiewicza i Koła Sieleckiego oraz biblioteki ruchome. Do ciekawych rodzajów bibliotek można zaliczyć zainicjowane w 1934 r. przez Wołyński Zarząd PMSz. tzw. „Biblioteki Liliputki”, które zorganizowano w Warszawie w 1936 r., a centrala ich mieściła się przy ul. Krakowskie Przedmieście 7 m. 4.

W r. 1937 istniało w Warszawie 16 bibliotek stałych i 339 wędrownych. Zapisanych było wówczas 16 576 czytelników, którym wypożyczano 138 068 tomów z księgozbioru liczącego 90 419 tomów²⁶.

Towarzystwo Polskiej Młodzieży Ewangelickiej w Lipnie. [Pieczęć podłużna: „Towarzystwo Polskiej Młodzieży Ewangelickiej w Lipnie”; Aneks: poz. 297]. W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o tym stowarzyszeniu. Pieczęć Towarzystwa znaleziono na s. III, XXVII i XXIX J. Zajączka *Pamiętnik albo Historia rewolucji ...* (1862).

Towarzystwo Czytelni Ludowych to organizacja społeczna działająca na terenie zaboru pruskiego, będąca kontynuacją dawnego Towarzystwa Oświaty Ludowej w Poznaniu. Zorganizowane zostało w 1889 r. i miało na celu umacnianie poczucia narodowego poprzez żywe słowo i książkę. W założeniu TCL brało udział wielu księgarzy. Sieć czytelni (wypożyczalni), podzielona na powiaty, obejmowała teren Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Śląsk, Warmię i Mazury oraz Pomorze Gdańskie. Do r. 1906 TCL założyło 1913 bibliotek, z których 28% upadło wskutek braku wykwalifikowanego personelu. Rocznie zakładano 75 do 80 bibliotek, głównie na wsi i w małych miasteczkach. W 1936 r. organizacja liczyła 357 kół, 342 biblioteki stałe i 1309 ruchomych. TCL opierało się głównie w swej działalności na ziemiaństwie i inteligencji, a biblioteki utrzymywały się z filantropii²⁷.

²⁵ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 1936-1937.

²⁶ K. Wojakowska: *Działalność biblioteczna Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie w latach 1906-1939*. [W:] *Z badań nad polskimi księgozbiarami historycznymi*. T. 6. Warszawa 1981, s. 73-108.

²⁷ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 2363-2364.

W badanym księgozbiornym znaleziono znaki własnościowe tej organizacji społecznej: pieczęć prostokątna: „T. C. L. Zjednoczone Czytelnie w Toruniu”, [Aneks: poz. 63]; pieczęć owalna: „Czytelnia Kobiet w Toruniu”, [Aneks: poz. 19].

Zjednoczone Czytelnie TCL w Toruniu zostały powołane do życia w 1917 r. przez Helenę Steinbornową przy współpracy Wandy Szuman. Helena Steinbornowa (1875-1952) była współzałożycielką i członkiem wielu organizacji i towarzystw oświatowych, kulturalnych i naukowych. Była czynnym członkiem Czytelni Kobiet, działającej w Toruniu do 1914 r. W 1917 r. w porozumieniu z poznańskim Zarządem TCL utworzyła filię toruńską Towarzystwa (z agendami w terenie) pod nazwą Zjednoczone Czytelnie TCL w Toruniu, w skład której weszły małe, nieczynne wówczas księgozbiory toruńskie TCL i zbiory Czytelni Kobiet. Na czele nowej placówki stanęła Helena Urbańska. Księgozbiór Zjednoczonych Czytelni przejęła w 1945 r. Książnica Miejska im. M. Kopernika w Toruniu²⁸.

Towarzystwo Szkoły Ludowej założone zostało w Krakowie z inicjatywy Adama Asnyka w 1891 r. Celem tej organizacji było organizowanie szkół i walka z analfabetyzmem poprzez zakładanie czytelni i wypożyczalni książek we wsiach i miasteczkach oraz prowadzenie akcji odczytowej. Organizacja była decentralistyczna - stąd każde koło miało autonomię. Działalnością obejmowało tereny: Galicji, Śląska, Moraw i Bukowiny. Po pierwszej wojnie, która zniszczyła 80% księgozbiorów, TSL wznowiło działalność. W 1928 r. posiadało 1134 biblioteki stałe i 908 ruchomych o księgozbiornym liczącym ok. 500 tys. wol. Biblioteki utrzymywane były z funduszy społecznych i zaopatrywane przez Centralną Składnicę w Krakowie. TSL istniało do 1939 r.²⁹

Pieczęć okrągłą: „Koło Towarzystwa „Szkoły Ludowej” w Przemyślanach”, [Aneks: poz. 72], znaleziono na stronach książki J. D. Gąsiorowskiego *Pamiętniki pułkownika ... z r. 1793-1794* (Lwów 1861).

Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych. [Pieczęć podłużna: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych”; Aneks: poz. 33, 58, 80, 129, 137, 149, 272]. Instytucja powstała w Polsce po drugiej wojnie światowej, której zadaniem było poszukiwanie książek opuszczonych, gromadzenie porzuconych i zabezpieczonych przez czynniki miejscowe. Książki zmagazynowane i posegregowane zgodnie z instrukcją Ministerstwa Oświaty, zbiornice książek przekazywały bibliotekom i instytucjom upoważnionym do odbioru przez ministerstwo. Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych ostateczną strukturę organizacyjną otrzymała 1 lutego 1947 r. Oddziały ZKZ powstały w Gdańsku, Szczecinie, Poznaniu, Wrocławiu, Katowicach i Krakowie. Po kilku latach działalności funkcje ich przejęła Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych w Katowicach, która po dalszych pięciu latach została przekształcona na Dział Zbiornic Zabezpieczonych i Druków Zbędnych Biblioteki Narodowej, ulokowany w Bytomiu³⁰.

5. 2. Znaki własnościowe bibliotek wojskowych

Biblioteka Domu Wojska Polskiego w Warszawie. [Ekslibris: „Biblioteka Domu Wojska Polskiego”, [orzeł bez korony na rozłożonej księdze, u góry poziomo:

²⁸ *Słownik pracowników ...*, s. 854.

²⁹ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 2367.

³⁰ Tamże, s. 2585.

"Biblioteka", poniżej: „Domu Wojska Polskiego”, z obu stron wieńce z liści dębowych]; Aneks: poz. 46, 187. Pieczęć okrągła: „Biblioteka Domu Wojska Polskiego”, [w środku pieczęci rysunek rozłożonej książki]; Aneks: poz. 15, 91]. Biblioteka mieściła się przy ul. Bagińskiego 4 i wraz z Biblioteką Klubu Oficerskiego (Al. Niepodległości 141), Biblioteką Młodzieżową (Al. Niepodległości 141) i filiami osiedlowymi tworzyły zespół Bibliotek Domu Wojska Polskiego. Zespół bibliotek utworzony został na bazie przyjętych w latach 1957-59 księgozbiorów beletrystycznych instytucji centralnych Ministerstwa Obrony Narodowej. Biblioteki DWP gromadziły literaturę piękną i popularnonaukową. Zakup nowości odbywał się raz w tygodniu. Roczny napływ nabytków utrzymywał się w granicach 8 tys. książek. Biblioteki prenumerowały 91 tytułów prasy krajowej i zagranicznej. Stan zbiorów w r. 1968 wynosił 76 tys. wol. Prowadzono katalogi: alfabetyczny i działowy druków zwartych. Z bibliotek DWP korzystali oficerowie i ich rodziny, pracownicy administracji wojskowej i wszyscy stali mieszkańcy Warszawy. Z filii wypożyczano książki pracownikom danej instytucji oraz mieszkańcom osiedla³¹. W skład zespołu Bibliotek Domu Wojska Polskiego w lipcu 1951 r. włączono Centralną Bibliotekę Wojskową, która zachowując charakter ksiąźnicy naukowej podjęła funkcje kulturalno-oświatowe³².

Biblioteka Domu Żołnierza w Toruniu. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka. Dom Żołnierza. Toruń”; Aneks: poz. 246]. Drugim miastem Pomorza, które wybudowało i urządziło ze składek społecznych okazały Dom Żołnierza, był Toruń. Pierwsza inicjatywa zbudowania Domu Żołnierza pojawiła się w 1923 r., a jej autorami byli oficerowie zrzeszeni w „Ognisku”. Zamierzenie zrealizowano oddając gotowy obiekt 19 marca 1933 r.³³ Celem działania ośrodka kulturalno-oświatowego była organizacja kulturalnego wypoczynku żołnierzy w czasie pozasłużbowym oraz krzewienie oświaty w wojsku poprzez organizację odczytów, pogadanek, urządzanie uroczystości wojskowych, przedstawień teatralnych i kinematograficznych, organizację koncertów, prowadzenie biblioteki i czytelni, organizowanie gier i zabaw sportowych, prowadzenie strzelnicy i pływalni. Do zadań ośrodka należało również zapewnienie żołnierzom taniego i zdrowego posiłku we własnych gospodach oraz zapewnienie przyjezdnym żołnierzom taniego noclegu w hotelu żołnierskim³⁴. W strukturze organizacyjnej ośrodka funkcjonowała biblioteka. Obok pieczęci okrągłej Domu Żołnierza w Toruniu widnieje pieczęć podłużna: „Kierownictwo Okręgowego Zakładu Uzbrojenia”.

Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. [Pieczęć owalna: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych-Akademii ON. Nr ewid.”; Aneks: poz. 7, 9, 24, 97, 133, 148, 168, 171, 173, 210, 261, 265, 287, 291, 296. Kod komputerowy: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej”; Aneks: poz. 234-235, 236-237] - bliższe informacje na temat biblioteki i jej zbiorów znajdują się w niniejszej pracy na s. 30-34.

Biblioteka Naukowa Akademii Sztabu Generalnego w Warszawie. [Nalepka ekslibrisowa: "Biblioteka Naukowa ASG"; pieczęć owalna: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka”; pieczęć podłużna:

³¹ *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967. Materiały z sesji naukowej odbytej w dniach 9-11.10.1967r.* Warszawa 1969, s. 211.

³² *60 lat Centralnej Biblioteki Wojskowej 1919-1979. Informator.* Warszawa 1979, s. 22.

³³ S. Piekarski: *Domy Żołnierza Polskiego.* Warszawa 1997, s. 163-166.

³⁴ *Encyklopedia wojskowa.* T. 6. Warszawa 1937, s. 93.

„Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”; pieczęć owalna: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”; pieczęć owalna: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr”; pieczęć owalna: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.”; pieczęć owalna: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr”; pieczęć podłużna: „Biblioteka Naukowa Akademii Sztabu Generalnego WP. Dział Zbiorów Ogólnych”; pieczęć owalna: „Biblioteka Naukowa ASG WP. Dział Zbiorów Ogólnych. Nr ewid.”; Aneks: poz. 7-8, 13, 15, 20, 21, 31, 35, 38, 41, 51, 53, 56, 65-66, 74-75, 77, 87, 91, 95, 97, 103, 111, 115-116, 118, 124-126, 146-147, 150, 153, 162, 167, 175, 179, 185, 192, 195, 198, 200, 202, 204-207, 220, 223-224, 234, 240-241, 246-249, 254, 256-258, 261, 267, 270, 273-274, 278, 280-281, 283, 286-287, 289-290, 293, 304. Pieczęć okrągła: „Z”; Aneks: poz. 7, 53, 65-66, 95, 167, 175, 185, 192, 204, 258, 278, 283] - bliższe informacje dotyczące dziejów biblioteki i jej zbiorów znajdują się w niniejszej pracy na s. 24-30. Pieczęć okrągła: „Z”, sąsiadująca z pieczęciami Biblioteki Akademii Sztabu Generalnego, sygnowała księgozbiór tzw. „zetkę”, czyli księgozbiór dostępny tylko na podstawie specjalnych zezwoleń.

Biblioteka Naukowa Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Naukowa G.Z.P.W.P.”; pieczęć prostokątna: „Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego. Zarząd II. Nr inw.”; Aneks: poz. 203, 280]. Jest to jedna z wielu bibliotek fachowych, funkcjonujących w strukturach instytucji centralnych Ministerstwa Obrony Narodowej (MON). Jej obecna nazwa to Biblioteka Departamentu Społeczno-Wychowawczego MON (DSW MON). Biblioteka gromadzi piśmiennictwo z zakresu historii powszechnej, historii wojskowości, psychologii i socjologii. Zbiory udostępniane są oficerom i pracownikom DSW MON. Stan zbiorów: do października 1998 r. księgozbiór Biblioteki wynosi 4226 wol.; w r. 1997 zbiory powiększyły się o ok. 300 wol., w tym 39 wpłynęło z tzw. zakupu centralnego, a 17 z darów. Biblioteka prenumeruje 12 tytułów czasopism, w tym 3 dzienniki. Całość zbiorów wykazana jest w katalogu alfabetycznym druków zwartych i rzeczowym druków zwartych wg UKD³⁵.

Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego w Warszawie. [Pieczęć owalna: „Biblioteka Hist.-Wojsk.”; Aneks: poz. 210, 215, 217-218]. Geneza Wojskowego Instytutu Historycznego sięga wiosny 1917 r., kiedy to w ramach Komisji Wojskowej Tymczasowej Rady Stanu sformowano Sekcję Naukową. Od listopada 1918 r. komórka ta, pod nazwą Sekcji IV Departamentu Naukowo-Szkolnego, funkcjonowała w Ministerstwie Spraw Wojskowych. 19 grudnia 1918 r. została przekształcona w Instytut Historyczno-Wojskowy, podporządkowany Sztabowi Generalnemu WP. W połowie 1919 r. Instytut został ponownie podporządkowany MSWojsk. W 1921 r. przemianowano go na Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy, a w 1935 r. na Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy. We wrześniu 1919 r. utworzono Sekcję Historyczno-Operacyjną Oddziału III Naczelnego Dowództwa WP, która w 1921 r. została przekształcona w Referat Historyczno-Operacyjny Oddziału III Sztabu Generalnego WP. W 1922 r. Referat przeformowano w Biuro Historyczne Sztabu Gen. W 1927 r. doszło do zmiany nazwy na Wojskowe Biuro Historyczne, podlegające Generalnemu Inspektorowi Sił Zbrojnych. Bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej w Wojsku Polskim istniały dwie, o zbliżonych zadaniach, instytucje zajmujące się badaniami historyczno-wojskowymi: Biuro Historyczne przy Głównym Zarządzie Polityczno-Wychowawczym i Oddział Historyczny przy Sztabie

³⁵ Informacje uzyskano od Jadwigi Chłopeckiej, starszego specjalisty ds. bibliotek oświatowych Departamentu Społeczno-Wychowawczego Ministerstwa Obrony Narodowej.

Generalnym WP 17 kwietnia 1947 r. obie instytucje połączono w Biuro Historyczne WP, podporządkowując je szefowi Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego WP. Działające od 1949 r. przy Sztapie Generalnym WP Biuro Studiów Wojennych połączono w lipcu 1950 r. z Biurem Historycznym WP w Oddział XI Studiów i Doświadczeń Wojennych Sztabu Gen. WP, który w lutym 1954 r. uległ kolejnemu przekształceniu w Zarząd Wojskowo-Historyczny Sztabu Generalnego. W lipcu 1957 r. Zarząd rozwiązano i utworzono Biuro Historyczne, przemianowane w lutym 1959 r. na Wojskowy Instytut Historyczny.

Wojskowy Instytut Historyczny jest wyspecjalizowaną instytucją naukowo-badawczą, prowadzącą badania nad dziejami oręża polskiego od czasów najdawniejszych do współczesności. Badania te obejmują całokształt spraw związanych z obronnością państwa, zarówno w okresie wojny i pokoju. Jest jedyną placówką w kraju prowadzącą kompleksowe badania nad dawną i najnowszą polską historią wojskową.

W bibliotece Wojskowego Instytutu Historycznego zgromadzono bogaty, unikatowy i niezmiernie przydatny dla badaczy historii wojskowej księgozbiór. Stan zbiorów: ponad 60 tys. wol. druków zwartych (w tym 25% obcojęzycznych), ponad 1 tys. tytułów czasopism, 2 922 jedn. archiwaliów, ok. 3 mln. 353 tys. klatek mikrofilmów dokumentów, 3 080 jedn. archiwalnych relacji i wspomnień, 4 561 jedn. archiwalnych opracowań, 738 tytułów prasy podziemnej z okresu II wojny światowej, blisko 60 tys. negatywów zdjęć, ok. 43 tys. zdjęć tematycznych, ok. 13 tys. zdjęć osobowych oraz około 1 500 zdjęć tzw. zbioru katyńskiego, 26 189 arkuszy map topograficznych, 600 tys. kart dokumentacyjnych³⁶.

Biblioteka Wojskowej Akademii Politycznej w Warszawie. [Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP”, [wariant I : po stronie lewej wężyk generalski, obok napis „Biblioteka WAP”, po stronie prawej miejsce na sygnaturę]; nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP”, [wariant II: po stronie lewej okrągły odcisk pieczęci, w środku wizerunek sowy z inicjałami: „WAP”, wokół napis „Biblioteka Naukowa”, z prawej strony miejsce na sygnaturę]; nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP”, [wariant III: w lewym rogu odznaka uczelni w kształcie rombu, w jego obrębie orzeł bez korony, niżej napis „WAP”, po prawej stronie w trzech poziomach: „Biblioteka”, miejsce na sygnaturę, „Naukowa”]; pieczęć trójkątna: „Biblioteka WAP”; pieczęć owalna: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego”; pieczęć podłużna: „Nie wypożycza się za teren biblioteki”; Aneks: poz. 1-6, 9-11, 12, 14, 16-19, 22-30, 32-34, 36-37, 39-40, 42, 50, 52, 54-55, 57-64, 67-73, 76, 78-86, 88-90, 92-94, 96, 98-102, 104-110, 112-114, 117, 119-123, 127-145, 148-149, 151-152, 154-161, 163-166, 168-174, 176-178, 180-184, 186-191, 193-194, 196-197, 199, 201, 203, 208-219, 221-222, 225-233, 235-239, 242-245, 250-253, 255, 259-260, 262-266, 268-269, 271-272, 275-277, 279, 282, 284-285, 288-289, 291-303, 305. Pieczęć prostokątna: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.”; pieczęć podłużna: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.”; Aneks: poz. 85, 127, 148, 159, 160, 217, 235, 239, 245, 260, 265, 293]. Powołana została do życia wraz z powstaniem uczelni, czyli w 1951r. Załącznikiem jej zbioru był księgozbiór liczący około 5 tys. wol. uzyskany z rozwiązanej Wyższej Szkoły Oficerów Polityczno-Wychowawczych w Rembertowie. Charakter biblioteki, jej rozwój, organizację i zakres gromadzenia zbiorów określał profil uczelni. Początkowo w strukturze biblioteki funkcjonowały cztery zasadnicze działy: dział gromadzenia, dział opracowania, wypożyczalnia i czytelnia.

³⁶ *Wojskowy Instytut Historyczny Ministerstwa Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej. (Informator).* [Warszawa 1996].

Gromadzono głównie księgozbiór z dziedzin społeczno-politycznych. Były to pozycje głównie popularnonaukowe. Zgodnie z zasadą „dla każdego słuchacza książka” kupowano jedną pozycję w ilości od 100 do 400 egzemplarzy. Księgozbiór popularnonaukowy i beletrystyczny rósł szybko i odpowiadał ówczesnym potrzebom, natomiast księgozbiór naukowy powiększał się bardzo powoli. Pod względem językowym były gromadzone książki głównie w języku polskim (65%) i rosyjskim (35%). W czytelni gromadzono wydawnictwa encyklopedyczne i dzieła klasyków, prenumerowano kilkadziesiąt czasopism w języku polskim i rosyjskim. W 1954 r. w bibliotece zorganizowano ośrodek bibliograficzny, którego zadaniem była wszechstronna pomoc w zakresie bibliografii i informacji naukowej słuchaczom piszącym prace dyplomowe. W r. 1956 nastąpiła reorganizacja pracy biblioteki podyktowana zmianą profilu uczelni, która przeszła z trzyletniego na cztero i pięcioletni okres studiów i zaczęła nadawać swoim absolwentom tytuły magistrów pedagogiki lub historii. W 1958 r. biblioteka otrzymała po raz pierwszy przydział dewiz i zaczęła gromadzić literaturę zachodnią. W tym czasie zintensyfikowano prace nad kompletowaniem księgozbioru, pozyskując około 30 tys. cennych pozycji, pochodzących głównie z rozwiązanej biblioteki Związku Młodzieży Polskiej, dubletów Centralnej Biblioteki Wojskowej, Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteki Miejskiej w Łodzi oraz z zakupów antykwarycznych i od osób prywatnych. Począwszy od r. 1956 biblioteka zaczęła nawiązywać współpracę z innymi bibliotekami i placówkami naukowymi w kraju i za granicą (Moskwa, Praga, Drezno, Paryż, Londyn). W r. 1960 zorganizowano w uczelni archiwum, którego pracę i organizację oparto na istniejących przepisach wojskowych i cywilnych. W 1966 r. księgozbiór Biblioteki Naukowej WAP liczył 130 tys. wol. i 7 tys. dubletów. Czytelnia prenumerowała ponad 650 tytułów czasopism, a w swoich magazynach zgromadziła około 16 tys. wol. oprawnych czasopism z lat ubiegłych. W 1990 r. Wojskowa Akademia Polityczna uległa likwidacji, a księgozbiór biblioteczny przekazany został do Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej³⁷, natomiast zbiór starodruków przekazano do Centralnej Biblioteki Wojskowej.

Centralna Biblioteka Wojskowa (CBW) w Warszawie. [Ekslibris: „Centralna Biblioteka Wojskowa”, [rycerz w zbroi stojący na tle regału z książkami, trzymający w dłoniach łacińską księgę, napis w kształcie podkowy: „Centralna Biblioteka Wojskowa”, niżej miejsce na sygnaturę.]; Aneks: poz. 173, 304. Ekslibris: „ExLibris Centralnej Biblioteki Wojskowej”, [połączone ze sobą profile: lewy żołnierza współczesnego i prawy rycerza, wokół napis „ExLibris Centralnej Biblioteki Wojskowej”]; Aneks: poz. 91. Ekslibris okolicznościowy: „200 lat bibliotek wojskowych. 1767-1967”, [trzy księgi leżące na stylizowanym wizerunku głowy żołnierza. Okrągła niewyraźna pieczęć, stylizowany orzeł i napis: „Szkola Art.”; napis pionowy: „200 lat bibliotek wojskowych” i poziomy: „1767-1967”]; Aneks: poz. 197, 209, 212-213. Nalepka ekslibrisowa: „Centralna Biblioteka Wojskowa”; Aneks: poz. 91, 187. Pieczęć okrągła: „Centralna Biblioteka Wojskowa”; Aneks: poz. 15. Pieczęć: „C.B.W.”; Aneks: poz. 187. Pieczęć okrągła: „C.B.W.”, [w środku pieczęci orzeł w koronie]; Aneks: poz. 173, 304. Pieczęć prostokątna: „CBW dublet do sygn.”; Aneks: poz. 20, 21, 31, 35, 51, 91. Pieczęć prostokątna: „CBW. Wpływ.”; Aneks: poz. 113, 162]. Założona w 1919 r. gromadziła największy zbiór militariów polskich od XVI w. Jej organizatorem i pierwszym dyrektorem był Marian Łodyński (1919-33). Obejmowała zbiory dawnych bibliotek wojskowych, Szkoły

³⁷ E. Domański, A. Falińska, Z. Urbańska: *Biblioteka Naukowa Wojskowej Akademii Politycznej im. F. Dzierżyńskiego. Informator*. Warszawa 1967, s. 5-9.

Rycerskiej z XVIII w., Szkoły Aplikacyjnej i Szkoły Kadetów w Kaliszu. Znaczenie księgozbioru podnosiły depozyty: Biblioteki Raperswilskiej, Biblioteki Batignolskiej, Archiwum Wojennego I wojny światowej i Archiwum Weteranów Powstania Styczniowego. W 1938 r. CBW liczyła, wraz z depozytami i księgozbiorami podręcznymi, ponad 350 tys. woluminów. Podczas okupacji została nieomal całkowicie zniszczona (uratowano ok. 9,5 tys. tomów). W 1945 r. została restytuowana pod kierownictwem Tadeusza Makowskiego.

CBW oprócz militariów gromadzi piśmiennictwo związane z procesem szkolenia i wychowania żołnierzy, dzieła z zakresu historii, filozofii, polityki, ekonomii, prawa pedagogiki, psychologii, socjologii, geografii, techniki, a także literaturę piękną i sztukę o tematyce wojskowej. Prowadzi prace badawcze i bibliograficzne. Stan zbiorów: ponad 450 tys. jednostek bibliotecznych, w tym ponad 200 tys. druków zwartych, ponad 3 tys. starych druków, 130 tys. czasopism, ponad 600 rękopisów, 13,5 tys. pozycji kartograficznych, 6,5 tys. grafiki, ok. 29 tys. dokumentów życia społecznego, ok. 23 tys. fotografii, 2 tys. mikrofilmów, ponad 800 materiałów audiowizualnych. Wydaje „Polską Bibliografię Wojskową” (kwartalnik) oraz wiele prac o charakterze informacyjno-bibliograficznym³⁸.

Biblioteki Dowództw Okręgów Korpusów. W latach 1919-39 w strukturach Wojska Polskiego funkcjonowały biblioteki naukowe, do których zaliczano dziewięć bibliotek Dowództw Okręgów Korpusów (DOK) od II do X (ponieważ CBW spełniała równorzędnie rolę biblioteki DOK I, mieszczącej się w Warszawie). Statut organizacyjny bibliotek wojskowych nakazywał utworzenie biblioteki wojskowej DOK w każdym okręgu. Księgozbiór tych bibliotek zawierać miał dzieła o treści naukowo-wojskowej. Przy każdej bibliotece DOK musiała być zorganizowana czytelnia dla korzystających ze zbiorów na miejscu. Do zadań biblioteki danego DOK należało zaspokojenie zapotrzebowania na książkę miejscowych osób wojskowych (oficerów i urzędników wojskowych) oraz udostępnianie zbiorów władzom wojskowym na terenie danego okręgu³⁹. Stan zbiorów Bibliotek DOK w grudniu 1926 r.: dzieł - 54 972, map - 7 019. Nabytki w r. 1926 wyniosły łącznie: 6 642 dzieła, w tym: zakupiono - 3 122, z darów otrzymano - 2 089, a w ramach egzemplarza obowiązkowego - 430 dzieł. Dochody Bibliotek DOK w r. 1926 wynosiły: 45 303 89 zł., w tym: dotacje - 36 839,50 zł., składki - 4 906,83 zł. oraz inne - 3 557,56 zł. W ciągu r. 1926 Biblioteki DOK odwiedziło 26 702 czytelników, którym udostępniono 41 559 dzieł⁴⁰.

W badanym księgozbiorze znaleziono pieczęcie Biblioteki DOK V w Krakowie i Biblioteki DOK VI we Lwowie.

Biblioteka DOK V w Krakowie. [Pieczęć prostokątna: „B. W. Kraków”; Aneks: poz. 81, 218]. O bibliotece tej tak pisze Edward Chwalewik: „*Biblioteka Wojskowa D.O.K. VI [?] zawiązana w 1920 r., liczy 5 349 dzieł (w 1924 r.) z zakresu wojskowości, historii i nauk pokrewnych, literatury, beletrystyki, w języku polskim i w obcych*”⁴¹. Zbiory Biblioteki DOK V w Krakowie w r. 1926 wynosiły: 6 932 dzieła i 93 mapy. Nabytki: zakupiono 404 dzieła, 11 otrzymano z darów, a 24 w ramach egzemplarza obowiązkowego. Dochody Biblioteki w r. 1926 wyniosły: 3 300 zł. z dotacji, 57,50 zł. ze składek, 655 zł. z innych źródeł. W ciągu roku Bibliotekę odwiedziło 1 620 czytelników,

³⁸ *Encyklopedia Warszawy ...*, s. 98.

³⁹ J. Jakubowska: *Organizacja bibliotekarstwa naukowego i oświatowego Sił Zbrojnych R. P. w latach 1919-1939*. „Roczniki Biblioteczne”, 1964, nr 3-4, s. 417-418.

⁴⁰ „Komunikat Bibliograficzny CBW”, 1927, t. 7, nr 5, s. 27-28.

⁴¹ E. Chwalewik: *Zbiory...*, t. 1, s. 216.

którym udostępniono 2 520 dzieł⁴². W roku 1938 zbiory Biblioteki wynosiły już 10 041 druków⁴³.

Biblioteka DOK VI we Lwowie. [Ekslibris: „Biblioteka D.O.Gen. Lwów”, [tryptyk bogato zdobiony liśćmi akantu; na środkowym członie tarcza herbowa ze stylizowanym orłem w koronie; po obu stronach tarczy dwa miecze z wieńcami laurowymi; pomiędzy ich ostrzami złożona księga, na jednej stronie herb Lwowa, na drugiej napis: „Biblioteka Wojskowa D. O. Gen. Lwów”, niżej sygn. [odr.] „3474”]; Aneks: poz. 5. Pieczęć podłużna: „Biblioteka Wojskowa D. O. K. VI Lwów”; Aneks: poz. 5, 177]. O bibliotece tej tak pisze Edward Chwalewik: „*Bibl. Wojskowa D. O. K. VI (ul. Podwale 13), utworzona w lutym 1924 r., liczyła 6 088 dzieł w 9 498 t. Obecnie liczy ok. 16 000 t., w tym 12 500 skatalogowanych. Składa się w 4/5 z dzieł z zakresu wojskowości, a w 1/5 o treści ogólnie naukowej. W języku polskim jest 59% książek. Drogą kupna nabyto 80%, reszta przypada na dary i na pozostałości po b .bibliotekach austriackich*”⁴⁴. Kierownikiem Biblioteki od lipca 1925 r. do końca czerwca 1925 r. był Adam Łysakowski (1895-1952)⁴⁵, współpracował z nim bibliotekarz Jan Kossonoga (1894-1972)⁴⁶. W 1936 r. kierownikiem został bibliotekarz i nauczyciel Karol Heintsch (1902-71)⁴⁷. Stan zbiorów Biblioteki DOK VI we Lwowie w r. 1926 wynosił: 8 698 dzieł i 2 180 map. Nabytki: kupiono 248 dzieł, 643 otrzymano z darów, a 34 otrzymano w ramach egzemplarza obowiązkowego. Dochody Biblioteki w r. 1926 wynosiły: 3 300 zł. z dotacji, 835 zł. ze składek, 36,10 zł. z innych źródeł. W 1926 r. Bibliotekę odwiedziło 7 778 czytelników, którym udostępniono 11 067 dzieł⁴⁸. W r. 1938 zbiory Biblioteki DOK VI we Lwowie wynosiły: 14 818 druków⁴⁹.

Biblioteki kasynowe. W okresie zaborów na terytorium państwa polskiego funkcjonowały biblioteki wojskowe: pułkowe, garnizonowe, kasynowe. Były one własnością odnośnego korpusu oficerskiego, który sponsorował bibliotekę (procentowa kwota od pensji). Władze wojskowe zapewniały bezpłatną lokalizację, niejednokrotnie subwencjonując je finansowo lub darami w postaci książek. Kierownikiem biblioteki zostawał oficer, wybrany przez walne zebranie danego koła oficerskiego i funkcję tę sprawował społecznie w godzinach pozasłużbowych. Był on odpowiedzialny za całokształt funkcjonowania biblioteki oraz właściwy dobór księgozbioru przed zarządem, komisją kontrolującą i walnym zebraniem oficerskim. Głównym zadaniem bibliotek pułkowych, garnizonowych i kasynowych było zapewnienie odpowiedniej lektury oficerom i ich rodzinom. Gromadzono przede wszystkim literaturę piękną oraz najnowszą literaturę fachową⁵⁰. Istotny wpływ na strukturę gromadzonego księgozbioru miał fakt, iż ziemie polskie były pod zaborami, w związku z czym w księgozbiorach znalazły się dzieła państwa zaborczego, niemieckie lub rosyjskie. Niemniej jednak biblioteki te stanowiły łącznik z polskimi ośrodkami narodowymi i kulturalnymi. Nie były one bibliotekami w dzisiejszym rozumieniu tego terminu. Stanowiły raczej księżnice-wypożyczalnie, czynne 2-3 razy w tygodniu po 1-2 godziny, stwarzając czytelnikom możliwość zwrotienia

⁴² „Komunikat Bibliograficzny ...”, t. 7, s. 27-28.

⁴³ *Informacyjny kalendarz wojskowy na rok 1939*. Warszawa 1938, s. 156.

⁴⁴ E. Chwalewik: *Zbiory...*, t. 1, s. 393.

⁴⁵ *Słownik pracowników ...*, s. 546.

⁴⁶ Tamże, s. 102.

⁴⁷ Tamże, s. 66.

⁴⁸ „Komunikat Bibliograficzny ...”, t. 7, s. 27-28.

⁴⁹ *Informacyjny kalendarz ...*, s. 158.

⁵⁰ M. Łodyński: *Polskie biblioteki wojskowe*. „Bellona”, R. 5: 1922, t. 7, z. 1, s. 167.

przeczytanych i wypożyczenia nowych książek. Marian Łodyński tak je charakteryzuje: „...były korporacyjnymi wypożyczalniami, noszącymi cechy instytucyj propagandowo-politycznych i kulturalnych”⁵¹.

W badanym księgozbiorze znaleziono: pieczęć podłużną: „Biblioteka Kasynowa w Gorlicach. [sygn. odr.] 573”, [Aneks: poz. 188]; pieczęć podłużną: „Biblioteka Kasynowa w Gorlicach. [sygn. odr.] 837”, [Aneks: poz. 40]; pieczęć podłużną: „Towarzystwo Kasynowe w Gorlicach”, [Aneks: poz. 40].

Biblioteki pułkowe. W latach 1919-39 w strukturach Wojska Polskiego funkcjonowały m.in. biblioteki pułkowe, służące w najszerszym zakresie czytelnictwu, wychowaniu społecznemu, kształceniu ogólnemu i zawodowemu oraz rozrywce kulturalnej. Obowiązkiem poszczególnych dowództw okręgów korpusu było zorganizowanie biblioteki w każdym pułku⁵². Bez względu na źródła, z którego powstawały te ksiąźnice, nosić miały nazwę: „Biblioteka Wojskowa pułku...”⁵³ i podobnie jak biblioteki okręgowe i CBW były one własnością państwową. Zbiory bibliotek pułkowych zawierały dzieła o treści naukowo-wojskowej i literaturę piękną. Kierownicy bibliotek pułkowych zobowiązani byli składać co miesiąc kierownikowi biblioteki DOK sprawozdanie ze stanu zbiorów i czytelnictwa w bibliotece, stosownie do kwestionariusza nadsyłanego im przez kierownika biblioteki DOK. Funkcję kierownika biblioteki wojskowej pułku pełnił referent oświatowy, mający do pomocy jednego podoficera⁵⁴. Stan zbiorów bibliotek pułkowych w r. 1926 - to 366 988 tomów. W ciągu roku biblioteki odwiedziło 154 239 czytelników, którym wypożyczono 405 290 tomów⁵⁵.

W badanym księgozbiorze znaleziono: pieczęć prostokątną: „Biblioteka Żołnierska 16/2 P. Uł. Wlkp.”; pieczęć prostokątną: „Biblioteka Wojskowa 16 p. Uł. Wlkp. Nr inw. [odr.] II 61”; pieczęć podłużną: „Bibl. Wojsk. 16 p. Uł. Wlkp.”, obok sygn. [odr. przekr.]: „14 338/II”; [Aneks: poz. 113]. Na tym samym druku widnieje pieczęć Biblioteki Uniwersytetu Żołnierskiego w Poznaniu.

Biblioteki szkolne. W okresie międzywojennym biblioteki szkolne wojskowe tworzone były przy szkołach oficerskich i podoficerskich poszczególnych broni, korpusach kadetów i innych ośrodkach szkolenia. Na czele tych bibliotek, w zależności od ich wielkości i zadań stali etatowi pracownicy z personelem pomocniczym lub osoby z grona danej szkoły, którym prowadzenie biblioteki powierzano przejściowo. Biblioteki szkolne były zróżnicowane stosownie do specyficznych zadań i kręgu czytelników, które wpływały na zakres treściowy i charakter zbiorów. Administracyjnie podlegały bezpośrednio komendantowi szkoły, pod względem fachowym kierowane i kontrolowane były przez bibliotekę okręgową. Ważnym czynnikiem organizacyjnym w pracy bibliotek wojskowych były rady biblioteczne, tj. komisje doradcze kierownika biblioteki, których zadaniem było ustalanie planu zakupu książek, co było o tyle istotne, że biblioteki szkolne nie miały stałego etatu, a ciągłe zmiany na stanowiskach kierowników utrudniały prawidłowe

⁵¹ Tamże, s. 168.

⁵² „Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych”, 1919, nr 97, poz. 4096.

⁵³ W praktyce przyjęła się nazwa Pułkowa Biblioteka Oficerska zapewne dla odróżnienia od innych bibliotek wojskowych pułku.

⁵⁴ J. Jakubowska: *Organizacja ...*, s. 418-419.

⁵⁵ „Komunikat Bibliograficzny ...”, t. 6, 1926, nr 7, s. 15.

funkcjonowanie biblioteki⁵⁶. Stan zbiorów bibliotek szkolnych w r. 1926 wynosił: 102 332 tomy⁵⁷.

W badanym księgozbiornie znaleziono znaki własnościowe czterech bibliotek szkolnych.

Biblioteka Szkoły Podchorążych Artylerii w Poznaniu. [Pieczęć okrągła: „Biblijoteka Szkoły Podchorążych Artylerji. Poznań”; pieczęć okrągła: Szkoła Strzelania Artylerji. Biblijoteka”; pieczęć okrągła: „Obóz Szkół Artylerii. Biblijoteka”; Aneks: poz. 70]. Szkoła Podchorążych Artylerii w Poznaniu powstała 1 listopada 1919 r. w Poznaniu. Kształciła ona 240 uczniów. Nauka trwała początkowo 9 miesięcy, po czym skrócono ją do 6 miesięcy. Pierwszym komendantem szkoły mianowano mjr. Knoll-Kownackiego. Szkołę rozwiązano w 1921 r.⁵⁸ W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono bliższych informacji o bibliotece.

Biblioteka Szkoły Podchorążych Piechoty w Warszawie. [Ekslibris: „Biblioteka Wojskowa Szkoły Podchorążych Piechoty”, [liście dębowe skrzyżowane z mieczem, leżące na otwartej księdze, u góry napis: „Biblioteka Wojskowa”, na dole: „Szkoly Podchorążych Piechoty”]; Aneks: poz. 104, 150. Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Wojskowej Szkoły Podchorążych Piechoty”; Aneks: poz. 234. Pieczęć owalna: „Biblioteka Szkoły Podchorążych. Nr.”; Aneks: poz. 104, 150. Pieczęć owalna: „Biblioteka uczniów Szkoły Podchorążych. Nr.”; Aneks: poz. 104. Pieczęć podłużna: „P. S. P.”; Aneks: poz. 104, 150. Pieczęć owalna: „Świetlica Podoficerów Szkoły Podchorążych”; Aneks: poz. 234. Pieczęć owalna: „Biblioteka Ofic. Szkoły Piechoty. L.”; Aneks: poz. 104. Pieczęć owalna: „Biblioteka I Ofic. Szk. Piech. i Kaw. L. inw.”; Aneks: poz. 88, 104]. Szkoła Podchorążych Piechoty powstała 28 sierpnia 1917 r. w Ostrowie Mazowieckim. Komendantem szkoły mianowany został płk Marian Kukiel. 29 września 1917 r. Szkołę przeniesiono do Zegrza, 1 listopada ponownie wróciła do Ostrowa Mazowieckiego, a 20 listopada 1918 r. ostatecznie trafiła do Warszawy. W 1918 r. do użytku uczniów oddana została biblioteka i czytelnia. Załącznikiem jej zbiorów było 600 tomów literatury beletrystycznej, przywiezionej z Zegrza, jako spuścizna po oddziałach Wehrmachtu. Do końca roku księgozbiór uzupełniono drogą darowizn do 800 tomów. W październiku 1919 r. powstał w Szkole wewnętrzny fundusz zbiorów szkolnych, dzięki temu księgozbiór biblioteczny powiększył się o dalsze 500 tomów. W latach 1920-24 zbiory Biblioteka otrzymuje dotacje z MSWojsk., fundusze ze składek oficerskich i kadeckich oraz liczne dary. Stąd też w końcu r. 1924 księgozbiór biblioteki wynosi: 3 746 tomów. Prenumerowano 15 tytułów czasopism. Opracowane zostały katalogi kartkowe: alfabetyczny i działowy⁵⁹. W r. 1926 Szkoła Podchorążych Piechoty zostaje przeniesiona do Ostrowa Mazowieckiego, a wraz z nią biblioteka, która z końcem 1926 r. liczyła 6 164 tomy⁶⁰. W 1929 r. Szkoła tworzy filię biblioteki w Różanie na potrzeby stacjonującego tam III. baonu. W tym celu ze zbiorów biblioteki wydzielono 1000 t. literatury naukowej i 400 t. beletrystycznej. Wskutek zakupów i dubletów ofiarowanych z CBW, stan księgozbioru w r. 1929 wynosi: 11 921 t. druków i 44 prenumerowane czasopisma⁶¹. W r. 1930 komendant Szkoły wydaje regulamin biblioteki, w którym ustala skład i zakres kompetencji rady bibliotecznej. Głównym zadaniem rady było ustalanie planu zakupu książek, w celu zapewnienia

⁵⁶ J. Jakubowska: *Organizacja...*, s. 419-420.

⁵⁷ „Komunikat Bibliograficzny ...”, t. 6, s. 15.

⁵⁸ S. Rutkowski: *Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego*. Warszawa 1970, s. 91.

⁵⁹ *Księga pamiątkowa 1830-29.XI-1930. Szkice z dziejów Szkół Piechoty Polskiej*. Ostrów-Komorowo 1930, s. 322-324.

⁶⁰ Tamże, s. 344.

⁶¹ Tamże, s. 375.

bibliotece stałego i racjonalnego rozwoju. Księgozbiór Biblioteki był podzielony na działy: naukowy, beletrystyczny, podręczny i czasopisma naukowe. W połowie r. 1930 zbiory biblioteczne wynosiły: 12 617 t. i 40 tytułów prenumerowanych czasopism⁶².

Biblioteka Korpusu Kadetów nr 2. [Pieczęć owalna: „Biblioteka Korpusu Kadetów Nr 2 w Modlinie”; Aneks: poz. 245. Pieczęć podłużna: „Biblioteka Archiwum 2 Korpusu”, [poniżej napisu hełm leżący na zwoju]; Aneks: poz. 53, 224, 283. Pieczęć podłużna: „Bibl. Wojsk. Korp. Kadetów 2”; Aneks: poz. 14]. Korpus Kadetów nr 2 powstał w 1919 r. w Modlinie. W 1926 r. przeniesiony do Chełmna, w 1936 r. został rozformowany, a kadetów skierowano do podobnego korpusu w Rawiczu. Głównym powodem likwidacji korpusu chełmińskiego były trudności gospodarcze kraju. W Korpusie Kadetów nr 2 istniały trzy rodzaje bibliotek: oficerska z księgozbiorem naukowym, przeznaczonym głównie dla wykładowców, kadecka, w której przeważały książki o treści beletrystycznej oraz kompanijne lub samopomocy szkolnej. Dwie pierwsze uzupełniano z funduszków MSWojsk. przydzielanych danej bibliotece za pośrednictwem biblioteki DOK, egzemplarzem obowiązkowym i dubletami biblioteki DOK. Biblioteki kompanijne i samopomocy szkolnej, a prawdopodobnie również dwie wyżej wymienione, uzupełniano z darów i sum kadetów i ich rodzin. W 1930 r. stan zbiorów biblioteki oficerskiej przedstawiał się następująco: dział beletrystyczny - 439 dzieł w 484 tomach; dział naukowy - 1 625 dzieł w 2 026 tomach. Biblioteka prenumerowała 11 tytułów czasopism. Jej kierownikiem był mjr Tadeusz Kwieciński. Biblioteka kadecka w 1930 r. liczyła 7 502 tytuły w 8 632 tomach, w tym: dział beletrystyczny - 2 806 t., naukowy - 2 119 t., francuski - 425 t., niemiecki - 460 t., podręczniki - 2 833 t. Kierownikiem biblioteki był kpt. Bolesław Piasecki⁶³.

Biblioteka Korpusu Kadetów nr 3. [Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Wojskowa Korpusu Kadetów Nr 3 im. Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza”; pieczęć owalna: „Biblioteka Korpusu Kadetów Nr 3. Dział oficerski”; Aneks: poz. 206]. Korpus Kadetów nr 3 utworzono w 1925 r. w Rawiczu. Po likwidacji szkoły kadeckiej w Chełmnie i skierowaniu z niej uczniów do Rawicza, korpus otrzymał nazwę Korpusu Kadetów nr 2. Przyjął także tradycje korpusu chełmińskiego. Wkrótce potem otrzymał nazwę „Korpusu Kadetów nr 3 im. Śmigłego-Rydza”⁶⁴. Należy przypuszczać, że wraz z przejściem kadetów i tradycji Korpusu Kadetów nr 2, również przejęta została biblioteka chełmińska.

Biblioteki Towarzystwa Wiedzy Wojskowej. Towarzystwo Wiedzy Wojskowej (TWW) założone zostało w 1919 r., skupiając w swych szeregach wojskowych i sympatyków wojska. Celem Towarzystwa było: inicjować i subwencjonować wydawnictwa wojskowe, zachęcać do pracy naukowej między innymi drogą konkursów literackich oraz tworzyć instytucje pomocnicze do pracy naukowej, tzn. biblioteki i czytelnie⁶⁵. Biblioteki TWW uzupełniały sieć bibliotek w kraju. Ponieważ powstawały ze składek i darów członków tego towarzystwa, stanowiły jego własność, co odróżniało je od państwowych bibliotek wojskowych. Istniały trzy typy bibliotek TWW, a mianowicie: biblioteki okręgowe, garnizonowe i załogowe. Z wymienionych, szczególnie garnizonowe wypełniały bardzo korzystnie luki w sieci państwowych bibliotek wojskowych. Sieć ta celowo nie przewidywała we wszystkich garnizonach bibliotek garnizonowych jako odrębnych instytucji. Stosunek bibliotek Towarzystwa Wiedzy Wojskowej do bibliotek

⁶² Tamże, s. 380-382.

⁶³ *Korpus Kadetów Nr 2 w dziesiątą rocznicę istnienia. 1919/20 - 1929/30*. Chełmno 1930, s. 216-217.

⁶⁴ T. Siemaszko: *Zarys powstania i rozwoju polskiego szkolnictwa wojskowego (do 1939r.)*. Warszawa, Akademia Sztabu Generalnego WP, 1984, s. 60.

⁶⁵ J. Jakubowska: *Organizacja ...*, s. 423.

wojskowych był trojakiemu rodzaju. Część kół TWW z czasem przekazywała państwowym bibliotekom swoje księgozbiory na własność, w dalszym ciągu jednak subwencjonując odnośną bibliotekę w zamian za udogodnienia przy korzystaniu z niej dla swych członków. Inne koła włączyły do państwowych bibliotek wojskowych swe zbiory w charakterze depozytu, wzbogacanego corocznie nowymi nabytkami. Niektóre koła TWW prowadziły swe biblioteki odrębnie.⁶⁶ Zbiory bibliotek TWW, zarówno tych zdeponowanych, jak i odrębnych, wg zestawień z lutego 1926 r. wyniosły: 20 606 tomów; z czego na 5 bibliotek okręgowych przypada 7 403 tomy, na 6 bibliotek garnizonowych przypada 4 885 tomów, a na 24 biblioteki załogowe - 8 318 tomów. Czytelnictwo w bibliotekach TWW w 1925 r. przedstawiało się następująco: 31 825 czytelników; w tym biblioteki okręgowe wykazały 20 065, biblioteki garnizonowe - 3 196, a biblioteki załogowe - 8 564 czytelników. Fundusze bibliotek TWW w 1925 r. doszły do sumy 29 511 zł.; z czego na biblioteki okręgowe wypada - 13 201 zł., na biblioteki garnizonowe - 3 956 zł., a na biblioteki załogowe - 12 354 zł.⁶⁷

W badanym księgozbiorze znaleziono pieczęć owalną: „Biblioteka Okręgowego Koła Towarzystwa Wiedzy Wojskowej”; [Aneks: poz. 210]. Przepuszczalnie jest to pieczęć Biblioteki Okręgowej TWW w Warszawie, o której tak pisze Edward Chwalewik: „*Biblioteka Towarzystwa Wiedzy Wojskowej (Al. Szucha 23) zawiera dzieła naukowe, książki z zakresu wojskowości oraz beletrystykę. Liczy przeszło 1650 dzieł*”⁶⁸.

Biblioteki Uniwersytetu Żołnierskiego. Uniwersytet Żołnierski (UŻ) założony został w r. 1916. Był jednym z kilku czynników służbowych, którym za zadanie postawiono walkę z analfabetyzmem i krzewienie oświaty żołnierskiej. Swoją działalność oświatową szerzej rozwinął po r. 1918. Był organizatorem szeregu zjazdów referentów oświatowych, w następstwie których nauczanie żołnierzy-analfabetów uznano jako zajęcie służbowe, domagając się przeznaczenia na ten cel funduszy od władz centralnych. W wyniku tej akcji doprowadzono do wydania przez Sejm ustawy o przymusowym nauczaniu w wojsku (lipiec 1919 r.)⁶⁹. Rozkaz Sztabu Generalnego nr 71 z dnia 22 grudnia 1918 r. podaje zakres działania Uniwersytetu Żołnierskiego, który został włączony organizacyjnie do Sztabu jako Sekcja III Oddział VII. UŻ był organem centralnym kierującym całokształtem pracy kulturalno-oświatowej w wojsku, przy pomocy sieci pracowników tzw. referentów oświatowych w dowództwach poszczególnych okręgów, pułkach i kompaniach. Do zadań każdego referenta należało organizowanie takich form pracy, które prowadziły do podniesienia poziomu kulturalnego żołnierzy i tzw. wychowania obywatelskiego. Biblioteki, jako jedne z form pracy UŻ, zakładane były masowo. W Centrali Uniwersytetu Żołnierskiego przygotowywano komplety książek dla bibliotek stałych i ruchomych i przesyłano na zamówienia poszczególnych pułków. Biblioteki ruchome to komplety odpowiednio dobranych książek, zamkniętych w łatwo przenośnych szafkach, które wędrowały po batalionach i kompaniach. Ewidencję kompletów i zapotrzebowań na nie prowadzili referenci oświatowi w pułkach. Każdy referent oświatowy był odpowiedzialny przed dowódcą, który go do tej funkcji wyznaczył. Kolejne zmiany organizacyjne⁷⁰ podporządkowują Uniwersytet Żołnierski Sekcji Pedagogicznej Departamentu Naukowo-Szkolnego MSWojsk. Następnym rozkazem⁷¹ zmienia dotychczasowy

⁶⁶ Tamże, s. 424.

⁶⁷ „Komunikat Bibliograficzny ...”, t. 6, s. 15-16.

⁶⁸ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 2, s. 325.

⁶⁹ J. Jakubowska: *Organizacja...*, s. 409-410.

⁷⁰ „Dziennik Rozkazów ...”, nr 57, poz. 1835.

⁷¹ Tamże, nr 87, poz. 3102.

Wydział - Uniwersytet Żołnierski na Sekcję Kulturalno-Oświatową, Centralę Uniwersytetów Żołnierskich, z podziałem na wydziały, z których jeden to Wydział Czytelnictwa Żołnierskiego.

Praca oświatowo-wychowawcza, mająca dotąd charakter pozasłużbowy, staje się służbowa. Dotychczasowi referenci oświatowi po odpowiednim przeszkoleniu i egzaminach, uznani zostali etatowymi kierownikami oświatowymi i nauczycielami. W celu wypełnienia tych zadań organizowano szereg kursów na kierowników oświatowych WP, prowadzonych przez wybitne siły pedagogiczne kraju. M.in. Helena Radlińska miała wykłady na temat urządzania bibliotek wojskowych.

Wydział Czytelnictwa Żołnierskiego miał w swym schemacie organizacyjnym dwa referaty: biblioteczny i wydawnictw. Zadaniem pierwszego była ocena wartości wychowawczej książek, dostarczanych żołnierzom, metodyka pracy bibliotecznej związana z kompletowaniem i opracowaniem bibliotek żołnierskich oraz prowadzeniem statystyki zbiorów i czytelnictwa. Referat wydawniczy planował, oceniał i przygotowywał do druku wydawnictwa Uniwersytetu Żołnierskiego⁷².

W badanym księgozbiornie znaleziono pieczęć podłużną: „Uniwersytet Żołnierski D. O. Gen. Poznań.”; [Aneks: poz. 113].

5. 3. Znaki własnościowe księgarń i czytelni

Czytelnia „Pani Zofii”. [Pieczęć prostokątna: „Czytelnia „Pani Zofii. Saska Kępa. Rondo Waszyngtona. (Elsyerska 12)”]; Aneks: poz. 72]. Właścicielką czytelni była Zofia Biernacka roku ur. i śm. nie ustalono]. Jej nazwisko nie widnieje w książce telefonicznej Saskiej Kępy z okresu międzywojennego, stąd można przypuszczać, że czytelnia jej funkcjonowała w czasie II wojny światowej (jako jedna z wielu czytelni prywatnych) i kontynuowała działalność w okresie powojennym, o czym świadczy obecność jej nazwiska w *Spisie księgarń i wypożyczalni książek zarejestrowanych w Związku Księgarzy Polskich* (1948)⁷³. Pieczęć czytelni znaleziono na s. tytułowej i s. 3 J. D. Gąsiorowskiego *Pamiętniki pułkownika Józefa Dominika Gąsiorowskiego z r. 1793-1794* (1861).

Dom Książki, Państwowe Przedsiębiorstwo „Dom Książki” w Warszawie. [Paragon drukowany: „Dom Książki. D. Nr”]; Aneks: poz. 172, 269. Paragon drukowany: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki”]; Aneks: poz. 28, 34, 60, 61, 82, 201]. Istnieje od 1950 r. i mieści się przy ul. Jasnej. Prowadzi sprzedaż książek (wydawnictw krajowych i zagranicznych, w tym także kalendarzy, map, nut, rycin) oraz płyt gramofonowych, kaset, reprodukcji artystycznych i artykułów papierniczych. Początkowo ekspozytura przedsiębiorstwa miała charakter ogólnopolski i prowadziła sprzedaż hurtową i detaliczną. Od 1954 r. stało się odrębnym przedsiębiorstwem (pod tą samą nazwą) i do 1975 r. obejmowało wyłącznie teren m.st. Warszawy. Po reformie administracji terenowej połączone z przedsiębiorstwami wojewódzkimi obejmuje województwa: stołeczne warszawskie, ciechanowskie, ostrołęckie, płoćkie i siedleckie. W 1992 r. w województwie stołecznym warszawskim Dom Książki miał 73 księgarnie, w tym 31 w m.st. Warszawie, m.in. 12 antykwariatów. Dom Książki prowadzi również działalność popularyzatorską: organizuje kiermasze książki, także spotkania czytelników z pisarzami w Klubie

⁷² J. Jakubowska: *Organizacja...*, s. 420-422.

⁷³ *Spis księgarń i wypożyczalni książek zarejestrowanych w Związku Księgarzy Polskich*. Warszawa 1948, s. 98.

Księgarza, w księgarniach, jak również organizuje wystawy książek wydawców polskich i zagranicznych⁷⁴. Paragony Domu Książki znaleziono na wewnętrznej s. tylnych opraw w drukach: C. Cantu *Historia powszechna*, t. 1-11 (1853-58); Boutourlina *Histoire militaire de la campagne de Russie en 1812*, t. 1-2 (1824); A. Hugo *France Militaire ...*, t. 1-2, 4-5 (1833-38); J. Dwernickiego *Pamiętniki Jenerała Józefa Dwernickiego* (1870); J. Dwernickiego *Zbiór ogólnych kommand wyiętych z przepisów musztry dla jazdy* (1814); Sz. Okolskiego *Kontynuacja dyaryusza wojennego...* (1858); *Przepisy dla Jazdy z Rozkazu Jego Cesarzowiczowskiej Mości Wielkiego Xięcia Konstantyna z Rossyjskiego Języka na Polski...* (1815); L. Rzewuskiego *Kronika Podhorecka. 1706-1779* (1860); B. Twardowskiego *Spis osób, które uczestniczyły w działaniach wojennych Kościuszki 1794 r. ...* (1894).

Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta we Lwowie. [Pieczęć podłużna: „Skład Główny w Księgarni Gubrynowicza i Schmidta we Lwowie”; Aneks: poz. 253]. Władysław Gubrynowicz (1836-1914) w połowie 1868 r. nabył lwowską księgarnię Henryka Kallenbacha (nieczynną od 1858 r.) i otworzył wspólnie z Władysławem Schmidtem przy pl. Św. Ducha 10 księgarnię wydawniczą, sortymentową i komisową oraz skład nut pod nazwą „Gubrynowicz i Schmidt”. Po kilku latach założył filie w Jarosławiu, Sokalu i Stryju. W tym czasie był współnikiem drukarni Władysława Ludwika Anczyca i Spółki w Krakowie i wkrótce odstąpił swój udział Wacławowi Anczycowi. W 1882 r. kupił od Karola Wilda czytelnię i wypożyczalnię książek i nut, zarządcą jej został K. Wild (zm. 1885). Już od 1880 r. W. Gubrynowicz nabywał nakłady księgarni K. Wilda (który w 1881 r. ogłosił upadłość). W 1889 r. współnikiem firmy został brat W. Gubrynowicza, Ludwik Andrzej, dotychczasowy jej współpracownik (zm. 1900). Z biegiem lat firma rozwinęła się w jedną z największych w Galicji. W. Gubrynowicz zajmował się głównie sprawami wydawniczymi. Wydawał dzieła z zakresu literatury pięknej i historii literatury, historii polskiej, ekonomii, przyrody, gospodarstwa wiejskiego, teologii oraz podręczniki szkolne, nuty i mapy. Zainicjował szereg wydawnictw periodycznych, seryjnych i zeszytowych. Od 1869 r. wydawał *Bibliotekę Najciekawszych Powieści i Romansów*, kontynuowaną jako *Biblioteka Powieści, Podróży, Pamiętników i Opowiadań Historycznych* (ok. 200 poz. z literatury polskiej i obcej), tanią *Bibliotekę Kieszonkową* (od 1879 r.), *Bibliotekę Polską*, zawierającą pierwsze na ziemiach polskich nieokrojone wydania wszystkich dzieł m.in. Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego. W latach 1874-78 wydawał tygodnik „Ruch Literacki”. Opublikował wiele katalogów firmy, m.in.: *Katalog księgarni i składu nut muzycznych ... obejmujący: gospodarstwo wiejskie, leśnictwo, ogrodnictwo, technologię, mechanikę, budownictwo, pszczelnictwo, jedwabnictwo i gospodarstwo domowe* (1878) oraz co kilka lat *Katalog nakładowy i komisowy księgarni i składu nut ... 1868-78* (1878), też za 1868-94, 1894 i in. Firma ofiarowywała książki bibliotekom lwowskim: w 1872 r. Bibliotece Towarzystwa Postępowego drukarzy, w 1889 r. ponad 6 tys. tomów na założenie bibliotek więziennych i szpitalnych. W. Gubrynowicz w poł. 1908 r. nabył udziały w firmie W. Schmidta i od stycznia 1909 r. jego współnikiem został syn Kazimierz. Odtąd firma występowała pod nazwą „Gubrynowicz i Syn”⁷⁵. Pieczęć księgarni znaleziono na s. tytułowej, na odwrocie s. tytułowej, na s. 15 i na odwrocie s. 323 książki: *Szkice z powstania 1863 roku. Nakreślone przez pułkownika Strusia* (1889).

⁷⁴ *Encyklopedia Warszawy ...*, s. 143.

⁷⁵ *Słownik pracowników ...*, s. 304-305.

Księgarnia i Czytelnia Karola Wilda we Lwowie. [Pieczęć owalna: „Księgarnia i Skład Nut Karola Wilda we Lwowie”; Aneks: poz. 74. Pieczęć owalna: „Czytelnia Lejhbibliothek. K. Wild”; Aneks: poz. 244]. Karol Wild (ok. 1764-1834) w r. 1796 stworzył we Lwowie przy ul. Ormiańskiej trzecią księgarnię, obok istniejących w tym mieście księgarń: Tomasza Pillera i Karola Bogusława Pfaffa. W 1811 r. założył przy niej wypożyczalnię książek - pierwszą we Lwowie. Około 1816 r. księgarnia mieściła się przy ul. Krakowskiej. K. Wild zaopatrzył ją w książki w języku polskim, francuskim, niemieckim, włoskim i angielskim oraz nuty mapy i atlasy. Nowości wydawnicze sprowadzał m.in. z Warszawy, Lipska, Paryża, Wiednia i Wrocławia. W księgarni sprzedawał także instrumenty muzyczne, tapety i „supraporty” oraz „artykuły kunsztowne” (berlińskie i wiedeńskie „wzorki” do haftowania). W 1810 r. złożył prośbę o wydawanie pisma w języku polskim i niemieckim pt. „Duch Wszystkich Gazet Europejskich” lub „Treść Gazet Europejskich” i otrzymał odpowiedź odmowną. Dopiero od stycznia 1816 r. (po uzyskaniu zezwolenia w 1815 r.) wydawał własnym nakładem do końca 1819 r. „Pamiętnik Lwowski” - miesięcznik literacko-naukowy, z czasem przekształcony w miesięcznik „Pszczola Polska”, a następnie w miesięcznik „Pamiętnik Galicyjski”, który upadł z powodu zbyt małej liczby prenumeratorów. Wydał własnym nakładem kilka książek, m.in. *Spis dzieł polskich opuszczonych lub niedokładnie oznaczonych w Bentkowskiego „Historii literatury polskiej”* A. T. Chłędowskiego, *Królestwo Galicji* E. Brockiego. Od 1797 r. ogłaszał wiele katalogów księgarni oraz dodatków do nich w języku francuskim i niemieckim, później także w języku polskim. W 1817 r. ukazał się również obszerny katalog cieszącej się powodzeniem wypożyczalni książek: *Katalog über die privilegierte Leihbibliothek*. Od 1832 r. był głównym dostawcą nowości wydawniczych do Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, sprzedawał je z 15% rabatem. Rozprowadzał tajne druki patriotyczne wykonywane w Ossolineum. Był deputowanym miasta na Sejm Stanowy we Lwowie (1830). Po jego śmierci firmę objął najstarszy syn, Ludwik (1810-36) i firma występowała wówczas pod nazwą „Karol Wild i Syn”⁷⁶. Pieczęcie firmy K. Wilda znaleziono: na s. przedtytułowej A. Gillera *Historja Powstania Narodu Polskiego w 1861-1864 r.*, t. 2 (1868); na s. tytułowej i s. I J. Sobieskiego *Pamiętnik wojny chocimskiej, Xiąg troje* (1854), obok pieczęci na s. tytułowej widnieją sygnatury odręczne: „BL/VII” i „2905”.

Księgarnia i Drukarnia Józefa Kazimierza Jakubowskiego w Nowym Sączu. [Pieczęć owalna: „Księgarnia i Drukarnia J. K. Jakubowski w Nowym Sączu”; Aneks: poz. 77]. Józef Kazimierz Jakubowski (1851-98) był właścicielem księgarni w Nowym Sączu od 1877 r., przy której prowadził (co najmniej od 1882 r.) wypożyczalnię książek i nut. Od grudnia 1891 r. posiadał również dobrze wyposażoną drukarnię. Tłoczył w niej nakłady własne (głównie książki historyczne i religijne), nakłady lwowskiej firmy Gubrynowicz i Schmidt oraz wiele druków na potrzeby gimnazjum i innych instytucji nowosądeckich, a także dwutygodniki: „Szkolnictwo Ludowe” (1891) i „Związek Chłopski” (1894). Około 1891/92 r. wydał *Wzory pism z drukarni ... w Nowym Sączu*. Ogłaszał liczne katalogi firmy, m.in. *Katalog książek polskich znajdujących się w księgarni ...* (1878, 1881, 1887), *Katalog książek i nut księgarni ...* (1893, ponad 5 tys. pozycji, w tym ponad 1 tys. nut), *Katalog wypożyczalni książek polskich ...* (1894 i 1896) oraz *Nowe wydawnictwa księgarni i drukarni ... w Nowym Sączu* (1897). Po śmierci właściciela księgarnię i drukarnię (pod nazwą „Drukarnia J. K. Jakubowskiego wdowy”) prowadziła żona, Teresa (ok. 1861-1934). Ok. 1905 r. istniała filia księgarni w Starym Sączu. Drukarnia egzystowała do

⁷⁶ Tamże, s. 955-956.

1927r. W latach 1934-48 księgarnię prowadziła córka, Maria Alszerowa, pod nazwą „Księgarnia Podhalańska”⁷⁷. Pieczęć księgarni znaleziono na s. tytułowej K. Górskiego *Historia Jazdy Polskiej* (1894).

Księgarnia i skład papieru Bronisława Bolcewicza w Warszawie. [Pieczęć owalna: „Księgarnia i skład papieru B. Bolcewicz, „Saski Plac [nr 5]”; Aneks: poz. 66]. Bronisław Bolcewicz [rok ur. i śm. nieznane] w 1878 r. założył w Warszawie przy pl. Saskim nr 5 antykwariat, w którym obok książek prowadził kupno i sprzedaż rękopisów, sztychów, monet i medali, militariów, porcelany i innych dzieł sztuki. Ogłaszał liczne katalogi, w 1882 r. wydał *Nr 1. Katalog książek starych i nowych do zdobycia w Księgarni Antykwarskiej ...* (kilka tys. pozycji) oraz dodatek do niego (zamierzał wówczas wydać też katalog dokumentów, listów, autografów i panegiryków), w 1889 r. wydał *Katalog nr 3 i 4 Księgarni Antykwarskiej ....* Później ogłaszał katalogi monet polskich (1895, 1900) i numizmatów (1892-96) oraz wydał *Nr 1. Katalog portretów polskich, rosyjskich i zagranicznych oraz dzieł ilustrowanych Księgarni Antykwarskiej ...* (1898). Po 1900 r. brak wiadomości o działalności antykwariatu⁷⁸. Pieczęć księgarni znaleziono na s. tytułowych tomu 1-ego i 2-ego T. Dziekońskiego *Historia Francji*, t. 1-2 (1844).

Księgarnia Leopolda Zwolińskiego w Krakowie. [Pieczęć owalna: „L. Zwoliński i Spółka. Wypożyczalnia książek. Kraków. Nr”; Aneks: poz. 184]. Leopold Zwoliński (1863-1933) w początkach 1892 r. kupił od Kazimierza Bartoszewicza księgarnię sortymentową przy ul. Wiślniej 1 w Krakowie. Jeszcze w 1892 r. przeniósł ją na ul. Grodzką 40 i prowadził pod nazwą „L. Zwoliński i Spółka”, księgarnia, skład nut, wypożyczalnia nut i książek, ekspedycja pism periodycznych oraz skład główny wydawnictw księgarni Tadeusza Paprockiego i Spółki w Warszawie. Wkrótce podjął działalność nakładową, wydając utwory współczesnych pisarzy polskich. W 1899 r. wydał pierwszy swój informator o Zakopanem. Nakłady swe tłoczył w drukarniach krakowskich. Ogłaszał wiele katalogów sortymentowych, nakładowych, gwiazdkowych oraz od 1892 r. corocznie - wykazy książek szkolnych używanych w szkołach krakowskich. Od 1892 r. prowadził sprzedaż sezonową książek beletrystycznych i popularnonaukowych w Zakopanem. W lipcu 1897 r. otworzył tam (przy ul. Krupówki) stałą księgarnię wraz z wypożyczalnią książek i nut oraz czytelnią czasopism - filię księgarni krakowskiej. W styczniu 1899 r. księgarnia zakopiańska spaliła się doszczętnie, ale L. Zwoliński po odrestaurowaniu prowadził ją nadal. Ok. 1903 r. zlikwidował księgarnię w Krakowie i przeniósł się do Zakopanego. Od 1923 r. w prowadzeniu księgarni pomagał mu syn Stefan, a następnie Tadeusz. W 1927 r. L. Zwoliński nabył Księgarnię Nową J. J. Dankowej i prowadził ją pod nazwą „Księgarnia Nowa i Skład papieru-filia księgarni L. Zwolińskiego”, przy ul. Krupówki 51. Zlikwidował ją w początkach 1933 r. (lub końcu 1932 r.), pozostawiając nadal księgarnię przy ul. Krupówki 39. W 1933 r. firma otrzymała srebrną odznakę jubileuszową Związku Księgarzy Polskich. L. Zwoliński był przez pewien czas prezesem Koła Krakowskiego Związku Księgarzy Polskich⁷⁹. Pieczęć wypożyczalni znaleziono na s. tytułowej F. Paszkowskiego *Książę Józef Poniatowski* (1898), obok pieczęci widnieje odręczna sygnatura: „1663”.

⁷⁷ Tamże, s. 357.

⁷⁸ Tamże, s. 80.

⁷⁹ Tamże, s. 1029.

Księgarnia Polska we Lwowie. [Pieczęć podłużna: „Księgarnia Polska we Lwowie”; Aneks poz. 289]. Adam Dominik Bartoszewicz (1838-86), wydawca i księgarz, w r. 1872 założył we Lwowie Księgarnię Polską. W okresie wcześniejszym, po powstaniu w 1863 r., w którym brał udział, przebywał na emigracji. W 1869 r. założył we Lwowie czasopismo „Mrówka” i jednocześnie rozpoczął wydawanie *Biblioteki Mrówki*, taniego wydawnictwa w formacie 16°, w którym ogłaszał utwory autorów polskich i przekłady oraz prace treści historycznej i społecznej. Było to pierwsze na ziemiach polskich wydawnictwo seryjne, upowszechniające po przystępnej cenie najcenniejsze utwory literatury polskiej i obcej. A. D. Bartoszewicz wydał 266 tomików *Biblioteki Mrówki*. W Księgarni Polskiej, od chwili rozpoczęcia działalności księgarskiej asortymentowej, prowadził również działalność wydawniczą, wydając m.in. serię *Biblioteka Historyczna*. Wydał również wybór utworów Adama Mickiewicza w tanim wydaniu oraz jako pierwszy, w przekładzie na język polski, trzy tomy dzieł Darwina. W latach 1878-79 współnikiem A. D. Bartoszewicza został Mikołaj Biernacki, satyryk, który jednocześnie objął redakcję wydawanego od 1877 r. „Tygodnika Literackiego, Artystycznego i Naukowego”. W okresie do r. 1882 nakładem Księgarni Polskiej ukazało się ponad 230 pozycji w 277 tomach. Po śmierci A. D. Bartoszewicza Księgarnię Polską prowadziła wdowa. Od niej w r. 1889 nabył firmę Bernard Połoniecki⁸⁰. Pieczęć księgarni widnieje na przedniej oprawie M. Wyslouchowej *O Kościuszkowskim Powstaniu z roku 1794* (1894).

Wypożyczalnia Joanny Gumplowicz w Krakowie. [Pieczęć podłużna: „I. Gumplowicz. Kraków, Pl. W. Świętych L. 8. Wypożyczalnia książek beletrystycznych i naukowych”; Aneks: poz. 190]. Założycielem wypożyczalni książek był Abraham Gumplowicz, kupiec, działacz żydowski, radny miejski i pisarz. W 1837 r. otrzymał zezwolenie władz miejskich Krakowa na założenie przy swym sklepie galanteryjnym na Kazimierzu wypożyczalni książek. W tym celu zakupił w Lipsku i Legnicy ok. 1 tysiąca używanych książek w języku niemieckim i francuskim. W latach 1837-63 wydał kilka katalogów wypożyczalni wraz z dodatkami. Po uzyskaniu (1839) obywatelstwa m. Krakowa A. Gumplowicz przeniósł w 1846 r. sklep i wypożyczalnię do własnego domu na Stradomiu, a w 1856 r. na ul. Grodzką 63. A. Gumplowicz był członkiem Komitetu Narodowego (1848), czynnie wspierał Powstanie Styczniowe. W prowadzeniu sklepu i wypożyczalni pomagał mu syn, Ignacy Izrael Gumplowicz (1821-90), który ok. 1870 r. założył własną wypożyczalnię przy ul. Brackiej 9. W latach 1872-88 wydawał katalogi księgarskie. W 1888 r. księgozbiór wypożyczalni liczył ok. 5 tys. dzieł. Po śmierci właściciela firmę przejął jego brat, Elias (zm. 1900), który w 1899 r. został członkiem wydziału Stowarzyszenia Księgarzy Antykwarycznych i Właścicieli Wypożyczalni Książek, a następnie wdowa po nim Anna i później syn Adolf, który wydał katalogi w 1910 i 1912 r. Firmę zlikwidowali Niemcy ok. 1940 r. Współcześnie z I. Gumplowiczem wypożyczalnię książek w Krakowie przy Placu Wszystkich Świętych prowadziła Joanna Gumplowicz [rok ur. i śm. nieznane]. W 1883 r. opracowała dla I. Gumplowicza *Katalog wypożyczalni Ignacego Gumplowicza książek polskich, niemieckich, francuskich i angielskich*. Wydawała też katalogi własnej wypożyczalni (m.in 1902, 1913, 1914), obejmujące ok. 6 tys. pozycji. Po jej śmierci firmę prowadził Henryk (pokrewieństwo nie ustalone), aż do jej likwidacji przez Niemców w 1940 r.⁸¹ Pieczęć wypożyczalni widnieje na s. tytułowej, s. IX, XIX, 1 i 463 S. A. Poniatowskiego *Pamiętniki Stanisława Augusta*

⁸⁰ *Encyklopedia wiedzy o ...*, s. 112.

⁸¹ *Słownik pracowników ...*, s. 305-306.

Poniatowskiego (1870), obok pieczęci na s. tytułowej widnieje sygnatura odręczna: „5349”.

5. 4. Znaki własnościowe księgozbiorów prywatnych

A. Audzanrów[?]. [Zapis odręczny: „A. Audzanrów”; Aneks: poz. 109]. Nazwisko A. Audzanrowa widnieje na s. tyt. I. A. Komorowskiego *Wspomnienia podchorążego z czasów W. Ks. Konstantego* (1900).

Bogdan Baranowski. [Pieczęć owalna: „Bogdan Baranowski”; Aneks: poz. 24]. Był właścicielem książki F. Bohomolca *Życie Jana Zamojskiego* (1860). Jego pieczęć widnieje na odwrocie przedniej oprawy.

Biblioteka Aleksandra Czołowskiego. [Pieczęć podłużna: „Ze zbiorów po ś.p. Czołowskim”; Aneks: poz. 152. Zapis odręczny: „Bka Czołowskiego”; Aneks: poz. 158, 222, 284]. Aleksander Czołowski (1865-1944), historyk, archiwista, bibliotekarz, zbieracz książek. W 1891 r. został dyrektorem Archiwum Akt Dawnych m. Lwowa. Dzięki jego staraniom w zakresie pozyskiwania funduszy, gromadzeniu leopolitanów, pozyskiwaniu licznych darów, zbiory osiągnęły ponad 25 tys. tomów i zostały w 1917 r. przekształcone w Bibliotekę Królewską stoł. m. Lwowa (później: Biblioteka Miejska). W czasie I wojny światowej dzięki interwencjom u władz uratował przed zniszczeniem zbiory biblioteczne, muzealne i archiwalne magnackie na terenie okupowanej przez Rosję Galicji. Brał udział w rewindykacji dóbr kultury polskiej z ZSRR w 1921 r. wraz z Edwardem Kuntzem. Zgromadził bibliotekę prywatną, liczącą ok. 5 tys. dzieł, w tym szereg druków z XV-XVI w. Posiadał też ogromny zbiór rękopisów archiwalnych i bibliotecznych; wiele z nich pochodziło z ocalonych przez niego w 1897 r. akt papierni w Fujnie pod Żółkwią oraz z zakupów (archiwa rodzinne Mnischów, Woroniczów, Działyńskich i in.). Posiadał też ok. 1 tys. sztuk rycin i rysunków oraz kilkaset map z w. XVI-XIX. Udostępniał szeroko swoje zbiory dla badań naukowych. W 1936 r. ofiarował 2,5 tys. rękopisów Bibliotece Ossolineum we Lwowie. Zbiory A. Czołowskiego przechowywane były od 1941 r. w Tyńcu, a następnie wcielone zostały po wojnie do zbiorów Biblioteki Narodowej⁸². Pieczęć i zapiski odręczne z nazwiskiem A. Czołowskiego umiejscowione zostały na tylnych wyklejkach druków. Pieczęć podłużną „Ze zbiorów po śp. Czołowskim” znaleziono na tylnej wyklejce J. Mrozińskiego *Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809, ze względem szczególniejszym na czynności korpusu polskiego* (1858). Zapis odręczny wykonany ołówkiem: „Bka Czołowskiego” wraz z datą akcesji „26 XI 47” znaleziono na wewnętrznej s. tylnej oprawy J. U. Niemcewicza *Dzieje panowania Zygmunta III ...* (1860), ten sam zapis z datą akcesji „3 XII 47” znaleziono na wewnętrznej s. tylnej oprawy N. Salvandego *Dzieje panowania Michała Wiszniowieckiego ...* (1849); zapis odręczny wykonany ołówkiem: „Bibl. Czołowskiego” wraz z datą akcesji „20 XII 47” znaleziono na tylnej wyklejce A. Wronieckiego *Sprawa piesza według ducha naszego wieku ...* (1836). Analiza znaków własnościowych na wymienionych drukach pozwoliła na ustalenie losów druków: po śmierci A. Czołowskiego trafiły do Biblioteki Narodowej w 1947 r., skąd jako dublety Biblioteki Narodowej trafiły do Biblioteki Naukowej WAP i stamtąd do Biblioteki Głównej AON.

⁸² Tamże, s. 151-152.

Biblioteka Janów Małeckich. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Janów Małeckich”, [w środku pieczęci orzeł w koronie]; Aneks: poz. 77]. Pieczęć umiejscowiona jest na s. tytułowej K. Górskiego *Historia jazdy polskiej* (1894). Ród Małeckich h. Jelita szlachectwo uzyskał już w 1460 r. i wywodzi się z Małopolski, z Malca sieradzkiego, leckiego i Litwy. Właściwe nazwisko tej starszlacheckiej rodziny brzmi Malecki, a gniazdem rodu była wieś Malcze. W XVI w. niektórzy członkowie rodziny zmienili nazwisko na Małecki. Gałąź rodziny Małeckich osiadła w powiecie głogowskim i używała w XVIII i XIX w. przydomku: Małodobry. Z rodziny tej wywodzi się Tomasz, porucznik Wojska Polskiego od 1822 r.⁸³ Poszukiwania w dostępnych źródłach zaowocowały znalezieniem biogramów: Antoniego Józefa Małeckiego (1821-1913), historyka literatury, historyka, językoznawcy, filologa klasycznego, dramaturga i rektora Uniwersytetu Lwowskiego oraz Eugeniusza Małeckiego (1898-1956), organizatora lotnictwa cywilnego, profesora Politechniki Krakowskiej⁸⁴, którzy własne księgozbiory niewątpliwie posiadali, ale nie udało się ustalić ich przynależności do rodu Małeckich.

Biblioteka Kalsteinów Pluskowęsy h. Kos⁸⁵. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Kalsteinów. Pluskowęsy”, [w środku pieczęci h. Kos]; Aneks: poz. 98]. Kalstein v. Kalsztein v. Kalekstein h. Kos odm., to rodzina pochodzenia pruskiego, znana już w początkach XIV w., osiadła w XVII w. na Śląsku, w XIX w. w Królestwie Kongresowym⁸⁶. Majątek Pluskowęsy nabyty został przez Józefa Kalsteina (zm. 1824), dziedziczony przez syna Karola (zm. 1862) i później Tadeusza (1843-48)⁸⁷. W dostępnych źródłach znaleziono biogram Zygmunta Kalsteina (ur. 1899), uczestnika Powstania Wielkopolskiego, zamieszkałego po r. 1932 w Wąbrzeźnie⁸⁸. Pieczęć Biblioteki Kalsteinów znaleziono na s. tytułowej M. Kamińskiego *Kilka wspomnień starego żołnierza* (1872).

Biblioteka Leopolda Kronenberga. [Pieczęć: „Z Biblioteki Leopolda Kronenberg”; Aneks: poz. 214]. Leopold Kronenberg (roku ur. i śm. nie ustalono), zamieszkały w Warszawie, wg E. Chwalewika posiadał archiwum bogate w dokumenty historyczne, m.in. korespondencję B. Chmielnickiego spod Zamościa, diariusze sejmowe, zbiór autografów znakomitości polskich (m.in. album ofiarowany Stanisławowi Jachowiczowi z autografem Adama Mickiewicza na jednej ze stron w ósmej księdze „Pana Tadeusza”). Biblioteka jego posiadała znaczny księgozbiór starodruków i druków bogato ilustrowanych⁸⁹. Pieczęć Biblioteki L. Kronenberga znaleziono na s. tytułowej, na s. 101 i 271 *Rocznika Wojskowego Królestwa Polskiego na Rok 1822* (ok. 1822).

Biblioteka Tadeusza Majerskiego. [Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Tadeusza J. F. Majerskiego. Nr [odr.] 32. Tom [odr.]1. Volum. [odr.]III.”. Pieczęć owalna: „Tadeusz J. F. Majerski. [odr.] Nr 32”; Aneks: poz. 79]. Znaki własnościowe biblioteki T. Majerskiego znaleziono w książce R. Heidensteina *Pamiętniki wojny moskiewskiej. W 6. księgach* (1894): nalepkę ekslibrisową umieszczono na wewnętrznej s. przedniej oprawy,

⁸³ *Polska encyklopedia szlachecka*. T. 8. Warszawa 1937, s. 140.

⁸⁴ *Polski słownik biograficzny*. T. 19. Warszawa 1974, z. 82, s. 431-435.

⁸⁵ *Polska encyklopedia ...*, t. 2, 1935, s. 240.

⁸⁶ Tamże, t. 6, 1937, s. 245.

⁸⁷ A. Boniecki: *Herbarz polski*. T. 9. Warszawa 1906, s. 169-170.

⁸⁸ *Czy wiesz kto to jest?* T. 2. Warszawa 1983, s. 128.

⁸⁹ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 2, s. 397-398.

pieczęć znajduje się s. 113 i k. 1. W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o bibliotece ani jej właścicielu.

Biblioteka Ludwika Jul. Midowicza. [Pieczęć podłużna: „Biblioteka Ludwika Jul. Midowicza”; Aneks: poz. 282]. Pieczęć biblioteki Ludwika Jul. Midowicza znaleziono na s. tytułowej, s. 1 i k. 1 W. S. Wilczyńskiego *Krótki rys taktyki trzech broni* (1867). W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o księgozbiornie ani o jego właścicielu.

Biblioteka Runo Baranowskich. [Ekslibris: „Biblioteka Runo Baranowskich”, [w wydłużonym owalu napis: u góry „Biblioteka”, u dołu „Runo Baranowskich”, w środku herb Runo⁹⁰, niżej inicjały „T. M. B.”]; Aneks: poz. 250]. Ekslibris Biblioteki Baranowskich znaleziono na wewnętrznej s. przedniej oprawy J. A. Starży *Stanisław Żółkiewski*, t. 1-2 współopr. (1851). Na podstawie dostępnych źródeł ustalono, że właścicielem ekslibrisu był Tuhan Mirza Baranowski Stefan (ur. 1868), pułkownik wojska rosyjskiego, później służący w Korpusie Wschodnim, następnie więziony przez władze sowieckie jako zakładnik polski. Założyciel i redaktor miesięcznika „Życie tatarskie”(1934)⁹¹. Nie udało się ustalić bliższych informacji o jego bibliotece.

Biblioteka Romana Sanguszko. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Romana Sanguszki”; Aneks: poz. 33, 137]. Roman Sanguszko (1800-81), uczestnik Powstania Listopadowego, zesłaniec, zbieracz książek. Za udział w Powstaniu Listopadowym został skazany na dożywotne osiedlenie na Syberii i pozbawiony praw stanu. Przebywając w Tobolsku wspomagał finansowo i pomnażał bibliotekę polską założoną dla wygnańców przez Piotra Moszyńskiego. W 1845 r. powrócił do Sławuty, gdzie mimo dolegliwości zdrowotnych był bardzo aktywny w wielu dziedzinach. Przejął opiekę nad zbiorami rodzinnymi w Sławucie, które znacznie powiększył (biblioteka sławucka powstała z części księgozbioru koreckiego, ok. 6 tys. tomów, przewiezionego do Sławuty w 1810 r.). Uzupełniał zbiory zakupami antykwarycznymi, zwłaszcza dział historyczny. W Odessie wykupił część archiwum Mikołaja Potockiego z Tulczyna. W 1866 r. przewieziono do Sławuty najstarsze archiwum wołyńskie z Zasławia. Około 1875 r. biblioteka sławucka obejmowała ok. 5 tys. tomów. Posiadała m.in. rzadkie wydania biblii z XVI w., kompletny zbiór kronik polskich w pierwszych wydaniach, bogaty zbiór rękopisów z miniaturami, kazania Piotra Skargi, źródła do epoki saskiej i stanisławowskiej. Dbał o opracowanie zbiorów, zatrudniał konserwatorów i bibliotekarzy. Po jego śmierci bibliotekę odziedziczył jego bratanek, Roman Damian Sanguszko (1832-1917), założyciel ordynacji sławuckiej, zbieracz książek. Biblioteka sławucka otrzymała ekslibris, wykonany w Paryżu, a 1908 r. jej zbiory wynosiły ok. 25 tys. tomów. W 1915 r. R. Sanguszko w celu zabezpieczenia zbiorów, wywiózł ich część ze Sławuty do Gumnisk. Pozostałe zbiory sławuckie uległy znacznemu zniszczeniu w 1917 r. Ocalałą część wywieziono do Rosji, rewindykowana w 1923 r., przyłączona została do zbiorów rodzinnych w Gumniskach⁹². Znak własnościowy Biblioteki Romana Sanguszki znaleziono na s. tytułowych pięciu druków: *Campagne des Armées Francaises en Prusse ...*, t. 1-2, 4 (1807), na wewnętrznej s. przednich opraw kolejnych tomów widnieje odręcznie zapisana sygnatura: „Sz. 7, P. 1, Nr 19”; *Mémoires Secrets sur Napoléon Buonaparte ...*, t. 1-2 (1815), na przednich wyklejkach

⁹⁰ *Polska encyklopedia ...*, t. 3, 1935, s. 367.

⁹¹ *Czy wiesz ...*, t. 1, 1938, s. 322.

⁹² *Słownik pracowników ...*, s. 787.

poszczególnych tomów widnieje odręcznie zapisana sygnatura: „L. p. 20, P. 2, Nr 25”. Druki te trafiły do Biblioteki Naukowej WAP ze Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych.

Biblioteka Józefa Wolffa. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Józefa Wolff”; Aneks: poz. 219]. Józef August Wolff (1862-1918), prawnik, redaktor, księgarz i nakładca. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, następnie studiował w Lipsku, gdzie uzyskał stopień doktora obojga praw. Wykształcenie uzupełniał w paryskiej Sorbonie. Po powrocie do Warszawy w 1885 r. rozpoczął pracę w firmie Gebethner i Wolff. Początkowo był pomocnikiem ojca, od 1902 r. wspólnikiem firmy. Po śmierci ojca i Roberta Gebethnera (1910) został głównym szefem firmy. Rozszerzył działalność firmy, widząc w niej nie tylko placówkę handlową, ale i kulturalną. Dążył do wydawania dzieł wszystkich najwybitniejszych polskich pisarzy współczesnych. W latach 1886-1918 był redaktorem „Tygodnika Ilustrowanego” oraz w 1887-89 zastępcą redaktora „Kurier Codziennego”. W latach 1911-18 był prezesem Związku Księgarzy Polskich oraz skarbnikiem Kasy Literackiej. Pragnąc uczcić pamięć ojca, zobowiązał się ofiarowywać corocznie Czytelnii im. Bolesława Prusa w Zgierzu (zał. 1912) książki wartości 50 rubli⁹³. W badanym księgozbiorze znaleziono pieczęć jego biblioteki na s. tytułowych tomu 1-ego i 2-ego J. W. Rudawskiego *Historia Polska od śmierci Władysława IV aż do pokoju oliwskiego ...*, t. 1-2 (1855).

Biblioteka Zembruskich h. Doliwa⁹⁴. [Pieczęć okrągła: „Biblioteka Zembruskich”, [w środku pieczęci h. Doliwa]; pieczęć kwadratowa: h. Doliwa, obok zapis odręczny: „Zembruski”; zapisy odręczne: „Zembruskiego”; Aneks: poz. 34]. Rodzina Zembruskich h. Doliwa szlachectwo uzyskała w 1500 r. i wywodzi się z miejscowości Zembrusy⁹⁵. Znaki własnościowe Biblioteki Zembruskich znaleziono na stronach 11-tomowej *Historii powszechnej* (1853), opracowanej przez C. Cantu. Pieczęć okrągła z napisem: „Biblioteka Zembruskich” [z herbem w środku], umiejscowiona jest na s. tytułowych i przedtytułowych tomów: 1, 2, 4, 5, 7, 8 i 9, obok lub na sąsiednich stronach znajdują się sygnatury pisane odręcznie: „2.2.67”, „2.2.62”, „2.2.64”, „2.2.65”, „2.2.67”, „2.2.68”, „2.2.69”. Pieczęć kwadratowa z h. Doliwa znajduje się na s. tytułowej tomu 11-ego, obok zapis odręczny: „Zembruski”. Zapis odręczny: „Zembruskiego” umiejscowiony jest na s. tytułowych i przedniej wyklejce tomów: 3, 6 i 10, obok sygnatury odręczne: [t. 6] „2.2.66”, [t. 10] „2.2.70”. Można przypuszczać, że druki należały do ppłk. Konrada Zembruskiego, który w r. 1931 był dowódcą 15-go Pułku Ułanów Poznańskich w Poznaniu⁹⁶. Bliższych informacji o bibliotece nie udało się znaleźć w dostępnych źródłach, ale sygnowanie poszczególnych dzieł pieczęciami i sygnaturami pozwala przypuszczać, że księgozbiór był starannie porządkowany.

Wojciech Biechoński. [Pieczęć podłużna sucha: „Wojciech Biechoński”; Aneks: poz. 188]. Wojciech Biechoński (1839-1926) był urzędnikiem Komisji Skarbu w Kielcach. Pracował w organizacji narodowej od 1859 r. W r. 1861 wyjechał za granicę, gdzie przeszedł całkowity kurs polskiej szkoły wojskowej w Genui i Cuneo. W 1862 r. z rozkazu Komitetu Centralnego objął zarząd organizacji w województwie krakowskim, szykował

⁹³ Tamże, s. 978-979.

⁹⁴ *Polska encyklopedia ...*, t. 2, s. 107.

⁹⁵ Tamże, t. 12, 1938, s. 317.

⁹⁶ Z. Mierzwiński: *Generałowie II Rzeczypospolitej*. T. 2. Warszawa 1995, s. 74.

nieudany napad na Kielce w dn. 21 stycznia 1863 r., a następnie wspólnie z A. Kurowskim organizował oddziały zbrojne w Ojcowie. W tym samym roku został przydzielony w randze kapitana do sztabu Józefa Wysockiego. W początkach 1864 r. wyemigrował i studiował ekonomię na uniwersytetach w Heidelbergu, Zurychu, Lipsku i Wiedniu. W r. 1867 wrócił do kraju, zamieszkał w Gorlicach i rozwinął działalność na polu spółdzielczości i oświaty. Zorganizował Towarzystwo Szkoły Ludowej i placówkę „Sokoła”. W 1874 r. przeniósł się do Lwowa. Był jednym z założycieli, opiekunów i wreszcie prezesem Towarzystwa Uczestników Powstania 1863 r. we Lwowie. W r. 1921 otrzymał order Polonia Restituta II klasy⁹⁷. Pieczęć W. Biechońskiego znaleziono na s. tytułowej i s. 7 druku pt. *Polska w walce. Zbiór wspomnień i pamiątek z dziejów naszego ujarznienia* (1868).

Ludwik Tadeusz Bystrzonowski h. Sarykoń odm. [Pieczęć sucha: h. Sarykoń odm. czyli Bystrzanowski⁹⁸; pieczęć: „B. M.”, [splecione inicjały, nad nimi korona]; Aneks: poz. 227]. Na podstawie dostępnych źródeł ustalono, że h. Sarykoń należał do rodziny Bystrzanowskich v. Bystrzonowskich, wywodzących się ze wsi Bystrzanowice, w województwie krakowskim⁹⁹. Znaleziono jedynie informację o Ludwiku Tadeuszu Bystrzonowskim (1797-1878), generale wojsk polskich, działającego w „Hotelu Lambert”, dyplomacie, w latach 1857-72 tureckiego attaché wojskowego w Paryżu¹⁰⁰. Nie udało się znaleźć bliższych informacji o księgozborze rodziny Bystrzonowskich, choć sygnatura wskazuje, że był on niemały. Pieczęć suchą h. Sarykoń znaleziono na s. tytułowej H. Schmitta *Rokosz Zebrzydowskiego* (1858). Inicjały „B. M.” widnieją na przedniej wyklejce, obok nich dopisano sygnaturę: „Nr 1218”. Na przedniej wyklejce napisano ołówkiem: „Książkę tę proszę zachować i zwrócić po przeczytaniu jej, gdyż jest ona pamiątką, a zarazem stanowi dziś rzadkość”, na odwrocie s. przedtytułowej napisano ołówkiem spis treści książki.

F.T. Chotkowski. [Pieczęć podłużna: „F. T. Chotkowski”; Aneks: poz. 248, 249]. Pieczęć F. T. Chotkowskiego widnieje na s. tytułowych: Sz. Starowolskiego *Pobudka albo Rada na zniesienie Tatarów perekopskich ...* (1858) i Sz. Starowolskiego *Prawy rycerz ...* (1858).

Chrośniak. [Pieczęć podłużna: „Chrośniak”; Aneks: poz. 98}. Pieczęć z nazwiskiem Chrośniak widnieje na s. tytułowej M. Kamieńskiego *Kilka wspomnień starego żołnierza* (1872). Obok pieczęci zanotowano sygnaturę: „III/90”.

Jan Czernecki. [Ekslibris: „ExLibris Jana Czerneckiego”, „J. C.”, [trzy księgi leżące jedna na drugiej, ostatnia rozłożona. Postać półzwierzęcia-półorla pisząca piórem gęsim w ostatniej księdze; w prawym dolnym rogu splecione inicjały; „J. C.”; u góry napis: „Ex Libris”, u dołu poziomo: „Jana Czerneckiego”]; Aneks: poz. 3, 268, 277]. Jan Czernecki (1871-1955), literat, fotograf, księgarz, nakładca, właściciel drukarni. Około r. 1905 założył w Wieliczce wydawnictwo pocztówek artystycznych z reprodukcjami dzieł malarzy polskich. Z czasem rozszerzył firmę, otworzył Księgarnię Wydawniczą i niewielką drukarnię wraz z introligatornią, wydając własnym nakładem monografie artystów z

⁹⁷ *Polski słownik ...*, t. 2, 1936, z. 5, s. 22.

⁹⁸ *Polska encyklopedia ...*, t. 2, s. 69.

⁹⁹ A. Boniecki: *Herbarz ...*, t. 2, 1900, s. 292-294.

¹⁰⁰ *Zarys dziejów ...*, t. 3, s. 854.

barwnymi reprodukcjami. W 1916 r. kupił księgarnię i wydawnictwo Spółki Wydawniczej Polskiej w Krakowie i przeniósł się tam na stałe. Od 1919 r. posiadał również księgarnię w Warszawie, z czasem zlikwidowaną i ponownie w 1928 r. otworzył księgarnię w Warszawie, w tym samym roku ogłaszając katalog jej wydawnictw. Posiadał własny księgozbiór prywatny, który udostępniał zainteresowanym. W 1944 r. Witold Chomicz wykonał dla niego ekslibris¹⁰¹. W badanym księgozbiornie znaleziono jego ekslibris w trzech drukach: *Trzy oświadczenia Konfederacji Barskiej. Wydanie nowe* (1850); F. Wężyka *Powstanie Królestwa Polskiego w roku 1830 i 1831. Pamiętnik spisany w r. 1836* (1895); J. Albertrandiego *Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego, królów polskich* (1860), we wszystkich drukach ekslibris umieszczono na wewnętrznej s. przedniej oprawy.

Zygmunt Długolecki. [Pieczęć podłużna: „Z. Długolecki”; pieczęć owalna: „Pensyonat Anny Długoleckiej i Heleny Wierzbickiej w Zakopanem”; Aneks: poz. 181]. Pieczęć: „Z. Długolecki” znaleziono na s. tytułowej [zamazana atramentem], s. 700, 800, 964 B. Paprockiego *Herby Rycerstwa Polskiego. Przez ... zebrane i wydane r. p. 1584* (1858). Pieczęć: „Pensyonat Anny Długoleckiej i Anny Wierzbickiej w Zakopanem” widnieje na s. tytułowej i s. 3 [zamazana atramentem i zaklejona taśmą] oraz na s. XLI, sygnaturę: „A.116” zapisano odręcznie na s. tytułowej, s. 426 i 707. Na podstawie dostępnej literatury źródłowej można przypuszczać, że druk pierwotnie należał do Zygmunta Długoleckiego h. Grzymała [roku ur. i śm. nie ustalono], syna Karola Wacława, który wylegitymował się ze szlachectwa w guberni podolskiej w 1857 r.¹⁰² Później został włączony do księgozbioru pensjonatu, prowadzonego przez krewną Z. Długoleckiego, Annę Długolecką oraz Helenę Wierzbicką. Nie znaleziono bliższych informacji o księgozbiornie pensjonatu ani ich właścicielkach.

Fr[anciszek] Gawroński. [Pieczęć owalna: „Fr. Gawroński”; Aneks: poz. 167]. Franciszek Gawroński h. Rawita (1787-1871), pułkownik Wojska Polskiego. Służbę wojskową rozpoczął w r. 1809, wstępując jako ochotnik do 2-go pułku piechoty w Krakowie. Brał udział w wyprawie na Moskwę. Dymisjonowany w r. 1816 w randze kapitana, ponownie powołuje go do szeregów wybuch Powstania Listopadowego. Dzięki koligacjom rodzinnym zostaje przeniesiony w randze pułkownika do Sztabu Naczelnego Wodza (1831). Po upadku powstania znalazł się z resztkami armii na terenie Prus. Po uzyskaniu dymisji, zamieszkał w Krakowie. Był odznaczony Legią Honorową i Złotym Krzyżem Virtuti Militari¹⁰³. Pieczęć F. Gawrońskiego znaleziono na s. przedtytułowej, tytułowej i s. 19 Sz. Okolskiego *Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637* (1858).

Jan Marek Antoni Giżycki h. Gozdawa. [Pieczęć sucha: h. Gozdawa¹⁰⁴; Aneks: poz. 221]. Pieczęć sucha h. Gozdawa znaleziona została na s. przedtytułowej L. Rzewuskiego *Kronika Podhorecka* (1860). Źródła podają, że Ksawery Giżycki tytuł hrabiowski otrzymał w 1818 r., ale herbem Gozdawa cieszył się ród jego od 1450 r. Gniazdem rodu były Giżyce¹⁰⁵. W dostępnej literaturze źródłowej znaleziono obszernie biogramy kilku członków rodu Giżyckich. Należy przypuszczać, że druk oznakowany

¹⁰¹ *Słownik pracowników ...*, s. 147-148.

¹⁰² A. Boniecki: *Herbarz ...*, t. 4, 1901, s. 286-287.

¹⁰³ *Polski słownik ...*, t. 7, 1949, z. 34, s. 329-330.

¹⁰⁴ *Polska encyklopedia ...*, t. 2, s. 161.

¹⁰⁵ Tamże, t. 5, 1936, s. 292.

pieczęcią z h. Gozdawa należał do księgozbioru Jana Marka Antoniego Giżyckiego, pseud. Wołyński, Marek Gozdawa i in. (1844-1925), historyka o bogatym dorobku naukowym, prowadzącego studia nad dziejami szkół polskich i dziejami zakonów na Litwie i Rusi. Piękna biblioteka, będąca jego własnością, po jego śmierci nabyta została częściowo przez Akademię Umiejętności, Bibliotekę Jagiellońską, Ossolineum i bazylianów lwowskich¹⁰⁶.

Edward Grefkowicz. [Nalepka ekslibrisowa: „Edward Grefkowicz. Nr”, [obrzeża nalepki ząbkowane, napis obwiedziony ozdobną ramką]; Aneks: poz. 62, 117]. Nalepkę ekslibrisową z nazwiskiem E. Grefkowicza znaleziono na przedniej wyklejce M. X. Krajewskiego *Życie Stefana Czarnieckiego*, t. 4 (1830), obok dopisano odręcznie sygnaturę: „135”. Fragmenty naklejki znaleziono na wewnętrznych s. opraw tomu 1-ego i 2-ego *M. Dzieduszyckiego Krótki rys dziejów i spraw Lisowczyków*, t. 1-2 (po 1845).

Michał Grek h. Grek czyli Prawdzic odm.¹⁰⁷ [Pieczęć okrągła: h. Grek czyli Prawdzic odm.; Aneks: poz. 176]. Nestorem rodu był Jan Grek (1503 r.) h. własnego. Herb Prawdzic odm. został nadany rodzinie Greków w r. 1782¹⁰⁸. Pieczęć herbową rodu Greków znaleziono na s. tytułowej *Pamiętników do historii Stefana króla polskiego ...* zebrane i wydane przez E. Raczyńskiego (1830). Z dostępnych źródeł wynika, że książka należała do Michała Prawdzica Greka (1851-1901), historyka, poety, zbieracza starożytności polskich, artysty-rzeźbiarza i malarza-amatora, ziemianina, który oddawał się studiom historycznym, archeologicznym i artystycznym. Pisał utwory poetyckie i tłumaczył je na język ukraiński. Zajmował się pracą pedagogiczną, najpierw w Niemirowie, później w domach polskiej arystokracji. Gromadził bibliotekę w Niemirowie, zbierał monety, medale i miniatury¹⁰⁹. O jego zbiorach tak pisze E. Chwalewik: „*Duży zbiór monet, medali i autografów polskich z XVIII w. Dokumenty do panowania Stanisława Augusta. Wszystko rozgrabili bolszewicy*”¹¹⁰.

Wiktor Hahn. [Pieczęć podłużna: „Dr Wiktor Hahn”; Aneks: poz. 289]. Wiktor Hahn (1871-1959), historyk literatury, nauczyciel gimnazjalny i profesor uniwersytecki, bibliograf. Był profesorem nadzwyczajnym (1917) i kronikarzem Uniwersytetu Lwowskiego, profesorem zwyczajnym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1921-39), profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego (od 1956). Uprawiał rozległą działalność piśmienniczą w zakresie historii literatury, filologii klasycznej i bibliografii, którą traktował jako podstawę wszelkich badań naukowych. Ogłosił m.in. *Bibliografię filologii klasycznej i literatury humanistycznej w Polsce za lata 1891-1910*¹¹¹. Pieczęć W. Hahna znaleziono na s. tytułowej M. Wysłouchowej *O Kościuszkowskim Powstaniu z roku 1794* (1894).

Józef Harasymów. [Zapis odręczny: „Harasymów Józef”; Aneks: poz. 228]. Józef Harasymów [roku ur. i śm. nie ustalono] był podporucznikiem 69-go pułku piechoty w Wojsku Polskim w r. 1924¹¹². Jego podpis znaleziono na s. 1 H. Schmitta *Szkic historyczny dziejów 30-letniego panowania Stanisława Augusta, ostatniego króla polskiego* (1872).

¹⁰⁶ *Polski słownik ...*, t. 8, 1959, z. 36, s. 21-28.

¹⁰⁷ *Polska encyklopedia ...*, t. 2, s. 175.

¹⁰⁸ A. Boniecki: *Herbarz ...*, t. 3, 1900, s. 55-56.

¹⁰⁹ *Polski słownik ...*, t. 8, 1960, z. 39, s. 572.

¹¹⁰ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 2, s. 6.

¹¹¹ *Słownik pracowników ...*, s. 310-311.

¹¹² *Rocznik oficerski 1924*. Warszawa 1924, s. 287.

Zenon Hulewicz. [Zapis odręczny ołówkiem: „Zenon Hulewicz”; Aneks: poz. 65]. Zapis odręczny: „Zenon Hulewicz” znaleziono na s. przedtytułowych kolejnych tomów dzieła pt. *Dzieje 1867 roku przez autora „Historii dwóch lat”*, t. 1-4 (1897-1905).

Władysław Jaszczold [?] h. Trąby. [Pieczęć sucha: h. Trąby odm.¹¹³; Aneks: poz. 89]. Pieczęć h. Trąby odm. znaleziono na grzbiecie i przedniej oprawie książki: *Pamiętniki Jenerała Antoniego Jeziorańskiego*, t. 2 (1880). Na podstawie dostępnych źródeł ustalono, że druk należał do członka rodziny Jaszczold vel Jaszczold h. Trąby odm., która szlachectwo uzyskała w 1474 r., a gniazdem rodu była miejscowość Jaszczuły¹¹⁴. W dostępnych źródłach znaleziono biogram Władysława Jaszczolda (ur. 1883), adwokata wileńskiego, uczestnika wojny polsko-radzieckiej, ministra opieki społecznej w gabinecie M. Zyndram-Kościałkowskiego (1935-36)¹¹⁵.

Jan Jentys. [Zapis odręczny: „Dar Jana Jentysa”; Aneks: poz. 74]. Jan Jentys [roku ur. i śm. nie ustalono] pułkownik Wojska Polskiego, uczestnik Powstania Listopadowego, ojciec Stefana Jentysa (1860-1919), fizjologa roślin, chemika rolnego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego¹¹⁶. Zapis odręczny „dar Jana Jentysa” znaleziono na s. tytułowej A. Gillera *Historja Powstania Narodu Polskiego w 1861-1864 r.*, t. 2 (1868).

Jeziorański. [Zapis odręczny: „dar kol. Jeziorańskiego”; Aneks: poz. 112]. Nazwisko Jeziorańskiego widnieje na s. tytułowej W. Koszyca *Zygmunt Sierakowski naczelny wódz Żmudzi ... (1891)*.

J[an] Kaczorowski. [Zapis odręczny: „J. Kaczorowski”; Aneks: poz. 271]. Jan Kaczorowski (ur. 1894)¹¹⁷ był oficerem 83-go Pułku Piechoty, w Polskim Korpusie Piechoty, stacjonującym w Ciechanowie. Awansowany do rangi kapitana w czerwcu 1919 r.¹¹⁸ Był właścicielem książki Valentiniiego *O wojnie tureckiej, przez królewsko-pruskiego generała ... w niemieckim języku r. 1822 wydane* (1829).

Kamiński. [Zapis odręczny: „Kamiński”; Aneks: poz. 295]. Zapis widnieje na s. tytułowej Y.Z.X. *Armia Rossyjska. Studium militarne* (1887).

Jakub Koral. [Pieczęć prostokątna: „Jakób Koral. Warszawa. Orla Nr 2”; Aneks: poz. 208]. Jakub Koral był właścicielem książki A. K. Puzyrewskiego *Wojna polsko-ruska 1831 r.* (1899), o czym świadczy jego pieczęć znajdująca się na s. tytułowej.

Henryk Koskowski. [Pieczęć podłużna: „Henryk Koskowski”; Aneks: poz. 143]. Henryk Koskowski (ur. 1889), inżynier, otrzymał awans na stopień kapitana 1 lipca 1920 r., służąc w korpusie oficerskim administracji (dział administracyjny) w 2-gim Okręgu Szefostwa Budownictwa¹¹⁹. Pieczęć z jego imieniem i nazwiskiem znaleziono na s. tytułowej L. Mierosławskiego *Powstanie poznańskie w roku 1848* (1860).

¹¹³ *Polska encyklopedia ...*, t. 3, s. 484.

¹¹⁴ Tamże, t. 6, 1937, s.192.

¹¹⁵ *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*. T. 1-2. Warszawa 1994, s. 44-45.

¹¹⁶ *Polski słownik ...*, t. 11, 1965, z. 49, s. 173.

¹¹⁷ *Rocznik oficerski 1928*. Warszawa 1928, s. 194.

¹¹⁸ Tamże, s. 130.

¹¹⁹ Tamże, s. 824.

Pelagia Kossakowska. [Pieczęć prostokątna: „Pelagija Kossakowska”; Aneks: poz. 100]. Pelagia Kossakowska była właścicielką książki J. Kilińskiego *Pamiętniki* (1881). Jej pieczęć widnieje na s. tytułowej.

Stefan Kossecki. [Pieczęć podłużna: „Stefan Kossecki. Ks. Nr”; Aneks: poz. 290]. Stefan Kossecki (1889-1940)¹²⁰, pułkownik dyplomowany, był oficerem Sztabu Generalnego. W 1928 r. był dowódcą 10-go Pułku Piechoty z Łowicza, III-go baonu w Skierniewicach. Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy¹²¹. We wrześniu 1939 r., będąc dowódcą 18 Dywizji Piechoty, został ciężko ranny w walkach z XIX-tym Korpusem Pancernym gen. Heinza Guderiana, w rejonie Zambrowa¹²². Pieczęć z jego imieniem i nazwiskiem znaleziono na s. tytułowej części pierwszej J. Wysockiego *Kurs sztuki wojskowej*, cz. 1-2 współopr. (1842-44). Obok pieczęci widnieje odręcznie zapisana sygnatura: „114 L.”, która pozwala przypuszczać, że posiadał dość liczny księgozbiór.

Zofia Kossonogowa. [Zapis odręczny: „12.IV.46. Dar p. Zofii Kossonogowej”; Aneks: poz. 275]. Zofia Kossonogowa (1905-60), bibliotekarz, absolwentka filologii polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Pracę w bibliotekarstwie rozpoczęła w r. 1931. W latach 1931-36 i 1940-43 pracowała w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. W 1945 r. jako delegat Biblioteki Jagiellońskiej, brała udział w zabezpieczeniu bibliotek podworskich. Powróciwszy do BUW, w latach 1945-54 była kierowniczką Oddziałów: Katalogu Rzeczowego, a następnie Bibliotek Zakładowych. W 1954 r. przeniesiona do Biblioteki Wydziału Dziennikarskiego UW, w 1955 r. była kierowniczką Biblioteki Muzeum Ziemi w Warszawie. W 1956 r. wróciła do Biblioteki Uniwersytetu jako wicedyrektor. Obdarzona talentem organizacyjnym, przyczyniła się do wytyczenia nowych kierunków polityki gromadzenia zbiorów, ulepszenia metod ich opracowania, sprecyzowania linii rozwojowych sieci bibliotek zakładowych UW. Wykładała bibliotekarstwo na licznych kursach. W latach 1951-53 prowadziła wykłady zlecone w zakresie specjalizacji bibliotekarskiej na UW, a w 1956-57 r. na Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego¹²³. Z jej daru pochodzi książka Ch. E. Warnery *Uwagi nad kawaleryą ...* (1835), która jak wynika z treści zapisu, wpłynęła do zbiorów bibliotecznych w 1946 r.

Księgozbiór K[lemensa] Dąbrowskiego. [Pieczęć okrągła: „Z księgozbioru K. Dąbrowskiego. Nr”; Aneks: poz. 57, 151]. Klemens Dąbrowski (1841-1911), uczestnik Powstania Styczniowego, walczył pod dowództwem Aleksandra Jeziorańskiego, Mariana Langiewicza i M. Borelowskiego¹²⁴. Pieczęć K. Dąbrowskiego umiejscowiona jest na s. tytułowej W. Dembołędzkiego *Pamiętniki o Lissowczykach, czyli przewagi Elearów polskich (r. 1619-1623)* (1859), obok wpisano odręcznie sygnaturę: „B.83” oraz na s. tytułowej J. Mrozińskiego *Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809, ze względem szczególniejszym na czynności korpusu polskiego* (1858), obok wpisano odręcznie sygnaturę: „B.87”.

¹²⁰ Tamże, s. 164.

¹²¹ Tamże, s. 26.

¹²² Z. Mierzwiński: *Generałowie ...*, t. 1, 1990, s. 179.

¹²³ *Słownik pracowników ...*, s. 448-449.

¹²⁴ M. Czajka, M. Kamler, W. Sienkiewicz: *Leksykon historii Polski*. Warszawa 1995, s. 131.

Księgozbiór H. Filochowskich. [Pieczęć owalna: „Księgozbiór H. Filochowskich”; Aneks: poz. 142]. W dostępnych źródłach znaleziono biogram Wacława Filochowskiego (1889-1944), literata, publicysty, adwokata i Sędziego Sądu Najwyższego w Warszawie. W czasie wojny w 1914 r. W. Filochowski wstąpił do legionu Gorczyńskiego, z którym wyruszył do Rosji, następnie służył w korpusie gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego. Karierę wojskową skończył w Warszawie jako oficer w Biurze Prasowym MSWojsk. w r. 1920. Po wojnie poświęcił się w zupełności dziennikarstwu i literaturze, współpracując stale z „Gazetą Warszawską”, z czasem jako długoletni kierownik działu literackiego oraz w kilku okresach recenzent teatralny. Głównie na łamach tego pisma i jego kontynuacji, „Warszawskiego Dziennika Narodowego”, zamieścił dużą ilość felietonów, nowel, powieści, reportaży, a nawet wierszy i bajek. Jego spuściznę rękopiśmienną pochłonął pożar Warszawy w 1944 r.¹²⁵ Znak własnościowy księgozbioru rodziny Filochowskich znaleziono na druku L. Mierosławskiego *Powstanie narodu polskiego w roku 1830 i 1831*, t. 1-2 (1845-46), w tomie 1-szym pieczęcie umieszczono na s. przedtytułowej, tytułowej, s. V i 725, w tomie 2-gim na s. przedtytułowej, tytułowej, s. 1 i 631. Na czystych kartkach znajdujących się na końcu tomu 1-go znaleziono wzruszające zapisy: „Dla pamięci ze wszechmiar godnemu i zacnemu p. Władysławowi Turakotti[?]” - „B. Rubacha”, następny: „Na pamiątkę chwil razem spędzonych godnemu szacunku Władkowi” - „Aleksander Nęcki” i kolejny: „Ja zaś kupiłem w antykwariacie na ulicy Szpitalnej, w 1876 roku. I Rubacha i Nęckiego znałem osobiście, a z Aleksandrem łączyła mnie przyjaźń. Gdy to piszę Nęcki od lat 10ciu leży już w grobie. Pod koniec życia był on burmistrzem w wschodniej Galicji. Miasteczka nie pamiętam. Kraków 20/2 [1]903” - „W. Filochowski”. Nie ustalono kim byli Władysław Turakotti i B. Rubacha.

Księgozbiór J. Gościmskiego. [Pieczęć podłużna: „J. Gościmski. Księgozbiór. Nr”; Aneks: poz. 193, 216]. Pieczęcie księgozbioru J. Gościmskiego znaleziono: na s. tytułowej K. Górskiego *Historia Jazdy polskiej* (1894); na s. III K. Górskiego *Historia Piechoty Polskiej* (1893); na s. tytułowej I. Prądzyńskiego *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831* (1898); na wewnętrznej s. przedniej oprawy *Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1826* (ok. 1826), obok pieczęci dopisano odręcznie sygnaturę: „R-4”. W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o księgozbiorze i jego właścicielu.

Księgozbiór Tadeusza Grabowskiego. [Pieczęć podłużna: „Z księgozbioru Tadeusza Grabowskiego”; Aneks: poz. 4]. Tadeusz Grabowski (ur. 1871), historyk literatury, członek zarządu głównego Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie, prezes rady głównej Towarzystwa Czytelni Ludowych w Toruniu, profesor Uniwersytetu Poznańskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności i Towarzystwa Naukowego we Lwowie¹²⁶. Pieczęć księgozbioru T. Grabowskiego znaleziono na przedniej wyklejce i s. tytułowej J. Albertrandiego *Panowanie Henryka Walezyusza i Stefana Batorego, Królów polskich* (1861).

Księgozbiór Jerzego Grobickiego. [Pieczęć owalna: „Księgozbiór Jerzego Grobickiego”; Aneks: poz. 206]. Jerzy Grobicki (1891-1972), był pułkownikiem dyplomowanym WP, od 1929 r., wykładowcą taktyki kawalerii w Wyższej Szkole

¹²⁵ *Polski słownik ...*, t. 6, 1948, z. (1-4), s. 463.

¹²⁶ *Czy wiesz ...*, t. 1, s. 225.

Wojennej w Warszawie¹²⁷. Od maja do września 1939 r. kolejno dowodził: Sieradzką Brygadą Obrony Narodowej, pułkiem kawalerii Korpusu Obrony Pogranicza, Kresową Brygadą Kawalerii¹²⁸. Znaki własnościowe jego księgozbioru znaleziono na przednich wyklejkach M. W. Berga *Zapiski o powstaniu polskiem 1863 i 1864 roku i poprzedzającej powstanie epoce demonstracyi od 1856 r.*, t. 2 i 3 (1899).

Księgozbiór Józefa Jeziorskiego. [Pieczęć okrągła: „Z księgozbioru Józefa Jeziorskiego”; Aneks: poz. 190]. Józef Jeziorski (ur. 1893), podinspektor polskich wojsk śląskich, zastępca komendanta głównego polskich wojsk śląskich, pracownik publiczny na Śląsku z ramienia Powszechnej Organizacji Wojskowej, działacz plebiscytowy, uczestnik powstań śląskich 1919-22¹²⁹. Do jego księgozbioru należał druk: *Pamiętniki Stanisława Augusta Poniatowskiego* (1870), w którym na s. tytułowej i s. 464 znaleziono pieczęć księgozbioru J. Jeziorskiego.

Księgozbiór L. Klimpel. [Pieczęć okrągła: „Księgozbiór L. Klimpel. Nr”; Aneks: poz. 235]. Pieczęć księgozbioru L. Klimpel znaleziono na s. przedtytułowej i tytułowej tomu 1-ego, s. tytułowych tomów 2-go i 3-go F. Skarbka *Dzieje Księstwa Warszawskiego*, t. 1-3 współopr. (1897-98). W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o księgozbiorze i jego właścicielu.

Księgozbiór Andrzeja Kulwiecia. [Pieczęć owalna: „Z księgozbioru Andrzeja Kulwiecia”; Aneks: poz. 255]. Andrzej Kulwiec (ur. 1884), awans do stopnia kapitana uzyskał w dniu 1 lipca 1924 r., służąc w tym czasie w Oficerskiej Szkole dla Podoficerów, w korpusie oficerów administracyjnych, w dziale naukowo-oświatowym¹³⁰. Pieczęć jego księgozbioru znaleziono na odwrocie s. tytułowej Z. L. Sulimy *Polacy w Hiszpanii (1808-1812)* (1888).

Księgozbiór J. L. Lanikiewicza. [Pieczęć owalna: „Księgozbiór J. L. Lanikiewicza”; Aneks: poz. 5]. Pieczęć księgozbioru J. L. Lanikiewicza znaleziono na s. tytułowych tomu 1-go i 2-go J. Albertrandiego *Panowanie Henryka Walezyusza i Stefana Batorego. Królów Polskich*, t. 1-2 (1823). W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o księgozbiorze i jego właścicielu.

Księgozbiór A[dama] Markowskiego. [Pieczęć owalna: „Z księgozbioru A. Markowskiego”; Aneks: poz. 160]. Adam Markowski (ur. 1921), profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, autor ponad 50 prac z zakresu fizjologii rozwoju roślin¹³¹. Prawdopodobnie to pieczęcie jego księgozbioru znaleziono na s. tytułowych J. U. Niemcewicza *Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce z rękopismów ...*, t. 5 i 6 (1830-33), obok zapisano odręcznie sygnatury : ”Nr 371”.

Księgozbiór E[dwarda] Miłkowskiego. [Pieczęć prostokątna: „Z księgozbioru E. Miłkowskiego”; Aneks: poz. 15]. Edward Miłkowski (1878-1907), ksiądz, dziennikarz. Od 1904 r. wydawca i kolporter na Litwę patriotycznego pisma „Za Wiarę i Ojczyznę”¹³².

¹²⁷ Tamże, s. 229.

¹²⁸ *Zarys dziejów wojskowości polskiej w latach 1864-1939*. T. 3. Warszawa 1990, s. 861.

¹²⁹ *Czy wiesz ...*, t. 1, s. 303.

¹³⁰ *Rocznik oficerski...*, 1928, s. 822.

¹³¹ *Kto jest kim w Polsce? Informator biograficzny*. Warszawa 1989, s. 810-811.

¹³² M. Czajka, M. Kamler, W. Sienkiewicz: *Leksykon ...*, s. 479.

Pieczęć księgozbioru E. Miłkowskiego znaleziono na s. tytułowej M. W. Berga *Zapiski o powstaniu polskim 1863 i 1864 roku i poprzedzającej powstanie epoce demonstracji od 1856 r.* (1898).

Księgozbiór Zygmunta Muszela. [Nalepka ekslibrisowa: „Księgozbiór Zygmunta Muszel. Warszawa. Dział. Nr.”; Aneks: poz. 10]. Nalepkę ekslibrisową: „Księgozbiór Zygmunta Muszel. Warszawa. Dział. Nr.” znaleziono na wewnętrznej s. oprawy J. S. Bandtkiego *Krótkie wyobrażenie dziejów Królestwa Polskiego w dwóch tomach*, t. 1 (1810). W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o księgozborze ani o jego właścicielu.

Księgozbiór Ludwika Peszkowskiego. [Pieczęć owalna: „Z księgozbioru Ludwika Peszkowskiego. L.”; pieczęć pionowa podłużna: „L. P.”, [spłecione inicjały, zwieńczone koroną]; pieczęć podłużna: „Z daru Ludwika Peszkowskiego”; pieczęć podłużna: Ludwik Peszkowski. Dyrektor Szkoły Powszechnej 7-o klasowej męsk. im. Króla Władysława Jagiełły w Krakowie. Ul. Św. Marka I.28”; pieczęć owalna: „Dyrekcja XXI. Szkoły Powszechnej VII. Kl. Męsk. im. Kr. Wł. Jagiełły. W Krakowie”, [w środku pieczęci herb Krakowa]; Aneks: poz. 32]. W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o Ludwiku Peszkowskim ani o posiadanym przez niego księgozborze. Z treści pieczęci wynika, że książkę podarował on Szkole Powszechnej im. króla Władysława Jagiełły w Krakowie, której był dyrektorem. Pieczęcie L. Peszkowskiego znaleziono na stronach E. Calliera *Trzy ustępy z powstania polskiego 1863-1864* (1868). Pieczęć: „Z księgozbioru Ludwika Peszkowskiego. L.” znaleziono na s. tytułowej i s. 193, obok pieczęci na s. tytułowej zapisano sygnaturę: „510”; splecione inicjały: „L. P.” widnieją na s. [3]; pieczęć: „Z daru Ludwika Peszkowskiego” znaleziono na s. 45, 132 i k. 4, 7; pieczęć podłużna: „Ludwik Peszkowski. Dyrektor Szkoły Powszechnej ...” widnieje na s. 132; pieczęć: „Dyrekcja XXI. Szkoły Powszechnej ...” z herbem Krakowa znajduje się na s. 129 i k. 4, 6. Na s. 5 widnieje pieczęć prostokątna: „Czytelniku! Szanuj wypożyczoną książkę, a po przeczytaniu oddaj szkole w takim stanie, w jakim otrzymałeś”.

Księgozbiór Włodzimierza Spasowicza. [Pieczęć prostokątna: „Księgozbiór Włodzimierza Spasowicza. Dział. [odr.] F. Nr B. 1699. D. 190 Szafa 4. Półka 4.”; pieczęć podłużna: „Księgozbiór Włodzimierza Spasowicza”; Aneks: poz. 156]. Włodzimierz Spasowicz (1829-1906), prawnik, polityk, publicysta, krytyk i historyk literatury¹³³. Pieczęcie księgozbioru W. Spasowicza [roku ur. i śm. nie ustalono] znaleziono na stronach A. Naruszewicza *Historia narodu polskiego*, t. 3 (1860). Pieczęć prostokątna znajduje się na s. tytułowej, a pieczęć podłużna na s. 7, 23, 63 i 111. W dostępnych źródłach nie znaleziono informacji o księgozborze, lecz sygnatury przy pieczęci prostokątnej pozwalają przypuszczać, że liczył on ok. 1700 druków i był starannie porządkowany przez właściciela.

Księgozbiór Natana Szepsa. [Pieczęć owalna: „Księgozbiór Natana Szepsa. Nr.”; Aneks: poz. 226]. Pieczęć księgozbioru Natana Szepsa (roku ur. i śm. nie ustalono) znaleziono na s. tytułowych czterech tomów H. Schmitta *Dzieje Polski XVIII i XIX wieku osnowane przeważnie na nie wydanych dotąd źródłach*, t. 1-4 (1866-68), obok pieczęci dopisano odręcznie sygnatury w kolejnych tomach: „2147”, „2148”, „2149”, „2150”.

¹³³ *Zarys dziejów ...*, t. 3, s. 890.

Blizszych informacji o księgozbiorze i jego właścicielu w dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono.

Księgozbiór Adama K. Zarzeckiego. [Pieczęć podłużna: „Księgozbiór A. K. Zarzeckiego. Nr”; zapis odręczny: „A. K. Zarzecki. 1894”; Aneks: poz. 52]. Adam Zarzecki [roku ur. i śm. nie ustalono], zamieszkały w Warszawie przy ul. Nowogrodzkiej 6a, posiadał bibliotekę z zakresu literatury pięknej. Posiadał również własny ekslibris¹³⁴. Pieczęć księgozbioru i zapis odręczny A. Zarzeckiego znaleziono na s. tytułowej P. Czarkowskiego *Dzieje w Polsce, Litwie i na Rusi z poglądem na wpływ Europy. Od 852 do 1825 r.* (1859), obok pieczęci zapisano odręcznie sygnaturę: „118”.

J. Kupiński. [Zapis odręczny: „J. Kupiński”; Aneks: poz. 3]. Zapis odręczny widnieje na s. tytułowej J. Albertrandiego *Panowanie Henryka Walezyusza i Stefana Batorego, królów polskich* (1860).

Larnkiewicz. [Zapis odręczny: „Larnkiewicz”; Aneks: poz. 214]. Zapis widnieje na s. tytułowej *Rocznika Wojskowego Królestwa Polskiego na Rok 1822* (ok. 1822).

Otton Laskowski. [Pieczęć podłużna: „Otton Laskowski”; Aneks: poz. 281]. Otton Laskowski (ur. 1892), historyk wojskowości, major Wojska Polskiego. W czasie wojny światowej służył w wojsku rosyjskim na froncie niemieckim. Po rewolucji brał udział w organizowaniu Związku Wojskowych Polaków w Petersburgu. Po powrocie do Polski odbył kampanię mińską, po czym otrzymał przydział do Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego, skąd w 1927 r. przeszedł do Wojskowego Biura Historycznego, gdzie prowadził dział wojen dawnych. Redaktor naczelny *Encyklopedii Wojskowej*, redaktor „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”, współpracownik czasopism wojskowych i cywilnych¹³⁵. Pieczęć O. Laskowskiego znaleziono na s. III i 39 W. S. Wilczyńskiego *Krótki rys taktyki trzech broni* (1867).

Gabriel Lipski. [Pieczęć owalna: „Własność Gabryela Lipskiego”; Aneks: poz. 141]. Gabriel Lipski [roku ur. i śm. nie ustalono], był to prawdopodobnie ojciec Jana Jacka Lipskiego (1892-25), bibliotekarza i historyka, założyciela Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie, bibliotekarza Biblioteki Jagiellońskiej (1913-14), a od 1924 r. bibliotekarza Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, skąd przeszedł na stanowisko referendarza bibliotek państwowych w wydziale nauki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, gdzie zajmował się m.in. sprawą organizacji Biblioteki Narodowej¹³⁶. Pieczęć Gabriela Lipskiego znaleziono na s. tytułowej i s. 55 L. Mierosławskiego *Powstanie Narodu polskiego w roku 1830 i 1831 ...*, t. 2 (1846).

Józef Jan] Louis. [Zapis odręczny: „J. Louis”; Aneks, poz. 199]. Jan Józef Louis (1803-72), kupiec krakowski, w latach 1830-31 był członkiem Gwardii Narodowej Warszawy. Podczas Wiosny Ludów w 1848 r. był członkiem krakowskiego Komitetu Narodowego i Gwardii Narodowej¹³⁷. Jego podpis znaleziono na s. tytułowej regulaminu: *Przepis musztry y obrotów dla piechoty francuzkiej* (1811).

¹³⁴ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 2, s. 439.

¹³⁵ *Czy wiesz ...*, t. 1, s. 413.

¹³⁶ *Polski słownik ...*, t. 17, 1972, z. 74, s. 421-422.

¹³⁷ M. Czajka, M. Kamler, W. Sienkiewicz: *Leksykon ...*, s. 415.

[...] **Lubiański**. [Pieczęć owalna: „[...] Lubiański”; Aneks: poz. 219]. Pieczęć znaleziono na s. przedtytułowej J. W. Rudawskiego *Historia Polska od śmierci Władysława IV aż do pokoju oliwskiego ...*, t. 1 (1855).

L. Macharzyński. [Zapis odręczny: „L. Macharzyński”; Aneks: poz. 10]. Podpis L. Macharzyńskiego widnieje na s. tytułowej J. S. Bandtkiego *Krótkie wyobrażenie dziejów Królestwa Polskiego...*, t. 1 (1810).

[**Alojzy**] **Majcher**. [Zapis odręczny: „Majcher”; Aneks: poz. 280]. Alojzy Majcher (1907-1943), artysta malarz i grafik. W latach 1926-31 studiował w Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych malarstwo i grafikę. W r. 1931 był współorganizatorem stowarzyszenia tarnowskich artystów „Zielona Szpilka”. Należał do Związku Zawodowego Artystów Plastyków¹³⁸. Jego nazwisko znaleziono przekreślone na s. tytułowej *Wielki tydzień Polaków czyli opis pamiętnych wypadków w Warszawie od dnia 29 listopada do 5 grudnia 1830 r.* (1830).

Mieszkowski. [Zapis odręczny: „Mieszkowski”; Aneks: poz. 157]. Zapis widnieje na s. tytułowej A. Naruszewicza *Żywot J. K. Chodkiewicza, Wojewody Wileńskiego ...*, t. 1 (1858).

Alfred Milieski. [Pieczęć owalna: „Alfred Milieski”; Aneks: poz. 141]. Alfred Milieski (1834 lub 1835-1908), polityk konserwatywny, poseł na sejm galicyjski. Szeroką działalność polityczną rozpoczął w okresie walki Galicji o autonomię. W 1876 r. otrzymał mandat posła do sejmu galicyjskiego, który sprawował do r. 1882. Był długoletnim radnym m. Krakowa, zastępcą dyrektora (do r. 1885) Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie (delegatem od r. 1861), prezesem Wydziału Okręgowego Galicyjskiego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, założycielem (1882) i prezesem powiatowej Kasy Oszczędności w Krakowie. Po r. 1896 wycofał się z czynniejszego życia publicznego, zachowując tylko członkostwo Wydziału Powiatowego w Krakowie oraz Rady Powiatowej w Żywcu (od r. 1897). A. Milieski był właścicielem Piekarni pod Krakowem oraz Rychwałdu. Jego majątki prowadzone wzorowo należały do najrentowniejszych w Galicji¹³⁹. Pieczęć A. Milieskiego znaleziono na s. tytułowej L. Mierosławskiego *Powstanie narodu polskiego w roku 1830 i 1831 ...*, t. 2 (1846).

Stanisław Miziewicz. [Ekslibris: „Książka Stanisława Miziewicza”, [w górnej części przedstawiona grupa ułanów ruszająca do ataku; niżej napis: „Książka Stanisława Miziewicza. Nr”]; zapis odręczny: „Stanisław Miziewicz”; Aneks: poz. 99]. Ekslibris Stanisława Miziewicza znaleziono na przedniej wyklejce książki pt. *Kampania polska Księcia Paskiewicza* (1899), na ekslibrisie dopisano odręcznie sygnaturę: „466”, natomiast zapis odręczny znajduje się na s. tytułowej. W dostępnych źródłach nie znaleziono informacji o księgozbiorze i jego właścicielu.

Z[ygmunt] Mocarski. [Zapis odręczny: „Nog. kat. 384”, „Z. Mocarski”; Aneks: poz. 63]. Zygmunt Mocarski (1894-1941), bibliotekarz, bibliolog, bibliofil. Członek Towarzystwa Bibliologicznego w Petersburgu i Towarzystwa Bibliograficznego w

¹³⁸ *Polski słownik ...*, t. 19, z. 80, s. 155.

¹³⁹ Tamże, t. 21, 1976, z. 89, s. 217-218.

Moskwie. W 1919 r. rozpoczął pracę w Bibliotece Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie i w tym samym roku, po przeniesieniu się do Warszawy, kierował w Wydziale Prasowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych referatem bibliograficznym i redagował „Biuletyn Bibliograficzny” (1920-21). W r. 1921 należał do założycieli Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Warszawie, pełnił też funkcję sekretarza Związku Bibliotekarzy Polskich. Od marca 1923 r. do wybuchu wojny pełnił funkcję dyrektora Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu. Z. Mocarski brał żywy udział w licznych stowarzyszeniach naukowo-kulturalnych, jak również w pracy popularyzatorskiej. Był prezesem toruńskiego Koła Towarzystwa Czytelni Ludowych (TCL), mającego siedzibę w Książnicy Miejskiej oraz członkiem centralnego zarządu TCL w Poznaniu¹⁴⁰. Bibliotekę prywatną gromadził od wczesnej młodości. Zakres gromadzonego księgozbioru był szeroki i odzwierciedlał wielokierunkową pracę naukową, działalność organizacyjną i społeczną właściciela. Z Mocarski księgozbiór swój gromadził trzykrotnie: w Piotrogradzie, w niepodległej Polsce i w okupowanej Warszawie. Etapy te były uwarunkowane najpierw studiami prawniczymi i księgoznawczymi w Piotrogradzie, następnie pracą w odrodzonej Polsce, a pod koniec życia przymusową ucieczką z Torunia i koniecznością pobytu w Warszawie. W księgozbiórze piotrogrodzkim Z. Mocarski gromadził głównie polonica, które później przywiózł do kraju. Najbogatszy i najróżnorodniejszy, obfitujący w cimelia, był księgozbiór toruński, liczący ok. 2 tys. tomów, jak również kolekcja ok. 2 tys. ekslibrisów. Najskromniejszy ilościowo był księgozbiór warszawski, który po śmierci właściciela uległ rozproszoniu. Księgozbiór Z. Mocarskiego był oprawiany w piękne oprawy i sygnowany ekslibrisem¹⁴¹. Jego nazwisko widnieje na s. tytułowej części 2-giej książki pt.: *Dzieje Narodu Polskiego. Wykład popularny na podstawie ostatnich badań naukowych*, cz. 1-4 (1898), natomiast pieczęcie „TCL. Zjednoczone Czytelnie w Toruniu” widnieją na s. tytułowych pozostałych części.

J. Mochnacki. [Pieczęć podłużna: „J. Mochnacki”; Aneks: poz. 130]. Pieczęć J. Mochnackiego widnieje na s. tytułowej J. Lelewela *Dzieje Litwy i Rusi aż do unji z Polską w Lublinie 1569 zawartej* (1844).

V. Mokrzycki. [Pieczęć okrągła: „V. Mokrzycki. Cracovie”; Aneks: poz. 155]. Pieczęć V. Mokrzyckiego widnieje na s. tytułowej A. Naruszewicza *Historia narodu polskiego przez...* (1859).

J[an] Morawski. [Pieczęć podłużna: „J. Morawski”; Aneks: poz. 120]. J. Morawski [roku ur. i śm. nie ustalono] w r. 1919 czasowo pełnił obowiązki Szefa Instytutu Wojskowo-Geograficznego w Warszawie i w kwietniu tego samego roku przekazał je płk. Henrykowi Zemanka¹⁴². Jego pieczęć znaleziono na s. tytułowej I. H. Kruszewskiego *Pamiętniki z roku 1830-1831 ...* (1890). Na s. 16 druku znaleziono zapis odręczny, będący tłumaczeniem tekstu książki z języka francuskiego na język polski: „*Ja także Polak, a wojsk moich opuszczać nie umiem*”.

Tomasz Nocznicki. [Pieczęć podłużna: „Tomasz Nocznicki”; pieczęć podłużna: „W. i T. Nocznicy. Nr”; autograf odręczny: „Tomasz Nocznicki”; Aneks: poz. 194].

¹⁴⁰ Tamże, z. 90, s. 495-496.

¹⁴¹ U. Paszkiewicz: *Księgozbiór Zygmunta Mocarskiego*. [W:] *Z badań nad polskimi księgozbiórami historycznymi*. T. 6. Warszawa 1981, s. 109-155.

¹⁴² M. Bielski: *Generałowie odrodzonej Rzeczypospolitej*. T. 2. Toruń 1996, s. 86.

Tomasz Nocznicki (1862-1944), pseudonimy: m.in. Paweł spod Grójca, Tomasz Wiejski, działacz ruchu ludowego, poseł do Sejmu RP, senator, publicysta¹⁴³. Znaki własnościowe T. Nocznickiego znaleziono na stronach I. Prądzyńskiego *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831* (1898). Pieczęć podłużna: „Tomasz Nocznicki” znajduje się na przedniej wyklejce, s. tytułowej, s. III i 1, autograf - na s. tytułowej, natomiast pieczęć „W. i T. Nocznicy. Nr” na przedniej wyklejce, s. tytułowej i s. III. Obok odręcznie zapisano sygnatury: „657” na przedniej wyklejce: „657”[przekreśl.] i „2329” na s. tytułowej i s. III. Na tej podstawie można mniemać, że jego zbiór druków był bardzo liczny, lecz w dostępnych źródłach nie znaleziono informacji o posiadanym przez niego księgozbiore.

Wincenty Pawłowski. [Pieczęć owalna: „Pawłowski”; Aneks: poz. 217. Zapis odręczny: „Własność Wincentego Pawłowskiego” i „Pawłowski”; zapis odręczny: „W. P.”, [splcione inicjały]; Aneks: poz. 128]. Wincenty Pawłowski [roku ur. i śm. nie ustalono] był w r. 1924 porucznikiem rezerwy 80-tym Pułku Piechoty¹⁴⁴. Zapisy odręczne: „Własność Wincentego Pawłowskiego” i splcione inicjały „W. P.” znaleziono na s. tytułowej L. S. *Jenerał Bem w Siedmiogrodzie i Węgrzech r. 1848 i 1849. Wedle podań jenerała Czetza szefa sztabu armii siedmiogrodzkiej...* (1862), zapis odręczny: „Pawłowski” umiejscowiony jest na przedniej oprawie. Na wewnętrznej s. przedniej oprawy widnieje namalowana kolorowa głowa mężczyzny, niżej napisano: „Pamiętka od dziadka J... do M...iego. Petersburg r. 81”. Pieczęć: „Pawłowski” znaleziono na s. tytułowej *Rocznika Wojskowego Królestwa Polskiego na Rok 1827* (ok. 1827).

S[tanisław] Pluciński. [Pieczęć prostokątna: „Dr S. Pluciński. Leszno”; Aneks: poz. 251]. Stanisław Pluciński (ur. 1893)¹⁴⁵ był porucznikiem 69-go Pułku Piechoty stacjonującego w Gnieźnie¹⁴⁶. Pieczęć z jego nazwiskim znaleziono na s. przedtytułowej tomu 1-go J. A. Starży *Stanisław Żółkiewski. Obraz historyczny z czasów Stefana i Zygmunta III. Królów*, t. 1-2 wspólopr. (1851).

Cezary Ponikowski. [Pieczęć podłużna: „Cezary Ponikowski”; Aneks: poz. 202]. Cezary Franciszek Andrzej Ponikowski (1854-1944), adwokat, prezes Naczelnej Rady Adwokackiej w Warszawie. Był członkiem adwokackich sądów koleżeńskich, współzałożycielem w r. 1885 Kasy Pomocy Adwokatów Przysięgłych. Działał społecznie jako współzałożyciel Biura Pracy Społecznej w Warszawie, sekretarz Rady Nadzorczej wznowionej Polskiej Macierzy Szkolnej w r. 1916. W latach 1914-16 był członkiem Komitetu Obywatelskiego Miejskiego w Warszawie. Współdziałał przy powoływaniu Sądów Obywatelskich w sierpniu 1915 r. W r. 1919 wybrano go na pierwszego prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej, a następnie pełnił tę funkcję w latach 1922-23, 1924-26, 1928-30. W życiu społecznym adwokatury C. Ponikowski był czynny w założonym w r. 1911 we Lwowie Związku Adwokatów Polskich (ZAP)¹⁴⁷. Pieczęć C. Ponikowskiego znaleziono na s. przedtytułowej A. Puzyrewskiego *Szarża jazdy pod Somo-Sierra w Hiszpanii dnia 30 listopada 1808 roku* (1899).

¹⁴³ *Polski słownik ...*, t. 23, 1978, z. 96, s. 165-167.

¹⁴⁴ *Rocznik oficerski...*, 1924, s. 471.

¹⁴⁵ Tamże, 1928, s. 277.

¹⁴⁶ Tamże, s. 83.

¹⁴⁷ *Polski słownik ...*, t. 27, 1983, z. 114, s. 501-502.

[Józef] Przybylski. [Zapis odręczny: „Przybylski kpt.”; Aneks: poz. 199]. Józef Przybylski (1776-1820), lekarz wojskowy armii insurekcji kościuszkowskiej, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego. Służbę w Wojsku Polskim rozpoczął w r. 1792, wstępując w stopniu felczera do 4-tym Pułku Przedniej Straży armii korpusu. W czasie insurekcji kościuszkowskiej przeszedł do batalionu grenadierów krakowskich i uzyskał stopień chirurga batalionowego. W 1807 r. wszedł do służby zdrowia powstającej armii Księstwa Warszawskiego w stopniu sztabs-chirurga. W r. 1808 podjął wykłady w Szkole Chirurgiczno-Wojskowej. Za udział w kampanii austriackiej odznaczony Złotym Krzyżem Virtuti Militari. Pełnił obowiązki lekarza naczelnego Szpitala Ujazdowskiego w Warszawie. W 1812 r. odbył kampanię przeciw Rosji jako lekarz 17 dywizji gen. Henryka Dąbrowskiego. Do kraju wrócił w 1814 r., a w 1815 umieszczony został w stopniu lekarza dywizyjnego w dywizji strzelców konnych powstającej armii Królestwa Polskiego¹⁴⁸. Zapis odręczny „Przybylski kpt.” znaleziono na s. tytułowej: *Przepis musztry y obrotów dla piechoty francuzkiej*, wydany w roku 1791. ... (1811).

E. Rakowiński. [Zapis odręczny: „E. Rakowiński”; Aneks: poz. 88]. Nazwisko E. Rakowińskiego widnieje na s. tytułowej A. Jełowickiego *Moje wspomnienia* (1877).

Anna Reiterowa. [Zapis odręczny: „p. A. Reiterowa. 10 VII 58”; Aneks: poz. 155]. Anna Reiterowa (roku ur. i śm. nie ustalono), z domu Namysłowska, bibliotekarka, kierowniczka Wydziału Bibliotek i Oceny Książek Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie, redaktorka dodawanego do „Oświaty Polskiej” „Poradnika Bibliotecznego”. Od r. 1902 żona Mariana Reitera (1874-1943), pedagoga, historyka literatury, prowadzącego w latach przed I wojną światową, równoległe z działalnością pedagogiczną badania historycznoliterackie. Od r. 1931 była prezesem Wydziału Szkolnego Zarządu Głównego Polskiej Macierzy Szkolnej¹⁴⁹. Zapis odręczny, wskazujący Annę Reiterową jako pierwotną właścicielkę druku, znaleziono na wewnętrznej s. oprawy tomu 3-go A. Naruszewicza *Historia Narodu Polskiego*, t. 3-4 współopr. (1860). Na odwrocie s. tytułowej tomu 3-go tego samego dzieła znaleziono znak akcesji: ”1958 D 619 b”, co pozwala przypuszczać, że to 6-tomowe dzieło zostało podarowane bibliotece przez A. Reiterową w 1958 r. Na s. tytułowej tego samego tomu, jak również na pozostałych widnieją znaki własnościowe Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie.

J. Rembalski. [Zapis odręczny: „J. Rembalski”; Aneks: poz. 280]. Zapis widnieje na s. 1 książki pt. *Wielki tydzień Polaków, czyli opis pamiętnych wypadków w Warszawie od dnia 29 listopada do 5 grudnia 1830 r.* (1830).

Władysław Franciszek Rogowski. [Zapis odręczny: „Wł. Rogowski”; Aneks: poz. 100]. Władysław Franciszek Rogowski (1886-1945), nauczyciel, wizytator szkolny, działacz społeczno-oświatowy. W latach 1915-18 uczył przyrody i geografii w prywatnych szkołach średnich m.in. T. Sadkowskiego w Warszawie. Równocześnie był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej, a także współzałożycielem na przełomie lat 1915/16 wraz z Ireną Kosmowską i Stefanią Bojarską Towarzystwa Szerzenia Oświaty Drukowanym Słowem „Czytaj”. W r. 1918 przeniósł się do Łowicza, gdzie był nauczycielem, a później dyrektorem Państwowego Seminarium Nauczycielskiego. W 1920 r. jako ochotnik brał udział w wojnie polsko-radzieckiej w stopniu szeregowca. W latach 1925-27 przebywał w

¹⁴⁸ Tamże, t. 29, 1986, z. 120, s. 105-106.

¹⁴⁹ Tamże, t. 31, 1988, z. 128, s. 38-40.

Brazylii, gdzie zajmował się sprawami szkolnictwa polskiego. Po powrocie do Polski był nauczycielem Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Łęczycy, a następnie dyrektorem szkół zawodowych dokształcających w Warszawie (1927-28). Na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych był związany z Partią Pracy, a także z Bezpartyjnym Blokiem Współpracy z Rządem. W ostatnich latach przed wybuchem II wojny światowej był nauczycielem w gimnazjach warszawskich: im. K. Hoffmanowej, im. Królowej Jadwigi, im. J. Lelewela i im. S. Batorego¹⁵⁰. Zapis odręczny: „Wł. Rogowski” znaleziono na s. tytułowej J. Kilińskiego *Pamiętniki* (1881).

Ta[deusz] Romanowicz. [Zapis odręczny: „Ta[deusz] Romanowicz”; Aneks: poz. 304]. Tadeusz Romanowicz (1843-1904), polityk demokratyczny. Debiutował w r. 1863 w „Dzienniku Literackim” szkicem biograficznym o Maurycym Mochnackim. W 1871 r. redagował „Gazetę Literacką”, w 1877 r. „Tydzień”, a w latach 1879-80 „Nowiny”. W 1882 r. założył „Nową Reformę”. W kwietniu 1880 r. wszedł do Sejmu Krajowego w wyborach uzupełniających z miasta Lwowa i mandat ten utrzymał w kolejnych wyborach 1883, 1889, 1895 i 1901 r. W 1898 r. został przewodniczącym Miejskiego Zakładu Sierot im. Franciszka Józefa i przewodniczył też kołu męskiemu Towarzystwa Szkoły Ludowej we Lwowie. Należał do założycieli „Ekonomisty Polskiego” (1880), a w marcu 1902 r. założył „Nowe Słowo Polskie”¹⁵¹. Jego podpis znaleziono na s. tytułowej L. Żychlińskiego *Pamiętniki byłego dowódcy Dzieci Warszawskich i byłego Naczelnika Sił Zbrojnych powiatów warszawskiego i rawskiego, Ludwika Żychlińskiego* (1885).

Bolesław Rozwadowski. [Zapis odręczny: „Bolesław Rozwadowski”; Aneks: poz. 174]. Był właścicielem książki S. Orzelskiego *Bezkrólewia ksiąg ośmioro, czyli dzieje Polski od zgonu Zygmunta Augusta r. 1572 aż do r. 1576* (1856). Jego podpis znaleziono na s. tytułowej.

Leon Rzewuski. [Odręczny autograf: „Léonso Rzewuski. 1829”; Aneks: poz. 78. Autograf odręczny: „Ä.L.R.”; Aneks: poz. 179, 281, 290]. Leon Rzewuski, pseudonimy i kryptonimy m.in.: „Autor projektu ustawy gminnej”, „Członek Towarzystwa Wyścigów Lwowskich”, „L.A.R.”, „L.R.”, (1808-69), latyfundysta, publicysta chrześcijańsko-społeczny, propagator idei socjalistycznych¹⁵². We wrześniu 1824 r. wstąpił do Wojskowej Szkoły Aplikacyjnej w Warszawie. Po złożeniu egzaminów końcowych w 1827 r. mianowany został podporucznikiem z przeznaczeniem do 2 baterii lekkiej konnej stacjonującej w Łęczycy, a od jesieni 1829 r. - w Siedlcach. W styczniu 1831 r. skierowany został do służby w sztabie gen. Józefa Chłopickiego, a następnie otrzymał przydział do Sztabu Przybocznego naczelnego wodza gen. Michała Radziwiłła. Odznaczył się pod Wawrem (1831) i Grochowem (1831), za co otrzymał Złoty Krzyż *Virtuti Militari* II klasy. We wrześniu 1833 r. uzyskał żadaną dymisję i osiadł w Podhorcach, które odziedziczył po śmierci ojca i brata. Restaurował zamek, urządzał jego muzealne wnętrza i porządkował archiwum hetmańskie. O zbiorach zamku w Podhorcach tak pisze Edward Chwalewik: „Nagromadzenie tylu pamiątek zawdzięczają Podhorce Wacławowi Rzewuskiemu (zm. 1779), który w latach 1754-1767 z niezwykłym pietyzmem zbierał pamiątki po Sobieskich, rozrzucone po całej Polsce. On to urządził tu pierwszorzędną zbrojownię polską, on też założył bibliotekę miejscową (ok. 6 tys. tomów), składająca się głównie z dzieł dotyczących

¹⁵⁰ Tamże, z. 130, s. 455-457.

¹⁵¹ Tamże, t. 32, 1989, z. 131, s. 593-597.

¹⁵² Tamże, t. 34, 1992, z. 140, s. 127-130.

sztuki wojkowej i utworzył archiwum rodzinne Koniecpolskich i Rzewuskich, zawierające kilkanaście rękopisów, jak np. „Księgi hetmańskie” Sarnickiego¹⁵³. Zbiory zostały spłądowane w r. 1767 przez wojska rosyjskie, a w kolejnych latach nastąpiły dalsze spustoszenia. Dopiero Leon Rzewuski po objęciu w 1833 r. zamku w Podhorcach zajął się ich restauracją i porządkowaniem. W 1864 r. bezdzietny L. Rzewuski odstąpił zamek ks. Władysławowi Sanguszcze pod warunkiem wieczystego utrzymywania kościoła zamkowego i pamiątek historycznych zgromadzonych w Podhorcach. Większą część „hetmańskiego” archiwum legował Potockim z Krzeszowic, a papiery Seweryna Rzewuskiego przekazał Walerianowi Kalince. Autograf „Léonso Rzewuski. 1829” znaleziono na s. tytułowej tomu 1-go i 2-go K. Habsburga *Principes de la stratégie développés par la relation de la campagne de 1796 en allemagne ...*, t. 1-2 współopr. (1818), na którego stronach widnieją marginalia w języku francuskim. Autograf „Å.L.R.” wpisany zielonym atramentem znaleziono: na s. tytułowej *Pamiętników wojennych 1792-1812*, t. 6 (1871), na s. tytułowej W. S. Wilczyńskiego *Krótki rys taktyki trzech broni* (1867), na przedniej wyklejce tomu 1-ego J. Wysockiego *Kurs sztuki wojkowej*, cz. 1-2 współopr. (1842-44).

Jan Sawicki. [Podpis odręczny: „Jan Sawicki”; Aneks: poz. 253]. Jan Sawicki (1872-1940), generał armii rosyjskiej i Wojska Polskiego. W 1892 r. rozpoczął służbę w armii rosyjskiej jako junkier Nikołajewskiej Szkoły Jazdy w Petersburgu i w r. 1917 był awansowany do stopnia generała podporucznika. Do Wojska Polskiego wstąpił w 1919 r. i został wyznaczony na stanowisko dowódcy III-ciej Brygady Jazdy, później Dywizji Jazdy (1920). Obciążony winą za niepowodzenie wojsk polskich pod Klekotowem (1920), zostaje przeniesiony do służby tyłowej. Zrehabilitowany w 1923 r., rok później wrócił do służby liniowej. W 1927 r. przeszedł w stan spoczynku¹⁵⁴. Jego podpis znaleziono na s. tytułowej płk. Strusia *Szkice z powstania 1863 roku* (1889).

Sękowski. [Zapis odręczny: „Sękowski”; Aneks: poz. 127]. Zapis widnieje na s. tytułowej L. Kubali *Szkice historyczne*, t. 1 (1880).

A. Smolarski. [Zapis odręczny: „A. Smolarski”; Aneks: poz. 103]. Nazwisko A. Smolarskiego widnieje na s. tytułowych K. Kołaczkowskiego *Wspomnienia Jenerała ...*, ks. 1 i 4 (1898-1901).

T. Stablowski. [Pieczęć podłużna: „T. Stablowski”; Aneks: poz. 80]. Pieczęć T. Stablowskiego widnieje na s. tytułowej książki pt. *Histoire de Jules César*, t. 1 (1865).

J. Stawenowa. [Zapis odręczny: Dar p. J. Stawenowej”; Aneks: poz. 286]. Zapis z nazwiskiem J. Stawenowej jako ofiarodawczyni druku widnieje na s. przedtytułowej J. Wybickiego *Pamiętniki ...* (1881).

Lucjan Stecki. [Ekslibris: „ExLibris Lucyana Steckiego”, [zacytana postać kobieca, w luźnych szatach, stojąca pod drzewem; u góry napis: ”ExLibris”, u dołu: „Lucyana Steckiego. Nr [odr.] 30/IP”; po stronie prawej symbol sowy, po stronie lewej: †]; Aneks: poz. 119]. W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o Lucjanie Steckim ani o posiadanym przez niego księgozbiórze. Ekslibrisy jego księgozbioru

¹⁵³ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 2, s. 68.

¹⁵⁴ *Polski słownik ...*, t. 35, 1994, s. 317-318.

znaleziono na wewnętrznej s. przednich opraw części 1-szej i 2-iej M. Kromera *Kronika Marcina Kromera...*, cz. 1-2 (1857).

Władysław Strzembosz. [Pieczęć owalna: „Własność Władysława Strzembosza”; Aneks: poz. 71, 122. Pieczęć owalna: „Z darów pośmiertnych Alojzego Władysława z Damajowic Strzembosza”; Aneks: poz. 43, 48, 50, 71, 122]. Władysław Strzembosz (1875-1917) od r. 1900 był bibliotekarzem Biblioteki Polskiej w Paryżu, od 1912 r. jej kustoszem i zastępcą dyrektora, Wacława Mickiewicza. Opracował katalog rzeczowy Biblioteki. Czytelnikom służył jako informator i tłumacz. Autor projektu szafy bibliotecznej o 14 półkach, dostosowany do własnego podziału książek na 7 formatów. W 1902 r. opublikował artykuł: *Układ dziesiętny w bibliotekarstwie* („Książka”, 1903, nr 5-6), w którym propagował stosowanie klasyfikacji dziesiętnej w katalogach rzeczowych, postulując też oznaczenie tym systemem przez wydawców¹⁵⁵. Posiadał zasobny księgozbiór, złożony głównie z dzieł bibliograficznych, bibliotekarskich i bibliofilskich w języku francuskim, angielskim, niemieckim i włoskim oraz z prac z zakresu historii sztuki i literatury pięknej. Żona W. Strzembosza, Stanisława, przekazała w 1927 r. zbiory Bibliotece Narodowej w Warszawie, zaś w 1934 r. część książek, rycin i fotografii - Bibliotece Polskiej w Paryżu. W badanym księgozbiórze znaleziono pięć druków, pochodzących z tzw. „daru paryskiego”: W. Chrzanowski *O sztabach* (1847), z pieczęcią na s. 4; W. Chrzanowski *Służba wojska w polu* (1836), z pieczęcią na s. tytułowej, s. 19 i 67; W. Chrzanowski *Zarys zastosowanej taktyki piechoty, tudzież składu piechoty i manewrów wojennych pułkowych i brygadnych* (1845), z pieczęciami A. W. Strzembosza na s. tytułowej i s. 49; J. Gałęzowski *Artyllerja. O działach gwintowanych. Odczyty miane w Towarzystwie Wojskowych Polskich w Paryżu* (1867), z pieczęciami na s. tytułowej i s. 13; I. H. Kruszewski *Regulamin dla jazdy powstającej Polski* (1849), z pieczęcią na s. tytułowej.

Szczorkowicz. [Zapis odręczny: „Szczorkowicz”; Aneks: poz. 82]. Zapis z nazwiskiem: „Szczorkowicz” widnieje na tylnych wyklejkach A. Hugo *France Militaire. Histoire des armées françaises de terre et de mer de 1792 a 1833...*, t. 1, 2, 4, 5 (1833-1838).

S. Szmilecki. [Zapis odręczny: „S. Szmileckiego”; Aneks: poz. 205]. Nazwisko S. Szmileckiego widnieje na przedniej wyklejce A. Puzyrewskiego *Wojna polsko-rossyjska 1831 roku przez...* (1888).

W. Śledziwski. [Zapis odręczny: „Śledziwski W.”; Aneks: poz. 208]. Nazwisko W. Śledziwskiego widnieje na przedniej wyklejce A. K. Puzyrewskiego *Wojna polsko-ruska 1831 r.* (1899).

Artur Śliwiński. [Pieczęć podłużna: „Artur Śliwiński”; Aneks: poz. 244]. Artur Śliwiński (1877-1953), działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, w latach 1919-22 wiceprezydent Warszawy, w okresie późniejszym dyrektor Teatrów Miejskich w Warszawie, a w latach 1935-38 był senatorem. Po II wojnie światowej wyemigrował. Był autorem prac historycznych¹⁵⁶ i właścicielem biblioteki historycznej, dużego zbioru czasopism, odezwo, druków i ulotek do dziejów Wielkiej Emigracji i Powstania

¹⁵⁵ *Słownik pracowników ...*, s. 863.

¹⁵⁶ M. Czajka, M. Kamler, W. Sienkiewicz: *Leksykon ...*, s. 748.

Listopadowego¹⁵⁷. Pieczęć A. Śliwińskiego znaleziono na s. IV J. Sobieskiego *Pamiętnik wojny chocimskiej* (1854).

Leopold Świdorski. [Pieczęć prostokątna: „Leopold Świdorski. Adwokat Przysięgły w Warszawie. Kapucyńska 3”; Aneks: poz. 148, 217, 265]. Leopold Świdorski (ur. prawdopodobnie ok. 1878) był absolwentem z roku szkolnego 1898/99 6-klasowej Szkoły Realnej Wojciecha Górskiego¹⁵⁸. W r. 1906 otworzył kancelarię adwokacką, a do r. 1916 był członkiem Zarządu m.st. Warszawy, w Komisji Magazynowej Sekcji Żywnościowej¹⁵⁹. Jego nazwisko widnieje w wykazie adwokatów w księdze adresowej Warszawy z 1920 r.¹⁶⁰ Pieczęć L. Świdorskiego znaleziono: na s. tytułowych kolejnych tomów M. Mochnackiego *Powstanie Narodu Polskiego, w R. 1830 i 1831*, t. 1-3 (1863); na s. tytułowej *Rocznika Wojskowego Królestwa Polskiego na Rok 1827* (ok. 1827); na przedniej wyklejce S. Tarnowskiego *Z doświadczeń i rozmyślań* (1891).

Al. Świerzyński. [Zapis odręczny: „Al. Świerzyński”; Aneks: poz. 102]. Nazwisko A. Świerzyńskiego widnieje na s. przedtytułowej F. Kluczyckiego *Wyprawa wiedeńska roku 1683, opowieść historyczna, którą podług najpoważniejszych źródeł skreślił i ku uczczeniu pamięci „Dzieła” na rok jubileuszowy dwusetnej rocznicy społecznym i potomnym podaje...* (1883).

A. Świętoch. [Zapis odręczny: „dar A. Świętoch”; Aneks: poz. 59]. Zapis widnieje na tylnej wyklejce M. Dubieckiego *Kudak. Twierdza kresowa i jej okolice* (1879).

Wacław Tokarz. [Ekslibris: „Exlibris Wacława Tokarza”, [sylwetka żołnierza wchodzącego po schodach, trzymającego w rękach 3 duże książki; u góry łukowato rozmieszczony napis: „EXLI-BRIS”, niżej: „Wacława Tokarza”]; Aneks: poz. 281, 287]. Wacław Tokarz (ur. 1873), historyk, członek Polskiej Akademii Umiejętności i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego¹⁶¹. Zgromadzony przez niego księgozbiór historyczny liczył ok. 3 tys. tomów, ze szczególnym uwzględnieniem historii Polski i dziejów powszechnych XVIII i XIX w.¹⁶² Ekslibris W. Tokarza znaleziono na wewnętrznej s. oprawy W. S. Wilczyńskiego *Krótki rys taktyki trzech broni* (1867) oraz na wewnętrznej s. oprawy książki pt. *Wydawnictwo materiałów do historii powstania 1863-1864 ...*, t. 4 (1894), obok widnieje przekreślona sygnatura odręczna: „4556/4/II”.

Marceli Wiśniowski. [Zapis odręczny: „Marceli Wiśniowski”; Aneks: poz. 158]. Jego podpis znaleziono na s. tytułowej J. U. Niemcewicza *Dzieje panowania Zygmunta III, Króla Polskiego, Wielkiego Księcia Litewskiego ...*, t. 3 (1860).

S[eweryn] Zaruski. [Zapis odręczny: „S. Zaruski”; Aneks: poz. 52]. S. Zaruski to prawdopodobnie Seweryn Zaruski [roku ur. i śm. nie ustalono], ojciec Mariusza Zaruskiego (ur. 1867), generała brygady Wojska Polskiego, organizatora Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, autora publikacji z zakresu żeglugi morskiej,

¹⁵⁷ E. Chwalewik: *Zbiory ...*, t. 2, s. 433.

¹⁵⁸ *Wojciech Górski i jego szkoła*. Warszawa 1982, s. 485.

¹⁵⁹ *Kalendarzyk polityczno-historyczny m.st. Warszawy na rok 1917*. Warszawa 1917, s. 76.

¹⁶⁰ *Księga adresowa „Warszawa” na 1920 rok*. R.1. Warszawa 1920, s. 365.

¹⁶¹ *Czy wiesz ...*, t. 1, 1938, s. 752.

¹⁶² E. Chwalewik: *Zbiory ...*, s. 434.

poety¹⁶³. Zapis odręczny: „S. Zaruski” znaleziono na s. tytułowej P. Czarkowskiego *Dzieje w Polsce, Litwie i na Rusi z poglądem na wpływ Europy. Od 862 do 1825 r.* (1859).

Zbiory Czesława Jankowskiego. [Pieczęć okrągła: „Ze zbiorów Czesława Jankowskiego”; Aneks: poz. 206]. Czesław Jankowski (1862-1941), malarz, rysownik, ilustrator warszawski. Działalność ilustratorską rozpoczął w 1881 r. od rysunków i akwarel do czasopisma „Ogrodnik Polski”. Wkrótce został stałym ilustratorem „Tygodnika ilustrowanego”, potem także „Biesiady Literackiej”. W 1885 r. przeniósł się do Krakowa, a w 1889 r. wyjechał do Francji i zamieszkał w Sceaux k. Paryża. Wiele podróżował po świecie, wykonując reportaże rysunkowe. Zyskał sławę znakomitego malarza, jak i ilustratora¹⁶⁴. W badanym księgozbiornie znaleziono jego znak własnościowy na s. tytułowej M. W. Berga *Zapiski o powstaniu polskim 1863 i 1864 roku ...*, t. 1 (1898).

Zbiory St. K. Lineburga. [Pieczęć podłużna: „Ze zbiorów St. K. Lineburga”; Aneks: poz. 207]. Pieczęć St. K. Lineburga znaleziono na s. przedtytułowej, tytułowej i s. 1 A. K. Puzyrewskiego *Wojna polsko-ruska 1831 r.* (1899). W dostępnej literaturze źródłowej nie znaleziono informacji o zbiorach i ich właścicielu.

W[incenty] Zbyszewski. [Pieczęć podłużna: „W. Zbyszewski. 18c Jerozolimska. Warszawa”; Aneks: poz. 254]. Wincenty Zbyszewski (ur. 1893)¹⁶⁵, major Wojska Polskiego, kwatermistrz 41. Pułku Piechoty, stacjonującego w Suwałkach. Odznaczony Krzyżem Walecznych po raz 4-ty i Medaille Interallié¹⁶⁶. Jego znak własnościowy znaleziono na s. 1 i 3 części pierwszej druku zatytułowanego *Stuletniej niewoli rok pierwszy*, cz. 1-2 współopr. (1872).

H. Żurowicz. [Zapis odręczny: „H. Żurowicz”; Aneks: poz. 127]. Zapis widnieje na przedniej wyklejce L. Kubali *Szkice historyczne*, t. 1 (1880).

5. 5. Proweniencje niezidentyfikowane

W badanym księgozbiornie druków wojskowych XIX-wiecznych, znajdujących się w Bibliotece Głównej Akademii Obrony Narodowej, znaleziono znaki własnościowe, których nie udało się zidentyfikować:

pieczęć owalna: „A. M.”, Aneks: poz. 160; pieczęć owalna: „A. P.”, Aneks: poz. 160; pieczęć okrągła: „B. K.”, Aneks: poz. 167; pieczęć owalna: „Bibliothek. D. 4 N/Schl. Inergt's Nr 51”, Aneks: poz. 119; pieczęć okrągła: „Bibliothek des Kon. 3ten Artiilerie Regimts”, [w środku pieczęci orzeł w koronie z rozłożonymi skrzydłami], Aneks: poz. 51; pieczęć prostokątna: „Bibliothek d. K. Kriegs-Schule zu Neisse”, Aneks: poz. 31, 272, 274; pieczęć okrągła: „Bibliothèque du Vie de Bintinage”, Aneks: poz. 17; pieczęć okrągła: „Duplum vendtum”, Aneks: poz. 220; pieczęć prostokątna: „Eigentum. Geeresarchir Zweigstelle Danzig”, Aneks: poz. 113; zapis odręczny: „Gełben”, Aneks: poz. 225; pieczęć podłużna: „Własność Zdzisława Gościm [...]”, Aneks: poz. 176; pieczęć okrągła: „J. S.”, Aneks: poz. 176; pieczęć okrągła: „Jaitinm. Sapientin - Timer

¹⁶³ *Czy wiesz ...*, t. 1, s. 836.

¹⁶⁴ *Słownik pracowników ...*, s. 362-363.

¹⁶⁵ *Rocznik oficerski...*, 1928, s. 178.

¹⁶⁶ Tamże, s. 57.

Derstwt", Aneks: poz. 203; pieczęć okrągła: „K. E. N.: Direction. D. 2. Divisions Schule”, [w środku pieczęci orzeł w koronie z rozłożymi skrzydłami], Aneks: poz. 31; zapis odręczny: „Kazimierz Krasui [...]”, Aneks: poz. 202; pieczęć okrągła: „M.”, [napis na obrzeżach nieczytelny], Aneks: poz. 160; pieczęć: „M. R.”, [inicjały splecione], Aneks: poz. 132; zapis odręczny: „Malin. 3209”, Aneks: poz. 145; pieczęć okrągła: „Militär - Bibliothek zu Cüstrin”, [w środku pieczęci orzeł w koronie z rozłożonymi skrzydłami], Aneks: poz. 35, 51, 91; pieczęć prostokątna: „P. B. W. I.”, z sygnaturą [odr.]: „Nr 2158”, Aneks: poz. 295; pieczęć podłużna: „Provinzial - Bibliothek der Artillerie III. Armeecorps”, Aneks: poz. 35, 51, 91; pieczęć: „S. W.”, [inicjały splecione], Aneks: poz. 40; pieczęć owalna: „S. B. O.”, [inicjały gotyckie, nad nimi korona], Aneks: poz. 203; pieczęć trójkątna: „T.”, Aneks: poz. 242; pieczęć okrągła: „T. B.”, [inicjały splecione], Aneks: poz. 40; pieczęć owalna: „Tou. lo [...] Tout Droit”, [w środku pieczęci niewyraźny herb], Aneks: poz. 17; zapis odręczny: „W. C [...]”, Aneks: poz. 106; zapis odręczny: „Ex libris V. Wilkoł [...]”, Aneks: poz. 30; pieczęć owalna nieczytelna [zamazana atramentem], Aneks: poz. 162; pieczęć okrągła nieczytelna, z sygnaturą [odr.]: „E.105”, Aneks: poz. 267; pieczęć owalna nieczytelna [zamazana tuszem], Aneks: poz. 175; pieczęć okrągła nieczytelna [przekreślona], Aneks: poz. 220; pieczęć herbowa [nieczytelna], Aneks: poz. 91.

ZAKOŃCZENIE

Badania proveniencyjne przeprowadzone nad księgozbiorem polskich XIX-wiecznych druków z zakresu wojskowości, znajdujących się w zbiorach Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej, pozwoliły na sformułowanie przedstawionych poniżej wniosków.

Na badany księgozbiór składa się 76 tytułów druków, pochodzących z księgozbioru byłej Biblioteki Naukowej Akademii Sztabu Generalnego i 229 tytułów druków, pochodzących z księgozbioru byłej Biblioteki Naukowej Wojskowej Akademii Politycznej.

Księgozbiór, na który łącznie składa się 305 tytułów druków w 424 tomach, powstawał stopniowo, a książki wpływały do obu Bibliotek różnymi drogami: jako dary bibliotek, instytucji, osób prywatnych, zakupy bądź zakupy antykwaryczne.

44 tytuły książek mają na stronach znaki proveniencyjne 20 bibliotek już nie istniejących, m.in. Biblioteki Batignolskiej, Biblioteki Raperswilskiej, Bibliotek Dowództw Okręgów Korpusów we Lwowie i Krakowie; 7 tytułów jest oznaczonych pieczęciami 7 organizacji, z czego o 3 z nich nie udało się znaleźć bliższych informacji, np.: Kółko Akademików Polaków w Gryfii czy Towarzystwo Polskiej Młodzieży Ewangelickiej w Lipnie.

66 tytułów książek w badanym księgozbiornie wpłynęło jako dary z 9 innych bibliotek, m.in. z dubletów Biblioteki Narodowej i Centralnej Biblioteki Wojskowej; 7 tytułów wpłynęło jako przydział ze Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych; 19 tytułów jako dary od osób prywatnych; 2 - od anonimowych ofiarodawców; 9 z zakupów antykwarycznych; 6 - z zakupów księgarskich; a pozostałe prawdopodobnie z zakupów.

Na drukach tworzących XIX-wieczny księgozbiór wojskowy znaleziono 17 znaków proveniencyjnych bibliotek cywilnych; 7 znaków instytucji cywilnych; 18 znaków bibliotek i instytucji wojskowych, przy czym o 3 nie znaleziono bliższych informacji; 9 pieczęci księgarń i czytelní, w tym o 1 nie udało się znaleźć szczegółowszych informacji.

Na wszystkich drukach znaleziono łącznie 99 nazwisk właścicieli prywatnych, w tym: 38 pieczęci bibliotek i księgozbiorów prywatnych (z czego o 6 bibliotekach i 11 księgozbiornach nie znaleziono bliższych informacji: np. Biblioteka Runo Baranowskich, Biblioteka Zembruskich, czy Księgozbiór Jana Czerneckiego, Księgozbiór Lucjana Steckiego), chociaż sygnatury obok pieczęci (Biblioteka Zembruskich) i ekslibrisy znalezione w drukach (Jana Czerneckiego, Lucjana Steckiego), świadczą o tym, że były one starannie porządkowane przez właścicieli.

Zidentyfikowano 61 nazwisk właścicieli prywatnych, z czego o 38 nie znaleziono bliższych informacji.

Niezidentyfikowano 24 pieczęci i zapisów odręcznych (głównie pieczęci z inicjałami) i 11 pieczęci obcego pochodzenie (głównie z bibliotek niemieckich).

Na podstawie danych biograficznych osób zidentyfikowanych stwierdzono, że druki należały do przedstawicieli różnych grup społecznych i zawodowych: do właścicieli ziemskich (Zygmunt Kalstein h. Kos, Stefan Tuhan Mirza Baranowski, Konrad Zembruski h. Doliwa, Leon Rzewuski); inteligencji (Aleksander Czołowski, Wiktor Hahn, Zofia Kossonogowa, Anna Reiterowa, Zygmunt Mocarski, Władysław Strzembosz); uczestników powstań narodowych i oficerów Wojska Polskiego (Wojciech Biechoński, Józef Harasymów, Jan Jentys, Henryk Koskowski, Stefan Kossecki).

Znaki proveniencyjne na drukach przedstawiają ich losy, zanim trafiły one do księgozbioru Biblioteki Głównej AON. Niektóre z nich po zakupieniu w księgarni, od właścicieli prywatnych trafiły jako dary do Biblioteki Narodowej, by stamtąd jako dublety BN trafić do Biblioteki Naukowej WAP, jak np. książki ze zbiorów Aleksandra Czołowskiego. Inne w wyniku wydarzeń dziejowych trafiły do Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych, a stamtąd do obecnego księgozbioru; kolejne - jako dary osób prywatnych trafiły do bibliotek wojskowych.

Pieczenie bibliotek i firm księgarskich, znajdujące się na drukach pozwalają na prześledzenie losów księgozbiorów tychże bibliotek oraz ruchu księgarskiego na ziemiach polskich w okresie zaborów.

A N E K S

Wykaz druków XIX-wiecznych z zakresu wojskowości w zbiorach Biblioteki Głównej AON w Warszawie

Druki XIX-wieczne z zakresu wojskowości, znalezione w wyniku przeprowadzonej kwerendy, uporządkowano w Aneksie alfabetycznie wg haseł autorskich bądź tytułowych.

Zastosowano opis bibliograficzny dwupoziomowy III°, rozbudowując strefę uwag, w której wyszczególniono znaki proveniencyjne, znalezione na drukach. Wszystkie opisy sporządzono z autopsji. W przypadku, gdy dany druk ukazywał się wielokrotnie, bądź występuje w badanym księgozbiore w kilku egzemplarzach, opis bibliograficzny sporządzano do każdego egzemplarza osobno. W przypadku druków wielotomowych, każdy tom opisano osobno. Chronologia wydawnicza niektórych dzieł wielotomowych wykracza poza wiek XIX, ponieważ tom pierwszy dzieła wydano w XIX w., a ostatni po r. 1900.

Podstawą opisu bibliograficznego jest strona tytułowa druku. Wszelkie inne informacje, zaczerpnięte spoza strony tytułowej, ujęto w nawiasy kwadratowe. Tytuły druków wraz z podtytułami podano wiernie, zachowując ich oryginalną pisownię. Przy tytułach rażąco odbiegających od obecnych zasad pisowni polskiej, stawiano znak: [!], sygnalizujący ich wierność z oryginałem. Skróty zastosowane w strefie tytułu (przy tytułach bardzo rozbudowanych lub w przypadku powtarzającego się nazwiska autora dzieła), zaznaczano wielokropkiem.

W następnej kolejności wymieniono: nazwisko autora, redaktora, tłumacza, miejsce wydania, wydawnictwo, wydawcę lub nakładcę, rok wydania, drukarnię lub drukarza, opis fizyczny druku, format bibliograficzny i biblioteczny (wysokość grzbietu w cm).

Wyliczone elementy wchodziły w skład zasadniczy opisu bibliograficznego. Każdy opis uzupełniono adnotacją, rozbudowując strefę uwag, w której znajduje się informacja: o ekslibrisach, nalepkach ekslibrisowych, pieczęciach właścicieli prywatnych, bibliotek i instytucji, sygnaturach, zapiskach odręcznych, defektach egzemplarza i miejscu ich występowania.

Na końcu adnotacji umieszczono informację o rodzaju oprawy i czasie jej powstania oraz o indywidualnych cechach oprawy.

Ostatnim elementem opisu jest sygnatura druku, umożliwiająca jego lokalizację w zbiorach Biblioteki Głównej AON.

1. ALBERTRANDI J[an]

Dwadzieścia sześć lat Panowania Władysława Jagielly, króla polskiego, skreślone przez ..., biskupa zenopolitańskiego / Jan Albertandi; oprac. Edward hr. Raczyński.- Wrocław: Zygmunt Schletter, 1845 (Druk. Henryka Riddera).- VI, 276 s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10048/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 276], symbol UKD [odr.]: „92(W. Jagiełło): 93(438)5” [na odwr. s.tyt.], sygn. [odr.]: „dubl. Do 1.42 795”, „D.11.8.64” [na s. tyt.].

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Wta. Jagell. LO. Albertrandi”.

Sygn. 10048/1

2. ALBERTRANDI J[an]

Panowanie Henryka Walezysusa i Stefana Batorego, królów polskich. Z rękopisów Albertrandego, z dołączeniem pamiętników odnoszących się do Stefana Batorego, a zebranych przez ... / J[an] Albertrandi; oprac. Edward hr. Raczyński .- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, 1861 (Druk. „Czasu”).- 513, [2] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13509/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. [2]; s. 15], sygn. [odr.] „13509/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: luźne s. 21-22; kartki książki pokryte rdzawymi plamkami; brak p. wykl.

Oprawa: półpłótno, XIX w., na grzbiecie naklejona kartka z fragmentem sygn. [odr.]: „[...]627”.

Sygn. 13509/1

3. ALBERTRANDI J[an]

Panowanie Henryka Walezysusa i Stefana Batorego, królów polskich. Z rękopismów ... Podług wydania Ż. Onacewicza, z dołączeniem pamiętników historyi Stefana Batorego dotyczących, i listu Jerzego Chiakora sekretarza król. Opisującego ostatnie chwile tego monarchy ... / J[an] Albertrandi.- Kraków: Józef Czech, 1860 (Druk. J. Czecha).- [8], 461, [11] s.; 8°, 22 cm

Ekslibris: „Ex Libris Jana Czerneckiego” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „26859/2, VIIA” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „26859/2” [na odwr. s. tyt.], sygn. [druk.] „929-V/5” [na p. wykl.]; sygn. [odr.] „247” [na p. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 355.48(438)0” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. atramentem: „J. Kupański”.

Defekty: s. 461, s. [1-5] naddarte.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Panowanie”; na oprawie tłoczona prosta ramka.

Sygn. 26859/2

4. ALBERTRANDI J[an]

Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego, królów polskich. Z rękopisów Albertrandego, z dołączeniem pamiętników odnoszących się do Stefana Batorego, a zebranych przez ... / J[an] Albertrandi.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, 1861 (Druk. „Czasu”).- 513, [2] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6852/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Z księgozbioru Tadeusza Grabowskiego” [na p. wykł.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 276], sygn. [odr.] „6852/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)6: 355.48 (438)a” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Albertrandi. Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego”.

Sygn. 6852/1

5. ALBERTRANDI [Jan]

Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego, królów polskich. Wyjete z rękopismów ..., Biskupa Zenopolitańskiego. Przez ... profesora Historii przy Uniwersytecie Wileńskim z Wizerunkami / [Jan] Albertrandi.- Warszawa: [b.w.], 1823 (Druk. Zawadzkiego i Węckiego).- 2 t.; 16°, 18 cm

T. 1.- VIII, 319, [1] s., [2]k. portr.

Ekslibris: „Biblioteka Wojskowa D.O.G. Lwów”, sygn. [odr.] „3474/II” [na wewn. s. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Wojskowa D.O.G. Lwów”, sygn. [odr.] „3474/II” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10978/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Księgozbiór J. L. Lanikiewicza” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wojskowa D.O.K. VI. Lwów”, sygn. [odr.] „B 203” i sygn. [odr.] „3474/II” [na odwr. s. tyt.; na odwr. s. 319]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 319], sygn. [odr.] „10978/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)6” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „D. 13.877” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „ 261. Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego”.

T. 2. – [18], 272, XLVII, [2] s., [1] k. tabl. [rozkł.]: err., portr.

Ekslibris: „Biblioteka Wojskowa D.O.G. Lwów”, sygn. [odr.] „3474/II” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10978/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Księgozbiór J. L. Lanikiewicza” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wojskowa D.O.K. VI. Lwów” [s. [1]; s. [17]; s. 19; s.[1]; na odwr. k. [1]], sygn. [odr.] „3474/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 13; na odwr.[1] k.], sygn. [odr.] „10978/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „dubl. do l.203”, „V. 25 IX. 1940. P. y. m” i „V. 7. X. 1940. P. y” [na p. wykł.], sygn. [odr.]: „537”, „5486” [przechr. na s. tyt.], „D. 13.8.77” [na s. tyt.]

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „ 261. Panowanie

Henryka Walezjusza i Stefana Batorego”.
Sygn. 10978/1

6. ALBIN Hortenzyusz St. de

Jenerała Józefa Sułkowskiego życie i pamiętniki historyczne, polityczne i wojskowe o Rewolucji Polskiej w latach 1792-1793, Kampaniach Włoskich w 1796-1797, Wyprawie Tyrolskiej i Kampaniach Egipskich napisał i zebrał ... / St. De Hortenzyusz Albin; przeł. z fr. Ludwik Mełkowski.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego 1864 (Druk. N. Kamieńskiego i Spółki).- T. 4.- XV, [1], 414, VI s.; 8°, 22 cm

(Pamiętniki z osiemnastego wieku. Tom IV)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „37738/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt ; s. 15; s. IV], sygn. [odr.] „37738/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 355.91(438): 92(Sułkowski)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak grzbietu; s. IV podklejona; strony pokryte brunatnymi plamkami.

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 37378/2

7. BABINGTON Tomasz

Szkice historyczne ... Lorda Macaulay Barere-Mirabeau-Fryderyk Wielki – Macchiarelli / Tomasz Babington; przeł. z ang. Jan Karłowicz.- Warszawa: Michał Glücksberg, 1876 (Druk. S. Orgelbranda Synów).- 211, [1], XXX s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „17181” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przekr.: na s. tyt; s. 3; s. 53; s. 55; s. 57; s. 77; s. 89; s. 99; s. 133; s. 145; s. 175; s. 179; s. 203; s. 211; s. XXX]; pieczęcią owalną: „Czytelnia Naukowa. Żórawia. № [odr.] „41.563” [przekr. na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka. Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XXX ; s. 22; s. 102; s. XXX], sygn. [odr.] „17181” [na odwr. s. tyt. przekr.], sygn. [odr.] „4392” [s. XXX]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [s. XXX], sygn. [odr.] „17181” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.5.7; VIII.5.4” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; w tekście podkreślenia, marginalia passim.

Sygn. 17181

8. BACZYŃSKI Rajmund

Instrukcja do strzelania dla piechoty i strzelców. Podług urzędowego wydania dla użytku podoficerów i żołnierzy ułożył ..., C. i K. kapitan / Rajmund Baczyński.- Rzeszów: Księgarnia J. A. Pelara (H. Czerny), 1890 (Druk. J. A. Pelara).- [4], 42 s.; 16°, 16 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „80469” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki. C. 549200” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22], sygn. [odr.] „80469” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „29861” [s. 42], sygn. [odr.] „XXXIX.1.1” [na s. tyt.].
Oprawa: półpłótno, XX w.; na oprawie naklejona oprawa wydawnicza.
Sygn. 80469

9. BANDROWSKI Jerzy

Legiony Dąbrowskiego. O ochotniczych wojskach polskich za czasów Napoleońskich napisał ... / Jerzy Bandrowski; il. Juliusz Kossak.- Kijów: Władysław Karpiński i S-ka, [przed 1900] (Druk. Polska).- 47 s.: ryc.; 16°, 14 cm

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 47], sygn. [odr.] „18601” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 47], sygn. [odr.] „18601/1” [na odwr. s. tyt.].
Defekty: oprawa przyklejona taśmą foliową do trzonu książki.
Oprawa: wydawnicza.
Sygn. 18601/1

10. BANTKIE Jerzy Samuel

Krótkie wyobrażenie dziejów Królestwa Polskiego w dwóch tomach wydane przez Jerzego Samuela Bantkie. Tom I z dwunastą obrazkami kolorowemi. / Jerzy Samuel Bantkie.- Wrocław: Wilhelm Bogumił Korn, 1810.- T. 1.- VIII, 444 s.: 12 tabl. kolor.; 16°, 16 cm

Ekslibris: „Księgozbiór Zygmunta Muszel”. Warszawa. Dział... . Nr...” [na wewn. s. p. oprawy].
Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „562/1 T. 1.” [na oprawie].
Egzemplarz opatrzony pieczęcią okragłą: „Biblioteka Narodowa” [s. III; s. 13; s. 444]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej [odr.] Nr 507” [s. III], sygn. [odr.] „Dbl. 54504/I” [na p. wykl.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 444], sygn. [odr.] „562/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].
Zapiski odręczne: na s. tyt. podpis atramentem: „L. Macharzyński”; glossy na p. wykl. i s. tyt.
Defekty: starta powierzchnia oprawy; luźna s. tyt.; s. III-VI noszą ślady podklejeń.
Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Bantkie. Historia Polski. I”.
Sygn. 10748/1 T. 1.

11. BANTKIE Jerzy Samuel

Krótkie wyobrażenie dziejów Królestwa Polskiego w dwóch tomach wydane przez Jerzego Samuela Bantkie. Tom I z dwunastą obrazkami kolorowemi. / Jerzy Samuel Bantkie.- Wrocław: Wilhelm Bogumił Korn, 1810.- 2 t.; 16°, 20 cm

T. 1.- VIII, 444 s., 12 tabl. kolor.
Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „562/1 T. 1.”

[na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 444], sygn. [odr.] „562/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(438) (WAP)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak górnej ¼ grzbietu; trzon książki nosi ślady zalania.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Bantkie. Z Dziejów Królestwa Polskiego. I”.

T. 2 : - [1], X, 664 s., 10 tabl. kolor.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w.III], sygn. [odr.] „562/1 t. 2.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 664], sygn. [odr.] „562/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. tyt. ma przetartą dziurę; na kartkach rdzawe plamy.

Oprawa: [półskóra], XIX w.; grzbiet i krawędzie oprawy oklejone płótnem.

Sygn. 562/1

12. BARTOSZEWICZ K.

Rok 1863. Historia na usługach ludzi i stronnictw. (O książce i z powodu książki p. Kaźmiana o r. 1863) / K. Bartoszewicz.- Kraków: Księgarnia G. Gebethnera i Spółki, 1895-1896 (Druk. W. Kornecki).- 2 t. w 1 wol.; 16°, 17 cm

T. 1.- [2], IV, 191, [1] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9343/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „9343/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: 93(438)9 [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „K. Bartoszewicz. Rok 1863”; na grzbiecie ślad po oderwanej sygnaturze; trzon książki zdobiony kolorowym nadrukiem; t. 1-2 współoprawne.

T. 2.- 303 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. 303].

Oprawa: patrz na opis t. 1; t. 1-2 współoprawne.

Sygn. 9343/1

13. BARZYKOWSKI Stanisław

Historia powstania listopadowego. Spisana przez ... Do druku przygotował i kilku uwagami objaśnił AĖR / Stanisław Barzykowski.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1883-1884 (Druk. J. I. Kraszewskiego).- 4 t.; 8°, 22 cm

T. 1.- [4], LXXIX, 492 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/48367¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”, sygn. [odr.] „XXXVII.4.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 492], sygn. [odr.] „48367¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „408” [s. 492]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. VII; s. XXXVIII; s. 111; s. 285; s. 492].

Zapiski odręczne: podkreślenia ołówkiem na s. 491-492.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

T. 2.- [4], 421 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/48367² [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 417], sygn. [odr.] „48367²” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „408” [s. 402]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 17; s. 391], sygn. [odr.] „408” [s. 421].

Zapiski odręczne: podkreślenia ołówkiem na s. 419-421.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

T. 3.- [4], 435 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/48367³ [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 435], sygn. [odr.] „48367³” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „408” [s. 435]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 3; s. 15; s. 57; s. 373], sygn. [odr.] „408” [s. 435].

Zapiski odręczne: podkreślenia ołówkiem na s. 433-435.

Defekty: uszkodzone strony 209-212.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

T. 4.- [4], 447 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/48367⁴ [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „48367⁴” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „408” [s. 447]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 7; s. 41; s. 161; s. 413], sygn. [odr.] „408” [s. 447].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

T. 5.- [4], 448 s: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/48367⁵ [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 448], sygn. [odr.] „48367⁵” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „408” [s. 448]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 29; s. 448].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. A/48367

14. BERG Mikołaj Wasylewicz

Zapiski o powstaniu polskiem 1863 i 1864 roku i poprzedzającej powstanie epoce demonstracji od 1856 r. Z rosyjskiego oryginału, wydanego kosztem rządu a następnie przez cenzurę zniszczonego, dosłownie przełożył K. J. / Mikołaj

Wasylicwicz Berg. – Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1898-1899 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki). – 3 t.; 16°, 20 cm

T. 1.- 334 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „10291/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Ze zbiorów Czesława Jankowskiego” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 334], sygn. [odr.] „10291/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 2.- 451, [3] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10291/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: „A. D.”, sygn. [odr.] „Xlb. 61a/2” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Księgozbiór Jerzego Grobickiego. Nr [odr.] 783. Tom [odr.] III” [na p. wykl.]; pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy K.C. P.Z.P.R. Biblioteka” [przechr. na s. tyt.; s. 17; przechr. na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „Nr 4309, 9 PD, B 45P” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15, s. [3]], sygn. [odr.] „10291/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „M. W. Berg. Zapiski o Powstaniu Polskiem. 2.”; na grzbiecie naklejona sygn.: [odr.] „9 PD1, B 452”.

T. 3.- 474, [3] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „10291/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: „A. D.” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Księgozbiór Jerzego Grobickiego. Nr [odr.] 783. Tom [odr.] III” [na p. wykl.]; pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy K.C. P.Z.P.R. Biblioteka” [s. przedtyt.; s. tyt. [przechr.]; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „Nr 4309, 9 PD1, B 45, P.Xlb. 61a/3” [na s. przedtyt.; s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 3]; sygn. [odr.] „10291/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „943.8.076” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „dop. do 10291/1” [na s. tyt.].

Defekty: trzon książki oderwany od oprawy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „M. W. Berg. Zapiski o Powstaniu Polskiem. 3.”; na grzbiecie naklejona sygn. [odr.]: „9 PD1, B 452”.

Sygn. 10291/1

15. BERG Mikołaj Wasylewicz

Zapiski o powstaniu polskim 1863 i 1864 roku i poprzedzającej powstanie epoce demonstracji od 1856 r. Z rosyjskiego oryginału, wydane kosztem rządu a następnie przez cenzurę zniszczonego, dosłownie przełożył K. J. / Mikołaj Wasylewicz Berg. – Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1898 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki). – 334 s.; 8°, 21 cm

Ekslibris: „CBW” [na wewn. s. p. oprawy 2 eksl.].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/6519” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Z księgozbioru E. Miłkowskiego” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Centralna Biblioteka Wojskowa”, sygn. [odr.] „54827” [przechr. na odwr. s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Domu Wojska Polskiego” [przechr. na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 202; s. 332]; sygn. [odr.] „A/6519”; [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „62645” [s. 332], symbol UKD [odr.]: „92(47)”18”: 943(093)”18”: 940(093)(47),18”: 94/99(093),18” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa oderwana od trzonu książki.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napisy: „N. B. U.”, „Berg. Zapiski o powstaniu Polskim 1863 i 1864”, „E. M”.

Sygn. A/6519

16. BERICHTIGUNGEN

Berichtigungen über die lebten Freignisse des Kriegs zwischen Desterreich und Frantreich im Jahr 1809 .- Frankfurt und Leipzig, 1810.- 96 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „19308/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 96], sygn. [odr.] „19308/1” [na odwr. s. tyt.]; znak akcesji [odr.]: „60.- 3.II.64 059040” [na tyl. wykl.], symbol UKD [odr.]: „355.9 (323.32)” [na odwr. s. tyt.]

Defekty: trzon książki nosi ślady zalania wodą.

Oprawa: kartonowa, XIX w.

Sygn. 19308/1

17. BEUGNOT Albert

Mémoires du comte Beugnot ancien ministre (178301815). Publiés par le comte ... / Albert Beugnot.- Paris: E. Dentu, 1866 (Imprimerie L. Toinon).- 2 t. w 1 wol.; 8°, 22 cm

T. 1.-[4], 432 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „29585/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Tou. Jo[...]Tout Droit” [w środku herb] [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Bibliothèque du vie de Bintinage” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „D. 4” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „29585/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/94: 9(44)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Beugnot. Mémoires du comte Beugnot. 1783-1815. I-II”; t. 1-2 współoprawne.

T. 2. – [4], 344 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Tou. Jo[...]Tout Droit” [w środku herb] [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Bibliothèque du vie de Bintinage” [s. tyt.], sygn. [odr.] „D. 4” [s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 344].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; patrz opis t. 1; t. 1-2 współoprawne.

Sygn. 29585/2

18. BIELSKI Jan

Widok Królestwa Polskiego czyli najważniejsze wiadomości o wewnętrznych i zewnętrznych sprawach dawnej Rzeczypospolitej napisane po raz pierwszy w roku 1763 przez ..., S. J. a teraz na uczenie 300 letniej rocznicy istnienia szkoły od Sanctam Mariam Magdalenom w Poznaniu ponownie wydane przez L. R. / Jan Bielski.- Poznań: [b.w.], 1873 (Druk T. H. Daszkiewicza).- T. 1: [2], VI, 325, [3] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9538/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „9538/1” [na odwr. s. tyt.]; znak akcesji [odr.] : „184/9 26/3/59” [na tyl. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].
Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie naklejona kartka: „Bielski. Widok Królestwa Polskiego”.

Sygn. 9538/1

19. BŁOCISZEWSKI Kazimierz

Historia powszechna dla uczącej się młodzieży przez ... / Kazimierz Błociszewski.- Poznań: N. Kamiński i Spółka, 1850.- 2 cz. w 1 wol. 16°, 20 cm

Cz. 1: Dzieje starożytne.- [4], VI, 365, [3] s., 5 k. tabl. rozkł.; err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13937/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Czytelnia Kobiet w Toruniu”, sygn. [odr.] „462, 1403 F” [na p. wykl.; s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na s. tyt.; na wewn. s. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „13937/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIXw.; cz.1-2 współoprawne.

Cz. 2: Dzieje średnich wieków.- [2] k., IV, 404, [2], 5 k. tabl. rozkł.; err.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [s. 404; tyl. wykl.].

Oprawa: półskóra, XIXw.; cz. 1-2 współoprawne.

Sygn. 13937/1

20. BOGUSŁAWSKI A. von

Betrachtungen über Beerwefen ünd Kriegführung von ... / A von Bogusławski.- Berlin: Verlag von K. Eisenschmidt, 1897 (Verlagsbuchbanblung für Militärwissenschaft in Dffizier=Berein).- VIII, 292 s., IV k. rozkł., [1] k.; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „53656” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „CBW dubl. do sygn. [odr.] 4203, 65134” [na k. [1]]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 292, k. IV], sygn. [odr.] „53656” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „54253” [k. IV], sygn. [odr.] „XXVI.3/355.02” [na s. tyt.].

Defekty: obrzeża oprawy pościerane.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; trzon książki barwiony kolorem bordowym.
Sygn. 53656

21. BOGUSŁAWSKI A. von

Der Kleine Krieg und seine Bedeutung für die Gegenwart Nach zwei Vortägen, gehalten in der militänschen Gesellschaft zu Posen von ... / A von Bogusławski.- Berlin: Verlag von K. Eisenschmidt, 1881 (Druk von Wilhelm Issleib).- [4], 88 s., [4] k. rozkł., [1] k.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „88863” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „CBW dubl. do sygn. [odr.] 471” [na tyl. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 88; verso k. [3]], sygn. [odr.] „88863” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „54297” [s. 88.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Bogusławski. Der kleine Kieg”.

Sygn. 88863

22. BOGUSŁAWSKI Stanisław K.

Życie Xiążęcia Józefa Poniatowskiego. Naczelnego Wodza wojsk polskich, marszałka państwa francuzkiego / Stanisław K. Bogusławski.- [b.m.]: nakł. autora, 1831.- [4], II, 344 s.: portr.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „16140/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 344], sygn. [odr.] „16140/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92 (Poniatowski)” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „1463/24762” [na tyl. wykl.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Bogusławski. Życie X. J. Poniatowskiego”; niżej inicjały „A. R.”.

Sygn. 16140/1

23. BOHOMOLEC Franciszek

Życie i śmierć Jana Tarnowskiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego / Franciszek Bohomolec; przedm. Stanisława Orzechowskiego.- Sanok: Kazimierz Józef Turowski, 1855 (Druk. Karola Pollaka).- 96, XLVI s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „7757/1” [na oprawie], [w. I] [na tyl. oprawie wyd.].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. XLVI]; sygn.[odr.] „7757/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438) 7” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana tyl. część oprawy wydawniczej.

Sygn. 7757/1

24. [BOHOMOLEC Franciszek]

Życie Jana Zamojskiego, kanclerza i hetmana wielkiego koronnego, krakowskiego, bełskiego, malborskiego ..., etc., etc. Starosty / [Franciszek Bohomolec].- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1860 (Druk. „Czasu”).- 171, [5] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „10061/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią owalną: „Bogdan Baranowski” [na odwr. p. oprawy]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Ordynacji Krasieńskich” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13; s. [5]]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s.[5]], sygn. [odr.] „10212/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Zamojski): 93(438)6” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. [5]].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 10212/1

25. BORKOWSKI Karol

Pamiętnik historyczny o wyprawie partyzanckiej do Polski w roku 1833 przez ..., oficera artylerii polskiej / Karol Borkowski.- Wyd. 2 popr.- Lipsk: F. A. Brockhaus, 1863 (Druk. F. A. Brockhaus).- VI, [4], 304 s.; 16°, 18 cm (Biblioteka Pisarzy Polskich. Tom VII)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12347/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 304], sygn. [odr.] „12347/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „325: 43(438)9: 92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście pokreślenia.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 12347/1

26. BOURGOGNE [Adrian]

Pamiętniki sierżanta Bourgogne’a o wyprawie do Rosji w r. 1812 / Adrian Bourgogne; przekł. [z fr.] i przedm. Walery Przyborowski.- Warszawa: [b.w.], [1899] (Druk. Granowskiego i Sikorskiego).- T. 1.- 157 s.; 16°, 18 cm (Biblioteka Dziel Wyborowych. Nr 93)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11662/1 T. 1.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl], sygn. [odr.] „11662/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92: 840-3: 8(355)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: luźna p. wykl.

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napisy: „A. Bourgogne. Pamiętniki sierżanta. T. 1”, „Biblioteka Dziel Wyborowych. 93”.

Sygn. 11662/1

27. BOURGOGNE [Adrian]

Pamiętniki sierżanta Bourgogne'a o wyprawie do Rosji w r. 1812 / Adrian Bourgogne; przekł. [z fr.] i przedm. Walery Przyborowski.- Warszawa : [b.w.], [1899] (Druk. Granowskiego i Sikorskiego).- 2 t.; 16°, 18 cm („Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 93 i Nr 94”)

T. 1.- 157, [3] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6030/1 T. 1.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na oprawie wyd.; s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 1412” [przekr. na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „1411” [przekr.], „6974” [na s. 33], sygn. [odr.]: „inw. 1412” [przekr.], „1411” [s. 157]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [3]], sygn. [odr.] „6030/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93: 92” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napisy: „A. Bourgogne. Pamiętniki sierżanta. T. 1”, „Biblioteka Dzieł Wyborowych”.

T. 2.- 168 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6030/1 t. 2.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na oprawie wyd.], sygn. [odr.] „1411-1412” [na oprawie wyd.], sygn [odr.] „66” [na s. tyt.]; sygn. [odr.]: „l. inw. 1411/12”, „3785” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 1411/12” [przekr.: s. 33; s. 168]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 168], sygn. [odr.] „6030/1” [na odr. s. tyt.], sygn. naklejona na grzbiet [odr.]: „141 [1]”, symbol UKD [odr.]: „840-3: 8(09)92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: podkreślenia zielonym piórem na s. 53.

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napisy: „A. Bourgogne. Pamiętniki sierżanta. T. 2”, „Biblioteka Dzieł Wyborowych”.

Sygn. 6030/1

28. BOUTOURLIN

Histoire militaire de la campagne de Russie en 1812. Par le colonel ... / Boutourlin.- Paris; Petersbourg: Anselin et Pochard; Saint-Florent, 1824 (Druk. Firmin Didot).- 2 t.; 8°, 21 cm

T. 1. – X, 392 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27092/2 T. 1” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia-Antykwariat. Dom Książki. D. No 55509” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „27092/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355 (323.32): 9(44): 94/99” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet oprawy uszkodzony.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Boutourlin. Campagne de Russie. 1812. I”.

T. 2. – [4], 459 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27092/2 t. 2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „27092/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355(323.32): 9(44): 94/99” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet oprawy uszkodzony.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Boutourlin. Campagne de Russie. 1812. II”.

Sygn. 27092/2

29. BRONIKOWSKI A.

Polska w XVII wieku czyli Jan III Sobieski i dwór jego przez ... / A. Bronikowski ; tł. z niem.- Warszawa: [b.w.], 1830-1831 (Druk. A. Gałęzowskiego i Komp.) .- 5 t. w 2 wol.; 16°, 17 cm

T. 1.- [2], 214 s.

Naklejka z eklibrisem: „Biblioteka WAP”, sygn. [odr.] „6317/1. Tomy 1-3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „6317/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. [odr.]: „K. Hist. Szt. Woj.”.

Defekty: powierzchnia oprawy pościerana; tyl. wykl. nosi ślady nadpalenia.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Polska w XVII wieku. 1,2,3”, „R. Z”; tomy 1-3 współoprawne; trzon książki barwiony .

T. 2.- [3], 189 s.

Oprawa: patrz opis t. 1; tomy 1-3 współoprawne.

T. 3.- [2], 244 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [s. 244].

Oprawa: patrz opis t. 1; tomy 1-3 współoprawne.

T. 4.- 1831.- [3], 236 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6317/1 Tomy 4-5” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „6317/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie; na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. tyt. naderwana; brak górnego narożnika s. 1; powierzchnia oprawy pościerana.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Polska w XVII wieku. 4,5”, „R. Z”; tomy 4-5 współoprawne; trzon książki barwiony.

T. 5.- 1831.- [4], 243 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. 243].

Defekty: naderwane s. 229-243.

Oprawa: patrz opis t. 4; tomy 4-5 współoprawne.

Sygn. 6317/1 T. 1-3; T. 4-5

30. BRZozowski Mario

La Guerre de Pologne en 1831 / Mario Brzozowski.- Leipzig: F. A. Brockhaus, 1833.- VIII, 297, [3] s., [8], 2 k. tabl. [rozkł.]: mapy, err.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27485/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; verso k. 2], sygn. [odr.] „27485/2” [na odwr. s. tyt.]; znak akcesji [odr.]: „24281/3.88, 150” [na tyl. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9:355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „A50” [na s. tyt.].

Zapisy odręczne: „Ex libris V. Wikoł[...].” [na s. tyt.].

Defekty: 1 k. uszkodzona; na k. książki liczne brunatne plamy; grzbiet uszkodzony.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet zdobiony złoconymi; między nimi napis złoconymi literami: „Brzozowski. La Guerre de Pologne en 1831”; niżej inicjały: „K. D. [...] W.”.

Sygn. 27485/2

31. BÜCHER Ferdinand Ludwig

Der Feldzug des dritten deutschen Armee-Corps in Flandern, im Befreiungskriege des Jahres 1814 / Ludwig Ferdinand Bucher.- Leipzig: Hermann Costenoble, 1854 (Druck. Von Verber et Geubel).- XII, 332 s., [4] k. map rozkł.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „55352” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „K. E. N: Direction D. 2. Divisions Schule”, sygn. [odr.] „Nr 790” [s. tyt. przekr.]; pieczęcią prostokątną: „Bibliothek d. K. Kriegs-Schule zu Neisse”, sygn. [odr.] „III f. 31.48” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Wehrkreisbücherei Breslau” [verso k. [1-4]; s. przedtyt.], sygn. [odr.] „Kf 4060(II)” [na s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „CBW dubl. do sygn. [odr.] „34717, 3824” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; verso [4] k.], sygn. [odr.] „55352” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „56658” [s. 332].

Defekty: naderwany grzbiet.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złoconymi literami na czerwonym tle: „790. Bücher. Feldzug i Flandern. 1814”; na grzbiecie naklejona sygn. [odr.] „Kf 4060 (II)”.

Sygn. 55352

32. CALLIER Edmund

Trzy ustępy z powstania polskiego 1863-1864 przez ... Z 7 planami i mapą Województwa Mazowieckiego / Edmund Callier.- Poznań: Ludwik Merzbach, 1868.- [4], 131, [1] s., [7] k.: mapy, plany; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „23235/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Dyrekcja XXI. Szkoły Powszechnej VII KL. Męsk. Im. Kr. Wł. Jagiełły w Krakowie”, sygn. [odr.] „L. 510, 193” [k. 4; k. 6; s. 129]; pieczęcią owalną: „Z księgozbioru Ludwika Peszkowskiego [na s. tyt.], sygn. [odr.] „L. 579” [k. 5]; pieczęcią prostokątną: „Czytelniku! Szanuj książkę, aby po przeczytaniu oddaj szkole w takim stanie, w jakim otrzymałeś” [s. 5]; pieczęcią podłużną: „Z daru Ludwika Peszkowskiego” [k. 4; s. 45; k. 7; s. 132; na odwr. s. 131]; pieczęcią podłużną: „Ludwik Peszkowski. Dyrektor szkoły Powszechnej 7-o klasowej męsk. Im. Króla Wład. Jagiełły w Krakowie. ul. Św. Marka I. 28” [na odwr. s. 131]; pieczęcią podłużną: „L. P” [splcione inicjały, zwieńczone koroną] [s. 3], sygn. [odr.]: „193”, „L. 510” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 131], sygn. [odr.] „23235/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9c” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: zniszczona oprawa i k. tyt.; naderwane s.129-132.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie wytarty złocony napis: „[Historia powstania] 1863-1864”.

Sygn. 23235/1

33. CAMPAGNE

Campagne des Armées Francaises en Prusse, en Saxe, en Pologne, etc. Sous le commandement de S. M. Lémpereur et Roi, en 1806 et 1807.- Paris: F. Buisson, 1807.- T. 1-2, T. 4; 16°, 19 cm

T. 1.- VIII, 334 s., [8] k. tabl., [1] k. [rozkł.]

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14702/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Romana Sanguszki” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „Sz.7, P.1. Nr 19” [na wewn. s. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Eigenthum der S. Bibliothek in Breslau. T.” [na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.; s. 17]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 334], sygn. [odr.] „14702/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9(323,32)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: k. rozkł. podklejona taśmą; brak s. przedtyt.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na obrzeżach oprawy tłoczona prosta ramka; na grzbiecie złoconymi literami: „Campagne des Armées Francaises. 1.”; trzon książki pokryty dwukolorowym wzorem.

T. 2.- [4], IV, 360 s., [3] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14702/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Romana Sanguszki” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „Sz.7, P.1. Nr 19” [na wewn. s. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Eigenthum der S. Bibliothek in Breslau. T.” [na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.; s. 17]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „14702/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia na s.: II; 45; 102; 169; 182; 279; 285.

Defekty: oprawa uszkodzona [dziury na powierzchni].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na obrzeżach oprawy tłoczona prosta ramka; na grzbiecie złożonymi literami: „Campagne des Armées Francaises. 2.”; trzon książki pokryty dwukolorowym wzorem.

T. 4.- [2], XVI, 444 s., [3] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14702/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Romana Sanguszki” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „Sz.7, P.1. Nr 19” [na wewn. s. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Eigenthum der S. Bibliothek in Breslau. T.” [na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.; s. 17]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „14702/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa uszkodzona

Oprawa: półskóra, XIX w.; na obrzeżach oprawy tłoczona prosta ramka; na grzbiecie złożonymi literami: „Campagne des Armées Francaises. 4.”; trzon książki pokryty dwukolorowym wzorem.

Sygn. 14702/1

34. CANT Cezar

Historyja powszechna ... / Cezar Cant; przeł. [z niem.] Leon Rogalski.- Warszawa: S. Orgelbrand, 1853-1857.- 11 t.; 8°, 23 cm

T. 1.- 1853.- [4], 592. [3] s., [2] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 1.” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki No 186777” [na wewn. s. tyt. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku herb Doliwa][na s. tyt.], sygn. [odr.] „2.2.67.” [na p. wykl.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Zembrzusi” na p. wykl. i s. tyt.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historyia Powszechna. 1”; trzon książki barwiony.

T. 2.-1853.- [4], 642, [5] s., [9] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 2.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku herb Doliwa][na s. tyt.], sygn. [odr.] „2.2.62.” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Zembrzusi” na p. wykl. i s. tyt.

Defekt: uszkodzony grzbiet [dziura].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami „Historyia Powszechna. 2”; trzon książki barwiony.

T. 3.- 1853.- [4], 727, [5] s., [3] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 3.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)”.

Zapiski odręczne: „Zembrzuski” na odwr. s. tyt., na p. wykl. i s. tyt.

Defekt: uszkodzony grzbiet [dziura].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historyia Powszechna. 3”; trzon książki barwiony.

T. 4.- 1853.- [4], 646, [4] s., [5] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 4.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku herb Doliwa] [na s. tyt.], sygn. [odr.] „2.2.64.” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Zembrzuski” na p. wykl. i s. tyt.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historyia Powszechna. 4”; trzon książki barwiony.

T. 5.- 1854.- [4], 654, [3] s. [8] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 5.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku herb Doliwa] [na s. tyt.], sygn. [odr.] „2.2.65.” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne. „Zembrzuski” na p. wykl. i s. tyt.

Defekt: uszkodzony grzbiet [dziura].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historyia Powszechna. 5”; trzon książki barwiony.

T. 6.- 1854.- [6], 756, [3]s., [2] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 6.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Defekt: uszkodzony grzbiet [brak fragmentu].

Zapiski odręczne: „Zembrzuskiego” na p. wyklejce i na s. tyt., obok sygn. [odr.] „2.2.62.”

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historyia Powszechna. 6”; trzon książki barwiony.

T. 7.- 1855.- [4], 848, IV s., [3] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 7.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku herb Doliwa] [na p. wykl.], sygn. [odr.] „2.2.67.” [na p. wykl.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historyia Powszechna. 7”; trzon książki barwiony.

T. 8.- 1855.- [4], 633, [1], III s., [5] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 8.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku

herb Doliwa] [na p. wykl.], sygn. [odr.] „2.2.68.” [na p. wykl.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historia Powszechna. 8”; trzon książki barwiony.

T. 9.- 1856.- [4], 553, [1], III s., [2] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 t. 9.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Zembrzuskich” [w środku herb Doliwa] [na p. wykl.], sygn. [odr.] „2.2.69.” [na p. wykl.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami „Historia Powszechna. 9”; trzon książki barwiony.

T. 10.- 1856.- [4], 605, [4] s., [1] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 T. 10.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Zembrzuskiego” na p. wykl., na s. tyt.; obok sygn. [odr.] „2.2.70.”

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historia Powszechna. 10”; trzon książki barwiony.

T. 11.- 1857.- [4], 980, [3] s., [4] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30066/2 T. 11.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią kwadratową z herbem Doliwa w środku; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „30066/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(100)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na tyl. wykl. [odr.] zapisane cyfry; napis [odr.]: „Zembrzuski” [na s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Historia Powszechna. 11”; trzon książki barwiony.

Sygn. 30066/2

35. CHESNEY CH.C.

Waterloo – Vorlesungen. Studien zum Feldzuge von 1814 von ... / Ch. C. Chesney.- Wyd. 2.- Berlin: Ernst Siegfried Mittler und Sohn, 1869 (Druk. S. Mittler und Sohn).- [2], X, 188 s., [1] k. rozkł.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „55345” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Militär – Bibliothek zu Cüstrin” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Provinzial – Bibliothek der Artillerie III. Armee – Corps” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Wehrkreisbücherei. Breslau” i sygn. [odr.] „Kf 7010 (II)” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „Kf 7010³ [na p. wykl.], sygn. [odr.]: „VI. 266. ein[...]; V. 909; D. 983” [na p. wykl. przekr.], sygn. [odr.] „1 vol. 19.3.32” [podpis nieczytelny] [verso k. [1]], sygn. [odr.] „Kf 7010 (II)” [na grzbiecie]; pieczęcią prostokątną: „CBW dublet do sygn. [odr.]

„65857”, sygn. [odr.] „7810” [tyl. wykł.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s.122; verso k. [1]], sygn. [odr.] „55345” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „56651” [s. 188].

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 55345

36. CHŁAPOWSKI Dezydery

Pamiętniki / Dezydery Chłapowski; wstęp Kazimierz Morawski.- Poznań: nakł. synów, 1899 (Druk. i Księgarnia Św. Wojciecha).- Cz.1; 4°, 26 cm

Cz. 1: Wojny napoleońskie 1806-1813.- [1] k., VIII, 164, [1] s.: portr.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „3671/3 Cz. 1.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s.37; s. 97; s. 145; s. [1]], sygn. [odr.]

„3671/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92: 93(438)9” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: karta z portretem nosi ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 3671/3 Cz. 1.

37. CHŁAPOWSKI Dezydery

Pamiętniki / Dezydery Chłapowski; wstęp Kazimierz Morawski.- Poznań: nakł. synów, 1899 (Druk. Księgarnia Św. Wojciecha).- 2 cz. w 1 wol.; 4°, 26 cm

Cz. 1: Wojny napoleońskie 1806-1813.- [1] k., VIII, 164, [1] s.: portr.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „4151/3 Cz. 1 i 2.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „4151/3” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „N_Q 48.W”, „87” [na s. tyt.].

Defekty: brak s. 97-112.

Oprawa: półpłótno, XX w.; na s. tyt. cz. 1 i 2 drukowana informacja: „Dochód na Tow. Naukowej Pomocy”; cz. 1-2 współprawne.

Cz. 2: Wojna roku 1830-1831.- [2], 126, [1] s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na s. [1]].

Oprawa: patrz opis cz. 1; cz. 1-2 współprawne.

Sygn. 4151/3 Cz. 1 i 2.

38. CHODŹKO Leonard

Histoire des Légions Polonaises en Italie, sous le commandement du général Dombrowski ... / Leonard Chodźko: Paris: J. Barbezat, 1829 (Typographie de J. Pinard, Imprimeur du Roi).- T. 1: [8], LXVI, 399 s.: err., portr.; 16°, 14 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/10696¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. V; s. XXV; s. LIX; s. 1; s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305; s. 399]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „XXXVII.4.3” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka

Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego" [na odwr. s. tyt.; s. 22]; sygn. [odr.] „10696¹” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa mocno wytarta.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet bogato zdobiony złoconiami; złotymi literami napis: „Histoire des Legions Polonaises en Italie”.

Sygn. A/10696¹

39. CHODŹKO Leonard

Histoire des Légions Polonaises en Italie, sous le commandement du général Dombrowski ... / Leonard Chodźko: Paris: J. Barbezat, 1829.- 2 t.: 16°, 14 cm

T. 1.- [6], LXVI, [2], 399 s. [4]s.: nuty.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27477/2¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. XV; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „27477/2” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie złotymi literami napis: „Histoire des Legions Polonaises en Italie. 1”; trzon książki pokryty wzorem.

T. 2. – [6], 596 s., [1] k. tabl. [rozkł.].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27477/2²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 596], sygn. [odr.] „27477/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)9: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: rozkładana k. uszkodzona.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie złotymi literami napis: „Histoire des Legions Polonaises en Italie. 2”; trzon książki pokryty wzorem.

Sygn. 27477/2

40. CHODŹKO Leonard

Żywoć Kazimierza na Pułaziu Pułaskiego, Starosty zezulewieckiego, Marszałka Konfederacji Łomżyńskiej, Pregementarza Mało-Polskiego. Jenerała w wojsku Amerykańskim, (1748-1779). Z okazji setnej rocznicy Konfederacji Barskiej zawiązanej 29 lutego 1768, a obchodzonej w Paryżu, 29 lutego 1868 roku skreślił ... / Leonard Chodźko.- Lwów: Wydaw. „Mrówki”, 1869 (Druk. Kornela Pillera).- [3], 336 s., [2] k. tabl.: portr.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13695/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Towarzystwo Kasynowe w Gorlicach” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Kasynowa w Gorlicach. [odr.] 837” [na s. tyt.; s. 3; s. 5; s. 11; s. 336]; pieczęcią okrągłą: [spłecione inicjały] „T. B.” [na s. tyt.; s. 5]; pieczęcią na odwrocie portretu: [spłecione inicjały] „S. W.”; pieczęcią okrągłą: „Bibl. Uniwers. Wrocław. Dublet do sygn. [odr.] 40839/I”, niżej sygn. [odr.] „2773” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „dublet do sygn. „40839 I” [na p. wykl.], znak akcesji [odr.]: „1950 D 1991” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „13695/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Pułaski K.): 93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: wycięty fragment s. tyt.: 21x64; s. z portretem uszkodzona; s. noszą ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Kazimierz Pułaski”; przed s. tyt. portret Kazimierza Pułaskiego.
Sygn. 13695/1

41. CHRZANOWSKI Leon

Przegląd położenia i działań na teatrze wojny skreślił ... / Leon Chrzanowski.- Kraków: [b.w.], 1866 (Druk. C. K. Uniwersytetu Jagiellońskiego).- 2 cz.; 8°, 22 cm

Cz. 1: - Rozpoczęcie wojny na obu polach walki niemieckim i włoskim.

Położenie i działania wojenne na północnym teatrze od dnia rozpoczęcia wojny przez Prusy 15 czerwca do 25 czerwca 1866 r.- [2], 19, [1] s: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/86153¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 19], sygn. [odr.] „A/86153¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „27221” [s.19], sygn. [odr.] „XXXVII.4.4” [na s. tyt.].

Oprawa: wydawnicza.

Cz. 2: - Ogólny rzut oka na wypadki wojenne na obu polach walki, od rozpoczęcia wojny przez Prusy i Włochy 15 czerwca do zawieszenia broni pod Wiedniem 22 lipca. Szczegółowy przegląd działań i zdarzeń wojennych na północnym teatrze w drugim okresie wojny od 25go czerwca do 5go lipca- kampania czeska.- [2], 44, [1] s., err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/86153²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 44], sygn. [odr.] „A/86153²” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „27221” [s. 44], sygn. [odr.] „XXXVII.4.4” [na s. tyt.].

Defekty: brak s. 3-6.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. A/86153

42. CHRZANOWSKI [Wojciech]

O sztabach przez generała ... / [Wojciech] Chrzanowski.- Paryż: [b.w.], 1847 (Druk. L. Martinet).- 18 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6901/1” [na tyl. wykl.].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl], sygn. [odr.] „6901/1” [na odwr. s. tyt.; na tyl. wykl.].

Defekty: brak oprawy.

Sygn. 6901/1

43. CHRZANOWSKI [Wojciech]

O sztabach przez generała ... / [Wojciech] Chrzanowski.- Paryż: [b.w.], 1847 (Druk. L. Martinet).- 18 s.; 16°, 15 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11688/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Z darów pośmiertnych Alojzego Władysława z Damajowic Strzembosza” [na s. 4]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na s. 1], sygn. [odr.] „Dbl. 123.797. XXIV.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego”, sygn. [odr.] „11688/1” [na kartonie; s. 18], sygn. [odr.]: „Dbl. 123.797”, [„Wojciech”], „I 46.881”, „I. 39802”, „2/58” [wszystkie na s. tyt.].

Defekty: brak oprawy; brak s. przedtyt.; 1 s. wydarta; trzon książki nierówny, zniszczony.

Oprawa: egzemplarz obłożony prowizoryczną oprawą z kartonu, na niej piórem napis: „Chrzanowski W. O sztabach. Paryż 1847”.

Sygn. 11688/1

44. CHRZANOWSKI Wojciech

Pisma wojskowo-polityczne podawane rządowi polskiemu, angielskiemu, francuskiemu, tureckiemu i piemonckiemu przez generała ... w okresie czasu od 1830 do 1856 r. / Wojciech Chrzanowski.- Kraków: Leon Chrzanowski, 1871 (Druk. „Czasu”).- T. 1.: 229, [3] s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „28276/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [3]], sygn. [odr.] „28276/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: luźne s. 227-229.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 28276/2

45. CHRZANOWSKI [Wojciech]

Podania o piechocie, o jeździe i o sztabach przez generała ... / [Wojciech] Chrzanowski.- Paryż: J. Claye, 1860.- [4], 79 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27486/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „27486/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XX w.

Sygn. 27486/2

46. CHRZANOWSKI Wojciech

Rys taktyki zastosowanej piechoty. Tudzież manewra wojenne pułkowe i brygadne przez generała ... / Wojciech Chrzanowski.- Paryż: [b.w.], 1837 (Druk. Maulde i Renou).- [4], 31 s., 10 tabl.: szkice; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „33865/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Kórnicka” [na odwr. s. tyt.; verso k. 10 [przechr.]]; pieczęcią prostokątną: „Dublet Bibl. Kórnickiej” [na odwr. s. tyt.; verso k. 10]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s.

tyt.; s. 15; verso k. 10], sygn. [odr.] „33865/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. 9-10 – brak górnego rogu.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 33865/2

47. CHRZANOWSKI Wojciech

Rys taktyki zastosowanej piechoty. Tudzież manewra wojenne pułkowe i brygadne przez generała ... / Wojciech Chrzanowski.- Paryż: [b.w.], 1837 (Druk. Maulde i Renou).- [4], 31 s., 10 tabl. : szkice; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „26536/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „26536/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. pokryte licznymi drobnymi plamkami koloru rdzawego; oprawa poplamiona białą farbą.

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 26536/2

48. [CHRZANOWSKI Wojciech]

Służba wojska w polu / [Wojciech Chrzanowski].- Paryż: [b.w.], 1836 (Druk. A. Pinard).- 120 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „27487/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Z darów pośmiertnych Alojzego Władysława z Damajowic Strzembosza” [na s. tyt.; s. 19; s. 67]; sygn. [odr.] „Dubl. II 91.405, II 91.566” [na s. przedtyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „27487/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. przedtyt. naderwana.

Oprawa: płótno, XX w.

Sygn. 27487/2

49. CHRZANOWSKI [Wojciech]

Wyciągi z celniejszych dzieł o wyższej części sztuki wojskowej przez generała ... / [Wojciech] Chrzanowski.- Berlin: Księgarnia B. Behr, 1844.- [2], 514, [5] s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „24753/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „24753/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355” [na odwr. s. tyt.; s. [18].

Zapiski odręczne: „K. Hist. Szt. [Woj.]” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 24753/2

50. CHRZANOWSKI Wojciech

Zarys zastosowanej taktyki piechoty tudzież składu piechoty i manewrów wojennych pułkowych i brygadnych przez generała ... / Wojciech Chrzanowski.- [Paryż]: [b.w.], 1845 (Druk. Bourgone i Matinet).- 62. [2] s.; 16°, 15 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11687/1 [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Z darów pośmiertnych Alojzego Władysława z Damajowic Strzembosza” [na s. tyt; s. 49]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [2]], sygn. [odr.] „11687/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Wojciech”, „Dbl.123.796” [na s. przedtyt.].

Defekty: brak oprawy; trzon książki w 3 częściach; brak 12 tabl.; dolna część trzonu wystrzępiona.

Sygn. 11687/1

51. CRUSIUS A. von

Der Winterfeldzug in Holland Brabant und Flandern, eine Epitade aus de Befreiungskiege 1813 und 1814 / A. Crusius von.- Luremburg: Verlag von V. Vuct, 1865 (Druck. Von V. Vuct).- [2], XI, [1], 291, [1] s., VIII k. tabl. rozkł.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „55353” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Militar – Bibliothek zu Cüstrin” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Pronnzial – Bibliothek der Artillers III. Armee-Corps” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią okrągłą: „Bibliothek des Kon. 3-ten Artulerie regimst” [na s. tyt. przekr.; s. III; s. IX; s. 1; s. 17; s. przedtyt.; verso [1]k.]; pieczęcią owalną: „Wehrkreisbücherei. Breslau” [na s. przedtyt.; verso k. I; recto k. II-VIII], sygn. [odr.] „Kf 3960 (II)” [na p. wykł.], sygn. [odr.] „Kf 3960, 8 wol. 18.3.32” [na p. wykł.], sygn. [odr. przekr.] „VI. 253. Acht.V. 883. D. 953” [na p. wykł.]; pieczęcią prostokątną: „CBW dubl. do sygn. [odr.] 66394, 3594” [tyl. wykł.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid. .” [na odwr. s. tyt.; na s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 291; verso k. I], sygn. [odr.] „55353” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „56659” [s. 291].

Defekty: grzbiet naderwany; obrzeża oprawy wystrzępione.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Crusius. Winterfeldzug”, niżej: „3. Art. Brig”; sygn. na grzbiecie [odr.]: „Kf 3960/II”.

Sygn. 55353

52. CZARKOWSKI Piotr

Dzieje w Polsce, Litwie i na Rusi z poglądem na wpływ Europy. Od 862 do 1825 r. Napisał ... Nauczyciel Pryw. W Warsz. / Piotr Czarkowski.- Warszawa: nakł. autora, 1859 (Druk. S. Orgelbranda).- 301 s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12242/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Księgozbiór A. K. Zarzeckiego. No [odr.] 118” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F.

Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 301], sygn. [odr.] „12242/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. atramentem „A. K. Zarzecki. 1891”; na s. tyt. atramentem: „S. Zarus[ki]”, „A. K. Zarzecki. 1894 r.”; w tekście podkreślenia.

Defekty: s. książki pokryte licznymi rdzawymi plamkami; luźne s. 29-30.

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 12242/1

53. D'AMBROSIO Gaetano

Relazione della campagna militare fatta dar Corpo Napolitano Negli stati della Chiesa l'anno 1849 per ... / Gaetano D'ambrosio.- Wyd. 3.- Napoli: Dalla reale Tipografia Militare, 1852.- 118, [1] s., [1] k. rozkł.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „17345” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przechr.: na p. wykl.; na s. przedtyt.; na s. tyt.]; pieczęcią podłużną „Biblioteka Archiwum 2 Korpusu” [przechr. na s. tyt.; verso [1] k.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 118], sygn. [odr.] „17345” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „2532” [s. 118]; sygn. [odr.] „XXXVII.4.4” [na s. tyt.].

Defekty: obrzeża oprawy postrzępione.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „D'Ambrosio Campagna Di Roma. 1849”.

Sygn. 17345

54. DAROWSKI Adam

Szkice historyczne. Serja druga / Adam Darowski.- Petersburg: Księgarnia K. Grendyszyńskiego, 1895 (Druk. D. Kornatowskiego).- [4], 552, [1] s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13018/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „13018/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: trzon książki oderwany od oprawy; na grzbiecie mylna informacja, że oprawa obejmuje t. 1 i 2.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Darowski. Szkice historyczne. 1-2. F. D.”

Sygn. 13018/1

55. DELIBERACJA

Deliberacja o spółku i związku Korony Polskiej z Pany Chrześciańskimi przeciwko Turkowi. Przydane są poselstwa i responsa sławnego króla Zygmunta pierwszego.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 46 s. 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „17561/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [s. 46]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na

odwr. s. tyt.; s. 15; s. 46], sygn. [odr.] „17561/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Dbl. 100.445” [na oprawie wyd.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Sygn. 17561/1

56. DEMBOŁĘCKI Wojciech

Pamiętniki o Lissowczykach, czyli przewagi Elearów polskich (r. 1619-1623) przez ... z Konojad Franciszkanina. (Z wiadomością o życiu i pismach autora, z dodatkami) / Wojciech Dembołęcki.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1859.- [2], 127, 28 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/13760” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 25; s. 50; s. 100], sygn. [odr.] „13760” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „3323” [s. 28]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 102], sygn. [odr.] „VIII.6.4.2.3” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. A/13760

57. DEMBOŁĘCKI Wojciech

Pamiętniki o Lissowczykach, czyli przewagi Elearów polskich (r. 1619-1623) przez ... z Konojad Franciszkanina. (Z wiadomością o życiu i pismach autora, z dodatkami) / Wojciech Dembołęcki.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1859.- [2], 127, 28 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12096/1” [na oprawie; s. 28].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z księgozbioru K. Dąbrowskiego No [odr.] B. 83” [na s. tyt. słabo czytelna]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 28], sygn. [odr.] „12096/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. 17-28 wystrzępione.

Oprawa: półpłótno, XXw.

Sygn. 12096/1

58. DODATEK

Dodatek do przepisu musztry dla piechoty Xięstwa Warszawskiego.- Warszawa: [b.w.], 1812 (Druk. Wiktora Dąbrowskiego).- 28 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13972/1”, podłużna pieczęć: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów [zabezpieczonych]” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 22; s. 28], sygn. [odr.] „13972/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych Akademii ON. Nr ewid.” [s. 28], sygn. [odr.] „13972/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: luźne s. 19-22; grzbiet książki mocno wytarty.

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 13972/1

59. DUBIECKI Maryan

Kudak. Twierdza kresowa i jej okolice. Monografia historyczna nagrodzona przez Akademię Umiejętności w Krakowie / Maryan Dubiecki.- Warszawa: Gebethner i Wolff, 1879 (Druk. Wł. L. Anczyca i Sp.).- 139 s., [1] k. rozkł.: plan.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11510/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13; s. 139]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Dbl. 72970” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „11510/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: zapis na tyl. wykl.: „6139 dar A. Świętoch”.

Defekty: brakujący plan twierdzy uzupełniono kserokopią.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 11510/1

60. DWERNICKI [Józef]

Pamiętniki / [Józef] Dwernicki.- Lwów: Ludwik Plagowski, 1870 (Druk. Dz. Lw. dr H. Janeńskiego).- [4], XV, [1], 156 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II] , sygn. [odr.] „12058/1” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki. D. Nr 668189” [na wewn. s. p. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; s. 156], sygn. [odr.] „12058/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438): 93(438)9: 92” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Pamiętnik Dwernickiego”.

Sygn. 12058/1

61. DWERNICKI [Józef]

Zbiór ogólnych komend wyjętych z przepisów musztry dla jazdy przez ... / Dwernicki [Józef].- Warszawa: [b.w.], 1814 (Druk. Wiktora Dąbrowskiego).- [2], 96 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „6862/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 96], sygn. [odr.] „6862/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355R.” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 6862/1

62. [DZIEDUSZYCKI Maurycy]

[**Krótki rys dziejów i sprawa Lissowczyków, skreślił ...** / [Maurycy Dzieduszycki].- [b.m.]: [b.w.], [po 1845].- 2 t.: 8°, 21 cm

T. 1.- VI, 372 s., [1] k.: ryc., err.

Nalepka ekslibrisowa: „Edward [Grefkowicz]. No...” [fragment na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „40393/2. T. 1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 372], sygn. [odr.] „40393/2” [[1] k.]; sygn. [odr.] „I/II 300-1441/4461” [na tyl. wykl.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia na s. 11 i 359; marginalia na s. 360.

Defekty: brak s. tyt.; oprawa oderwana od trzonu książki.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „O Lisowczykach. 1”.

T. 2.- 593 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Edward [Grefkowicz]. No ...” [fragment na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „40393/2. T. 2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 593], sygn. [odr.] „40393/2” [na wewn. s. p. oprawy], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia passim; w tekście liczne podkreślenia.

Defekty: brak ½ dolnej części s. tyt. [s. tyt. uszkodzona]; uszkodzenia uzupełnione.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „O Lisowczykach. 2”.

Sygn. 40393/2

63. DZIEJE

Dzieje narodu Polskiego: wykład popularny na powstanie ostatnich badań naukowych / przedm. Władysława Smoleńskiego.- Warszawa: [b.w.], [1898] (Druk. Granowskiego i Sikorskiego).- 4 cz.; 16°, 18 cm

Cz. 1. - 196 s., [5]k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10156/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „T. C. L. Zjednoczone Czytelnie w Toruniu. Inw. [odr.] 441.148^{ab}” [na p. wykl. i s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10156/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „H. Nr. 441a/2”, „1349” [na s. tyt.].

Defekty: luźne s. 65-66.

Oprawa: półskóra, XIX w.; trzon książki pokryty wzorem.

Cz. 2. - 160 s., [1] k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10156/1 II” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 160] sygn. [odr.] „10156/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „284”, „1329” [na oprawie wyd.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. [odr.]: „Nog. kat. 384. Z. Mocarski”; w tekście liczne podkreślenia ołówkiem; na marginalia *passim*.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Cz. 3. - 198, [2] s. [1] k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10156/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „T. C. L. Zjednoczone Czytelnie w Toruniu. Inw. [odr.] 441” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Czytelnia Kobiet w Toruniu [odr.] 380” [na oprawie wyd.], sygn. [odr.] „148 c” [na oprawie wyd.], sygn. [odr.]: „H. Hr. 441”, „1088”, „1359 F” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10156/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Cz. 4. - 191, [1] s. [1] k. rozkł. map, indeksy.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10156/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „T. C. L. Zjednoczone Czytelnie w Toruniu. Inw. [odr.] 441.148d” [na s. tyt.], sygn. [odr.]: „1359 F”, „Zl. hr. 441 ob. 2”, „1088” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10156/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; trzon książki pokryty wzorem.

Sygn. 10156/1

64. DZIEJE

Dzieje narodu Polskiego: wykład popularny na powstanie ostatnich badań naukowych / przedm. Władysława Smoleńskiego.- Warszawa: [b.w.], [1898] (Druk. Granowskiego i Sikorskiego).- 4 t.; 16°, 18 cm

T. 1. - 196 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10156/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy K.C. P.Z.P.R. Biblioteka” [s. 17; s. 193], sygn. [odr.]: „Nr 289”, „9 P”, „P”, „SMo” [na oprawie wyd.]; pieczęcią prostokątną: „Polska Partia Robotnicza. Szkoła Partyjna przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. No...” [przekr. na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 196], sygn. [odr.] „9636/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych-Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Defekty: luźne s. 15-16.

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza, na grzbiecie napis: „Biblioteka Dziel Wyborowych. 52. W. Smoleński. Dzieje Polski. T. 1”.

T. 2. - 160 s., [1] s. [1] k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9636/1. T. 2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy K.C. P.Z.P.R. Biblioteka” [s. 17; s. 160], sygn. [odr.]: „Nr 337”, „9 P”, „P”, „SMo” [na oprawie wyd.]; pieczęcią prostokątną: „Polska Partia Robotnicza. Szkoła Partyjna przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. No [odr.] „1282” [przechr.: na s. tyt.; na oprawie wyd.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 17; s. 160], sygn. [odr.] „9636/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia .

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza ; na grzbiecie napis: „Biblioteka Dzieł Wyborowych. 52. W. Smoleński. Dzieje Polski. T. 2”.

T. 3. - 198 , [2] s.[1] k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9636/1 T. 3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy K.C.P.Z.P.R. Biblioteka” [s. 17; s. 198], sygn. [odr.]: „Nr 716”, „9 P”, „P”, „SMo” [na oprawie wyd.]; pieczęcią prostokątną: „Polska Partia Robotnicza. Szkoła Partyjna przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. No [odr.] 771” [przechr. na oprawie wyd.; na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną : „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „9636/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt. ; s. 198].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem.

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napis: „Biblioteka Dzieł Wyborowych. 52. W. Smoleński. Dzieje Polski. T. 3”.

T. 4. - 191 , s. [1] , [1] k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.]” 9636/1 T. 4” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy K.C. P.Z.P.R. Biblioteka” [s. 17; s. 152], sygn. [odr.]: „Nr 717”, „9 P [37]”, „P”, S 68” [na oprawie wyd.]; pieczęcią prostokątną: „Polska Partia Robotnicza. Szkoła Partyjna przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. No [odr.] „772” [przechr.: na oprawie wyd; na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną : „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „9636/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 186; 191].

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napis: „Biblioteka Dzieł Wyborowych. 52. W. Smoleński. Dzieje Polski. T. 4”.

Sygn. 9636/1

65. DZIEJE

Dzieje 1867 roku przez autora „Historii dwóch lata”.- Kraków: W. L. Anczyk i Spółki, 1897-1905.- 4 t.; 18, 23 cm

T. 1. - 1897.- 505, [2] s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: z sygn. [odr.] „47346” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przechr. na p. wykl.; s. przedtyt.; s. tyt.; s. 1]; : pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 102; s. 499; s. 505], sygn. [odr.] „47346” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „5220” [s. 499], sygn. [odr.] „II. 9”

[na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [s. 22], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].
Zapiski odręczne: „Zenon Hulewicz” [odr. ołówkiem] na s. przedtyt.; w tekście podkreślenia; marginalia passim; glossy na s. 499-500.

Defekty: trzon książki nierówny; luźne s. 111-112.

Oprawa: płótno, XIX w.

T. 2.- 1899.- 512. [1] s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47346” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na p. wykl.; na s. przedtyt.; na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 505], sygn. [odr.] „47346” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „5220” [s. 508], sygn. [odr.] „II. 9” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [s. 22], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].
Zapiski odręczne: „Zenon Hulewicz” [odr. ołówkiem] na s. przedtyt.; w tekście podkreślenia; marginalia passim; glossy na s. 504.

Defekty: oprawa i trzon książki noszą ślady zalania; luźne s. 327-330.

Oprawa: płótno, XIX w.

T. 3.- 1902.- 445 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47346” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na p. wykl.; na s. przedtyt.; na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 102; s. 441; s. 445], sygn. [odr.] „47346” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „5220” [s. 441; s. 445]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [s. 22], sygn. [odr.] „II. 9” [na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Zenon Hulewicz” [odr. ołówkiem] na s. przedtyt.; w tekście podkreślenia; marginalia passim; glossy na s. 105, s. 441.

Oprawa: płótno, XX w.

T. 4. - 1905.- 415 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47346” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przechr.: na p. wykl.; na s. przedtyt.; na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 102; s. 411; s. 415], sygn. [odr.] „47346” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „5220” [s. 415], sygn. [odr.] „II. 9” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [s. 22], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Zenon Hulewicz” [odr. ołówkiem] na s. przedtyt.; w tekście podkreślenia; marginalia passim; glossy na s. 105, s. 441.

Oprawa: płótno, XX w.

Sygn. 47346

66. DZIEKOŃSKI T.

Historya Francyi. Podług najnowszych źródeł ułożona przez ... / T. Dziekoński.- Warszawa: S. H. Merzbach, 1844 (Druk. Chmielewskiego i Strąbskiego).- 2 t.; 8°, 22 cm

T. 1.- [4],III,[1],589,[3]s., [1] k. tabl.: ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47348” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. tyt. przekr.; s. 159; s. 313; s. 409; s. [3]]; pieczęcią owalną: „Księgarnia i Skład papieru B. Bolcewicza „Saski Plac [Nr 5]” [przekr. na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”, sygn. [odr.] „VIII.5.6.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 589; verso [1]k.], sygn. [odr.] „47348” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „481” [s. 589]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 25; s. 105; s. 305; s. 405; s. 505; s. [3]], sygn. [odr.] „481” [s.[3]].

Zapiski odręczne: ślady po wygumkowanych sygnaturach na p. wykl.

Defekty: oprawa pokryta odbarwionymi plamami.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Historya Francyi. 1””; trzon książki pokryty wzorem.

T. 2.- [1]k., 582, [2] s.: ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47348” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przekr. na s. przedtyt.; s. 225; s. 309; s. [2]]; pieczęcią owalną: „Księgarnia i Skład papieru B. Bolcewicza „Saski Plac [Nr 5]” [przekr. na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „47348” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na odwr. s. tyt.; s. 25; s. 105; s. 305; s. 405; s. 505; s. [3]], sygn. [odr.] „481” [s. [3]; s. 582].

Defekty: uszkodzona górna część grzbietu; trzon książki nierówny; trzon książki oderwany od oprawy; rozdarte s. 15-16; luźne s. 545-552.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Historya Francyi. 2””; trzon książki pokryty wzorem.

Sygn. 47348

67. FAUCART P.

Campagne de Prusse (1806) d'après les archives de la guerre / P. Faucart.- Paris: Librairie Militaire Berger-Levrault, 1887, 1890.- 2 t.; 8°, 22 cm

T. 1: Jena.- 1887.- XV, [1], 730 s., [3] k.: mapy, tabl. [rozkł.].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „29584/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. X; s. 730; verso [3] k.], sygn. [odr.] „29584/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44): 355.9(43)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „P. Faucart. Campagne de Pruse 1806”, niżej: „Jena. I”.

T. 2.: Prenzlów-Lubeck.- 1890.- XXVI, 960 s., [16] k. tabl., szkice.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „29584/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. XV, s. 960; verso [16] k.], sygn. [odr.] „29584/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44): 355.9(43)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „P. Faucart. Campagne de Pruse 1806”, niżej: „Prenzlów-Lubeck”.

Sygn. 29584/2

68. FREDRO Andrzej Maksymilian

O porządku wojennym i o pospolitem ruszeniu małym / Andrzej Maksymilian Fredro.- Sanok: Kazimierz Józef Turowski, 1856 (Druk. Karol Pollak).- [2], 62, [1] s.; 16°, 18 cm

(Wyimek z Zwierzyńca Jednorózców wydany przez Franciszka Glinkę 1670 r. we Lwowie)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „8112/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „8112/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.48(438)a” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 8112/1

69. FREDRO Andrzej Maksymilian

Dzieje narodu polskiego pod Henrykiem Walezyszem królem polskim a potem francuzkim / Andrzej Maksymilian Fredro; przeł. z łac. zycioryssem i objaśnieniami uzup. Władysław Syrokomla.- Petersburg; Mohylew: Bolesław Maurycy Wolff, 1855 (Druk. M. Ettinger).- [4], XI, [1], 155 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12344/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; verso s. 155]; sygn. [odr.] „12344/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa naderwana; narożniki i oprawy pościerane.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na 1 cz. oprawy: „Dziejeopisanie krajowi. Jędrzeja Maksymiliana Fredro. Dzieje Narodu Polskiego. B. M. W. [splcione inicjały]; okładka tymczasowa; na grzbiecie pionowy napis: „Fredro. Dzieje Narodu Polskiego”.

Sygn. 12344/1

70. GAJEWSKI Franciszek

Pamiętniki Franciszka z Błociszewa ... pułkownika wojsk polskich (1802-1831) / Franciszek Gajewski; przedm. Stanisław Karnowski.- Poznań: Zdzisław Rzepecki i Ska; Lwów: H. Altenberg, G. Seyfartch, E. Wende i Sp.; New York: Polish Book Importing Co. Inc., [ok. 1860].- T. 1: [8], 407 s., [4] k.: il.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32200/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Szkoła Strzelania Artylerji. Biblioteka” [s. [2]; s. 1; s. 5; s. 8; s. 35; s. 101; s. 153; s. 213; s. 315; s. 339; s. 381; s. 399; s. 407]; pieczęcią okrągłą „Biblioteka Szkoły Podchorążych Artylerji. Poznań” [s. [1]; s. [3]; s. 25; s. 177; s. 257; s. 365; na odwr. s. 407]; pieczęcią okrągłą: „Obóz szkół Artylerji. Biblioteka” [s. [4]; s. 15; s. 407; s. [1-

2] k. - przekr. wszystkie]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [s. [4]; s. 15; s. 407], sygn. [odr.] „32200/2” [s. [4]], sygn. [odr.] „Nr invent. 276¹” [s. 407].

Defekty: luźne s. 47-48; uszkodzona p. wykl.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 32200/2

71. GAŁĘZOWSKI Józef

Artyllerja. O działach gwintowanych. Odczyty miane w Towarzystwie Wojskowych Polskich w Paryżu przez ... / Józef Gałęzowski.- Paryż: Księgarnia Luxemburska, 1867.- IV, 140 s., 3 tabl. rozkł.: err.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „34547/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Własność Władysława Strzembosza. No...” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Z darów pośmiertnych Alojzego Władysława Strzembosza” [na s. tyt.; s. 13]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. err.]; sygn. [odr.] „35547/2” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Dbl 79.625” [na p. wykl.], symbol UKD [odr.]: „355.9: 355.3(358.1)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: podklejone s. I-IV, 139-140; err – brak ½ strony uzupełniony.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 34547/2

72. GAŚIOROWSKI Józef Dominik

Pamiętniki pułkownika ... z r. 1793-1794 / Dominik Józef Gaśiorowski.- Lwów: Karol Wild, 1861 (Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich).- IV, 5-265, [3] s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „33705/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej w Przemyślanach” [na s. przedtyt.; s. 51; s. 71; s. 83; s. 125; s. 149; s. 201; s. 213; s. 251; s. 265; s. [1]; s. [3]; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „4550” [na s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „Czytelnia „Pani Zofii”. Saska Kępa. Rondo Waszyngtona. (Elsyerska 12)” [s. [3]; na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „33705/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „L.400/II”, „13/II” [na s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na oprawie sygn. [odr.]: „1155 t”.

Sygn. 33705/1

73. GENERAL

General Jan Henryk Dąbrowski. Dowódca Legionów polskich . Rok I; Tomik II. Kwiecień 1889 / wydaw. i red. Szczepan Wicherek.- Lwów: Towarzystwo im. Stanisława Staszica, 1889 (Druk. W. A. Szyjkowskiego).- 52, [2] s.: portr.; 8°, 23 cm

(Wydawnictwo im. Stanisława Staszica)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6591/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka im. K. Pułaskiego” , sygn. [odr.] „N-258” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Kółko Koleżeńskie kl. V A, im. A. Mickiewicza” [s. 17]; brak pieczęci Biblioteki WAP, sygn. [odr.]: „6592/1” [przechr.], sygn. [odr.] „3043/I” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 355.92 (Dąbrowski A.)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. nieczytelny podpis atramentem [1/2 podpisu ścięta w trakcie oprawy], na p. wykl. kredką: „N-258”, „6592/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 6592/1

74. GILLER Agaton

Historja Powstania Narodu Polskiego w 1861-1864 r. / Agaton Giller.- Paryż: Księgarnia Luxemburska, 1868, (Druk. Braci Rouge, Dunou i Fresne).- T. 2: 437. [2] s.: err.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „2256” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgarnia i Skład NUT Karola Wilda we Lwowie” [na s. przedtyt.; na odwr. s. tyt.; s. 437]; pieczęcią prostokątną: „K.C. P.P.R. Bibl.” [na odwr. s. tyt.; s. 17]; pieczęcią owalną: „Tow. Bibl. Publ. w Warszawie. Wypożyczalnia”, sygn. [odr.]: „11178”, „M 835/II” [na s. 2]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy. Muzeum Społeczne” [s. 437; s. [2]], sygn. [odr.] „5245” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [s. tyt.; s. 22, s. 434], sygn. [odr.] „2256²” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „47850. VIII.6.4.2.5.4” [na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. zapis ołówkiem: „dar Jana Jentysa. 19013. 1915”.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie sygn. [odr.]: „11178”.

Sygn. A/2256²

75. [GÓRSKI Konstanty]

[Historyja piechoty polskiej przez ... / [Konstanty Górski].- [Kraków]: Spółka Wydaw. Polska, [1893].- V, 271 s., 2 k. tabl. [rozkł.]; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/49143” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „J. Gościmski. Księgozbiór Nr.” [przechr. na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22; s. 102; s. 265], sygn. [odr.] „31140” [s. 265].

Zapiski odręczne: na p. wykl. ołówkiem: „K. Górski. Historyja jazdy polskiej. Kraków. Spółka Wydaw. Polska 1893”.

Defekty: brak s. tyt. i przedtyt.

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie napis: „Historyja piechoty polskiej”.

Sygn. A/49143

76. GÓRSKI Konstanty

Historija Jazdy Polskiej. Przez ... / Konstanty Górski.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1894 (Druk Uniwersytetu Jagiellońskiego).- V, [1], 363 s., 3 k. tabl. [rozkł.]; 8°, 24 cm

(Z zasiłkiem Akademii Umiejętności w Krakowie)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „33604/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; verso [1-2] k. tabl.], sygn. [odr.] „33604/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia passim; podkreślenia w tekście.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 33604/2

77. GÓRSKI Konstanty

Historija Jazdy Polskiej / Konstanty Górski.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1894 (Druk Uniwersytetu Jagiellońskiego).- 363 s., 3 k. tabl. [rozkł.]; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/49144” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Janów Małeckich” [w środku orzeł w koronie] [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Księgarnia i Druk. J. K. Jakubowski w Nowym Sączu”; pieczęcią podłużną: „J. Gościmski. Księgozbiór, Nr ...” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 202; s. 302; s. 363], sygn. [odr.] „49144” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem; marginalia passim.

Defekty: brak pierwszej wykl. i s. przedtyt.

Oprawa: kartonowa, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „K. Górski. Historia Jazdy Polskiej”.

Sygn. A/49144

78. [HABSBURG Karl]

Principés de la stratégie developpes par la relation de la campagne de 1796 en allemagne; ouvrage traduit de L'allemand, et atribue A. S. A. J. L'archiduc Charles / [Karl Habsburg].- Paris: Magimel, Anselin et Pochard, 1818.- 2 t. w 1 wol.; 16°, 19 cm

T. 1.- Renfrmaut les Principés, et leur application sur un Theatre de guerre suppose.- [4], XII, 181, [1] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10861/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej”, sygn. [odr.] „Dbl. 90690” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], znak akcesji [odr.]: „1950 D 637/76” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „10861/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.40:355.9(323): 32” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na marginesie s. 5 dwa rysunki atramentem; na p. wykł. notatki ołówkiem [w j. franc.]; na s. tyt. atramentem podpis: „L'eonso Rzewuski. 1829”.

Defekty: skóra grzbietu książki pokryta dziurkami.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Strategie. 1. 2”; t. 1-2 współprawne.

T. 2.- Renfermont la premiere periode de la Campagne de 1796.- [4], 292. [2] s., [7] k. tabl. rozkł.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [s. 292]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [s. 292].

Zapiski odręczne: marginalia passim [w j. francuskim]; na s. tyt. atramentem podpis: „L'eonso Rzewuski. 1829”.

Defekty: brak [1] k. tabl. [wyrwana]; s. 193-208 wycięte.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-2 współprawne.

Sygn. 19861/1

79. HEIDENSTEIN Reinhold

Pamiętniki wojny moskiewskiej. W 6 księgach / Reinhold Heidenstein; tł. z niem. Jan Czubek.- Lwów: Towarzystwo Szkół Wyższych, 1894 (Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich).- 313 s, [3] k. map; 16⁰, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12358/1” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Tadeusza J. F. Majerskiego No [odr.] 32. Tom. [odr.] I. Volum.[odr.] III” [na wewn. s. p. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Tadeusz J. F. Majerski. No [odr.] 32” [s. 113; [1] k. map.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 13; [2] k. map], sygn. [odr.] „12358/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. [atramentem]: „Dar F. Ig. Majerski. 44 VI l., gimn. I”.

Defekty: brak s. przedtyt.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Heidenstein. Pamiętniki Wojny Moskiewskiej”, niżej znak: „No [odr.] 32”; trzon książki pokryty barwionym wzorem.

Sygn. 12358/1

80. HISTOIRE

Histoire de Jules César.- Paris: Henri Plon, 1865.- T. 1: 415 s.; 8°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „28909/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „T. Stablowski” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „28909/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „931” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem.

Defekty: rozbieżność między rokiem wydania na oprawie i na s. tyt.

Oprawa: płótno, XIX w.; na obrzeżach oprawy tłoczona ozdobna ramka; na grzbiecie poziome ozdobne złączenia; napis złotymi literami: „Jules Cesar I.

Henri Plon. Editeur. 1866"; trzon książki złożony; na wewn. s. oprawy znak intrologatora: „K. Frankenberg. Intrologator w [odr. dopisano] Trzemesznie”.

Sygn. 28909/2

81. HOTZE Friedrich von

Die theoretisch – taktischen Winter – und Sommer – Arbeiten der Truppen – Offiziere. Von ... / Friedrich von Hotze.- Wien: [b.w.], 1878 (Druck. U Verlag von L. W. Seidel et Sohn).- IV, [4], 149, [3], [4] k. tabl. rozkł.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „38632/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „B. W. Kraków” [na odwr. s. tyt.; s. 7; s. 149; tyl. wykl.; [1-4] k. verso], sygn. [odr.] „6689/II” [przekr. na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „38632/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.42” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: naderwana [1] k. tabl.; starte narożniki książki.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza [naklejona na oprawę].

Sygn. 38632/2

82. HUGO A.

France Militaire. Histoire des armées francaises de terre et de mer de 1792 a 1833. Ouvrage redige par une Societe de Militaires et de Gens de Lettres, d'apres les bulletins des armées, le moniteur, rapports et ouvrages militairés de l'Empereur Napoleon, des ma rechaux, amiraux et généraux en chef Eugene Beaharnais [etc.]. Des généraux et officers superieurs: Andreossy ... [etc.]. Revu et publie par ... / A. Hugo.- Paris: Delloye, editeur de la France Pittoresque, 1833-1838 (Imprimere et Fordene de Rignoux).- T. 1-2, 4-5; 4°, 28 cm

T. 1.- 1833.- VIII, VIII, 312 s., [158] k.: ryc., mapy.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP ” [w. I], sygn. [odr.] „2332/3” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki”, sygn. [druk.] „D. N° 234083” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 312], sygn. [odr.] „2332/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44): 355(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na tyl. wykl. [odr.]: „52/I Szczorkowicz”.

Defekty: obrzeża oprawy uszkodzone; na oprawie odbarwione plamy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złote elementy ozdobne, między nimi napis złotymi literami: „France Militaire. Tom I”; na obrzeżach oprawy tłoczona złożona ozdobna ramka; trzon książki barwiony.

T. 2.- 1835.- VIII, 320 s. [158] k.: ryc., mapy.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP ” [w. I], sygn. [odr.] „2332/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 320], sygn. [odr.] „2332/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44): 355(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na tyl. wykl. [odr.]: „52/II Szczorkowicz”.

Defekty: narożniki oprawy uszkodzone; na oprawie odbarwione plamy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złote elementy ozdobne, między nimi napis złotymi literami: „France Militaire. Tom II”; na obrzeżach oprawy tłoczona złocona ozdobna ramka; trzon książki barwiony.

T. 4.- 1837.- VIII, 319,[1] s., [156] k.: ryc., mapy.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „2332/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „2332/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44): 355(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na tyl. wykl. [odr.]: „52/IV Szczorkowicz”.

Defekty: narożniki oprawy uszkodzone; na oprawie odbarwione plamy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złote elementy ozdobne, między nimi napis złotymi literami: „France Militaire. Tom IV”; na obrzeżach oprawy tłoczona złocona ozdobna ramka; trzon książki barwiony.

T. 5.- 1838.- VIII, 368 s., [185] k.: ryc., mapy.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP ” [w. I], sygn. [odr.] „2332/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 368], sygn. [odr.] „2332/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44): 355(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na tyl. wykl. [odr.]: „52/V Szczorkowicz”; przed. i tyl. wykl. zabrudzone, na przed. i tyl. wykl. zapis [odr.] obcojęzyczny, trudny do odczytania.

Defekty: narożniki oprawy uszkodzone; na oprawie odbarwione plamy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złote elementy ozdobne, między nimi napis złotymi literami: „France Militaire. Tom V”; na obrzeżach oprawy tłoczona złocona ozdobna ramka; trzon książki barwiony.

Sygn. 2332/3

83. ILLUSTRIRTES

Illustriertes Deutsches Militär-Lexikon / Oprac. J. Scheibert.- Berlin: Verlag von W. Pauli's Nachf. (H. Jerosch), 1897.- [6], 725, [3], 39, [1] s.: ryc., mapy, szkice, tabele; 4°, 27 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „2313/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 725; na odwr. s. 39], sygn. [odr.] „2313/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „03: 355” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: na s. przedtyt. ślady po wygumkowanych zapiskach; skóra na grzbiecie i rogach oprawy mocno pościerana.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet zdobiony wzorami tłoczonymi i złoconymi; poziomy napis złoconymi literami: „Illustriertes Militar Lexikon. J. Scheibert”.

Sygn. 2313/3

84. INSTRUKCJA

Instrukcja dla formowania partyzanckich oddziałów pieszych.- [Paryż]: [b.w.], [ok. 1870] (Druk. I Lit. Pp. Renou et Maulde).- 51 s., 5 k. [rozkł.]; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] 10076/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Dublety Bibl. Kórnickiej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. cykl.], sygn. [odr.] „10076/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.1(56): 355.6 r.: 93(438)9” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa uszkodzona.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 10076/1

86. JA... KA... RA...

Pamiętki z dziejów dawnej Polski / JA... KA... RA...- Poznań: nakł. autora, 1842 (Druk. Walentego Stefańskiego).- T. 1: [4], II, 82 [2] s.: [1] portr.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6927/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na s. tyt.; s. [4]; s. 33], sygn. [odr.] „Nr inw. 2512” [na odwr. s. tyt.]; podłużną pieczęcią: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie; na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 82], sygn. [odr.] „6927/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438): 884” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 6927/1

86. JAROCHOWSKI Kazimierz

Oblężenie miasta Poznania przez Patkula. Epizod kampanii roku 1704. Napisał ... / Kazimierz Jarochoowski.- Wyd. 2.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1879 (Druk. N. Kamieńskiego i Sp.).- [2], 93 s.; 8° 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „38965/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu” [na odwr. s. tyt.; s. 91], sygn. [odr.]: „1949”, „2798” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. cykl.], sygn. [odr.] „38965/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: uszkodzone p. cykl. i s. tyt. [podklejone]; trzon książki nierówny.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 38965/2

87. JAROCHOWSKI Kazimierz

Z czasów saskich spraw wewnętrznych , polityki i wojny przez ... / Kazimierz Jarochoowski.- Poznań: C. F. Piotrowski i Spółka, 1886 (Druk. J. I. Kraszewskiego).- [6], 544 s.; 8° 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „5626” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 50; s. 100; s. 102; s. 200; s. 300; s. 400; s. 500; s. 544], sygn. [odr.] „5626” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „3327” [s. 544], sygn. [odr.] „VIII.6.4.3.” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.
 Sygn. 5626

88. JEŁOWIECKI Aleksander

Moje wspomnienia / Aleksander Jełowiecki.- Wyd. 2.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1877 (Druk. N. Kamińskiego i Spółki).- [4], 434, [1] s.;16° 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10021/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „10021/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „L-302”, „C 27” [na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. [odr.]: „E. Rakowiński”.

Oprawa; półpłótno, XX w.; zachowana odwrotna część oprawy wydawniczej z ofertą wydawniczą Księgarni J. K. Żupańskiego w Poznaniu.

Sygn. 10021/1

89. JEZIORAŃSKI Antoni

Pamiętniki Jenerała ... Powstanie r. 1863. Cz. 1 [T. II] / Antoni Jeziorański.- Lwów: Księgarnia K. Łukaszewicza, 1880 (Druk. „Dziennika Polskiego” pod zarządem L. Zubalewicza).- T. 2: [4], 267, [4] s.: err; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Instytut Historyczny Uniw. Warsz. [odr.] XI.b. 708” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14026/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią suchą, h. Trąby [na oprawie], sygn. [odr.] „A. 28” [na grzbiecie]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego”, sygn. [odr.] „XI.b. 708” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wpisano do inwentarza. Dział. III. Nr [odr.] 3237” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „dublet Biblioteki Instytutu Historycznego U.W.” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „14026/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „XI.b.708” [na s. tyt.], symbol UKD [odr.] „355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; na oprawie naklejony prostokąt czerwonego papieru z tytułem dzieła zapisanego czarnym atramentem: „A. 28. Pamiętniki Jen. Jeziorańskiego z r. 1863. Część I”.

Sygn. 14026/1

90. JOLLY K. T.

Pamiętnik ... o Rewolucji Francuzkiej skrócony przez M. B. D'Exauriellez / tł. z fr. K. S. S. D.- Wilno: [b.w.], 1844 (Druk. A. Duorca).- T. 2: [4], 140, [2] s.;16° 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „7762/1” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki”, sygn. [druk.] „A. 54877” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [3]], sygn. [odr.] „7762/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „94/99: 9(44)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet zniszczony; oprawa zbutwiała; wykl. zagrzybiona i z dziurami.
Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 7762/1

91. JOMINI [Henri] de

Histoire entique et militaire des guerres de la rewlolution. Tome guinzieme: Campagnes de 1802-1803 / [Henry]de Jomini.- Paris: Anselin et Pochard, 1824 (Druk: de Demorizlle).- T. 15: [4], 153, [2] k. rozkł.; 16° 20 cm

Ekslibris: „Ex Libris Centralnej Biblioteki Wojskowej” [na p. wykl.].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/10761” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Centralna Biblioteka Wojskowa. [odr.] 120/15” [na p. wykl.]

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: nieczytelna [verso k. [1]], sygn. [odr.] „IV 1792-1815 dr.og.” [na s. tyt. przekr.], sygn. [odr.] „IV. Nr 94 P” [na p. wykl.]; pieczęcią okrągłą: „Militar-Bibliothek zu Cüstrin” [na s. tyt. przekr.], sygn. [odr.] „V.438P” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Provinzial-Bibliothek der Artillerie III. Amee-Corps” [na s. tyt. przekr.], sygn. [odr.] „D. 461” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Wehrkeisbücherei. Breslau”, sygn. [odr.] „Da 2203,15” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Domu Wojska Polskiego”, sygn. [odr.] „102898” [przekr. na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „46254” [na odwr. s. 153]; pieczęcią podłużną: „CBW dubl. Do sygn. [odr.] 25415” [na tyl. wykl. przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 153], sygn. [odr.] „A/10761” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „62980” [na s. 153], symbol UKD [odr.]: „355.48(44)1802/1803”: 940(44)1802/1803”: 94/99,1802/1803” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: obrzeża oprawy pościerane.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Jomini. Histoire de la rewlolution. TXV”.

Sygn. A/10761

92. [JOMINI Henri]

[Obraz rozbiorowy przedniejszych kombinacji wojny przez ... / [Henri Jomini]; przeł. z fr. Wincenty Nieszokoć.- [Mont de Marsan]: [P. V. Leclerg], [1835].- 140, [3] s.; 1 k. tabl. [rozkł.]; 8° , 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „38383/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [s. 1; s. 13; s. [3]; s. [1]], obok znak akcesji [odr.]: „1947 k. 185/1931” [s. 1]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [s. 1.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.].

Zapiski odręczne: na wewn. s. tyl. oprawy ołówkiem: „B-ka Czołowskich. 26. IX. 47”.

Defekty: brak p. oprawy [zastąpiona doklejonym taśmą kartonem]; brak s. przedtyt. i s. tyt.; trzon książki nosi ślady zalania wodą; brak grzbietu oprawy.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 38383/2

93. JÓZEF

Józef Pułaski. Starosta warecki. Twórca konfederacji barskiej. Rok. I. Tomik V. Lipiec 1889 / red. Szczepan Wicherek.- Lwów: Towarzystwo im. St. Staszica, 1889 (Druk W. A. Szykowski).- 90 s.: 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6593/1” na oprawie].

Egzemplarz opatrzony: sygn. [odr.]: „6593/1 [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 92(Pułaski J.)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 6593/1

94. [JULLIEN P.]

Rys życia wodza polskiego Tadeusza Kościuszki. Z dodaniem opisu sprowadzenia zwłok Bohatyrza do Krakowa i złożenia owych w grobach Królów Polskich. Ozdobione popiersiem Jego podług oryginału trafionem / [P. Jullien].- [Wrocław]: [b.w.], 1819.- IV, 75 s.; 16°, 16 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12245/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 75], sygn. [odr.] „12245/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Kościuszko)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: zniszczony grzbiet.

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 12245/1

95. KALINKA C. R.

Jenerał Dezydery Chłapowski / C. R. Kalinka.- Poznań: Księgarnia J. Leitgebera i Spółki, 1885 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 194 s.; 8° 23 cm

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przekr. na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr”, sygn. [odr.] „48054 [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 15; s. 179], sygn. [odr.] „344” [s. 191], sygn. [odr.] „XXXVII.4.3” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Defekty: brak rogu s. przedtyt.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Ks. Kalinka.

Jenerał Dezydery Chłapowski”; na oprawie naklejona sygn. [odr.] „A/48054”.

Sygn. A/48054

96. KALINKA C. R. X.

Jenerał Dezydery Chłapowski / C. R. X. Kalinka.- Poznań: Księgarnia J. Leitgebera i Spółki, 1885 (Druk.: „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 194 s.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „41422/2”, pieczęć: „4 czerw. 1982” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „41422/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Chłapowski): 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 41422/2

97. KALINKA Waleryan X.

Sejm Czteroletni. Napisał ... ze Zgromadzenia Zmartwychstania Pańskiego
/ Waleryan X. Kalinka.- Wyd. 3 popr.- Lwów: Księgarnia Seyfartha i Czajkowskiego,
1884 (Druk. Ludowa).- 2 t.; 8°, 22 cm

T. 1.- VIII, 683 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „17110¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 202; s. 502], sygn. [odr.] „17110¹” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka.” [s. 402; s. 683], sygn. [odr.] „3975” [s. 683], sygn. [odr.] „VIII.6.4.3.4” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON” [na odwr. s. tyt.; s. 683], sygn. [odr.] „17110¹” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak s. III-IV, 1-16, 33-160; s. I-II, V-VIII noszą ślady zabiegów konserwatorskich.

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 2.- VIII, 683 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „17110²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 302; s. 402; s. 634], sygn. [odr.] „3975” [s. 636], sygn. [odr.] „VIII.6.4.3.4” [s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON” [na odwr. s. tyt.; s. 636], sygn. [odr.] „17110²” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: ślady po wygumkowanych sygn. na s. tyt.

Defekty: pomyłona kolejność s. 636 i 637; s. I-VII noszą ślady zabiegów konserwatorskich.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 17110

98. KAMIENSKI Mikołaj

Kilka wspomnień starego żołnierza. Przez ... / Mikołaj Kamiński.- Poznań:
Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1872 (Druk. J. I. Kraszewskiego).- 59 s.; 8°, 20 cm
(Przedruk z Rocznika Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu na rok 1870)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „42601/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Chrośniak”, sygn. [odr.] „III/90” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Kalksteinów Pluskowęsy” [w środku

pieczęci h. Kos] [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 59], sygn. [odr.] „42601/2” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: uszkodzona s. tyt. [wycięto 2 trójkątne fragmenty].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Kamieńskiego”.

Sygn. 42601/2

99. KAMPANIA

Kampania polska księcia Paszkiewicza w 1831 r. - Warszawa: Księgarnia Jana Fiszera, 1899 (Warszawska Druk. i Litografia).- IV, 199 s.; 16°, 20 cm

Eklibris: „Książka Stanisława Miziewicza № [odr.] 406” [na p. przykl.].

Nalepka eklibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10670/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 199], sygn. [odr.] „10670/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia, na s. tyt. podpis atramentem: „Stanisław Miziewicz”.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami napis: „Kampania polska”.

Sygn. 10670/1

100. KILIŃSKI Jan

Pamiętniki / Jan Kiliński.- Lwów: Księgarnia Polska A. D. Bartoszewicza i M. Biernackiego, [1881] (Druk. I Związkowa).- 140, [1] s.; 16°, 14 cm
(Biblioteka Mrówki. Tom 134 i 136)

Nalepka eklibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „429/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Pelagija Kossakowska” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1], sygn. [odr.] „429/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. zapis: „Wł. Rogowski”.

Oprawa : płótno, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Pamiętniki. Kiliński”.

Sygn. 429/1

101. KLUCZYCKI Franciszek

Wyprawa Wiedeńska roku 1683, opowieść historyczna, którą podług najważniejszych źródeł skreślił i ku uczczenia pamięci „Dziela” na rok jubileuszowy dwusetnej rocznicy społecznym i potomnym podaje... / Franciszek Kluczycki.- Kraków: [nakł. autora], 1883 (Druk. „Czasu” Fr. Kulczyckiego i Sp.).- 96 s.; [1] k. portr.; 4°, 26 cm

Nalepka eklibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „3078/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP ” [na odwr. s. tyt.; s. 15]; sygn. [odr.] „3078/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.
 Sygn. 3078/3

102. KLUCZYCKI Franciszek

Wyprawa Wiedeńska roku 1683, opowieść historyczna, którą podług najważniejszych źródeł skreślił i ku uczczenia pamięci „Dziela” na rok jubileuszowy dwusetnej rocznicy społecznym i potomnym podaje ... / Franciszek Kluczycki.- Kraków: [nakł. autora], 1883 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Sp.).- 96 s.; [1] k. portr.; 4°, 28 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „3072/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP ” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 96], sygn. [odr.] „3072/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. przedtyt. piórem: „Al. Świerzyński”.

Defekty: oderwana przednia część oprawy.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 3072/3

103. KOŁACZKOWSKI Klemens

Wspomnienia Jenerała ... / Klemens Kołaczkowski.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1898- 1901 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Sp.).- 5 ks. w 2 wol.; 8°, 21 cm

Ks. 1: Od roku 1793 do 1813.- 1898.- 168 s.: 7 ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/5285 T. 1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka.” [na s. przedtyt; na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 23; s. 102; s. 168], sygn. [odr.] „5285¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „XIX.12” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: „A. Smolarski” [atramentem na s. tyt.], sygn. [odr.] „L.11” [na s. przedtyt., s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Wspomnienia gen. Kołaczkowskiego. I”; księgi 1-3 współoprawne.

Ks. 2: Od roku 1813 do 1820.- 1899.- 171 s.: 10 ryc.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka.” [na odwr. s. tyt.; s. 22].

Oprawa: patrz opis ks. 1; księgi 1-3 współoprawne.

Ks. 3: Od roku 1813 do 1820.- 1900.- 128 s.: 1 ryc.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102, s. 128], sygn. [odr.] „1942” [s. 128].

Oprawa: patrz opis ks. 1; księgi 1-3 współoprawne.

Ks. 4: Od 29 listopada 1830 r. do końca lipca 1831 r.- 1901.- 190 s.: 7 ryc.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka.” [na odwr. s. tyt.; s. 22], sygn. [odr.] „5285²” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „A. Smolarski” [atramentem na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na oprawie sygn. [odr.]: „A/5285²”; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Wspomnienia gen. Kołaczkowskiego. IV”; księgi 4-5 współprawne.

Ks. 5: Od końca lipca do 22 listopada 1831 r.- 1901.- 157 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 157] , sygn. [odr.] „1942” [s. 157].

Oprawa: patrz opis ks. 4; księgi 4-5 współprawne.

Sygn. A/5285

104. KOŁACZKOWSKI Klemens

Wspomnienia Jenerała ... / Klemens Kołaczkowski.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1899- 1901 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- T. 2 – 5; 8°, 22 cm

T. 2: Od roku 1813 do 1820.- 1899.- 171 s.: 10 ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32524/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka I Ofic. Szk. Piech. I Kaw. L. Inw.”, sygn. [odr.]: „439”, „Nr inw. 244” [na s. tyt; s. 1; s. 17], sygn.[odr.]: „L-439”, „K-80” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 178], sygn. [odr.] „32524/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 92” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. tyt. podklejona; zachowana tylna oprawa wydawnicza.

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 3: Od roku 1813 do 1820.- 1900.- 128 s.: 1 ryc.

Ekslibris: „Biblioteka Wojskowa Szkoły Podchorążych Piechoty”, sygn. [odr.] „III 12000/II” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „3524/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka uczniów Szkoły Podchorążych. No [odr.] 251c” [przechr.: na oprawie wyd.; na s. przedtyt.; na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka uczniów Szkoły Podchorążych. No [odr.] 171” [przechr. na oprawie wyd.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Ofic. Szkoły Piechoty ...” [s. 3; s. 17; s. 79; s. 128], sygn. [odr.] „L.1633” [przechr. na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „P. S. P.” [na odwr. s. tyt.; s. 8; s. 128], sygn. [odr.] „12000/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s.128], sygn. [odr.] „32524/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 92” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Dublet do Nr. [odr.] 25226” [na p. wykl.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia ołówkiem.

Defekty: luźna oprawa wyd., s. przedtyt., s. tyt., s. 93-98; płótno na grzbiecie pokryte odbarwionymi plamami; obrzeża oprawy starte.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

T. 4: Od 29 listopada 1830 r. do końca lipca 1831 r.- 1901.- 190 s.: 7 ryc.

Ekslibris: „Biblioteka Wojskowa Szkoły Podchorążych Piechoty”, sygn. [odr.] „IV21433/II” [na p. wykl.].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32524/2” [na oprawie]

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Dublet Nr [odr.] 25226” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „P. S. P.” [na odwr. s. tyt.; s. 13; s. 190], sygn. [odr.]

„21433-II T. IV” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „R. 3624” [s. 190]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „32524/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)9: 92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia na s. tyt. i s. 17.

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 5: Od końca lipca do 22 listopada 1831 r.- 1901.- 157 s.

Ekslibris: „Biblioteka Wojskowa Szkoły Podchorążych Piechoty”, sygn. [odr.] „21433/II” [na p. wykl.].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32524/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Szkoły Podchorążych. No...” sygn. [odr.] „194 V” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: Biblioteka uczniów Szkoły Podchorążych No...”, sygn. [odr.] „No 251e” [na oprawie wyd; na s. przedtyt.; na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Ofic. Szkoły Piechoty. L...” [na s. 17; s. 157; s. [3]], sygn. [odr.] „L. 1635” [przekr. na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „P. S. P.” [s. 8; s. 157]; pieczęcią podłużną: „Dublet Nr [odr.] 25226” [na wewn. s. p. oprawy], sygn. [odr.] „21433/2” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [3]], sygn. [odr.] „32524/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Defekty: luźne s. 31-32; płótno na grzbiecie pokryte odbarwionymi plamkami; obrzeża oprawy pościerane.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Sygn. 32524/2

105. KOŁACZKOWSKI Klemens

Wspomnienia Jenerała ... / Klemens Kołaczkowski.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1898- 1901 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 3 t. w 1 wol.; 8°, 21 cm

T. 1.- Od roku 1793 do 1813.- 1898.- 168 s.: ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „36024/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „36024/2” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. przedtyt. [atramentem] nieczytelny podpis.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Wspomnienia Kołaczkowskiego. Ks. 1-3”; tomy 1-3 współoprawne; trzon książki pokryty wzorem.

T. 2.- Od roku 1813 do 1820.- 1899.- [2], 171 s.: ryc.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-3 współoprawne.

T. 3.- Od roku 1813 do 1820.- 1900.- 128 s.: 1 ryc.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [s. 128].

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-3 współprawne.
 Sygn. 36024/2

106. KOŁACZKOWSKI Klemens

Wspomnienia Jenerała ... / Klemens Kołaczkowski.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1898- 1901 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 3 t.; 8°, 21 cm

T. 1.- Od roku 1793 do 1813.- 1898.- 168 s.: ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „31636/2 T. 1” [na oprawie]

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 168], sygn. [odr.] „31636/2” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „159/13-26.3.50” [na wewn. s. tyl. oprawy], sygn. [odr.]: „238”, „152”, „123” [przechr. na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia

Defekty: luźna s. przedtyt., s. 33-34, s.65-66.

Oprawa: płótno, XX w.; na grzbiecie na prostokącie czerwonej skóry napis złożonymi literami: „Kołaczkowski. Wspomnienia. 1”.

T. 2.- Od roku 1813 do 1820.- 1899.- [2], 171 s.: ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „31636/2 T. 2” [na oprawie]

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „31636/2” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: luźna s. tyt.

Oprawa: płótno, XX w.; na grzbiecie na prostokącie czerwonej skóry napis złożonymi literami: „Kołaczkowski. Wspomnienia. 2”.

T. 3.- Od roku 1813 do 1820.- 1900.- 128 s.: 1 ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „31636/2 T. 3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s.128], sygn. [odr.] „31636/2” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „240”, „154”, „125” [przechr. na p. wykl.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia; na s. tyt. podpis atramentem: „W.C[...]" [nieczytelny].

Defekty: luźne s. 39-42, 65-66, 79-98.

Oprawa: płótno, XX w.; na grzbiecie na prostokącie czerwonej skóry napis złożonymi literami: „Kołaczkowski. Wspomnienia. 3”.

Sygn. 31636/2

107. KOŁYSZKO Tytus Eustachy

Pamiętki po generale Benedykcie Kołyszce złożone w Muzeum Narodowym w Krakowie przez ... syna generała dnia 30 maja 1890 r. / Tytus Eustachy Kołyszko.- Kraków: [nakł. rodziny], 1891, (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 78 s.; 4°, 28 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „3100/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13; s. 78], pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.], pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 78], sygn. [odr.] „3100/3” [na odwr. s. tyt.]; znak akcesji [odr.]:

„1947 k. 185/2177” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8:355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XX w.

Sygn. 3100/3

108. KONSTANTYNOW J.

Historia Państwa Rossyjskiego, krótko zabrana przez ... / J. Konstantynow; przeł. z ros. Leon Rogalski.- Wilno: Józef Zawadzki, 1826.- T. 1: 209, [1]s., II k. tabl. złoż.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10159/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. przedtyt.; na odwr. s. tyt.; k. tabl. I]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.], pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; k. tabl. II], sygn. [odr.] „10159/1” [na odwr. s. tyt.]; znak akcesji [odr.]: „1947 k. 185/2177” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(47)9” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XX w.

Sygn. 3100/3

109. KOMOROWSKI Ignacy A.

Wspomnienia podchorążego z czasów W. Ks. Konstantego / Ignacy A. Komorowski.- Warszawa: [b.w.], [1900] (Druk. A. T. Jezierskiego).- 124, [4] s., [8] k.: il.; 16°, 18 cm

Zapiski odręczne: na s. tyt. ołówkiem: „A. Audzanrów”.

Oprawa: półpłótno, XX w.; egzemplarz współoprawny z: Wysocki J.: „Pamiętnik Generała Wysockiego ...”, [Aneks: poz. 291].

Sygn. 7685/1

110. [KORZON T.]

Kościuszko. Biografia z dokumentów wysnuta przez K. poprzedzona rzutem oka na dzieje Muzeum Narodowego w Rapperswilu i katalogiem zbiorów kościuszkowskich, w temże muzeum przechowywanych / [T. Korzon].- Kraków: Muzeum Narodowego w Rapperswilu, 1894 (Druk. Wł. L. Anczyca i Spółki).- [2], 691. [1], VIII s., VIII k. faks. [w tym 6 złoż.], [6] k. map. [w tym złoż.], [3] k. portr.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25648/2”, sygn. [odr.]: „H 64/XIV” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. XV; s. 691], sygn. [odr.] „25648/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Kościuszko): 93(438)8: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 25648/2

111. KORZON Tadeusz

Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta (1764-1794). Badanie historyczne ze stanowiska ekonomicznego i administracyjnego / Tadeusz Korzon.-

Wyd. 2.- Kraków: Księgarnia L. Zwolińskiego i S-ki; Księgarnia Teodora Paprockiego i S-ki, 1897-1898.- T. 1-3, 6 ; 8°, 23 cm

(Wydanie drugie podług pierwszego wydania Akademii Umiejętności w Krakowie, z ilustracjami i dodatkami)

T. 1.- [4], 3, [3], 513, [1] s., [7] k., [1] k. rozkł.: portr., tabl., ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47661” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 513; k. [1-7]], sygn. [odr.] „47661” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305; s. 505], sygn. [odr.] „1258” [na s. 513].

Oprawa: płótno, XIX w.; przednia oprawa: s. lewa oprawy i środek zdobione tłoczonymi wzorem brawionym czarnym kolorem; na oprawie napis złożonymi literami, poziomo: „Wewnętrzne Dzieje Polski za Stanisława Augusta 1764-1794”, ukośnie: „Tadeusz Korzon”; oprawa tylna: na obrzeżach tłoczona prosta ramka, na środku element ozdobny, na grzbiecie napis złożonymi literami: T. Korzon. Wewnętrzne dzieje Polski za St. Augusta”; na środku i u dołu – 2 elementy ozdobne.

T. 2.- 428. [1] s., [9] k. rozkł., [19] k.: ryc., mapy, plany, tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG.”, sygn. [odr.] „47661” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 102; s. 428; k. [1-19]], sygn. [odr.] „47661” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305; s. 405], sygn. [odr.] „1258” [na s. 428].

Defekty: trzon książki oderwany od oprawy; 2 k. naddarte.

Oprawa: płótno, XIX w.; przednia oprawa: s. lewa oprawy i środek zdobione tłoczonymi wzorem barwionym czarnym kolorem; na oprawie napis złożonymi literami, poziomo: „Wewnętrzne Dzieje Polski za Stanisława Augusta 1764-1794”, ukośnie: „Tadeusz Korzon”; oprawa tylna: na obrzeżach tłoczona prosta ramka, na środku i u dołu element ozdobny; na dole tłoczony napis: „P. LASKAUER W. BABICKI STO KRZYŻKA NR 11 w WARSZAWIE”; na grzbiecie napis złożonymi literami: „T. Korzon. Wewnętrzne dzieje Polski za St. Augusta II”.

T. 3.- [4], 491. [1] s., [8] k.: port., tabl., ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47661” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid. ” [na odwr. s. tyt.; k. 1-8], sygn. [odr.] „47661” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 402]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305; s. 405; s. 491], sygn. [odr.] „1258” [s. 491].

Oprawa: płótno, XIX w.; przednia oprawa: s. lewa oprawy i środek zdobione tłoczonymi wzorem brawionym czarnym kolorem; na oprawie napis złożonymi

literami, poziomo: „Wewnętrzne Dzieje Polski za Stanisława Augusta 1764-1794”, ukośnie: „Tadeusz Korzon”; oprawa tylna: na obrzeżach tłoczona prosta ramka, na środku i u dołu element ozdobny; na grzbiecie napis złożonymi literami: T. Korzon. Wewnętrzne dzieje Polski za St. Augusta III”; na środku i u dołu 2 elementy ozdobne.

T. 6.- [2], 392 s., [6] k. rozkł.: tabl., mapy, portr., ryc.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47661” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. przedtyt.; na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 102; k. rozkł. [6]], sygn. [odr.] „47661” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305; s. 392], sygn. [odr.] „1258” [s. 392].

Oprawa: płótno, XIX w.; przednia oprawa: s. lewa oprawy i środek zdobione tłoczonymi wzorem brawionym czarnym kolorem; na oprawie napis złożonymi literami, poziomo: „Wewnętrzne Dzieje Polski za Stanisława Augusta 1764-1794”, ukośnie: „Tadeusz Korzon”; oprawa tylna: na obrzeżach tłoczona prosta ramka, na środku i u dołu element ozdobny; na grzbiecie napis złożonymi literami: „T. Korzon. Wewnętrzne dzieje Polski za St. Augusta VI”; na środku i u dołu 2 elementy ozdobne.

Sygn. 47661

112. KOSZCZYC Waclaw

Zygmunt Sierakowski naczelny wódz Żmudzi w r. 1863 skreślił ... / Waclaw Koszczyk; red. Szczepan Wicherek.- Lwów: Towarzystwo im. Stanisława Staszica, 1891 (Druk. W. A. Szykowskiego).- 132 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12125/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Ogniska we Wiedniu”, sygn. [odr.]: „L. 285, „L. 2331”, „1620” [przechr. wszystkie na s. tyt.]; na s. przedtyt.; s. 5; s. 132]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 132], sygn. [odr.] „12125/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „285” [naklejona na grzbiecie], sygn. [odr.] „L.P. 2331”, „1620” [na odwr. s. tyt.]; symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 9(Sierakowski)” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: [atramentem] „dar kol. Jeziorańskiego”; w tekście liczne podkreślenia.

Defekty: naderwana s. przedtyt.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 12125/1

113. KOZŁOWSKI

Historija 1-go potem 9-go Pułku Wielkiego Księstwa Warszawskiego napisane przez ..., kapitana grenadyerów tegoż pułku, a później kapitana inwalidów / Kozłowski.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego; Kraków: Księgarnia K. J. Heumanna, 1887 (Druk. „Kuryera Poznańskiego”).- [4], 178 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [II], sygn. [odr.] „31715/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „CBW. Wpływ [odr.] nr 17 rok 47. Nr rok. 158” [na tyl. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Uniwersytet Żołnierski D.O. Gen. Poznań [na oprawie; na s. tyt.; s. 3; s. 9; s. 15; s. 17; s. 21; s. 25; s. 33; s. 41; s. 48; s. 51; s. 57; s. 63; s. 81; s. 89; s. 111; s. 123; s. 131; s. 139; s. 153; s. 173; s. 175] [przechr. do s. 21]; pieczęcią prostokątną: „Eigentum Geeresarchiv – Zweigstelle Danzig” [na odwr. s. tyt.; s. 45; s. 93; s. 117; s. 131], sygn. [odr.] „E 704,2. Ex” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „E 703” [na oprawie]; pieczęcią prostokątną: „Biblioteka Żołnierska 16/2 P. Uł. Wlkp.” [przechr. na odwr. s. tyt.; s. 121; przechr. Na s. 178 ; pieczęcią prostokątną: „Biblioteka Żołnierska 16 p. Uł. Wlkp. Nr inw.” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „II 61” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „2” [s. 8]; sygn. [odr.] „II 61” [s. 178]; pieczęcią: „Bibl. Wojsk. 16 p. Uł. Wlkp.” [s. 74], sygn. [odr.] „14338/II” [przechr. na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „478” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 178], sygn. [odr.] „31715/2” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak p. wyklejki.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza [naklejona na oprawę].

Sygn. 31715/2

114. KOŹMIAN Andrzej Edward

Żywot Bart. Nowodworskiego Kawalera Maltańskiego. Królów Polskich Stefana i Zygmunta III. Dworzanina – Kapitana Harcerow – i Komandora Zakonu Wojskowego św. Jana Jerozolimskiego w Malcie opowiedzianej przez[...] roku pańskiego 1832 / Edward Andrzej Koźmian.- Poznań: Edward hr. Raczyński, 1841 (Druk. Garbaroch).- [2], 92 s.; 16°, 20 cm (Żywoty Sławnych Polaków XVII wieku)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11519/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. przedtyt.; s. 13; na odwr. s. 9], sygn. [odr.] „Dbl.121.990” [na odwr. s. przedtyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 91], sygn. [odr.] „11519/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 92 (Nowodworski Bartł.)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: zniszczona skóra na grzbiecie książki.

Oprawa: półskóra, XX w.; na grzbiecie złożony napis: „Żywoty” i inicjały „B. N”.

Sygn. 11519/1

115. KRAJEWSKI Michał

Dzieje panowania Jana Kazimierza od roku 1656 do jego abdykacji w roku 1668 przez ... / Michał Krajewski.- Warszawa: S. Orgelbrand, 1846.- 2 t. w 1 wol.; 8°, 22 cm

T. 1. - [8], 338, [2] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/9617¹⁻²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. [2]], sygn. [odr.] „A/9617¹⁻²” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.4.2.3” [na s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Dzieje panowania Jana Kazimierza. 1-2”; trzon książki wzorkowany; t. 1-2 współprawne.

T. 2. - [4], 256 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr”, sygn. [odr.] „26468” [s. 256].

Oprawa: patrz opis t. 1 t.; t. 1-2 współprawne.

Sygn. A/9617¹⁻²

116. KRAJEWSKI Michał

Historia Stefana na Czarny Czarnieckiego, wojewody kijowskiego, hetmana polskiego koronnego przez ... / Michał Krajewski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1859.- 174 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „13759” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 100; s. 174], sygn. [odr.] „13759” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „3329” [s. 174]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 102], sygn. [odr.] „VIII.6.4.2.3” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 13759

117. KRAJEWSKI Michał

Życie Stefana Czarnieckiego / Michał Krajewski.- Radom: [b.w.], 1830.- T. 4: [2], 282 s.; 16°, 17 cm
(Żywoty Sławnych Polaków)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „11531/1” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Edward Grefkowicz. No [odr.] 135” [na p. wykł.].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13; s. 282], sygn. [odr.] „Dbl. 95986” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „11531/1 [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „4359” [na s. 282], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 92(Czarniecki Stefan)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet zdobiony złożonym ornamentem, napis złożony: „Żywoty sławnych ludzi”, „J. N. S.”; trzon książki barwiony.

Sygn. 11531/1

118. KRIEG

Der Krieger im Jahr 1866. Kritische Bemerkungen über die Feldzüge in Böhmen, Italie Südtird und am Main Zweite nach den newest Quellen umgearbeitet Auflage.- Leipzig: Verlag von Otto Wigand, 1867 (Drück von Otto Wigand).- 72 s.; 16°, 19 cm

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Bibliothek. D. 4 N/schl. Inergt's No 51”, sygn. [odr.] „2451” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „8 F 6806” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Reedigersche Stadsbibliothek. Breslau”, znak akcesji [odr.] „1932 a 11849” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG WP. Dział Zbiorów Ogólnych. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 72], sygn. [odr.] „86722” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „69120” [s. 72]; pieczęcią prostokątną: „Stadbibl. Breslau”, sygn. [odr.] „25.3.33” [przekr. na s. 72].

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Der Krieg im Jahr 1860. 51. J. R.”, na grzbiecie sygn. [odr.]: „2451”, F 6806”.

Sygn. 86722

119. KROMER Marcin

Kronika polska ..., Biskupa warmińskiego. Książ XXX, dotąd w trzech językach, a mianowicie w łacińskim, polskim i niemieckim wydana / Marcin Kromer; przeł. z łac. Marcin Błażowski.- Wyd. 2.- Sanok: Karol Pollak, 1857 (Druk. M. Loba R. 1611).- 2 cz; 16°, 19 cm

Cz. 1. - [2], 760 s.

Ekslibris: „Exlibris Lucyana Steckiego. No [odr.] 30/I” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11079/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 760], sygn. [odr.] „11079/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: skóra na grzbiecie mocno wytarta.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Kronika Marcina Kromera. Część 1.”; niżej inicjały: „L. B.”

Cz. 2. - [2], 761-1500 s.

Ekslibris: „Exlibris Lucyana Steckiego. No [odr.] 30/I” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11079/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 769; s. 1500], sygn. [odr.] „11079/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Kronika Marcina Kromera. Część 2.”, niżej inicjały: „L. B.”

Sygn. 11079/1

120. KRUSZEWSKI Ignacy Habdank

Pamiętniki z roku 1830-1831 ś. p. Generała ..., byłego dowódcy 5-go pułku ułanów polskich podczas emigracji dowódcy lekkiej kawalerii w wojsku Belgijskim / Ignacy Habdank Kruszewski.- [nakł. rodziny], 1890 (Druk. A. Słomskiego).- VI, [6], 199 [2] s., 4 k. tabl.: portr., szkice, err; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „36331/2 [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „L. Morawski” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; sygn. [odr.] „36331/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92: 93(438)9: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia na s.16.

Defekty: luźne s. 15-16, s.195-198; trzon książki nierówny.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Pamiętniki 1830-31.Kruszew.”

Sygn. 36331/2

121. KRUSZEWSKI Ignacy Habdank

Pamiętniki z roku 1830-1831 ś. p. Generała ..., byłego dowódcy 5-go pułku ułanów polskich podczas emigracji dowódcy lekkiej kawaleryi w wojsku Belgijskim / Ignacy Habdank Kruszewski.- [nakł. rodziny], 1890 (Druk. A. Słomskiego).- VI, [6], 199 [2] s., 4 k. tabl.: portr., szkice; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „38463/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Bibl. Uniwers. Wrocław. Dublet do sygn. [odr.] 49194/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „38463/2” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „1950 d 2214” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „dublet do sygn. 49194/II” [na p. wykl.].

Defekty: oprawa oderwana od trzonu książki; luźne s.; brak fragmentów s. tyt.

Oprawa: płótno, XIX w.; oprawa zdobiona dwoma tłoczonymi elementami, wzorowanymi na metalowych klamrach; na oprawie przedniej inicjały złożonymi literami: „L. A.”

Sygn. 38463/2

122. KRUSZEWSKI [Ignacy Habdank]

Regulamin dla jazdy powstającej Polski przez generała ... / [Ignacy Habdank] Kruszewski .- Paryż: [b.w.], 1849, (Druk. P. P. Maulde i Ronou).- 349 s., [3] k. tabl.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13418/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Własność Władysława Strzembosza. No.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Z darów pośmiertnych Alojzego Władysława Z Damajowic Strzembosza” [na s. tyt.; s. 33; s. 151]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na s. przedtyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15] , sygn. [odr.] „13418/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: trzon książki nierówny; luźne s. III-VI, 185-188.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 13418/1

123. KRUSZEWSKI I[gnacy Habdank]

Regulamin dla jazdy powstającej Polski przez generała ... / I[gnacy Habdank] Kruszewski.- Paryż: 1849, (Druk.P. P.P. Maulde i Renou).- IV, 349 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25471/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Szkoły Narz. Polskiej w Batignolles” [na s. tyt.; verso s. 349]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 349], sygn. [odr.] „25471/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.6” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: uszkodzona s. przedtyt., podklejona taśmą.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 25471/1

124. KRUSZEWSKI [Ignacy Habdank]

Regulamin dla jazdy powstającej Polski przez generała ... / [Ignacy Habdank] Kruszewski.- Paryż: [b.w.], 1849, (Druk. Pp Maulde i Ronou).- 349 s., [3] k. tabl.; 16°, 15 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/21” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102, s. 202, s. 302, s. 349], sygn. [odr.] „21” [na odwr. s. tyt.].

Zapisy odręczne: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. przedtyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. A/21

125. KUBALA [Ludwik]

Szkice historyczne. Serya pierwsza / [Ludwik] Kubala.- Wyd. 2.- Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i Schmitta, 1880 (Druk. K. Pillera).- [6], 332 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „15507” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „15507” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „943.8” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: naderwana s. tyt.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Dr L. Kubala. Szkice Historyczne. Serja I”.

Sygn. 15507

126. KUBALA [Ludwik]

Szkice historyczne. Serya druga / [Ludwik] Kubala.- Wyd. 3.- Kraków: G. Gebethnera i Spółki, 1896 (Druk. W. L. Anczyca i Spółki).- [4], 316, [1] s., [4] k.: ryc.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „15519²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 102; s. 316], sygn. [odr.] „15519²” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „4798” [s. 316]; sygn. [odr.] „VIII.6.4.2.3” [na s. tyt.]; sygn.: „6735” [przekr. na s. tyt.].

Defekty: grzbiet książki naderwany.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie naklejona kartka z napisem: „Kubala.

Szkice Historyczne".
Sygn. 15519²

127. KUBALA [Ludwik]

Szkice historyczne. / [Ludwik] Kubala.- Wyd. 2.- Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i Schmitta, 1880 (Druk. K. Pillera).- 2 t.; 8°, 21 cm

T. 1: Serya pierwsza.- [6], 332 s

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „22198/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. - Wych.” [na s. przedtyt.; s. 233], sygn. [odr.] „L. inw. 3971” [na odwr. s. tyt.]; s. 332; na grzbiecie oprawy; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „22198/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl.: „H. Żurowicz”; na s. tyt. piórem: „Sękowski”.

Defekty: luźne s. 47-50, s. 1-10.

Oprawa: płócienna, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Kubala. Szkice Historyczne. I”; na oprawie tłoczona ozdobna ramka.

T. 2: Serya druga.- 323, [1] s., [2] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „22198/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. - Wych.” [na s. przedtyt.; s. 233], sygn. [odr.] „L. inw. 3972” [na grzbiecie oprawy]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „22198/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płócienna, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Kubala. Szkice Historyczne. II”; na oprawie tłoczona ozdobna ramka.

Sygn. 22198/2

128. L. S.

Jenerał Bem w Siedmiogrodzie i Węgrzech r. 1848 i 1849 wedle podań jenerała Czetza szefa sztabu armii siedmiogrodzkiej ułożył ... / S. L.- Wyd. 2.- Poznań: N. Kamiński i Spółka, 1862.- [2], 129 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „41963/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „41963/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92 Bem J.: 355.9 (323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na wewn. s. p. oprawy namalowana kolorowa głowa mężczyzny, niżej napis atramentem: „Pamiętka od dziadka J[...] dla M[...]iego. Petersburg r. 81”; na s. tyt.: „Własność Wincentego Pawłowskiego”; [atramentem] „W. P.” - inicjały splecione ze sobą [na s. tyt.]; na p. oprawie atramentem: „Pawłowski”.

Defekty: brak s. przedtyt.; wycięty fragment s. tyt. [prawdopodobnie z pieczęcią]; obrzeża oprawy pościerane.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza [naklejona na p. oprawę].

Sygn. 41963/2

129. LEBRUN

Guerre de 1870. Bazeilles – Sedan par le general ... / Lebrun.- Paris: E. Dentu, Editeur, 1891 (Imp. Noizette).- XX,336 s., [2] k. map; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13949/1”, podłużna pieczęć: „28 wrz. 1981” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; s. 336], sygn. [odr.] „13949” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: 2 k. map uszkodzone; s. 71-76 poplamione czarnym tuszem.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie naklejony prostokąt skóry, na nim złotymi literami: „General Lebrun. Guerre de 1870. Bazeilles Sedan”.

Sygn. 13949/1

130. LELEWEL Joachim

Dzieje Litwy i Rusi aż do unji z Polską w Lublinie 1569 zawartej opowiada ... / Joachim Lelewel.- Wyd. 2 przejr. i popr.- Poznań: W. Stefański, 1844. – [4], 202 s., [2] k. map, [1]k. tabl. rozkł.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „3857/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „J. Mochnacki.” [na s. tyt.; s. 202]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; k. rozkł.], sygn. [odr.] „857/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Dzieje Litwy i Rusi przez Lelewela”.

Sygn. 3857/1

131. LELEWEL Joachim

Dzieje Polski potocznym sposobem opowiedział, do nich dwanaście krajobrazów skreślił ... / Joachim Lelewel.- Warszawa: [b.w.], 1830 (Druk. J. Węckiego).- 330, [14] s.: indeks; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] 8982/1 [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [14]], sygn. [odr.] 8982/1 [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.]

Defekty: naderwany grzbiet; p. wykl. nosi ślady zalania.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Dzieje Polski”.

Sygn. 8982/1

132. LELEWEL Joachim

Panowanie króla Polskiego Stanisława Augusta Poniatowskiego obejmujące trzydziestoletnie usilności narodu, podźwignienia się ocalenia bytu i niepodległości napisał ... (wydanie, po raz szósty pomnożone, z dołączeniem porównania dwu powstań narodu polskiego, w r. 1794 i 1830-1831) / Joachim Lelewel.- Wyd. 6.- Bruxella: Jan Niepomucen Młodecki, 1847.- 256 s. [1] k. tabl.; 16°, 14 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14740/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie; na s. tyt.]; pieczęcią: [splcione inicjały] „M. R.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „14740” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „1284/8861” [na tyl. wykl.].

Defekty: naderwane s. 19-30.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Lelewel. Stanisław August Poniatowski”.

Sygn. 14740/1

133. L[ELEWEL] J[oachim]

Wykład Dziejów Powszechnych przez ... / J[oachim] L[elewel].- Wrocław: Zygmunt Szletter, 1850 (Druk. C. H. Starcha i Spółki).- 4 t.; 16°, 16 cm

T. 1: Wstęp, chronologia historyczna, historyka. Dzieje starożytne.- XVI, 239 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „3856/1 t. 1” [na odwr. s. 239].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 239] sygn.[odr.] „3856/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 239].

Defekty: brak p. oprawy; trzon książki nierówny; kartki pokryte brunatnymi plamkami.

Oprawa: wydawnicza; na grzbiecie napis: „Wykład Dziejów Powszechnych. Tom I”.

T. 2: Dzieje wieków średnich.- X, 269 s., [2] k. tabl. rozkł.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „3856/1 t. 2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 269], sygn. [odr.] „3856/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 269]; pieczęcią prostokątną: nieczytelna [na s. tyt.].

Defekty: kartki pokryte brunatnymi plamkami.

Oprawa: wydawnicza; na grzbiecie napis: „Wykład Dziejów Powszechnych. Tom II”.

T. 3: Dzieje nowsze.- VIII, 195 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „3856/1 t. 3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 95], sygn. [odr.] „3856/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 195]; pieczęcią prostokątną: nieczytelna [na s. tyt.]; symbol UKD [odr.]: „9(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: kartki pokryte brunatnymi plamkami.

Oprawa: wydawnicza; na grzbiecie napis: „Wykład Dziejów Powszechnych. Tom III”.

T. 4: Dzieje nowsze.- VI, 148 s., [1] k. tabl. rozkł.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „3856/1 t. 4” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 148] sygn. [odr.] „3856/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.] „9(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 148]; pieczęcią prostokątną: nieczytelna [na s. tyt.].

Defekty: kartki pokryte brunatnymi plamkami.

Oprawa: wydawnicza; na grzbiecie napis: „Wykład Dziejów Powszechnych. Tom IV”.

Sygn. 3856/1

134. LÉRY Arthur

Napoléon intime / Arthur Léry.- Paryż: Nelson, Editeurs, [1892].- [1] k., XIX, 554 s.; 16°, 16 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „18386/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XVII; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „18386/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.] „92 (Napoleon)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia ołówkiem.

Defekty: luźne s. 127-128.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie napis: „Arthur- Léry. Napoléon intime”, inicjał „N”, „Nelson”; na oprawie: „Arthur- Léry. Napoléon intime”.

Sygn. 18386/1

135. LICHOCKI Filip

Pamiętnik ... prezydenta miasta Krakowa z roku 1794. Po raz pierwszy wydany dokumentami i opowiadaniem mało znanych szczegółów do tej epoki / Filip Lichocki.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1862.- XVI, 61 s., [3] k. map.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „57902/II” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Towarzystwo Polskie Młodzieży Ewangelickiej w Lipnie” [s. 61]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia passim.

Defekty: brak 1 mapy, dwie zachowane fragmentarycznie; trzon książki nierówny; kartki pokryte brunatnymi plamkami.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; egzemplarz współoprawny z J. Zajączek: „Pamiętniki albo historia rewolucji ...”, [Aneks: poz. 297].

Sygn. 57902/2

136. [LIMANOWSKI Bolesław]

Stuletnia walka Narodu Polskiego o niepodległość przez ... / [Bolesław Limanowski].- Lwów: Feliks Niederreiter, 1894 (Druk. Pillera i Spółki).- XX, 452 s., 51 portr.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13396/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; s. 452], sygn. [odr.] „13396/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „jest 2 egz. dop./1, [„Limanowski Bolesław”]”.

Zapiski odręczne: w tekście liczne pokreślenia.

Defekty: grzbiet bardzo zniszczony.

Oprawa; półskóra, XIX w.

Sygn. 13396/1

137. MÉMOIRES

Mémoires Secrets sur Napoléon Buonaparte; écrits par un Homme qui ne l'a pas Quitté Depuis Quinze ans .- Paryż; Londyn: Colburn, 1815 (Druk. de Schul'ze et Dean).- 2 t.; 16°, 17 cm

T. 1.- [2], 216 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13951/1”, pieczęć podłużna: „29 wrz.1961” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Romana Sanguszki” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „L.p. 20. P. 2. Nr 25.” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.; s. 17]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „13951/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92 (Napoleon): 9(44)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet książki naderwany.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie elementy ozdobne i napis złotymi literami: „Mémoires Secrets sur Napoléon.1.”

T. 2.- [2], 216 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13951/1”, pieczęć podłużna: „29 wrz.1961” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Romana Sanguszki” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „L.p. 20. P. 2. Nr 25.” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.; s. 17]. pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „13951/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet książki naderwany.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie elementy ozdobne i napis złotymi literami: „Mémoires Secrets sur Napoléon. 2.”

Sygn. 13951/1

138. MICHELET J.

Les soldats de la Revolution / J. Michelet.- Paris: Editeur – Calman Lery, 1878 (Typ – Coreel. Typ. et. Ster de Crete).- XII, 303 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „7444/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „7444/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(44): 323.2a: 355.(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet naderwany; pościerane narożniki oprawy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „J. Michelet. Les soldats de la Revolution”, inicjały: „K. S”.

Sygn. 7444/1

139. MIEROSŁAWSKI [Ludwik]

Bitwa warszawska w dniu 6 i 7 września 1831 r. / [Ludwik] Mierosławski; z przedm. K. Jarochońskiego .- Poznań: Karol Kozłowski, 1888 (Druk. „Dziennika Poznańskiego”).- T. 1: - LXIV, 368 s.; 16°, 19 cm

(Dzieło pośmiertne L. Mierosławskiego)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „15665/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „15665/1” [na odwr. s. tyt.; s. III].

Defekty: s. tyt. i s. 367 naderwane.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 15665/1

140. MIEROSŁAWSKI [Ludwik]

Bitwa warszawska w dniu 6 i 7 września 1831 r. / [Ludwik] Mierosławski; z przedm. K. Jarochońskiego.- Poznań: Karol Kozłowski, 1888 (Druk. „Dziennika Poznańskiego”).- 2 t. w 1 wol.; 16°, 18 cm

(Dzieło pośmiertne L. Mierosławskiego)

T. 1. - LXIV, 368 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „8121/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. XV], sygn. [odr.] „8121/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: tyl. wykl. podklejona papierem.

Oprawa: półpłótno, XX w.; t. 1-2 współoprawne.

T. 2.- VII, 231 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. 231].

Defekty: s. 195 podklejona taśmą.

Oprawa: półpłótno, XX w.; t. 1-2 współoprawne.

Sygn. 8121/1

141. MIEROSŁAWSKI Ludwik

Powstanie narodu polskiego w roku 1830-1831. Od epoki na której opowiadanie swoje zakończył Maurycy Mochnacki. Z mapą teatru wojny i czterema kartami topograficznymi przez ... / Ludwik Mierosławski.- Paryż: Jan Ledóchowski, 1845 (Druk. Bougogne i Martinet).- T. 2: VIII, 631 s., [1] k. map; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „21366/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Własność Gabryela Lipskiego” [na s. tyt.; s. 55]; pieczęcią owalną: „Alfred Milieski” [na s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „C. R. Bibl. Jag. Crac. Dupl. Nr.” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Bibliotheca Univ. Jagiell. Cracoviensis” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej. Dbl. [odr.] 9473” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Db. 9473” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „21366/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9b: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie; na p. wykl.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 21366/1

142. MIEROSŁAWSKI Ludwik

Powstanie narodu polskiego w roku 1830-1831. Od epoki na której opowiadanie swoje zakończył Maurycy Mochnacki przez ... / Ludwik Mierosławski.- Paryż: Jan Ledóchowski, 1845-1846 (Druk. Bougogne i Martinet).- 2 t.; 16°, 18 cm

T. 1.- VII, [1], 725 s., [3] k. map rozkł., [7] k.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14721/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgozbiór H. Filochowskich” [na s. przedtyt.; na s. tyt.; s. V.; s. 725]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; verso s. 725; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „14721/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie; na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia ołówkiem.

Defekty: obrzeża oprawy ponaddzierane; brak na p. oprawie $\frac{3}{4}$ okleiny papierowej; wykl. pokryte plamkami pleśni.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Mierosławski. Powstanie Narodu Polskiego. 1”; trzon książki złożony; na końcu książki- 7 k. na notatki.

T. 2.- VIII, [1], 631 s., [1] k. map rozkł., [7] k.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14721/1 t. 2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgozbiór H. Filochowskich” [na s. przedtyt.; na s. tyt.; s. 1.; s. 631]; pieczęcią owalną: nieczytelna, wymazana [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]; k. [7]], sygn. [odr.] „14721/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na s. tyt.].

Defekty: obrzeża oprawy zniszczone; wykl. pokryte plamkami pleśni.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Mierosławski. Powstanie Narodu Polskiego. 2”; trzon książki złożony; na końcu książki- 7 k. na notatki.

Sygn. 14721/1

143. MIEROSŁAWSKI Ludwik

Powstanie poznańskie w roku 1848. W kształcie objaśnień do Jędrzeja Moraczewskiego powieści opisał ... Wydanie pomnożone z mapą objaśniającą / Ludwik Mierosławski.- Paryż: [b.w.], 1860 (Druk. L. Martinet).- 431 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11012/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 431], sygn. [odr.] „11012/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Henryk Koskowski” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia ołówkiem.

Defekty: s. 1-12 i 400-431 pokryte plamami pleśni; s. 432 – liczne ubytki; brak mapy.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 11012/1

144. MIKLASZEWSKI Józef

Rys historii polskiej od wzniesienia się monarchii aż do ostatniego upadku i rozbioru kraiu / Józef Miklaszewski.- Wyd. 3 uzup. i popr.- Wilno: Józef Zawadzki, 1823.- X, 143, [3] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11402/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „11402/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: trzon książki zniszczony, nierówny; na s. 8 zaciek z czarnej farby.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 11402/1

145. MIKOŁAJEWICZ Michał

Pamiętniki hr. Michała Mikołajewicza Murawiewa „Wieszatiela” 1863 - 1865. / Michał Mikołajewicz; tł. z oryg. ros. J... Cz...; przedm. St. Tarnowskiego . - Wyd. 2 .- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1899, (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki) .- 159, [1]s.: portr., ryc.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „424/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; verso s. 159], sygn. [odr.] „424/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: [ołówkiem] „Malin. 3209” [na s. tyt.].

Defekty: brak fragmentu p. wyklejki; luźne s. 97-98 i 111-112.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 424/1

146. [MŁOCKI Alfred]

Krótki rys walki zasad w Europie. Przez Prawdzica z Kosarzewa / [Alfred Młocki].- Wyd. 2.- Lipsk: nakł. autora, 1870.- (Druk. A. T. Engelhardt).- [6], 528, [1] s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/29480” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Naukowa Akademii Sztapu Generalnego WP. Dział Zbiorów Ogólnych” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 528], sygn. [odr.] „A/29480” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „67482” [s. 528].

Defekty: s. książki pokryte brunatnymi plamkami; grzbiet książki uszkodzony.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Rys walki zasad w Europie”.

Sygn. A/29480

147. MOCHNACKI Maurycy

Powstanie Narodu Polskiego, w r. 1830 i 1831 przez ... / Maurycy Mochnacki.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1863.- T. 1.- [4], 387 s.; 8°, 23 cm

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka ASG WP. Dział Zbiorów Ogólnych. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. [3]], sygn. [odr.] „77957” [s. [3]].

Defekty: oprawa zniszczona, podklejona taśmą; trzon książki nierówny; brak tylnej oprawy.

Oprawa: wydawnicza; na oprawie sygn. [odr.] „A/33860”.

Sygn. A/33860

148. MOCHNACKI Maurycy

Powstanie Narodu Polskiego, w r. 1830 i 1831 / Maurycy Mochnacki.- [Wyd. 3].- Berlin; Poznań: Księgarnia B. Behra (E. Bock), 1863 (Druk. Rosenthala i Spół. W Berlinie).- 3 t.; 16°, 18 cm
(Biblioteka Historyczno-Literacka)

T. 1.- [4], 288 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „Nr 5295/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Leopold Świdorski. Adwokat Przysięgły w Warszawie. Kapucyńska 3” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 133; s. 233; s. 288] sygn. [odr.] „l. inw. 6912” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 3659” [s. 288]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 288], sygn. [odr.] „5295/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 288].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Defekty: luźne strony 7-10; na kartkach brunatne plamki.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Biblioteka Historyczno-Literacka. L. S. 1”.

T. 2.- 396 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „Nr 5295/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Leopold Świdorski. Adwokat Przysięgły w Warszawie. Kapucyńska 3” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na s. przedtyt.; na s. tyt.; na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 133; s. 233; s. 333; s. 396]; sygn. [odr.] „l. inw. 3658” [s. 396]; sygn. [odr.] „l. inw. 6914” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „P. S. P.” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 396], sygn. [odr.] „5295/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93” [na

odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 396].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Biblioteka Historyczno-Literacka. L. S. 2”.

T. 3.- 303 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „Nr 5295/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Leopold Świdorski. Adwokat Przysięgły w Warszawie. Kapucyńska 3” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na s. przedtyt.; na s. tyt.; na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 6913” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 133; s. 233; s. 303; s. 396]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 303], sygn. [odr.] „5295/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 3660” [s. 396], symbol UKD [odr.]: „93” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 303].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Biblioteka Historyczno-Literacka. L. S. 3”.

Sygn. 5295/1

149. MOLTKE Helmuth

La Guerre de 1870. Par ... / Helmuth Moltke; tł. [z fr.] E. Jaegle. – Wyd. 4.- Paris: Librairie H. Le Soudier, 1891 (Druk. Chamerot et Renouard).- [4], 499, [5] s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „36883/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt. zamazana tuszem; s. 17]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [5]], sygn. [odr.] „36883/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9(323.32): 9(44): 9(43)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. [2-5] podklejone; skórzana powierzchnia grzbietu pościerana.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Moltke. Guerre de 1870”, niżej inicjały: „J. T. H.”

Sygn. 36883/2

150. MROZIŃSKI Józef

Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809: ze względem szczególniejszym na czynności korpusu polskiego przez ... / Józef Mroziński.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- [2], 94 s.; 16°, 20 cm

(Przedr. z pisma czasowego: „Pamiętnik Warszawski” 1819, T. 13.)

Ekslibris: „Biblioteka wojskowa Szkoły Podchorążych Piechoty”, sygn. [odr.] „10249/II” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/10293” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Szkoły Podchorążych” sygn. [odr.] „N_o [odr.] 249” [na p. wykl.; na s. tyt.; s. 1, s. 94]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego”, sygn. [odr.] „Nr 10293” [na odwr. s. tyt.; s. 22], sygn. [odr.] „26868” [s. 94], sygn. [odr.]: „XXXVII.4.2” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. A/10293

151. MROZIŃSKI Józef

Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809: ze względem szczególniejszym na czynności korpusu polskiego przez ... / Józef Mroziński.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- [2], 94 s.; 16°, 20 cm

(Przedr. z pisma czasowego: „Pamiętnik Warszawski” 1819, T. 13, Biblioteka Polska. Oddział historyczny)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „36051/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Księgozbiór K. Dąbrowskiego. N_o...”, sygn. [odr.] „B. 87” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „36051/2” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa uszkodzona co wskazuje na to, że wyrwano część trzonu książki [innego tytułu, współoprawnego z „Oblężenie ...”].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 36051/2

152. MROZIŃSKI Józef

Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809 ze względem szczególniejszym na czynności korpusu polskiego. Przez generała ... / Józef Mroziński.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- [2], 94 s.; 8°, 21 cm

(Przedruk. z pisma czasowego: „Pamiętnik Warszawski”, rok piąty (1819) t. XIII. Zeszyt jeden; Biblioteka Polska. Oddział Historyczny)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „34712/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 94], znak akcesji [odr.]: „1947 k.185/12048” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Ze zbiorów po ś. p. Czołowskim” [na wewn. s. tyl. oprawy]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. oprawa], sygn. [odr.] „34712/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „365.9(323.32): 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa oderwana od trzonu książki; trzon książki nierówny.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 34712/2

153. NAPOLEON I

Vie politique et militaire de Napoléon, vocontée par lui – même, au tribunal de César, d'Aleksandre et de Frédéric / Napoleon I: Anselin, Successeur de Maginel, 1827 (Druk. Imprimene de Firmin Didot).- 4 t.; 8°, 21 cm

T. 1.- [4], 540 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „14126¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. przedtyt.; na odwr. s. tyt.; s. 540], sygn. [odr.] „5828” [przechr. na odwr. s. przedtyt.], sygn. [odr.] „14126¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „2794” [s. 540]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22; s. 102].

Defekty: narożniki i grzbiet uszkodzone; brak s. 111-112; na kartkach liczne brunatne plamki.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet ozdobiony tłoczonymi motywami roślinnymi; wśród nich napis: „Vie politique et militaire de Napoléon. 1.”

T. 2.- [4], 503 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „14126²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. przedtyt.; na odwr. s. tyt.; s. 50; s. 100; s. 400; s. 503], sygn. [odr.] „5828” [przechr. na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „14126²” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „2794” [s. 503]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22; s. 102].

Defekty: narożniki i grzbiet uszkodzone; na kartkach liczne brunatne plamki.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet ozdobiony tłoczonymi motywami roślinnymi; wśród nich napis: „Vie politique et militaire de Napoléon. 2.”

T. 3.- [4], 550 s., [1] k. tabl. (rozkł.)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „14126³” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. przedtyt.; na odwr. s. tyt.; s. 50; s. 100; s. 200; s. 300; s. 500; s. 550], sygn. [odr.] „5828” [przechr. na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „14126³” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „2794” [s. 550]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22; s. 102].

Defekty: narożniki i grzbiet uszkodzone; na kartkach liczne brunatne plamki.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet ozdobiony tłoczonymi motywami roślinnymi; wśród nich napis: „Vie politique et militaire de Napoléon. 3.”

T. 4.- [4], 712 s., [2] k. tabl. rozkł.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „14126⁴” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. przedtyt.; na odwr. s. tyt.; s. 50; s. 100; s. 200; s. 300; s. 400; s. 500; s. 712], sygn. [odr.] „5828” [przechr. na odwr. s. przedtyt.]; sygn. [odr.] „14126⁴” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „2794” [s. 712]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22; s. 102].

Defekty: narożniki i grzbiet uszkodzone; na kartkach liczne brunatne plamki.
 Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet ozdobiony tłoczonymi motywami roślinnymi;
 wśród nich napis: „Vie politique et militaire de Napoléon. 4.”
Sygn. 14126

154. NARUSZEWICZ Adam

Historia J. K. Chodkiewicza, wojewody Wileńskiego, Hetmana Wielkiego, W. Ks. Lit. Przez ... / Adam Naruszewicz.- Wyd. nowe.-Lipsk: Jan Nep. Bobrowicz, 1837 (Druk. Breitkopf et Häertel).- 2 t.; 16°, 20 cm
 (Życia sławnych Polaków)

T. 1. - XIV, 293 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „16638/1 T. 1.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „166538/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 92(Chodkiewicz J. K.)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. atramentem: „Chodkiewicz J. K.”

Defekty: brunatne plamy na kartkach; skóra na grzbiecie pościerana.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczone wzory ozdobne i napis: „Życia Sławnych Polaków. 1.”

T. 2.- [10], 296 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „16638/1 T.2.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 296], sygn. [odr.] „166538/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: atramentem „J. Chodkiewicz” [na p. wykl.].

Defekty: brunatne plamy na kartkach.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczone wzory ozdobne i napis: „Życia Sławnych Polaków. 2.”

Sygn. 16638/1

155. NARUSZEWICZ Adam

Historia narodu polskiego przez ... biskupa łuckiego / Adam Naruszewicz.- Kraków: Wydaw. Biblioteki Polskiej; Kazimierz Józef Turowski (wedle wyd. gröllowskiego), 1859-1860.- 6 t. w 3 wol. 16°, 20 cm

T. 1.- XXIX, [3], II, 387 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „10173/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „V. Mokrzycki. Cracorie. No [odr.] 54 a.” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Polska Macierz Szkolna, Warszawa, Kr. Przedmieście 7 m. 4”, sygn. [odr.] „505 N” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Polska Macierz Szkolna. Biblioteka Nowości im. Osuchowskiego” [na s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „Sznujcie Własność Społeczną z funduszków Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej”, sygn. [odr.] „Dbl. 123.862/I 3b 541. 1958 D. 619a” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F.

Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10173/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „2202”, „30490” [na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa, wyklejki i s. tyt. noszą ślady zabiegów konserwatorskich.

Oprawa: karton, XIX w.; na grzbiecie zachowany fragment pierwotnego grzbietu, na nim napis złotymi literami: „Naruszewicz. Historia narodu polskiego. 1-2.”; tomy 1-2 współprawne.

T. 2.- [3], XXIII, [5], II, 331 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. 331]; pieczęcią okrągłą: „Polska Macierz Szkolna. Biblioteka Nowości im. Osuchowskiego” [na s. 331; na odwr. s. 331]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10173/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: patrz opis t. 1.; t. 1-2 współprawne.

T. 3.- XVI, 305 [1] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10173/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „V. Mokrzycki. Cracorie. [odr.] No 54 I b.” [na p. wykl.]; pieczęcią okrągłą: „Polska Macierz Szkolna. Biblioteka Nowości im. Osuchowskiego”, sygn. [odr.]: „2203”, „30491” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Polska Macierz Szkolna, Warszawa, Kr. Przedmieście 7 m. 4”, sygn. [odr.] „36542” [na s. III; s. 55]; pieczęcią połużną: „Szanujcie Własność Społeczną z funduszu Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie” [na s. III; s. 55]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa”, sygn. [odr.] „506 N” [na odwr. s. tyt.; s. 13]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10173/1” i znak akcesji [odr.]: „1958 D 619 b” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „dop. Do 10173/1”, „3491” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: na wewn. s. oprawy: „p. A. Reiterowa. 10. VII. 58”.

Defekty: brak grzbietu.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; tomy 3-4 współprawne.

T. 4. - XXXVI, 396 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Polska Macierz Szkolna. Biblioteka Nowości im. Osuchowskiego” [s. 396.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [s. 396]; sygn. [odr.] „10173/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: patrz opis t. 3; t. 3-4 współprawne.

T. 5. - XXX, 298 s.

Nalepka eklibrisowa: „C. K. Bibliotheca Uniwer. Jagiell. Cracoviensis [odr.] 22” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „10173/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: „Bibliot. Uniw. Jagiellońskiego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „dbl. 84246 I, 84245 – Lut., 222863, Lut.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10173/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)3: 93(438)4” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; grzbiet i krawędzie oklejone nowym płótnem; wykl. nowe, białe; trzon książki pokryty wzorem; t. 5-6 współprawne.

T. 6. - XXII, 239, 108, 50 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią : „Bibliot. Uniw. Jagiellońskiego” [s. 50]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10173/1” [na tyl. wykl.].

Oprawa: patrz opis t. 5.; t. 6-5 współoprawne.

Sygn. 10173/1

156. NARUSZEWICZ Adam

Historia narodu polskiego przez ... biskupa łuckiego / Adam Naruszewicz.- Kraków: Wydaw. Biblioteki Polskiej; Kazimierz Józef Turowski (wedle wyd. göllowskiego), 1859-1860.- T. 1, 3-5; 16°, 20 cm

T. 1.- XXIX, [3], II, 35-387 s., [1] k. rozkł. map.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11532/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „11532/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: karta z mapą naddarta.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Naruszewicz. Historia narodu polskiego. I.”; trzon książki pokryty barwionym wzorem.

T. 3.- XVI, 142 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11532/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Księgozbiór. Dział [odr.] F. No B. 1699. D. 190. Włodzimierza Spasowicza. Szafa [odr.] 4. Półka [odr.] 4.” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Księgozbiór Włodzimierza Spasowicza” [s. 7; s. 23; s. 63; s. 111; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 142], sygn. [odr.] „11532/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. 79 naddarta i podklejona.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

T. 4. - XXXVI, 396 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11532/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego 11532/1” [na odwr. s. tyt; s. XV; tyl. wykl.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

T. 5. - XXX, 298 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11532/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego”, sygn. [odr.] „10173/1” [na odwr. s. tyt.; s. XV; tyl. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 11532/1

157. NARUSZEWICZ Adam

Żywot J. K. Chodkiewicza, wojewody Wileńskiego, Hetmana Wielkiego, W. Ks. Lit. Przez ... / Adam Naruszewicz.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 2 t. w 1 wol.; 16°, 20 cm

T. 1. - 268 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11658/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „11658/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438): 92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. ołówkiem: „Chodkiewicz J.”; na s. tyt. atramentem: „Mieszkowski” [przekr.].

Defekty: brunatne plamy na kartkach.

Oprawa: półpłótno, XX w.; t. 1-2 współprawne.

T. 2.- 279 s.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-2 współprawne.

Sygn. 11658/1

158. NIEMCEWICZ J[ulian] U[rsyn]

Dzieje panowania Zygmunta III, króla Polskiego, Wielkiego Księcia Litewskiego, itd. Przez ... / J[ulian] U[rsyn] Niemcewicz.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1860 (Druk. „Czasu”).- T. 3: 348, VIII, XX, VIII s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11518/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13; s. VIII]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „1947 k. 185/9713 C” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „Dbl. 99.906/3” [na p. wykł.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „11518/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na wewn. oprawie zapis ołówkiem: „Bka Czołowkiego. 26.XI.47”; podpis atramentem: „Marceli Wiśniowski”.

Defekty: plamy rdzy na kartkach książki.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 11518/1

159. NIEMCEWICZ J[ulian] U[rsyn]

Dzieje panowania Zygmunta III, króla Polskiego, Wielkiego Księcia Litewskiego, itd. Przez ... / J[ulian] U[rsyn] Niemcewicz.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, 1860 (Druk. „Czasu”).- 3 t. w 1 wol.; 16°, 19 cm

T. 1.- L VIII, 281, [1], V s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „6166/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 233], sygn. [odr.] „L. inw. 4934” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.],

sygn. [odr.] „6166/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Panowanie Zygmunta III. 1-3”; tomy 1-3 współprawne.

T. 2.- 335. [1], V s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 233].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Panowanie Zygmunta III. 1-3”; tomy 1-3 współprawne.

T. 3.- 348, VIII, XX, VIII s.: indeksy.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 233], pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. VIII], sygn. [odr.] „L. inw.4934” [s. VIII].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Panowanie Zygmunta III. 1-3”; tomy 1-3 współprawne.

Sygn. 6166/1

160. NIEMCEWICZ J[ulian] U[rsyn]

Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce z rękopismów, tudzież dzieł w różnych językach o Polsce wydanych, oraz z listami oryginalnymi królów i znakomitych ludzi w kraiu naszym, przez ... / J[ulian] U[rsyn] Niemcewicz.

T. 4.- Warszawa: N. Glücksberg, 1822.- 507 s.; 16°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „6045/1 T. 4” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 13], znak akcesji [odr.]: „1950 D 403/225” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 504], sygn. [odr.] „6045/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: trzon książki nierówny i wystrzępiony; na s. tyt. ślady po wygumkowanych zapiskach; s. tyt., s. 1-2, s. 495-507 noszą ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 5.- Puławy: [b.w.], 1830 (Druk. Biblioteczna). - [2], 464, [17] s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP”, sygn. [odr.] „6045/1^{t.5} VIII B”, na niej podłużna pieczęć: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: w środku „M”, napis na obrzeżach nieczytelny [na s. przedtyt.]; pieczęcią owalną: „Z księgozbioru A. Markowskiego. No. [odr.] 371” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „A. M.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „A. P.” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na s. tyt.; s. 33; s. 133; s. 233; s. 333; s. 433], sygn. [odr.] „L. inw. 4899” [na odwr. s. tyt.; s. [17].]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. [17]], sygn. [odr.] „6045/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438): 92” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: podklejone s. 2-3, 8-9, 12-13.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Zbiór pamiętników o dawnej Polsce. Tom V”, niżej inicjały: „A. M.”; trzon książki barwiony.

T. 6.- Lwów: Wytłocznia Narodowa Ossolińskich, 1833.- 460 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „6045/1 T. 6 VIII B”, na niej podłużna pieczęć: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Z księgozbioru A. Markowskiego. No [odr.] 371” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „A. M.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „A. P.” [na s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na s. tyt.; s. 5; s. 133; s. 233; s. 333; s. 433], sygn. [odr.] „L. inw. 4899” [na odwr. s. tyt.; s. 435]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 460], sygn. [odr.] „6045/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438): 92” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: pomyłka w numeracji stron- jest 254, powinno być- 354.

Oprawa: półskóra, XIX w; na grzbiecie złożonymi literami: „Zbiór pamiętników o dawnej Polsce. Tom VI”, niżej inicjały: „A. M.”; trzon książki barwiony.

Sygn. 6045/1

161. NORVINS M. de

Histoire de Napoleon, par ... Tome premier / de M. Norvins.- Bruxelles: J. Frechiet, 1828.- T. 1; 16°, 16 cm

T. 1.- 431 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „8972/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 431], sygn. [odr.] „8972/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Bonaparte): 9(44)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: grzbiet i obrzeża oprawy oklejone płótnem [konserwacja]; trzon książki pokryty brunatnymi plamkami.

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 8972/1

162. NOTATY

Notaty generała Brygady Wielkopolskiej Kawalerii Narodowej z lat 1775-1778. Z rękopisów spisane przez J. I. Kraszewskiego.- Drezno: J. I. Kraszewski, 1871.- VII, [1], 166 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”, sygn. [odr.] „A/825” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: nieczytelna [zamazana piórem na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. Gen. broni K. Świerczewskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 166], sygn. [odr.] „26869” [s. 166], sygn. [odr.] „A/825” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „111/I” , „XXXVII.11” [na s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „CBW. Wpływ [odr.] nr 15 rok 47. Nr vol.114” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. nieczytelny podpis.

Oprawa: półpłótno, XIXw.

Sygn. A/825

163. O KONFEDERACYI

O konfederacji Lwowskiej w roku 1622 uczynionej, nauka.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 21 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „12095/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „12095/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak tyl. wykl.; p. wykl. wklejona wzorem do s. tyt.

Oprawa: półpłótno, XXw.

Sygn. 12095/1

164. O KONFEDERACYI

O konfederacji Lwowskiej w roku 1622 uczynionej nauka.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 21 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „8116/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 21], sygn. [odr.] „8116/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XXw.

Sygn. 8116/1

165. O ZARZUCENEM

O zarzucenem dowódcy korpusu II generałowi Ramorino, niedopełnieniu rozkazów danych mu przez Naczelnego Dowódcę po upadku Warszawy 1831 roku: list pułk-ka Zamojskiego b. Szefa Sztabu Korpusu II° do redaktora dziennika „Trzeci Maj”.- Paryż: Lacour i Cie, 33, [1844].- 75, [1] s., err.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „8952/1” [na s. [1]].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 76], sygn. [odr.] „8954/1” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak oprawy.

Sygn. 8954/1

166. OKOLSKI Szymon

Dyaryusz transakcyi wojenney między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637 przez Ks. ... / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 200 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12093/1” [na oprawie; s. II]

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „12093/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 12093/1

167. OKOLSKI Szymon

Dyaryusz transakcji wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskim w r. 1637 przez ks. ... / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 200, II s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „10088” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przechr.: na p. wykl.; na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „B. K.” [przechr.: na s. przedtyt.; na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Fr. Gawroński” [na s. przedtyt.; na s. tyt. - przechr.; s. 19]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 50; s. 100; s. 102; s. 104; s. 150; s. 200], sygn. [odr.] „10088” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „3333” [s. II], sygn. [odr.]: „Dz. X nr 1171” [przechr.] i „XXXVII.3.2” [obie na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia; glossy na s. 194 i na s. 195.

Defekty: egzemplarz nosi ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 10088

168. OKOLSKI Szymon

Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637 przez Ks. ..., Zakonu Dominika Św. kaznodzieję wojskowego / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 74 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10294/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 74], sygn. [odr.] „10294/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 74].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 10294/1

169. OKOLSKI Szymon

Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637 przez Ks. ..., Zakonu Dominika Św. kaznodzieję wojskowego / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 74 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „8114/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 74], sygn. [odr.] „8114/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.48(438)a” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 8114/1

170. OKOLSKI Szymon

Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637 przez Ks. ..., Zakonu Dominika Św. kaznodzieję wojskowego / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 74 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10185/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Dublet z Bibl. Kórnickiej” [na odwr. s. tyt.; s. 4]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15;

s. 74], sygn. [odr.] „10185/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]” 93(438)7: 355.48(438)a” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „498”, „359F”, „dop./1 jest egz.” [wszystkie na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 10185/1

171. OKOLSKI Szymon

Kontynuacja Dyaryusza Wojennego czulością jaśnie wielmożnych ich mciów panów hetmanów koronnych, ochotą czego rycerstwa polskiego nad zawziętymi w uporze krzywoprzysięgłych i swobodnych Kozakami, w roku 1638 odprawiona, do wiadomości Koronie i Wielkiemu Księstwu Litewskiemu, za dozwoleń przelożonych, przez W. O. ..., kaznodzieję wielmożnego j. m. p. hetmana pol. Koron. Podana / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858.- II, s. 75-200.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10182/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. II], sygn. [odr.] „10182/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. II].

Oprawa: półpłótno, XX w

Sygn. 10182/1

172. OKOLSKI Szymon

Kontynuacja Dyaryusza Wojennego czulością jaśnie wielmożnych ich mciów panów hetmanów koronnych, ochotą czego rycerstwa polskiego nad zawziętymi w uporze krzywoprzysięgłych i swobodnych Kozakami, w roku 1638 odprawiona, do wiadomości Koronie i Wielkiemu Księstwu Litewskiemu, za dozwoleń przelożonych, przez W. O. ..., kaznodzieję wielmożnego j. m. p. hetmana pol. Koron. Podana / Szymon Okolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858.- II, s. 200; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10295/1” [na oprawie].

Paragon: „Dom Książki. D. Nr 134812” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. II], sygn. [odr.] „10295/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: kartonowa, XX w.

Sygn. 10295/1

173. OPIS

Opis wypadków wojennych w Polsce pod dowództwem Józefa X Poniatowskiego w roku 1809.- Warszawa: [b.w.], 1831.- [2], 34 s.; 16°, 17 cm

Ekslibris: „Centralna Biblioteka Wojskowa. [odr.] 27026/1” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10221/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: orzeł w koronie i inicjały - „C.

B. W." [na odwr. s. tyt.; s. 8; s. 34]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 34], sygn. [odr.] „10221/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 34].

Defekty: strony książki pokryte brunatnymi plamami; brak p. i tyl. wykl.

Oprawa: półpłótno, XX w

Sygn. 10221/1

174. ORZELSKI Świętosław

Bezkrólewia ksiąg ośmioro czyli dzieje Polski od zgonu Zygmunta Augusta r. 1572 aż do r. 1576 skreślone przez ..., Starostę Radziejowskiego / Świętosław Orzelski; przeł. i uzupełn. Włodzimierz Spasowicz.- Petersburg; Mohilew: Bogusław Maurycego Wolff, 1856 (Druk. Karolewa i Kompanii).- T. 3: [2] k., 271 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „16280/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt. - przekr.; s. 13; s. 271]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej”, sygn. [odr.] „Dbl. 76.398” [na odwr. s. tyt. - przekr.]; pieczęcią podłużną: „Dublet Biblioteki Naukowej WAP. [odr.] 674/D” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „16280/1” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „8 IV” [naklejona na oprawę], symbol UKD [odr.]: „93(438)6” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: [atramentem] „Bolesław Rozwadowski” na s. tyt.

Defekty: na p. wykl. ślady po wygumkowanych zapiskach; trzon książki nosi brunatne ślady po zalaniu.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis złotymi literami: „Orzelski”.

Sygn. 16280/1

175. OTWINOWSKI Erazm

Dzieje Polski pod panowaniem Augusta II od roku 1696-1728. Opis współczesny ... / Erazm Otwinowski.- [Wyd. nowe].- Kraków: Józef Czech, 1849.- [8], 363, [11] s.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47514” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: nieczytelna [zamazaną tuszem], sygn. [odr.] „7075” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. tyt. - przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr...” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. [11]], sygn. [odr.] „47514” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.4.2.3” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „997” [s. 363].

Zapiski odręczne: marginalia passim.

Oprawa: półpłótno, XX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Sygn. 47514

176. PAMIĘTNIKI

Pamiętniki do historii Stefana Króla polskiego, czyli korespondencya tego monarchy oraz zbiór wydanych przez niego urzędzeń, z rękopismów zebrane i

wydane przez Edwarda hr. Raczyńskiego, członka Tow. Król. Przyjaciół Nauk w Warszawie.- Warszawa: [b.w.], 1830, (Druk. N. Glücksberga).- [8], 165, [5] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10721/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: [zielona] h. Prawdzic [na s. tyt.]; pieczęcią owalną na zielonej pieczęci okrągłej – nieczytelna; pieczęcią okrągłą: „J. S.” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10721/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na odwr. p. oprawy atramentem - „Własność Zdzisława Gościń[...].”

Defekty: na s. 41 próba pióra; karty 1-4 noszą ślady pleśni.

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet oklejony płótnem; wyklejki podklejone.

Sygn. 10721/1

177. PAMIĘTNIKI

Pamiętniki do historii Stefana Króla polskiego, czyli korespondencya tego monarchy oraz zbiór wydanych przez niego urzędzeń, z rękopismów zebrane i wydane przez Edwarda hr. Raczyńskiego, członka Tow. Król. Przyjaciół Nauk w Warszawie.- Warszawa: [b.w.], 1830, (Druk. N. Glücksberga).- [8], 165, [5] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10980/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wojskowa D.O.K. VI. Lwów” [s. 19; s. [5]], sygn. [odr.] „3475/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 5], sygn. [odr.] „10980/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „D. 13.878” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 10980/1

178. PAMIĘTNIKI

Pamiętniki wojenne 1792-1812.- Drezno: J. J. Kraszewski, 1871.- T. 6: XVI, 268 s.; 16°, 19 cm
(Biblioteka pamiętników i podróży po dawnej Polsce. T. VI)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „15669/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 268], sygn. [odr.] „15669/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438): 92” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 15669/1

179. PAMIĘTNIKI

Pamiętniki wojenne 1792-1812.- Drezno: J. J. Kraszewski, 1871.- T. 6: XVI, 268 s.; 16°, 19 cm
(Biblioteka pamiętników i podróży po dawnej Polsce. T. VI)

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”, sygn. [odr.] „XXXIII.9.5 – XIX.12” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną „Biblioteka Akademii Sztab. Gen. im. K. Świerczewskiego. Nr.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „513” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 25; s. 105], sygn. [odr.] „1548” [s.268], symbol UKD [odr.]: „355.484(438) „1756/1815” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. zielonym atramentem „ÄLR”.

Defekty: s. 268 podklejona pergaminem; luźna s. przedtyt.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. A/513

180. PAPÉE Fryderyk

Żywot hetmana Żółkiewskiego skreślił ... / Fryderyk Papée.- Lwów: Tow. Pedag., 1895 (Druk. I Związkowa). - 89, [1] s.; 16°, 18 cm
(Biblioteka dla młodzieży. Tom XXXIV)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11438/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Dyrekcja Szkoły Etatowo Żeńskiej w Przemyślu” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „11438/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Dbl. 82/32 I” [na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(Żółkiewski): 93 (438)7” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na wewn. s. oprawy odręczna dedykacja.

Oprawa: płótno, XIX w.; na oprawie zdobiona ramka i napis: „Nagroda Pilności”.

Sygn. 11438/1

181. PAPROCKI Bartosz

Herby Rycerstwa Polskiego ... zebrane i wydane r. p. 1584 / Bartosz Paprocki.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 964, CLXIII, 314 s. [1] k.; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „30224/2” - naklejona na ekslibris [w. II]; na 1 okładce naklejona nalepka ekslibrisowa [w. II] do góry nogami [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Z. Długołęcki” [zamazana atramentem na s. tyt.; s. 700; s. 800; s. 964]; pieczęcią owalną [zamazana atramentem i zaklejona taśmą] [na s. tyt.; s. 3]; pieczęcią owalną: „Pensyonat Anny Długołęckiej i Heleny Wierzbickiej w Zakopanem” [na s. XLT], sygn. [odr.] „A.116” [na s. tyt.; s. 426; s. 707]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na s. 15; s. 314], sygn. [odr.] „30224/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „929” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: na grzbiecie starta powierzchnia skóry; oprawa porysowana i pościerana; na kartkach brunatne plamy; naderwane s. 13, s. 209, s. 681; oprawa egzemplarza oklejona na obrzeżach taśmą płócienną; wymieniono wyklejki [dołożono nowe, stare podklejając], s. tyt. podklejana; k. między s. LXXII i LXXIII uszkodzona [brak ½ karty - uzupełniony pergaminem], bordiura skomponowana ze stylizowanych herbów w środku napis: „Herby Rycerstw[a] Polskiego; na pięcioro Xi[a] rozdzielo[ne]; przez Bartosza Paprockiego zebrane

y wyda[ne]”, na odwrocie drzeworyt z portretem [Jana III Sobieskiego]; herby w środku książki odręcznie [niestarannie] kolorowane tuszami i farbami.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „B. Paprocki. Herby Ryc. Polskiego”.

Sygn. 30224/2

182. PASZKOWSKI [Franciszek]

Dzieje Tadeusza Kościuszki pierwszego naczelnika Polaków przez generała ... / [Franciszek] Paszkowski.- Kraków: nakł. wydawcy, 1872 (Druk. Uniwersytetu Jagiellońskiego).- [6], 357, [2] s.: err.; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „26635/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. [2]], sygn. [odr.] „26635/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92(T. Kościuszko): 93(438)8: 93(438)9: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: trzon książki nierówny.

Oprawa: brak oprawy; książka obłożona szarym papierem.

Sygn. 26635/2

183. PASZKOWSKI [Franciszek]

Dzieje Tadeusza Kościuszki, pierwszego naczelnika Polaków przez generała ... / [Franciszek] Paszkowski.- Kraków: nakł. wydawcy, 1872 (Druk. Uniwersytetu Jagiellońskiego).- [6], 357, [2] s.: err.; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32738/2” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Kórnicka”, sygn. [odr.] „21242” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Kórnicka” [na p. oprawie wyd.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Kórnicka” [na odwr. s. tyt. - przekr.; s. 3]; pieczęcią prostokątną: „Dublety Bibl. Kórnickiej” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „dubl. do 21242” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [s. [6]; s. 15], symbol UKD [odr.]: „92(T. Kościuszko): 93(438)8: 93(438)9: 355.48 (438)b.” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia; na p. oprawie wydawniczej atramentem: „Biblioteka Kórnicka”.

Defekty: kartki książki pokryte licznymi rdzawymi plamkami.

Oprawa: półpłótno, XX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Sygn. 32738/2

184. PASZKOWSKI Franciszek

Książę Józef Poniatowski / Franciszek Paszkowski .- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1898 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 136 s.: ryc., portr.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „27213/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „L. Zwoliń[ski i Spółka]. Wypożyczalnia Książek. No [odr.] 1663. Kraków” [na s. tyt.]; pieczęcią

trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 136], sygn. [odr.] „27213/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 355.48(438)b: 92 (Poniatowski)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na marginalia passim.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie [odr.] sygn. „1663”.

Sygn. 27213/2

185. PIEKOSIŃSKI Franciszek

Rycerstwo polskie wieków średnich przez dra ... / Franciszek Piekosiński.-
Wyd. 2 popr.- Kraków: Akademia Umiejętności; Spółka Wydaw. Polska, 1896 (Druk „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Sp.); 8°, 22 cm

T. 1: O dynastycznym szlachte polskiej pochodzeniu.- [2], 339 s.: rys.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „9797¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. tyt.; s. 1]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; na odwr. s. 399], sygn. [odr.] „9797¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „6437” [s. 399], sygn. [odr.] „XXXVIII.3.2” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 9797¹

186. PIOTROWSKI X. Jan

Dziennik wyprawy Stefana Batorego pod Psków / Jan Piotrowski.- Kraków:
A. Czuczynski; Spółka Wydaw. Polska, 1894 (Druk „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Sp.).-
XVI, [4], 240 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „35339” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV], sygn. [odr.] „35339/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 35339/2

187. PLANY

Plany przepisu frontowej służby dla artylleryi pieszey. Części 3ey /
Warszawa: Litografia Sztabu Kwatermistrzostwa Generalnego Woyska Polskiego,
1824.- Cz. 3: [2], 76 k. tabl. rozkł.; 8°, 22 cm

Ekslibris: „Biblioteka Domu Wojska Polskiego” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Centralna Biblioteka Wojskowa”, sygn. [odr.] „4102/II” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „33706/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: „CBW” [verso k. I-CXXXIII], sygn. [odr.] „25365/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; k. LXI; k. CXXXIII], sygn. [odr.] „33706/2” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „Dubl. 4102” [na p. wykl.], sygn. [odr.] „4102/II” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: trzon oprawy nierówny.

Oprawa: kartonowa, XIX w.; na grzbiecie poziomy napis złożonymi literami: „Plany dla Artylerji Pieszey”.

Sygn. 33706/2

188. POLSKA

Polska w walce. Zbiór wspomnień i pamiętników z dziejów naszego ujarznienia / oprac. Agaton Giller.- Paryż: Księgarnia Luxemburska, 1868 (Druk. Braci Rouge, Dunon et Fresne).- 293, [3] s., err.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13517/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Bibl. Uniwers. Wrocław. Dublet do sygn. [odr.] 42395 I”; pieczęcią suchą podłużną: „Wojciech Biechoński” [na s. tyt.; s. 7]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Kasynowa w Gorlicach”, sygn. [odr.] „573” [na p. wykl.; na s. przedtyt.; na s. tyt. - przekr.; s. 6; s. 7; s. 9; s. 293]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 293], sygn. [odr.] „13517” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 92” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „1950 D.2331; 2882” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak grzbiotu; karty pokryte brudnymi plamami.

Oprawa: płótno, XIX w.; na oprawę naklejona oprawa wydawnicza.

Sygn. 13517/1

189. POMIAN Zygmunt A.

Kodeks honorowy i reguły pojedynku / Zygmunt Pomian.- Lwów: Księgarnia Polska B. Połonieckiego, [1899] (Druk. Narodowa).- 94 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „20817” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr...” [na odwr. s. tyt.; s. 94; s. 22], sygn. [odr.] „20817” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „47770” [przekr. na s. 94].

Oprawa: kartonowa, XX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Sygn. 20817

190. PONIATOWSKI Stanisław August

Pamiętniki ... / Stanisław August Poniatowski; przeł. z fr. Bron. Zaleski.- Drezno: J. I. Kraszewski, 1870.- XIX, [1], 464 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11294/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z księgozbioru Józefa Jeziorskiego” [na s. tyt.; s. 464]; pieczęcią podłużną: „J. Gumplowicz. Kraków, Pl. W. W. Świętych L. 8. Wypożyczalnia książek beletrystycznych i naukowych” [na s. tyt.; s. IX; s. XIX; s. 1; s. 463], sygn. [odr.] „5349” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na s. XV; na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „11294/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „dubl. Do 85547 I. 3” [na p. wykl.], symbol UKD [odr.]: „92(Poniatowski St. Aug.): 43(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia; glossy na s. 203.

Defekty: luźne s. 17-22; na kartkach książki liczne brunatne plamki; trzon książki nosi ślady zalania; s. I-VI, 278-284 noszą ślady zabiegów konserwatorskich; obrzeża oprawy zniszczone.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie naklejona kartka z sygn. [odr.] „5349”.
Sygn. 11294/1

191. POPOWSKI Józef

Pisma wojskowe i polityczne ... / Józef Popowski.- Kraków: nakł. autora, 1885 (Druk. Wł. L. Anczyca i Spółki.)- [2], 202 s.; 16°, 20cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „22722/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 202], sygn. [odr.] „22722/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „W. Smoleński. Kuźnica Kołłątajowska”, niżej inicjały: „J. B.”; trzon pokryty wzorem.

Sygn. 22722/1

192. POWIDAJ Ludwik

Kozacy zaporożcy na Ukrainie napisał ... / Ludwik Powidaj.- Lwów: Karol Wild, 1862 (Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich).- [4], 216 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/10058” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. tyt.; s. przedtyt.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22, s. 216], sygn. [odr.] „10058” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „5215” [s. 216], sygn. [odr.] „XXXVII.3.2”.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. A/10058

193. PRĄDZYŃSKI Ignacy

Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831. Napisany przez ... generała kwatermistrza byłych Wojsk Polskich / Ignacy Prądzyński; tł. z fr.- Wyd. 2.- Petersburg: Księgarnia K. Grendyszyńskiego, 1898 (Druk. W. L. Anczyca i Spółki.)- IV, 292 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „22940/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „J. Gościmski. Księgozbiór. Nr ...” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 291], sygn. [odr.] „22940/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48(438)b: 92(Prądzyński)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Defekty: s. tyt. podklejona; luźne s. III-IV; s.1-2; s. 29-32; trzon książki nierówny.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 22940/2

194. PRĄDZYŃSKI Ignacy

Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831. Napisany przez ... generała kwatermistrza byłych Wojsk Polskich / Ignacy Prądyński.- Wyd. 2.- Petersburg: Księgarnia K. Grendyszyńskiego, 1898 (Druk. W. L. Anczyca i Spółki).- IV, 292 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „32625/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „W. T. Nocznicy. N_o [odr.] 657” [na p. wykl.], sygn. [odr.] „2329” [na s. tyt.; s. III]; pieczęcią podłużną: „Tomasz Nocznicki” [na p. wykl.; s. tyt.; s. III; s. 1]; pieczęcią okrągłą: „Czytelnia W. T. D. XV” [na s. tyt.; s. 289], sygn. [odr.] „B. T. N. N_o 240”, sygn. [odr.] „2587” [na s. tyt.; s. 289]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 292], sygn. [odr.] „32625/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48(438)b: 92(Prądyński): 93(438)9” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. i na s. tyt. atramentem: „Tomasz Nocznicki”; w tekście podkreślenia.

Defekty: naderwany grzbiet książki; rogi i obrzeża oprawy starte; s. III-IV i 1-19 noszą ślady zabiegów konserwatorskich.

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 32625/2

195. PRĄDZYŃSKI [Ignacy Habdank]

Pamiętniki generała ... / [Ignacy Habdank] Prądyński; oprac. Bronisław Gembarzewski; wstęp Jerzy Moszyński.- Wyd. 2.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, ok. 1890 (Druk. Uniwersytetu Jagiellońskiego.- 8°, 23 cm

T. 4.- Dodatki. (Dokumenty, Streszczenia). Z 6 mapami i 1 podobizną.- [4], 410 s., [1].: tab.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47876” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr...” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „47876” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „28366” [s. 410].

Defekty: zniszczona 1/3 tylnej oprawy; tylna wykl. nosi ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 47876

196. PROKOSZ

Kronika Polska przez ... w wieku dziesiątym napisana. Z dodatkami z kroniki Kagnimira pisarza wieku XI i z przypisami krytycznymi komentatora wieku XVIII. Pierwszy raz wydrukowane z rękopisma wynalezioneo / Prokosz.- Warszawa: N. Glücksberg, 1825.- [4], XVIII, 292 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12356/1” [na oprawie, odwrotnie przyklejona].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Książnica Miejska. [odr.] 448” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 392], sygn. [odr.] „12356/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)3” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „2730/292058” [na tyl. wykl.].

Defekty: oprawa nosi ślady odbarwień; płótno miejscami jest przetarte.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie sygn. [odr.] „448”.

Sygn. 12356/1

197. PRZEPIS

Przepis musztry dla piechoty.- [Paryż]: [b.w.], 1845 (Druk. Bouvgogne i Martinet).- 305, [1] s., 1 k. tabl. rozkł., err.; 16°, 14 cm

Ekslibris: „200 lat bibliotek wojskowych. 1767-1967” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25476/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Szkoły Nar. Polskiej w Batignolles” [na p. wykl.; s. [1]], sygn. [odr.] „55” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „25476/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.6 R.” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 25476/1

198. PRZEPIS

Przepis musztry y manewrów dla piechoty francuzkiej . Wydany roku 1791.- Warszawa: nakł. rodziny Zawadzkich, 1808.- 3 cz. w 1 wol.; 16°, 18 cm

Cz. 1: [2], 86 s., [1] k. tabl. rozkł.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/844^{1,2,3}” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ” [na odwr. s. tyt.; s. 22; k. [1]], sygn. [odr.] „A/844^{1,2,3}” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „XXXIX.1.” [na s. tyt.].

Defekt: brak oprawy.

Oprawa: wydawnicz; cz. 1-3 współprawne.

Cz. 2: 84 s.

Defekty: brak s. tyt. i s. 1-26.

Oprawa: patrz opis cz.1; cz. 1- 3 współprawne.

Cz. 3: 189, [3] s.; [1] k. tabl. rozkł.: err.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 189; k. [1]], sygn. [odr.] „27457” [s. 189].

Defekt: brak s. 177-186.

Oprawa: patrz opis cz.1; cz. 1- 3 współprawne.

Sygn. A/844^{1,2,3}

199. PRZEPIS

Przepis musztry y obrotów dla piechoty francuzkiej, wydany roku 1791 / Edycja nowa poprawiona i powiększona przez Inspektora Jeneralnego Broni.- Warszawa: 1811 (Druk. Zawadzkich).- 210 s., XL k. tabl. rozkł.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP”, sygn. [odr.] „7727/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „7727/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355(323.32): 356” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. podpisy [atramentem]: „Przybylski kpt.” i „J. Louis”.
Defekty: luźne: s. 83-86 i tablice 32 i 34; trzon książki nierówny; próby kredką na p. wykl.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 7727/1

200. PRZEPIS

Przepis Powinności, Porządku i Karności dla Wojska Polskiego .- [Warszawa]: [b.w.], [1815].- 48 s.; 16°, 16 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/80746” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „P. B. W. J. 1.”, sygn. [odr.] „971” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 48], sygn. [odr.] „A/80746” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „44513” [s. 48], sygn. [odr.] „XXXIX.1.1” [na odwr. s. tyt.]. Oprawa: płótno, XX w.; na grzbiecie złotymi literami napis: „Przepis powinności 1815”; s.17-32 różnią się kolorystycznie od pozostałych.

Sygn. A/80746

201. PRZEPISY

Przepis dla Jazdy z Rozkazu Jego Cesarzowiczowskiej Mości Wielkiego Xięcia Konstantego / tł. z ros. Józef Dwernicki.- Warszawa: [b.w.], 1815 (Druk. Wiktora Dąbrowskiego).- 231 s.; 16°, 18 cm

Naklejka z ekslibrisem: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6863/1”, podłużna pieczęć: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia. Antykwariat. Dom Książki. C. 33745” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 231], sygn. [odr.] „6863/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355 R.” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 6863/1

202. PUZYREWSKI A[leksander]

Szarża jazdy pod Somo-Sierra w Hiszpanii dnia 30 listopada 1808 roku / A[leksander] Puzyrewski .- Warszawa: Konstanty Trepty, 1899 (Druk. St. Niemiry i Synów).- 48 s., [14] k.: ryc., mapy; 8°, 24 cm

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Cezary Ponikowski” [na s. przedtyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Szt. Gen. im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 48 verso [14] k.], sygn. [odr.] „48065” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „1976” [s. 48].

Zapiski odręczne: na oprawie zapis atramentem: „Kazimierz Krasui[...].” .

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza, naklejona na

twardą; na oprawie sygn. [odr.]: „A/48065”.
Sygn. A/48065

203. PUZYREWSKI A[leksander]

Wojna polsko-rosyjska 1831 roku przez ..., pułkownika Sztabu Generalnego z siedmioma planami bitew / Aleksander Puzyrewski; przekł. [z ros.] Piotr Jaxy Bykowski.- Warszawa: Przegląd Tygodniowy, 1888 (Druk. Przeglądu Tygodniowego).- [4], XI, 386, VI s., [7] k. rozkł. planów ; 8°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32780/1” [przyklejona do góry nogami na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Jaitim Sapientin – Timer Derstwt” [na s. tyt]; pieczęcią owalną: „S. B. O.” [nad inicjałem korona]; pieczęcią podłużną: „Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego. Zarząd II Nr inw.”, sygn. [odr.] „1820” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Naukowa GZPW. WP” [s. 17; s. IV], sygn. [odr.]: „4305/II” i „4646/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. VI], sygn. [odr.] „32780/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)b: 9(47): 355.41(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza naklejona na oprawę.

Sygn. 32780/1

204. PUZYREWSKI A[leksander]

Wojna polsko-rosyjska 1831 roku przez ..., pułkownika Sztabu Generalnego z siedmioma planami bitew / A[leksander] Puzyrewski; przekł. [z ros.] Piotr Jaxy Bykowski.- Warszawa: Przegląd Tygodniowy, 1888 (Druk. Przeglądu Tygodniowego).- [4], XI, 386, VI s., [14] k. map ; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „10292” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. tyt. przekr.; verso k. [14]]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; recto k. [10]]; sygn. [odr.] „XXXVII.4.3” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „10292” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „1845” [recto k. [9]].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie tłoczony napis: „Wojna Polsko-Rosyjska 1831”.

Sygn. 10292

205. PUZYREWSKI A[leksander]

Wojna polsko-rosyjska 1831 roku przez ..., pułkownika Sztabu Generalnego z siedmioma planami bitew / A[leksander] Puzyrewski; przekł. [z ros.] Piotr Jaxy Bykowski.- Warszawa: Przegląd Tygodniowy, 1888 (Druk. Przeglądu Tygodniowego).- [4], XI, 386, VI s., [14] k. map; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „11595” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 386]; sygn. [odr.] „11595” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „30496” [recto k. [14]].

Zapiski odręczne: na p. wykl. atramentem: „S. Szmieleckiego”.
 Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Puzyrewski.
 Wojna Polsko-Rosyjska 1831”.
Sygn. 11595

206. [PUZYREWSKI Aleksander]

Wojna polsko-rosyjska 1831 roku przez ..., Pułkownika Sztabu Generalnego / [Aleksander Puzyrewski]; przekł. [z ros.] Piotr Jaxy Bykowski.- [Warszawa]: [Przegląd Tygodniowy], [1888].- [2], XI, [2], 386, VI s., [14] k. map; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „10291” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią w kształcie tarczy: „Bibl. Wojsk. Korp. Kadetów. 2” [s. XI; s. 25; s. 100; s. 200; s. 300; s. VI]; sygn. [odr.] „Inw. 8548” [s. 386]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Korpusu Kadetów No 3. Dział oficerski. L. Inw. [odr.] 535” [przechr. na wewn. s. oprawy; s. [1]; s. 85; s. 303]; sygn. [odr.] „2977” [przechr. na s. I], sygn. [odr.] „535” [recto k. [9]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102]; sygn. [odr.] „10291” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „26867” [s. VI].

Defekty: brak p., tyl. wykl. i s. tyt.; doklejona kartka z odręcznie napisaną s. tyt.
 Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Puzyrewski.
 Wojna Polsko-Rosyjska”.
Sygn. 10291

207. PUZYREWSKI A[leksander] K.

Wojna polsko-ruska 1831 roku / A[leksander] K. Puzyrewski.- Wyd. przer. popr. i uzup.- Warszawa: Maurycy Orgelbrand, 1899 (Druk. Tow. S. Orgelbranda Synów).- [2] k., XI, 474, VI s., [6] k. map; 4°, 26 cm
 (Dzieło premiiowane przez Cesarską Akademię Nauk)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „10292” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Ze zbiorów St. K. Lineburga” [na s. przedtyt.; na s. tyt.; s.1]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; verso k. z planami bitew], sygn. [odr.] „47528” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „XXXVII.4.3” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: podkreślenia na s.: 219, 240, 241.

Defekty: zniszczone obrzeża oprawy; uszkodzona s. 189-190; plany bitew uszkodzone, 1 plan oderwany od trzonu książki.

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 47528

208. PUZYREWSKI A[leksander] K.

Wojna polsko-ruska 1831 / A[leksander] K. Puzyrewski. [Wyd. przer., popr. i uzup.]- Warszawa: Maurycy Orgelbrand, 1899 (Druk. Tow. S. Orgelbranda Synów).- [4], X, [2], 474, VI s., [6] k. map [rozkl.]; 4°, 27 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „3346/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Jakób Koral. Warszawa. Orla No 2” [na s. tyt.], pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. Im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15, tyl. wykl.], sygn. [odr.] „3346/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. podpis atramentem: „Śledziewski W.”; w tekście liczne podkreślenia.

Defekty: brak 2 planów bitew, pozostałe 4 wklejone w trzon książki niezgodnie z numeracją stron, podaną w spisie treści; narożniki książki uszkodzone.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Wojna polsko-ruska”; grzbiet książki uszkodzony.

Sygn. 3346/3

209. REGULAMIN

Regulamin artylerii.- Paryż: [b.w.], 1863 (Druk. i Lit. Pp. Renou et Maulde).- 177, [1] s., 3 k. tabl.; 16°, 14 cm

Ekslibris: „200 lat bibliotek wojskowych. 1767-1967” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „24472/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt. ; s. 15; k. 3 .], sygn. [odr.] „25472/1” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „1928/258/10” [na oprawie wyd.], symbol UKD [odr.]: „355.6 R.” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: zniszczony grzbiet książki.

Oprawa: wydawnicza; na oprawie przedstawiona s. tyt., z rokiem wyd. 1864.

Sygn. 25472/1

210. REGULAMIN

Regulamin Artylerii. Działa gwintowane i granatniki górne.- Paryż: [b.w.], 1864 (Druk. i Lit. Pp. Renou et Maulde).- T. 2: 202, [4] s., XLVI k. rozkł.: szkice, nuty.; 16°, 14 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „29568/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Okręgowego Koła Towarzystwa Wiedzy Wojskowej” [na odwr. s. tyt. przekr.; s. 193; s. 202; s. [2]; s. [4]; verso k. I-XLVI], sygn. [druk.] „2554” [na wewn. s. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Hist.-Wojsk.”, sygn. [odr.] „9017/I” [na odwr. s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [2]; s. [4]; verso k. tabl. I-XLVII], sygn. [odr.] „29568/1” [na odwr. s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych. - Akademii ON. Nr ewid.” [verso k. XLVI], sygn. [odr.] „29568/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.6 R.” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak k. XI; k. XLVI występuje po XL.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; sygn. naklejona na grzbiet [odr.] „9017/I”.

Sygn. 29568/1

211. REGULAMIN

Regulamin jazdy i służba obozowa.- Paryż: [b.w.], 1861 (Druk. i Lit. Pp. Renou et Maulde).- [2],144, 48 s., 21 k. tabl. [k. 1, 10, 11, 14, 15 - rozkł.]; 16°, 14 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25474/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; k. 10], sygn. [odr.] „25474/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.6” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 25474/1

212. REGULAMIN

Regulamin jazdy, obozowanie, służba forpocztowa i marsze .- [Paryż]: [b.w.], 1864 (Druk. V. Goupy et).- 64 s., [3] k., III k. tabl. rozkł.: nuty; 16°, 14 cm

Ekslibris: „200 lat bibliotek wojskowych. 1767-1967” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25473/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; III k. tabl.; s. 61], sygn. [odr.] „25473/1” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „1932/256/10” [na tyl. oprawie], symbol UKD [odr.] „355.6 R.” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: na p. wykl. 2 małe ubytki.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 25473/1

213. REGULAMINA

Regulamina piechoty, jazdy, artylerii i służba obozowa.- Paryż: [b.w.], 1861.- [2], 48, [2], 171, [1] s., 13 k. tabl. [1 rozkł.]; 16°, 14 cm

Ekslibris: „200 lat bibliotek wojskowych. 1767-1967” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25475/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „25475/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „36502” [na odwr. s. tyt. przekr.], znak akcesji [odr.]: „1934/264/60” [na wewn. s. p. oprawy], symbol UKD [odr.]: „355.6 R.” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „wymienione W. B. 18. X. 1938” na odwr. s. tyt.

Defekty: zniszczona oprawa; luźne s. 7-13; p. oprawa i p. wykl. sklejone; luźne k. 8 i 9.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 25475/1

214. ROCZNIK

Rocznik Woyskowy Królestwa Polskiego na rok 1822.- Warszawa: [b.w.], [ok. 1822] (Druk. Woyskowa) .- [6], 272 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „7352/1; „A XIV”, podłużna pieczęć: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią : „Z Biblioteki Leopolda Kronenberg” [na s. tyt.; s. 101; s. 271]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 272], sygn. [odr.] „7352/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „531”, „1232”, „3175” [na p. wykl. przekr. wszystkie], symbol UKD [odr.]: „355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. atramentem: „Larnkiewicz”.

Defekty: obrzeża oprawy zniszczone.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Rocznik Wojskowy 1822”.

Sygn. 7352/1

215. ROCZNIK

Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1825.- Warszawa: [b.w.], [ok. 1825] (Druk. Wojskowa) .- [6], 282 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „26735/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Hist.-Wojsk.” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „13074” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 282], sygn. [odr.] „26735/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „947/I” [s. 282], symbol UKD [odr.]: „355.01: 355: 91(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. nieczytelny podpis; marginalia passim.

Defekty: brak wyklejek.

Oprawa: kartonowa, XIX w.

Sygn. 26735/1

216. ROCZNIK

Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1826.- Warszawa: [b.w.], [ok. 1826] (Druk. Wojskowa) .- [6], 279 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „15051/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „J. Gościmski. Księgozbiór Nr [odr.] R-4” [na odwr. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „15051/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.01: 355: 91(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na s. tyt.].

Defekty: naderwana p. oprawa; zniszczony grzbiet; oprawa nosi ślady nadpalenia.

Oprawa: kartonowa, XIX w.

Sygn. 15051/1

217. ROCZNIK

Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1827.- Warszawa: [b.w.], [ok. 1827] (Druk. Wojskowa) .- [6], 271 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „26736/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Leopold Świdorski. Adwokat Przysięgły w Warszawie. ul. Kapucyńska 3” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Pawłowski” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Hist.-Wojsk” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „13075” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych. L. inw. [odr.] 2510” [s. 233]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 271.], sygn. [odr.] „26736/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 13075” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.01: 355: 91(438)” [na odwr. s. tyt.]. Zapiski odręczne: na s. tyt. nieczytelny zapis ołówkiem; podpis starannie zakreskowany atramentem.

Defekty: oprawa podklejona; ostatnia s. nosi ślady zabiegów konserwatorskich; brak p. wykl.; książka nosi ślady działań plastycznych dziecka [ołówkiem] [s. 12, s. 13, s. 31, s. 138, s. 139, s. 238, s. 239, s. 243, s. 258, s. 259, s. 270, s. 271].

Oprawa: kartonowa, XIX w.

Sygn. 26736/1

218. ROCZNIK

Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1830.- Warszawa: [b.w.], [ok. 1830] (Druk. Wojskowa) .- [6], 264 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „26737/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „B. W. Kraków. 5032/I” [na odwr. s. tyt.; s. 7; s.264.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Hist.-Wojsk” [na odwr. s. tyt.; s. 17; s. 33]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 264.], sygn. [odr.] „26737/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.01: 355: 91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. nieczytelny podpis.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 26737/1

219. RUDAWSKI Jan Wawrzyniec

Historia Polska od śmierci Władysława IV aż do pokoju oliwskiego czyli dzieje panowania Jana Kazimierza od 1648 do 1660 r. przez ..., szlachcica polskiego, Kanonika Katedry Ołomunieckiej i Rady Jego Cesarskiej Mości Arcyksięcia Austriackiego Leopolda Wilhelma / Jan Wawrzyniec Rudawski; przeł. z łac. Włodzimierz Spasowicz.- Petersburg; Mohylew: Bolesław Maurycy Wolff, 1855 (Druk. M. Ettiugera).- 2 t. w 1 wol.; 16°, 20 cm

T. 1.- [4], XI, [1], 310, X s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „13505/1 [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Łubiański” [na s. przedtyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Józefa Wolff” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Ordynacji Krasieńskich [odr.] I 17194” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej”, sygn. [odr.] „Dbl. 71463” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „13505/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: oprawa oderwana od trzonu książki.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Rudawski. Dziejopisowie 1. 2.”; t. 1-2 współprawne.

T. 2.- [4], 459 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Józefa Wolff” [na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Ordynacji Krasieńskich [odr.] I 17194” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na tyl. wykl.]

Defekty: luźne s. 5-8.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-2 współprawne.

Sygn. 13505/1

220. RUSSISCH

Der russisch=trükische krieg in Europa und Asien bis auf den gegenwärtigen Standpunkt.- Wien: Verlag, 1854 (Druck und Papier von Leopold Sommer).- [2], 50 s., [1] k. rozkł.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „86523” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: nieczytelna [przechr. na s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Duplum ventum” [na s. tyt. przechr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 50], sygn. [odr.] „86523” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „26007” [s. 50].

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie sygn. [druk.] „86523”.

Sygn. 86523

221. RZEWUSKI Leon

Kronika Podhorecka. 1706-1779. Ułożył ... , członek c. k. Tow. Nauk. Krakowskiego / Leon Rzewuski.- Kraków: [b.w.], 1860 (Druk. Karola Budereisna).- [10], 258 s., err. 1 k. rozkł. 16°, 19 cm

Naklejka z ekslibrisem: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „7280/1” [na oprawie].

Paragon: „Księgarnia Antykwariat. Dom Książki. D. No 256390” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią suchą h. Gozdawa [na p. wykl.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „7280/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie naklejona kartka: „L. Rzewuski: Kronika Podhorecka”; sygn. [odr.] „23/VII b” na grzbiecie książki; trzon książki pokryty wzorem.

Sygn. 7280/1

222. SALVANDY N.

Dzieje panowania Michała Wiszniowieckiego, króla Polskiego, Wielkiego X Literwskiego etc. opisane przez ... / N. Salvandy; przeł. z fr. X. G.- Lwów: [b.w.], 1849 (Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich).- [4], 72 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11517” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt., s. 13; s. 72]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej”, sygn. [odr.] „Dbl. 48.390”, znak akcesji [odr.]: „1947 k. 185/10613” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 72], sygn. [odr.] „11517/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: „Bka Czołowskiego. 3. XII. 47” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Defekty: zniszczony fragment grzbietu.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 11517/1

223. SANGUSZKA Eustachy

Księcia ... pamiętnik 1786-1815 / Eustachy Sanguszka.- Kraków: Józef Szujski, 1876 (Druk. Uniwersytetu Jagiellońskiego).- [4], 1, 176 s.; 8°, 24 cm

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świeczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. XIII; s. XLIX; s. 22; s. 102; s. 176], sygn. [odr.] „45119” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. I; s. 5; s. 25; s. 105], sygn. [odr.] „1543” [s. 176], sygn. [odr.] „VIII.6.3.4” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na oprawie kartka z sygn. [odr.] „45119”.

Sygn. 45119

224. SCALACHI Luigi

Stona delle guerre d'Italia. Dal 18 marzo 1848, al. 28 Agosto 1849 per ... / Luigi Scalachi.- Wyd. 2.- Roma: Gaetano; Bologna: Regia Tipografia, 1862.- T. 1: [3], 955 s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „7561” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: „Biblioteka Archiwum 2 Korpusu” [helmu leżący na zwoju] [na s. tyt.; s. 647, s. [1] – przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr. Ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 955], sygn. [odr.] „7561” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „31815” [s. 955], sygn. [odr.] „XXXVIII.4.4.” [na s. tyt.].

Defekty: podklejone s.: 449, 562, [1-3]; okleina oprawy pościerana.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie złożone elementy ozdobne i napis złożonymi literami: „Scalchi. Storia delle guerre d'Italia”; na grzbiecie sygn. [odr.] „2889”.

Sygn. 7561

225. SCHMITT Henryk

Dzieje narodu polskiego od najdawniejszych do najnowszych czasów potocznie opowiedziane / Henryk Schmitt.- Lwów: nakł. autora, 1863 (Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich). T. 1: IV, 1028 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11535/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [s. 13; s. 1028], pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „Dbl. 59.275” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „10230/Dubl.”

[na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 1028], sygn. [odr.] „11535/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. wygumkowane ślady po zapiskach; podpis atramentem: „Gelben” na s. tyt.; na odwr. s. tyt. i na tyl. wewn. oprawie liczne nieczytelne próby pióra i ołówka.

Defekty: brak p. wykł. i s. przedtyt.; zniszczona oprawa i grzbiet [mocno wytarte]; ubytki na s. III-IV i 1-2.

Oprawa: półskóra, XIX w.

Sygn. 11535/1

226. SCHMITT Henryk

Dzieje Polski XVIII i XIX wieku osnowane przeważnie na niewydanych dotąd źródłach przez ... / Henryk Schmitt.- Kraków: [b.w.], 1866–1868 (Druk. „Czasu” W. Kirchmayera).- 4 t.; 8°, 22 cm

T. 1. – 1866.- VIII, 338, IV s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „29031/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgozbiór Natana Szepsa. Nr. [odr.] „2147” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „2031/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem; marginalia passim.

Defekty: obrzeża i powierzchnia opraw oraz powierzchnia grzbietu mocno pościerana.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „H. Schmitt. Dzieje Polski. 1”.

T. 2. – 1866.- [4], VI, 500, [2] s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „29031/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgozbiór Natana Szepsa. Nr [odr.] „2148” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „29031/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem; marginalia passim.

Defekty: brak dolnych narożników oprawy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „H. Schmitt. Dzieje Polski. 2”.

T. 3. – 1867.- [4], III, [1], 213 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „29031/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgozbiór Natana Szepsa. Nr [odr.] „2149” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „29031/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem.

Defekty: obrzeża opraw pościerane.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „H. Schmitt. Dzieje Polski. 3”.

T. 4. – 1868.- VIII, 572 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „29031/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Księgozbiór Natana Szepsa. Nr [odr.] 2150” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „29031/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem; glosy na p. wykł.

Defekty: brak s. przedtyt.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „H. Schmitt. Dzieje Polski. 4”.

Sygn. 29031/2

227. SCHMITT Henryk

Rokosz Zebrzydowskiego opisał według źródeł głównie rękopiśmiennych ... / Henryk Schmitt.- Lwów: nakł. autora, 1858 (Druk. Zakł. Narodowy im. Ossolińskich).- XVII, [1], 594, 102 s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10671/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią: splecione inicjały „B. M.” [nad nimi korona], sygn. [odr.] „No 1218” [na p. wykł.]; pieczęcią suchą h. Starykoń [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. XV; s.102], sygn. [odr.] „10671/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.]

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia; zapis ołówkiem na p. wykł.: „Książkę te proszę zachować i zwrócić po przeczytaniu jej, gdyż jest ona pamiątką, a zarazem stanowi dziś rzadkość”.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: Rokosz Zebrzydowskiego”, inicjały: „R. M.”; trzon książki barwiony.

Sygn. 10671/1

228. SCHMITT Henryk

Szkic historyczny dziejów 30-letniego panowania Stanisława Augusta ostatniego króla polskiego. Popularnie napisał ... . Z 8 rycinami rysunku J. Kossaka. W. Eljasza / Henryk Schmitt.- Kraków: „Czytelnia Ludowa” A. Nowoleckiego, 1872 (Druk. Uniwersytetu Jagiellońskiego).- [8], 152 s., [8] k. tabl.: ryc.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9509/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 3; verso k. [8]], sygn. [odr.] „9509/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 93(438)8” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 15].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia; zapis atramentem na verso k. [1]: „Harasymów Józef”.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 9509/1

229. SCHMITT Henryk

Zdarzenia najważniejsze z przeszłości narodu polskiego. Zestawił w potocznym opowiadaniu ... / Henryk Schmitt.- Lwów: nakł. autora, 1869 (Druk. Narodowa W. Manieckiego).- 771, [3] s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „16142/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Duplikat [odr.] 24069” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „16142/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia; glossy na s. 524; na tyl. wykl. ślady po wygumkowanych napisach.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis czarnymi literami: „H. Schmitt. Dzieje Polski”.

Sygn. 16142/1

230. SCHNÜR – PEPEŁOWSKI Stanisław

„Jeszcze Polska nie zginęła”. Dzieje Legionów polskich. Opowieść dziejowa z lat 1796-1806 / Stanisław Schnür-Pepełowski .- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1897 (Druk. „Czasu”).- [2] k., 228 s.: [13] ryc.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „26046/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 228], sygn. [odr.] „26046/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 93(438)9: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Schnür-Pepełowski Stanisław. Dzieje Legionów”.

Sygn. 26046/2

231. SCHNÜR – PEPEŁOWSKI Stanisław

„Jeszcze Polska nie zginęła”. Dzieje Legionów polskich. Opowieść dziejowa z lat 1796-1806 / Stanisław Schnür-Pepełowski .- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1897 (Druk. „Czasu”).- [2] k., 228 s.: [13] ryc.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „25153/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 228], sygn. [odr.] „25153/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 93(438)9: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 25153/2

232. SĘKOWSKI I.J.S.

Collectanea z dziejopisów tureckich, rzeczy do historii polskiej służących z dodatkiem objaśnień potrzebnych i krytycznych uwag, przez ..., Profesora Zwyczajnego Języków Wschodnich w Cesarskim Uniwersytecie S. Petersburgu / I. J. S. Sękowski.- Warszawa: Zawadzki i Węcki, 1824.- 2 t.; 16°, 20 cm

T. 1.- X, 244. [4] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10685/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 244], sygn. [odr.] „10685/1” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „2284” [na p. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 2: - [2], XVI, 308, [4] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10685/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „10685/1” [na odwr. s. tyt.], „2284” [na p. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s.tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 10685/1

233. SÉGUR Philippe de

Un Aicle de Camp de Napoléon. De 1800 d 1812 / Philippe de Ségur.- Paryż: Nelson, Editeurs, [1873].- 474 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „18385/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „18385/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie tłoczony zielony napis poziomy: „Comté Philippe de Ségur. Un Aide de Camp de Napoléon. N. Nelson”; ten sam tekst tłoczony na 1 cz. oprawy.

Sygn. 18385/1

234. SKARBEK Fryderyk

Dzieje Księstwa Warszawskiego / Fryderyk Skarbek; z przedm. Piotra Chmielowskiego.- Warszawa: Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego, 1897.- T. 1: 158. [2] s.; 16°, 17 cm
(Biblioteka Dzieł Wybranych Nr 8)

Ekslibris: „Biblioteka Wojskowej Szkoły Podchorążych Piechoty”, sygn. [odr.] „20277/I” [na odwr. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/850” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Świetlica Podoficerów Szkoły Podchorążych”, sygn. [odr.] „128” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. Gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s.158], sygn. [odr.] „850¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „81054” [s.158]; kodem komputerowym: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej A/850 T. 1” [na s. przedtyt.]

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowany fragment oprawy wydawniczej, z owalnym portretem hr. Fryderyka Skarbka.

Sygn. A/850

235. SKARBEK Fryderyk

Dzieje Księstwa Warszawskiego / Fryderyk Skarbek; z przedm. Piotra Chmielowskiego.- Warszawa: [b.w.], 1897-1898 (Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego).- 3 t. w 1 wol.; 16°, 19 cm

T. 1. - 158, II s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I.], sygn. [odr.] „6866/1” H-7 A” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Księgozbiór L. Klimpel. No” [na s. przedtyt.; na s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. - Wych.” [na p. wykl.; na s. przedtyt.; na s. tyt.; na odwr. s. tyt.; s. 33], sygn. [odr.] „l. inw. 4023” [na odwr. s.tyt.; s. II]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.]; sygn. [odr.] „6866/1” [na odwr. s. tyt.]; kod komputerowy: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej. 6866/1” [na s. przedtyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 94/99” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „F. Skarbek. Dzieje Księstwa Warszawskiego. 1-2.” [winno być: 1-3], niżej inicjały: „L. K.”; na grzbiecie ślad po zdartej sygnaturze; t. 1-3 współprawne.

T. 2.- 173, [1], II s.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-3 współprawne.

T. 3.- 148, II s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Księgozbiór L. Klimpel No” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. - Wych.”, sygn. [odr.] „l. inw. 4023” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: patrz opis t.1.; t 1-3 współprawne.

Sygn. 6866/1

236. SKARBEK Fryderyk

Dzieje Księstwa Warszawskiego / Fryderyk Skarbek; z przedm. Piotra Chmielowskiego.- Warszawa: [b.w.], 1897-1898 (Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego).- 3 t. w 1 wol.; 16°, 19 cm

T. 1. - 158, II s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP”[w. I.], sygn. [odr.] „26123/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.]; sygn. [odr.] „26123/2” [na odwr. s. tyt.]; kod komputerowy: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej. 26123/2” [na s. przedtyt.]; symbol UKD [odr.]: 93(438)8: 93(438)9” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia

Oprawa: półskóra, XX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „F. Skarbek. Dzieje Księstwa Warszawskiego”, niżej inicjały: „H. K.”; t. 1-3 współprawne.

T. 2.- 173, [1], II s.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-3 współprawne.

T. 3.- 148, II s.

Defekty: s.143-144 uszkodzone.

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-3 współprawne.

Sygn. 26123/2

237. SKARBEEK Fryderyk

Dzieje Księstwa Warszawskiego / Fryderyk Skarbek; z przedm. Piotra Chmielowskiego.- Warszawa: [b.w.], 1897-1898 (Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego).- 3 t. w 1 wol.; 16°, 18 cm
(Biblioteka Dzieł Wyborowych № 8)

T. 1. - 158, II s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I.], sygn. [odr.] „9431/1 T. 1.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „K.C. P.P.R. Biblioteka” [przechr. na s. tyt.; s.158] pieczęcią prostokątną „Szkoła Partyjna przy KC. PZPR. Biblioteka” [na s. tyt.; s. 19; s. 158], sygn. [odr.]: „11247”, „9 PD 1 S 66 T [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.]; sygn. [odr.] „9431/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9” [na odwr. s. tyt.]; kod komputerowy: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej. 9431/1 T. 1” [na s. przedtyt.].

Defekty: oderwana s. przedtyt.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie naklejona sygn. [odr.]: „9 PD 1 S 66 T”.

T. 2.- 173, [1], II s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II.], sygn. [odr.] „9431/1 t. 2.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną „Szkoła Partyjna przy KC. PZPR. Biblioteka [na s. tyt.; s. 173], sygn. [odr.]: „11248”, „9 PD 1566 P” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. II], sygn. [odr.] „9431/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9” [na odwr. s. tyt.]; kod komputerowy: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej. 9431/1 t. 2” [na s. przedtyt.].

Defekty: luźne s. 15-22, 173-174.

Oprawa: półpłótno, XX w.

T. 3.- 148, [2] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II.], sygn. [odr.] „9431/1 t. 3.” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Szkoła przy Komitecie Centralnym. Biblioteka. Nr.” [na p. oprawie wyd.]; pieczęcią prostokątną: „K.C. P.P.R. Biblioteka” [na s. tyt.; s. 148 przechr.]; pieczęcią prostokątną: „Szkoła Partyjna przy KC PZPR. Biblioteka” [na s. tyt.; przechr.; s. 19; s. 148], sygn. [odr.]: „11249”, „9 PD 1 S 66 P” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „9431/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9” [na odwr. s. tyt.]; kod komputerowy: „Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej. 9431/1 t. 3” [na s. przedtyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie naklejona sygn. [odr.]: „9 PD 1 S 66 K”.

Sygn. 9431/1

238. SMOLEŃSKI Władysław

Szkoły historyczne w Polsce: (Główne kierunki poglądów na przeszłość): Studium ... / Władysław Smoleński; z przedm. Aleksandra Rembowski.- Warszawa: [b.w.], 1898 (Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego) .- 160 s.; 16°, 18 cm
(Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 19).

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12922/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 160], sygn. [odr.] „12922/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie czarny napis: „Biblioteka Dzieł Wybranych. 19. W. Smoleński. Szkoły Historyczne”.

Sygn. 12922/1

239. SMOLEŃSKI Władysław

Szkoły historyczne w Polsce: (Główne kierunki poglądów na przeszłość): Studium ... / Władysław Smoleński; z przedm. Aleksandra Rembowskiego.- Warszawa: [b.w.], 1898, (Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego) .- 160 s.; 16°, 18 cm

(Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 19)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6034/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 160], sygn. [odr.] „L. inw. 5871” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „6034/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93 (438)1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie czarny napis: „Biblioteka Dzieł Wybranych”, „W. Smoleński. Szkoły Historyczne”.

Sygn. 6034/1

240. SMOLEŃSKI Władysław

Szkoły historyczne w Polsce: (Główne kierunki poglądów na przeszłość): Studium ... / Władysław Smoleński; z przedm. Aleksandra Rembowskiego.- Warszawa: [b.w.], 1898, (Druk. Artystyczna Saturnina Sikorskiego) .- 160 s.; 16°, 18 cm

(Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 19).

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 160], sygn. [odr.]: „VIII.3.” [na s. tyt.], „142” [na odwr. s. tyt.], „6481” [s. 160], „A/142” [na oprawie].

Oprawa: półpłótno, XIXw.; zachowana oprawa wydawnicza [naklejona na oprawę].

Sygn. A/142

241. SMOLEŃSKI Władysław

Ostatni rok Sejmu Wielkiego / Władysław Smoleński.- Kraków: nakł. autora, 1896 (Druk. W. L. Anczyca i Spółki).- [4], 481 [3] s.; err.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „13751” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na s. 102; na odwr. s. [3]]; sygn.

[odr.] „VIII.6.4.2.3.4.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22], sygn. [odr.]: „13751” [na odwr. s. tyt.], „6448” [s. 481].

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 13751

242. SMOLKA Stanisław

Szkice historyczne. Seria druga / Stanisław Smolka.- Warszawa: Gebethner i Wolff, 1883 (Druk. Wł. L. Anczyc i Spółka).- [4], 302. [1] s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10293/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „10293/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438): 93 (100)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „T” [na p. wykl.].

Defekty: uszkodzony grzbiet.

Oprawa: kartonowa, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Smolka. Szkice historyczne”.

Sygn. 10293/1

243. SOBIESCIANA.

Sobieszciana: bibliografia jubileuszowego obchodu dwóchsetnej rocznicy potrzeby wiedeńskiej z r. 1683.- Lwów: Przewodnik Bibliograficzny, 1884 (Druk. Wł. L. Anczyc i Spółki).- [1] k., IV, 107, [1] s., err; 4⁰, 28 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] 3373/3” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1], sygn. [odr.] „3373/3” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „01:93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 3373/3

244. SOBIESKI Jakób

Pamiętnik wojny chocimskiej, Xiąg troje / Jakób Sobieski; przeł. z łac., zyciorysem autora i objaśnieniami uzup. Władysław Syrokomla.- Petersburg: Bolesław Maurycy Wolff, 1854 (Druk. M. Ettingera).- [4], XXII, 78, IV s.; 8°, 23 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „31435/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Czytelnia LEJHBIBLIOTHEK. K. Wild” [na s. tyt.], sygn. [odr.]: „BI/VII” [na s. tyt.], „2905” [na s. tyt.], „9470” [na s. przedtyt.; s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Artur Śliwiński” [s. IV]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. XV; s. IV], sygn. [odr.] „31435/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.]

Defekty: trzon książki nierówny.

Oprawa: kartonowa, XX w.

Sygn. 31435/2

245. SOKOŁOWSKI August

O Sejmie Czteroletnim napisał prof. dr ... / August Sokołowski; red. Szczepan Wicherek.- Lwów: Towarzystwo im. Stanisława Staszica, 1891, (Druk. W. A. Szyjkowskiego).- 197 s., [8] k. tabl.: portr., ryc.; 16°, 17 cm
(Wydawnictwo im. Stanisława Staszica)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „6032/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Korpusu Kadetów Nr 2 w Modlinie” [na s. tyt.; s. 5; verso k. [4]], sygn. [odr.] „L. inw. 1409/7” [na s. tyt; s. 5]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na s. tyt; s. 33; recto k. [5]; s. 197] sygn. [odr.] „L. inw. 5839” [na s. tyt; s. 197]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „6032/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 342” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 6032/1

246. SOKOŁOWSKI August

O Sejmie Czteroletnim / August Sokołowski; red. Szczepan Wicherek.- Lwów: Towarzystwo im. Stanisława Staszica, 1891, (Druk. W. A. Szyjkowskiego).- 197 s., 7 k. tabl.; 16°, 17 cm
(Wydawnictwo im. Stanisława Staszica)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „1026” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Kierownictwo Okręgowego Zakładu Uzbrojenia. Nr [odr.] VIII. 28241” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka. Dom Żołnierza. Toruń”, sygn. [odr.] „725” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. Gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „1026” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „28241” [s.197], symbol UKD [odr.]: „928: 943.8.06” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: kartonowa, XIX w.; na oprawę naklejono oprawę wydawniczą książki.

Sygn. 1026

247. SOURCES

Sources documentaires concernant l'histoire du regement des cherau-legers de la Garde de Napoleon I. D'apres des manuscrits originaux et des dauments edites / Publiées et precedées d'une preface par Aleksander Rembowski. (Prefacé en fran. par C. Przecławski et E. Titeux).- Varsovie: [nakł. Świedzińskich i Ordynacji Krasieńskich], 1899 (Impr. X. Rubiszewski et Ch. Wrotnowski), 1899.- [4], CLXVIII, 829,[1] s., [92] k. tabl. [w tym kolor. i złoż.]: faks., fot., nuty, port., rys., index; 4°, 29 cm.

(Druga k. tyt. w języku polskim: Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego Gwardyi Napoleona I.)

(Tekst głównie w jęz. fr.)

(Biblioteka Ordynacji Krasieńskich. Muzeum K. Świedzińskiego. T. 14, 15, 16, 17, 18)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/76002” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. przedtyt., s. tyt. przekr.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt. polskiej], sygn. [odr.]: „XXXVII.4.2”, XXXVII.4.3” [na s. przedtyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr...” [na odwr. s. tyt.; s. XXII; s. 402; verso 8 k. tabl.], sygn. [odr.] „76002” [na odwr. s. tyt. pol.], sygn. [odr.] „1189” [s. 826]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 405; s. [1]].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. A/76002

248. STAROWOLSKI Szymon

Pobudka albo rada na zniesienie Tatarów perekopskich ..., Nauk wyzwolonych i filozofii bakalarz / Szymon Starowolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 17, [1] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „87739” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „F. T. Chotkowski” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 17]; sygn. [odr.]: „VIII.6.2” [na s. tyt.], „2760” [na s. 43].

Oprawa: płótno, XIX w.; dzieło współprawne z „Prawy rycerz ...”, [Aneks: poz. 249].

Sygn. 87739

249. STAROWOLSKI Szymon

Prawy rycerz ..., nauk wyzwolonych i filozofii bakalarza / Szymon Starowolski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 42 s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „87739” [na oprawie]

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „F. T. Chotkowski” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „87739” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.2” [na s. tyt.; s. 25]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22], sygn. [odr.] „2760” [s. 42].

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie kartka z napisem odręcznym: „Szymon Starowolski. Prawy rycerz”; dzieło współprawne z: „Popudka albo Rada ...”, [Aneks: poz. 248].

Sygn. 87739

250. STARŻA Józef Aleksander

Stanisław Żółkiewski. Obraz historyczny z czasów Stefana i Zygmunta III Królów / Aleksander Józef Starża.- Berlin: Księgarnia B. Behra, 1851 (Druk A. Bahna i Spółki).- 2 t. w 1 wol; 8°, 22 cm
[Aut. : Mniszewski Józef Aleksander]

T. 1.- CXXII, 169, [1] s., [1] k. tabl.

Ekslibris: „Biblioteka Runo Baranowskich T. M. B.” [na wewn. s. p. oprawy.]
Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „44729/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Ordynacji Krasieńskich” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „dbl. 73.734” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV], sygn. [odr.] „44729/2” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. nieczytelny podpis atramentem.

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie napis tłoczony: „Stanisław Żółkiewski. 1-2”; t. 1-2 współoprawne.

T. 2.- 244, [4] s., [1] k. tabl.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na s.[2]]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na tyl. wykl.].

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-2 współoprawne.

Sygn. 44729/2

251. STARŻA Józef Aleksander

Stanisław Żółkiewski. Obraz historyczny z czasów Stefana i Zygmunta III Królów / Aleksander Józef Starża.- Berlin: Księgarnia B. Behra, 1851 (Druk A. Bahna i Spółki).- 2 t. w 1 wol.; 8°, 21 cm

[Aut.: Mniszewski Józef Aleksander]

T. 1.- CXXII, 169, [1] s., [1] k. tabl.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „35395/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Dr S. Pluciński. Leszno” [na s. przedtyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV], sygn. [odr.] „35395/2” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. nieczytelny podpis atramentem; na s. przedtyt. nieczytelny podpis atramentem.

Oprawa: półpłótno, XX w.; t. 1-2 współoprawne.

T. 2.- 244, [4] s., [1] k. tabl.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [s. [4]].

Oprawa: patrz opis t. 1.; t. 1-2 współoprawne.

Sygn. 35395/2

252. STASZYC Stanisław

Uwagi nad życiem Jana Zamojskiego, kanclerza i Hetmana W. K. do dzisiejszego stanu Rzeczypospolitej Polskiej przystosowane / Stanisław Staszyc.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski, 1861 (Druk „Czasu”).- 228, [1] s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „4172/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na odwr. s. tyt.; s. 33; s. 133; s. 228], sygn. [odr.] „L. inw. 1626” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP [odr.] 4172/1” [na odwr. s.

tyt.; s. 15; s. 228], sygn. [odr.] „4172/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „884” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: dziura w s. tytułowej, usunięto pieczęć: „wł[...]; uszkodzona p. wykl.

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 4172/1

253. STRUŚ

Szkice z powstania 1863. Nakreślone przez pułkownika ... / Struś.- Kraków: „Nowa Reforma”, 1889 (Druk. Związkowa).- XI, 323 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12266/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Skład Główny w Księgarni Gubrynowicza i Schmidta we Lwowie” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na odwr. s. 323], sygn. [odr.] „12266/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. podpis: „Jan Sawicki”.

Defekty: oprawa, wyklejki i s. III-IV noszą ślady zabiegów konserwatorskich; brak s. przedyt.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 12266/1

254. STULETNIJ

Stuletniej niewoli rok pierwszy.- Poznań: Tygodnik Wielkopolski, 1872 (Druk. Ludwika Merzbacha).- 2 cz. w 1 wol.; 8°, 21 cm

[Cz. 1]:- VII, [7], 288 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/17520” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „W. Zbyszewski. 18c Jerozolimska. Warszawa” [s. 1; s. 3]; pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. tyt.; s. III - przekr.], sygn. [odr.] „6994” [na odwr. s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „17450 [przekr.], „17520” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22], sygn. [odr.]: „IX.3.1”, „VIII.6.4.2” [na s. tyt.].

Defekty: oprawa i grzbiet książki mocno pościerane.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „1872. Stuletniej niewoli rok I.”; cz.1-2 współprawne.

[Cz. 2]: - 210 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego” [s. 2], sygn. [odr.] „5347” [s. 210].

Oprawa: patrz opis t. 1.

Sygn. A/17520

255. SULIMA Zygmunt Lucjan

Polacy w Hiszpanii (1808-1812) przez ... / Lucjan Zygmunt Sulima.- Warszawa: Gebethner i Wolff, 1888 (Druk. Wł. L. Anczyca i Spółka).- [4], 351, [1] s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10289/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Z księgozbioru Andrzeja Kulwiecia” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 352], sygn. [odr.] „10289/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „Sulima. Polacy w Hiszpanii”.

Sygn. 10289/1

256. SZAJNOCHA Karol

Nowe szkice historyczne / Karol Szajnocha.- Lwów: Karol Wild, 1857 (Druk. E. Winiarza).- T. 2-3 w 1 wol.; 8°, 22 cm

T. 2:- [8], 321, [1] s., err.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „5156” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305].

Defekty: oprawa mocno zniszczona, podklejona taśmą bezbarwną; karty pokryte brunatnymi plamkami, ubytki na tyl. wykl.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożonymi literami: „K. Szajnocha.

Szkice Historyczne.”; t. 2-3 współprawne.

T. 3.- [6], 449, [1], II s., err.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. 5; s. 25; s. 105; s. 205; s. 305; s. 405]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 449], sygn. [odr.] „1292” [s. 449].

Oprawa: patrz opis t. 2; t. 2-3 współprawne.

Sygn. 5156

257. SZAJNOCHA Karol

Szkice historyczne przez ... / Karol Szajnocha.- Warszawa: Józef Ungr, 1881.- 4 t.; 8°, 22 cm

T. 1: [2] k., [2], 348, [3] s.: portr.

Nalepka ekslibrisowa: naklejona sygn. [odr.]: „A/5073¹” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „5073¹” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „311” [s. 247]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 7; s. 29; s. 111; s. 229; s. 339].

Defekty: na s. tyt. – nacięty prostokąt 15x45.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie prostokąt czerwonej skóry, na nim złotymi literami: „W. Szajnocha. Szkice historyczne. 1”; trzon książki pokryty wzorem.

T. 2: [2], 406, [1] s.

Nalepka ekslibrisowa: naklejona sygn. [odr.] „A/5073²” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego”, sygn. [odr.] „VIII.6.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „50731” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „311” [s. 403]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie prostokąt czerwonej skóry, na nim złotymi literami: „W. Szajnocha. Szkice historyczne. 2”; trzon książki pokryty wzorem.

T. 3: [4], 418, [1] s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „5073³” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 17; s. 129; s. 271], sygn. [odr.] „311” [s. 418].

Zapiski odręczne: podpis zielonym atramentem: „ÄLR” [na s. tyt.]; podkreślenia w tekście.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie prostokąt czerwonej skóry, na nim złotymi literami: „W. Szajnocha. Szkice historyczne. 3”; trzon książki pokryty wzorem.

T. 4: [4], 294, [1] s.

Nalepka ekslibrisowa: naklejona sygn. [odr.] „A/5073⁴” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „VIII.6.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „5073⁴” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 9; s. 27; s. 77; s. 145], sygn. [odr.] „311” [s. 291].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie prostokąt czerwonej skóry, na nim złotymi literami: „W. Szajnocha. Szkice historyczne. 4”; trzon książki pokryty wzorem.

Zapiski odręczne: podpis zielonym atramentem: „ÄLR” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie prostokąt czerwonej skóry, na nim złotymi literami: „W. Szajnocha. Szkice historyczne. 4”; trzon książki pokryty wzorem.

Sygn. A/5073^{1,2,3,4}

258. SZUJSKI Józef

Historyi polskiej treściwie opowiedzianej książ dwanaście napisał prof. ... / Szujski Józef.- Wyd. nowe.- Warszawa: Księgarnia Gebethnera i Wolffa, 1889 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- [4], 438, [1] s.; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „52358” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [na p. wykl.; na s. przedtyt; na s. tyt.; s. 1 – przekr. wszystkie]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr. przekr.]: „6929”, „52358” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.]: „5203” [s. 1]], „VIII.6.4.2 [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [s. 438], sygn. [odr.] „4203” [s. 438].

Oprawa: skórzana, XIX w. [skóra węża]; na grzbiecie na prostokącie z jasnej skóry złożonymi literami: „J. Szujski. Historii Polskiej Książ dwanaście”.

Sygn. 52358

259. SZUMSKI L.

Wspomnienia o Trzecim Pułku Ułanów byłego Wojska Polskiego spisał ... / L. Szumski.- Wyd. 2.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1892 (Druk. „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki).- 178 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn. [odr.] „29216/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 178], sygn. [odr.] „29216/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: wydawnicza; na oprawie atramentem: „Szumski L. Wspomnienia o trzecim pułku”.

Sygn. 29216/1

260. SZWARC Bronisław

Warszawa w 1794 r. / Bronisław Szwarz.- Kraków: „Nowa Reforma”, 1895 (Druk. Związkowa).- 2 cz.; 16°, 18 cm

Cz. 1. - [4], 272 s.

Naklejka z eklibrisem: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „6051/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na s. tyt.; s. 272], sygn. [odr.] „L. inw. 3657” [na s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 272], sygn. [odr.] „6055/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 355.48(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Szwarc. Warszawa w 1794 r.”, inicjały: „L. S.”

Cz. 2. - [2], 272 s., [5] k. portr.

Naklejka z eklibrisem: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „6051/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit. – Wych.” [na s. tyt.; s. 33; s. 133; s. 233, s. 272], sygn. [odr.] „L. inw. 3657” [na s. tyt.; s. 272]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 272], sygn. [odr.] „6051/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8: 355.48(438)b” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „Szwarc. Warszawa w 1794 r. 2.”, inicjały: „L. S.”; na grzbiecie naklejka z sygn. [odr.]: „3657”.

Sygn. 6051/1

261. SZYMANOWSKI Józef

Pamiętniki generała ... / Józef Szymanowski.- Lwów: nakł. rodziny, 1898 (Druk E. Winiarza).- 167 s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/5201” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.; s. XIX; s. 12]; pieczęcią owalną: Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „A/5201” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „XIX.12” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademia ON. Nr ewid.” [na s. 5; s. 25; s. 105], sygn. [odr.] „1547” [s. 167].

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. A/5201

262. TARNOWSKI Jan

Consilium rations bellicae. J. M. pana ... niekiedy kasztelana krakowskiego etc. ect. / Jan Tarnowski.- Kraków: Kazimierz Józef Turowski; nakł. Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 47 s.; 16°, 18 cm

(Dzieła Jana Tarnowskiego Kasztelana Krakowskiego i Hetmana Wielkiego Koronnego)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. III], sygn. [odr.] „8181/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP”, sygn. [odr.] „8118/1” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 355.48(438)a” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia; marginalia passim.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 8118/1

263. TARNOWSKI Jan

Consilium rations bellicae ... / Jan Tarnowski.- [Poznań]: Biblioteka Kórnicka, 1879 (Druk. J. J. Kraszewskiego).- [80] s.; 8°, 23 cm

(Drukował Łazarz Andrysowicz w Tarnowie w 1558r., z egz. pergaminowego Biblioteki Puławskiej przedrukował homograficznym sposobem A. Piliński)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „30156/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 17; s. 80], sygn. [odr.] „30156/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)6: 355.91(438)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 30156/2

264. TARNOWSKI Stanisław

Na pamiątkę obchodu dwóchsetnej rocznicy zwycięstwa Jana Sobieskiego nad Turkami pod Wiedniem / Stanisław Tarnowski.- Kraków: nakł. autora, 1883 (Druk. A. Kozińskiego).- 80 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9970/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Kórnicka” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „I-312” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „9970/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią prostokątną: „Z dubletów Bibl. Kórnickiej” [na s. 80].

Oprawa: kartonowa, XX w.; zachowana oprawa wydawnicza.
Sygn. 9970/1

265. TARNOWSKI [Stanisław]

Z doświadczeń i rozmyślań / [Stanisław] Tarnowski.- Wyd. 2.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1891 (Druk. „Czasu” F. Kluczyckiego i Sp).- 422., [1] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9722/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Leopold Świdorski. Adwokat Przysięgły w Warszawie. Kapucyńska 3.” [na p. wykl.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na p. wykl.; na s. przedtyt.; s. 33; s. 233; s. 333], sygn. [odr.] „774” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „l. inw. 1105” [na odwr. s. tyt.; s. 422]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 422], sygn. [odr.] „9722/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 422].

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie napis złotymi literami: „S. Tarnowski. Z doświadczeń i rozmyślań”; na grzbiecie sygn. [odr.] „1105” [namalowana farbą olejną].

Sygn. 9722/1

266. THIERS

Kongres Wiedeński / Thier; tł. z fr. Ludwik Żychliński.- Poznań: Ludwik Merzbach, 1861.- X, 199 s.; 16°, 19 cm
 (Z polecenia Towarzystwa Poznańskiego Przyjaciół Nauk)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14735/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; verso s. 199], sygn. [odr.] „14735/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „940: 94/99 k.” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak p. i tyl. wykl.

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. 14735/1

267. TRESKOW A.V.

Der feldzug der preuffen im Jahre 1794 = Beitrag zur Beschihte des Polnischen Revolutionskueges / A. V. Treskow.- Berlin: Schlesinger'sche Buch = und Musithandlung, 1837.- XIX, 352 s., I-V, Via-Vid, [1-3] k. tabl. rozkł.: err.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/10697” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: nieczytelna, sygn. [odr.] „E. 105” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; verso k. I-V, Via-VII d; s.[1]-3]; sygn. [odr.] „XXXVII.4.3” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „10697” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „28283” [na err.], sygn. [odr.] „a.b 105” [na grzbiecie].

Defekty: powierzchnia grzbietu mocno starta.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie, na czerwonym prostokacie skóry złożonymi literami napis: „Treskov A.V. Jahre 1794”.

Sygn. 10697

268. TRZY

Trzy oświadczenia Konfederacji Barskiej / Wyd. nowe.- Kraków: Księgarnia „Pod Sową”, 1850.- [2], 192 s.; 16°, 19 cm

Ekslibris: „Ex Libris Jana Czernckiego” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9517/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 192], sygn. [odr.] „9517/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 9517/1

269. TWARDOWSKI Bolesław

Spis osób, które uczestniczyły w działaniach wojennych Kościuszki 1794 r. Poprzedzony poglądem historycznym na przyczyny upadku Polski oraz krótką historią wypadków w r. 1794 zaszytych. Z dodat. Życiorysów osób wybitne zajmujących stanowisko opracował ... / Bolesław Twardowski.- Poznań: Księgarnia Katolicka, 1894.- 256 s.: portr., ryc.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „15461/1” [na oprawie].

Paragon: „Dom Książki. D. Nr 127352.16/62” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; tyl. wykł.], sygn. [odr.] „15461/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „34(438)8: 92(zbiorowe)” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.; zachowana oprawa wydawnicza.

Sygn. 15461/1

270. TWARDOWSKI Bolesław

Wojsko Polskie Kościuszki w roku 1794 / Bolesław Twardowski.- Poznań: Księgarnia Katolicka, 1894.- 90, [2] s., 21 k.: ryc.; 4°, 25 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/49324” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; verso k. 1-22], sygn. [odr.] „A/49324” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „31629” [recto k. 21], znak akcesji [odr.]: „90,- 1822/281061” [na tyl. wykł.].

Defekty: zniszczone ogrzeża oprawy.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na oprawie naklejona rycina z tytułem dzieła.

Sygn. A/49324

271. VALENTINI

O wojnie tureckiej, przez królesko-pruskiego generała ... w niemieckim języku r. 1822 wydane / Valentini; przeł. z niem. Mniszewski.- Warszawa: N. Glücksberg, 1829.- [6], XV, [1], 196, [2] s., [4] k. rozkł.: err.; 4°, 25 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „35392/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „35392/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „914: 355.9 (323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na p. wykl. atramentem: „J. Kaczorowski”; na s. tyt. zamazany podpis; na s. tyt. atramentem data: „11.III.85”.

Oprawa: karton, XIX w.; na grzbiecie na czerwonym prostokącie złożonymi literami: „O wojnie tureckiej”; trzon książki barwiony.

Sygn. 35392/2

272. VINOY [Joseph]

Siège de Paris Operations du 13° corps et de la trasieme armée par ... /
[Joseph] Vinoy: Paris: Henn Plon, imprimeur – editeur, 1872 (Typographia de Henri Plon).- [4], III, [1], 536 s.: mapy, tabl.; 8°, 22 cm
(Campagne de 1870-1871)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32291/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Bibliothek d. K. Kriegs-Schule zu Neisse” [przekr.: na s. przedtyt.; na s. tyt.], sygn. [odr.] „198” [na s. przedtyt. przekr.], sygn. [odr.]: „III i 182”, „III i 198” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Wehrkreisbücherei Breslau” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „Kh 1780 (I) III” [na wewn. s. p. oprawy; na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Zbiornica Księgozbiorów Zabezpieczonych” [na odwr. s. tyt.; s. 17]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 536]; sygn. [odr.] „32291/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(44): 355.9(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: s. 497-536 noszą ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Vinoy. Siege de Paris. 1870-71”, naklejona sygn. [odr.] „Kh 1780 (I)” [na grzbiecie].

Sygn. 32291/2

273. USTAWY

Ustawy prawa ziemskiego polskiego dla pamięci lepszej krótko i porządnie z statutów i z konstytucji zebrane, z przydatkiem : O obronie koronnej i o sprawie i powinności urzędników wojennych, Jego M. Pana Jana Tarnowskiego niekiedy kasztelana krakowskiego etc. etc., temu czasy rycerskiemu stanowi potrzebne. –
[b.w.]: Kazimierz Józef Turowski; Wydaw. Biblioteki Polskiej, 1858 (Druk. „Czasu”).- 180, [2] s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „13758” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego. Biblioteka” [na odwr. s. tyt.; s. 100; s. 180], sygn. [odr.] „13758” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „VII.1.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [s. 22, s. 101], sygn. [odr.] „3337” [s. [2]].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 13758

274. W[ALDERSEE] G. Gr. von

Der Krieg gegen Danermark im Jahre 1864. Bearbeitet ... / G. Gr. von W[aldersee].- Berlin: Verlag von Aleksander Duncker, 1865 (Drück von Gebr. Unger).- 565, [30] s., [4] k. map [w tym 2 rozkł.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „55902” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „Bibliothek d. K. Kriegs Schule zu Neisse” [na s. tyt. przekr.], sygn. [odr.]: „II gb7”, „III 21” [przekr. na s. tyt.]; pieczęć nieczytelelna [s. 21]; pieczęcią owalną: „Wehrkreisbücherei Breslau” [verso 2 k. rozkł.], sygn. [odr.] „Kh 80 (III)” [na wewn. s. p. oprawy]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 202; s. 302; s. 402], sygn. [odr.] „55902” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „59390” [s. 30].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia.

Defekty: na kartkach liczne brunatne plamki.

Oprawa: półpłótno, XIX; na grzbiecie złożonymi literami: „Der Kieg gegen Danemark 1864. IIIg 67”; sygn. na grzbiecie [odr.] „Kh 80.(III)”; na końcu książki doklejono dużą składaną mapę sztabową.

Sygn. 55902

275. WARNERY [Charles Emmanuel de]

[Uwagi nad kawaleryą. Przez ... / [Emmanuel Charles] Warnery.- [Paryż: [1835] (Druk. A. Pinard i Geserni).- 78 s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „40199/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [s.1]; znak akcesji [odr.]: „1946 D 1632/4” [s.1]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [s. 2; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „40199/2” [s. 2], symbol UKD [odr.]: „355.9(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. 1 ołówkiem zapisano: „Warnery Charles Emmannel de (Paryż) (1835) Pol. Zagr.”, „dbl. do II. 65.706”, dbl. do II.57.739”; na tyl. wykl. ołówkiem: „12.IV 46. Dar p. Zofii Kossonogowej”.

Defekty: brak s. tyt.; trzon książki nierówny; na kartkach ślady zalania i rdzawe plamy.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 40199/2

276. WĘŻYK Franciszek

Powstanie Królestwa Polskiego w roku 1830 i 1831: pamiętnik spisany w r. 1836 przez ... / Franciszek Wężyk.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1895 (Druk. „Czasu”, Fr. Kulczyckiego i Sp.).- 283, [1] s., [1] k. portr.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „36236/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [1]], sygn. [odr.] „36236/2” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „934/115/960 30.-” [na wewn. s. tyl. oprawy].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „F. Wężyk.

Powstanie Królestwa Polskiego”; trzon książki pokryty barwionym wzorem.
Sygn. 36236/2

277. WĘŻYK Franciszek

Powstanie Królestwa Polskiego w roku 1830 i 1831: pamiętnik spisany w r. 1836 przez ... / Franciszek Wężyk.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1895 (Druk. „Czasu”, Fr. Kulczyckiego i Sp.).- 283, [1]s., [1] k. portr.; 8°, 21 cm

Ekslibris: „Exlibris Jana Czerneckiego [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I], sygn. [odr.] „26166/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 283], sygn. [odr.] „26166/2” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „30.-Rk. 4813 29/XII 55” [na wewn. s. tyl. oprawy, symbol UKD [odr.]: „93(438)9:355.48(438)b.” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „1.825-X/5” [na tyl. wykl.].

Defekty: luźna tyl. wykl.

Oprawa: płótno, XIX w.; na grzbiecie napis czarnymi literami: „F. Wężyk.

Powstanie w roku 1830 i 1831”; na p. oprawie czarny napis: „F. Wężyk. Powstanie Królestwa Polskiego w roku 1830 i 1831.”, „Księgarnia Spółki Wydawniczej Polskiej w Krakowie”.

Sygn. 26166/2

278. WĘŻYK Franciszek

Powstanie Królestwa Polskiego w roku 1830 i 1831: pamiętnik spisany w r. 1836 przez ..., Kasztelana – Senatora Królestwa Polskiego, b. Prezesa Tow. Nauk. Krak. / Franciszek Wężyk.- Kraków: Spółka Wydaw. Polska, 1895 (Druk. „Czasu”, Fr. Kulczyckiego i Sp.).- 283 s.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/10078” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Z” [przechr.: na s. tyt.; s. 11; s. 193; s. 211; s. 233; s. 283]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.]; sygn. [odr.]: „XXX. VII.4.3”, „VIII.6.4.2.4.8” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 105; s. 283; s. 502]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Szt. Gen. im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „10078” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście liczne podkreślenia ołówkiem.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Fr. Wężyka. Powstanie Królestwa Polskiego”.

Sygn. A/10078

279. WIADOMOŚCI

Wiadomości o Konfederacji Barskiej.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1843 (Druk. W. Deckera i Spółki).- XVI, 266 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „15664/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „15664/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak s. przedtyt. i wyklejek.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Wiadomości”, w otoczeniu koronkowych elementów ozdobnych.

Sygn. 15664/1

280. WIELKI

Wielki tydzień Polaków czyli opis pamiętnych wypadków w Warszawie od dnia 29 listopada do 5 grudnia 1830 r. - Warszawa: [b.w.], 1830 (Druk. W. Łazarskiego).- [4], 88 s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/50298” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego. Zarząd II. Nr inw. [odr.] „1062” [na s. tyt. przekr.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s.88], sygn. [odr.] „XXXIII.7.7” [na s. tyt.]; sygn. [odr.] „85495” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „50298” [s. 88].

Zapiski odręczne: na s. tyt. atramentem: „Majcher” [przekr.]; na s. tyt. i na s. 1 ołówkiem: „J. Rembalski”.

Oprawa: płótno, XIX w.

Sygn. A/85495

281. WILCZYŃSKI Włodzimierz Stanisław

Krótki rys taktyki trzech broni ..., byłego generała wojsk polskich / Włodzimierz Stanisław Wilczyński.- Kraków: Włodzimierz Stanisław Wilczyński, 1867 (Druk. „Czasu” W. Kirchmayera).- XVI, 129, IV s.; [3] k. rozkł. tabl.; 8°, 22 cm

Ekslibris: „Exli-bris Wacława Tokarza” [na odwr. p. s. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: sygn [odr.] „A/5029” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Otton Laskowski” [s. 39, s. III]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „XIX.4” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Akademia Sztabu Generalnego im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr A/5029” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „164” [s.129] pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 37; s. 115; k. tabl. [1-3]], sygn. [odr.] „164” [s. IV], sygn. [odr.] „XIX.4” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. zielonym atramentem: „ÄLR”; glossy na s. XI.

Oprawa: półpłótno, XIX w

Sygn.A/5029

282. WILCZYŃSKI Włodzimierz Stanisław

Krótki rys taktyki trzech broni ..., byłego generała wojsk polskich / Włodzimierz Stanisław Wilczyński.- Kraków: nakł. autora, 1867 (Druk. „Czasu” W. Kirchmayera).- XVI, 129, IV s.; [3] k. rozkł. tabl.; 8°, 21 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „49427/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Ludwika Jul. Midowicza” [na s. tyt.; s. 1; k. [1]]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s.IV; k. tabl. [1-3]], sygn.

[odr.] „49427/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.42” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak tyl. wykl.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; trzon książki pokryty wzorem; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Sprawy Wojskowe. 1-2”.

Sygn. 49427/2

283. WILLISEN G. de

La campagna d'Italia del 1848. Eposta e giudicata ... Prima versione italiana / G. de Willisen: [Vienna]: [b.w.], [1848].- 556, [3] s.; 16°, 19 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „17335” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią: „Biblioteka Archiwum 2 Korpusu” [na s. 7; s. 556], sygn. [odr.] „11366” [na tyl. oprawie]; pieczęcią okrągłą: „Z” [na s. przedtyt.; na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102; s. 462], sygn. [odr.] „17335” [na odwr. s. przedtyt.], sygn. [odr.] „2547” [s. 553].

Defekty: brak s. tyt.; p. wykl. uszkodzona; kartki pokryte rdzawymi plamkami; uszkodzona okleina oprawy;

Oprawa: półskóra, XIX w.; grzbiet bogato zdobiony złoceniami, na nim napis złotymi literami: „De Willison. Campagna del 1848”; trzon książki barwiony.

Sygn. 17335

284. WRONIECKI Antoni

Sprawa piesza według ducha naszego wieku przez ..., generała brygady byłych wojsk polskich, Krzyża Wojskowego Kawalera. / Antoni Wroniecki.- Paryż: Księgarnia Polska, 1836.-; 16°, 13 cm

K. 2. Cz. 1: Wywód taktyki piechoty.- 81, [2] s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „10232/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzone pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Narodowa” [na odwr. s. tyt.; s. 18; s. 83]; pieczęcią podłużną: „Wydano z dubletów Biblioteki Narodowej” [na p. wykl.], sygn. [odr.]: „Dbl. 106.197”, „XXIV” [na p. wykl.], znak akcesji [odr.]: „1947 k.185/11656” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „10232/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9: 355.42” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: strony książki pokryte brunatnymi plamami; brak p. i tylnej wyklejki.

Zapiski odręczne: na tyl. wykl. ołówkiem: „Bibl. Czołowskiego. 20.XII.47”.

Oprawa: półpłótno, XIX w.

Sygn. 10232/1

285. WROTNOWSKI Feliks

Powstanie na Wołyniu, Podolu i Ukrainie w roku 1831. Opisanie podług podań dowódców i współuczestników tegoż powstania / Feliks Wrotnowski.- Lipsk: [b.w.], 1875 (Druk. F. A. Brockhaus).- 2 t. w 1 wol.; 16°, 19 cm

Cz. 1.- X, 161 s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „21743” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „21743/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9b” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Defekty: na oprawie liczne ubytki okleiny papierowej; zniszczone narożniki oprawy.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Wrotnowski. Historia powstania .I. II”; t. 1-2 współprawne.

Cz. 2.- 163-255 s.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. 255].

Oprawa: patrz opis t. 1; t. 1-2 współprawne.

Sygn. 21743/1

286. WYBICKI Józef

Pamiętniki Józefa Wybickiego, senatora, wojewody Królestwa Polskiego / Józef Wybicki.- Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta, 1881, (Druk. K. Pillera).- VII, [1], 264 s.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/2265” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Tow. Bibl. Publ. w Warszawie. Wypożyczalnia” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „11513” [przekr. na odwr. s. tyt.; s. 264]; pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Publiczna m. St. Warszawy. Muzeum Społeczne. [odr.] M. 594” [przekr.: na odwr. s. tyt.; s. 264]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 264], sygn. [odr.] „2265” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „47897” [s. 264], sygn. [odr.]: „VIII.6.4.2.4.1”, „VIII.6.3.4”, „dublet 049444”, „11513” [wszystkie na s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „9(438).17-18.(00)” [na odwr. s. tyt.]. Zapiski odręczne: na s. przedtyt. ołówkiem: „Dar p. J. Stawenowej. 1917”.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; grzbiet oklejony taśmą bezbarwną; na grzbiecie sygn. [odr.]: „M 594”.

Sygn. A/2265

287. WYDAWNICTWO

Wydawnictwo materiałów do historii powstania 1863-1864.- Lwów: [b.w.], 1894 (Druk. Ludowa). - T. 4-5; 8⁰, 24 cm

T. 4.- [6], 224, [2], 167 s.

Ekslibris: „Exlibris Wacława Tokarza” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47353⁴” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „47353⁴” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „26850” [s. 167]; sygn. [odr.]: „XXXVII.4.3”, „VIII.6.4.2.5.4” [na s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia ołówkiem.

Oprawa: półpłótno, XIX w.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Materiały do historii powstania r. 1863-64”; na grzbiecie sygn. [odr.]: „18/IV”, „153”; trzon książki pokryty wzorem.

T. 5.- 391, [4] s.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „47353⁵” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „47353⁵” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „26850” [s. 391]; sygn. [odr.] „XXXVII.4.3” [na s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 47353

288. [WYRWICZ K.]

Konfederacja Gałębska. Obraz historyczny skreślony za czasów Stanisława Augusta przez niewiadomego pisarza / [K. Wirwicz].- Poznań: N. Kamiński i Spółki, 1853 (Druk. N. Kamińskiego i Sp.).- VIII, 258 s.; 16°, 20 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „19304/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 258], sygn. [odr.] „19304/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON” [s. 258], sygn. [odr.] „19304/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: zachowany mały fragment s. przedtyt.; s. I-III noszą ślady zalania.

Oprawa: półpłótno, XX w.; na grzbiecie naklejona kartka z odręcznym napisem: „Konfederacja Gołębska”.

Sygn. 19304/1

289. WYSŁOUCHOWA Marya

O Kościuszkowskim Powstaniu z roku 1794 opowiedziała[...]/ Marya Wysłouchowa.- Lwów: Antoni Lech, 1894 (Druk. J. Czańskiego).- 159 s., [1] k. portr.; 16°, 16 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „14460/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Księgarnia Polska we Lwowie” [na oprawie]; pieczęcią podłużną: „Dr Wiktor Hahn” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego”, sygn. [odr.] „14460/1” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 159], symbol UKD [odr.]: „93(438)8” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: glossy na p. wykl.

Oprawa: wydawnicza.

Sygn. 14460/1

290. WYSOCKI Józef

Kurs sztuki wojskowej wykładany przez ... / Józef Wysocki.- Paryż: 1842-1844, (Druk. Bourgogne i Martinet) .- 2 cz. w 1 wol. ; 16°, 18 cm

Cz. 1: - 1842.- [2], 277, [3] s.: err.

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „A/15” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Stefan Kossecki. Ks. Nr” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „114 L.” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Kółko Akademików

Polaków w Gryfii" [na s. tyt.], sygn. [odr.] „C. 106. B” [na s. tyt.]; pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [na s. tyt.; na odwr. s. tyt.; s. 22; ; s.102], sygn. [odr.] „A/15” [na odwr. s. tyt.]; sygn. [odr.] „XXXVII.1; XXIX.1” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 5; s. 25].

Zapiski odręczne: [zielonym atramentem] „ÄLR” [na p. wykl.].

Defekty: brak tyl. wyklejki; [ołówkiem] rząd pionowych kresek [na p. wykl.].

Oprawa: płótno, XIXw.; na grzbiecie napis złożonymi literami: „Sztuka wojskowa. 1. 2.”; cz.1-2 współprawne.

Cz. 2. - 1844.- [2], 216, [4] s.: err.

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 22]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Akademii Sztabu Generalnego” [s. 25, s. 105, s. 205, s. [4]], sygn. [odr.] „1357” [s. [4]].

Oprawa: patrz cz.1; cz. 1-2 współprawne.

Sygn. A/15

291. WYSOCKI Józef

Pamiętnik Generała Wysockiego z czasów kampanii węgierskiej / Józef Wysocki.- Warszawa: [1899] (Druk. „Biblioteki Dzieł Wyborowych”).- [2], 160 s., [5] k. tabl.: il.; 16°, 18 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. I.], sygn. [odr.] „6431/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „6431/1” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia passim.

Defekty: ubytek narożnika uzupełniany przez konserwatora s. 65-66.

Oprawa półpłótno, XX w.; egzemplarz współprawny z Komorowski I. A.: „Wspomnienia podchorążego z czasów W. Ks. Konstantego”, [Aneks: poz.109].

Sygn. 7685/1

292. WYSOCKI Józef

Pamiętnik Generała Wysockiego z czasów kampanii węgierskiej / Józef Wysocki.- Warszawa: „Biblioteka Dzieł Wyborowych”, [1899].- [2], 160 s., 4 k.: portr.; 16°, 18 cm

(Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 111)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I.], sygn. [odr.] „425/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 160], sygn [odr.] „425/1” [na odwr. s. tyt.], pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych – Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.; s. 160], sygn. [odr.] „425/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 425/1

293. WYSOCKI Józef

Pamiętnik Generała Wysockiego z czasów kampanii węgierskiej: (z ilustracjami) / Józef Wysocki.- Warszawa: „Biblioteka Dzieł Wyborowych”, [1899].- [2], 160 s., 4 k.: portr.; 16°, 18 cm
(Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 111)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka WAP” [w. I], sygn [odr.] „6431/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Wyższej Szkoły Polit.-Wych.” [na oprawie wyd.; na s. tyt.], sygn. [odr.] „6973” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „1409” [s.160]; pieczęcią trójkątną „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; na tyl. wykl.], sygn. [odr.] „6431/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92: 93(438)9: 355.48(438)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: w tekście podkreślenia.

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza; na grzbiecie napis: „Pamiętnik generała Wysockiego. Biblioteka Dzieł Wyborowych. 111”.

Sygn. 6431/1

294. Y. Z. X.

Armia Rossyjska. Studium militarne / X. Z. Y.- Kraków; Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego i K. J. Heumanna, 1887 (Druk. W. Korneckiego).- [4], 148 s.; 16°, 20 cm

[Aut.: Kamiński Henryk]

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „23234/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią podłużną: „Biblioteka Ludwika Jul. Midowicza” [na s. tyt.; s. 148]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 148] , sygn. [odr.] „23234/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 23234/1

295. Y. Z. X.

Armia Rossyjska. Studium militarne / X. Z. Y.- Kraków; Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego i K. J. Heumanna, 1887 (Druk. W. Korneckiego).- [4], 148 s.; 16°, 20 cm

[Aut.: Kamiński Henryk]

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „22062/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią prostokątną: „P. B. W. J. № [odr.] 2158” [na p. wykl.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 148] , sygn. [odr.] „22062/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.9(323.32)” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. napis atramentem: „Kamiński”.

Defekty: zniszczona oprawa; luźne: przedtyt., s. tyt., s. 1-2, s. 15-16.

Oprawa: półskóra, XIX w.; na grzbiecie złożony napis: „Armia Rossyjska”.

Sygn. 22062/1

296. ZAJĄCZEK Józef

Historja rewolucji 1794 r. / Józef Zajączyk; przeł. z fr. Hugon Kołłątaj.- Lwów: Księgarnia Polska. A. D. Bartoszewicza i M. Biernackiego, [1894] (Druk. „Gaz. Narod.” J. Dobrzańskiego, K. Gromana).- 216 s.; 8°, 22 cm
(Biblioteka Mrówki. T. 152-154)

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „11085/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 216], sygn. [odr.] „11085/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)8” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Główna Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON. Nr ewid.” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „11085/1” [na odwr. s. tyt.].

Oprawa: płótno, XX w.; na oprawę naklejona oprawa wydawnicza.

Sygn. 11085/1

297. ZAJĄCZEK Józef

Pamiętnik albo Historya rewolucji czyli powstanie roku 1792 / Histoire de la révolution de Pologne en 1794 par un témoin oculaire / Józef Zajączyk; przekł. z fr. Hugon Kołłątaj.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1862 (Druk. N. Kamińskiego i Spółki).- [4], XXXV, 204 s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „57902/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Towarzystwo Polskiej Młodzieży Ewangelickiej w Lipnie” [s. III; s. XXVII; s. XXIX]; pieczęcią podłużną: „Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego Zarząd II. Nr” [na s. tyt.], sygn. [odr.] „114” [na s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV], sygn. [odr.] „57902/2” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: uszkodzona s. XXXI [brak fragmentu].

Oprawa: półpłótno, XIX w.; egzemplarz współoprawny z: „Pamiętnik Filipa Lichockiego prezydenta miasta Krakowa z roku 1794”, [Aneks: poz. 135].

Sygn. 57902/2

298. ZAŁUSKI Józef

Wspomnienia o pułku lekkokonnym polskim Gwardyi Napoleona I przez cały czas od zawiązania pułku w r. 1807, aż do końca w roku 1814 przez ... / Józef Załuski.- Kraków: „Biblioteka Polska”, 1865 (Druk. „Czas” W. Kirchmayera).- 354 s.; 8°, 21cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „36065/II” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „36065/2” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. wygumkowany podpis atramentem; w tekście podkreślenia.

Defekty: s. 353-354 rozdarta.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 36065/2

299. ZASADY

Zasady zaprowadzenia Gwardyi Narodowej w Galicyi i przepisy musztry dla tejsze Gwardyi. Ułożone przez komisyję, wyznaczoną do uorganizowania gwardyi Narodowej w Galicyi .- Lwów: Kajetan Jabłoński, 1848 (Druk. Piotra Pillera).- [2], 78 s. [2] k. tabl. rozkł.; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „9083/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 78; na 1 i 2 k. tabl.], sygn. [odr.] „9083/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „355.91(438): 355.6 R.” [na odwr. s. tyt.]; podłużna pieczęć: „Nie wypożycza się za teren biblioteki” [na oprawie].

Defekty: trzon książki bardzo uszkodzony, kartki wystrzępione.

Oprawa: półpłótno, XX w.; format oprawy odwrócony.

Sygn. 9083/1

300. ZAWADZKI Władysław

Żywot jenerała Dwernickiego ... / Władysław Zawadzki.- Poznań: Księgarnia J. K. Żupańskiego, 1870 (Druk. N. Kamińskiego i Spółki).- 16 s.; 8°, 22 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „32432/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Biblioteka Kórnicka” [na odwr. s. tyt.;

s.16]; pieczęcią prostokątną: „Dublet Bibl. Kórnickiej” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 16], sygn. [odr.] „32432/2” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: wykl. wklejone odwrotnie.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 32432/2

301. ZBIÓR

Zbiór pamiętników do historyi powstania polskiego z roku 1830-1831 [oraz] Bibliografia powstania narodu polskiego z r. 1830-1831. Wspólnie z gronem akademików lwowskich ułożył Dr. ... / oprac. A. Hirschberg.- Lwów: Tomasz Rayski, 1882 (Druk. I Związkowa).- [2], II, 698, [2] s.; 8°, 25 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „41845/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. [2]], sygn. [odr.] „41845/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)9: 02” [na odwr. s. tyt.], znak akcesji [odr.]: „300-858/11561” [na tyl. wykl.].

Oprawa: płótno, XIX w.; zachowana oprawa wydawnicza [naklejona na oprawę].

Sygn. 41845/2

302. ZIELIŃSKI K. Władysław

Ze wspomnień żołnierza / Władysław K. Zieliński.- Warszawa: Filip Sulimierski, 1880, (Druk. „Wieku”).- 296 s.; 16°, 17 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „12367/1” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. 15; s. 296], sygn. [odr.] „12367/1” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „884-3: 8(355)” [na odwr. s. tyt.].

Defekty: brak p. części oprawy; brak s.1-2.

Oprawa: wydawnicza; na grzbiecie napis odręczny: „Zieliński. Ze wspomnień żołnierza”.

Sygn. 12367/1

303. ŻÓŁKIEWSKI Stanisław

Pisma ... kanclerza koronnego i hetmana z jego popiersiem / Stanisław Żółkiewski.- Lwów: August Bielowski; Wojciech Maniecki, 1861 (Druk Zakł. Nar. im. Ossolińskich).- [12], LX, [2], 628, [3] s., [1] k. tabl.: err; 8°, 24 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „41440/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią owalną: „Biblioteka Wojsk. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego” [na odwr. s. tyt.; s. XV; tyl. wykl.], sygn. [odr.] „41440/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „93(438)7” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: marginalia na s.168; w tekście podkreślenia.

Defekty: s. 627-628 naderwana.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 41440/2

304. ŻYCHLIŃSKI Ludwik

Pamiętniki byłego dowódcy Dzieci warszawskich i byłego Naczelnika Sił Zbrojnych powiatów warszawskiego, rawskiego ... / Ludwik Żychliński.- Poznań: [b.w.], 1885 (Druk. W. Simon).- [2], 200 s.; 8°, 22 cm

Ekslibris: „Centralna Biblioteka Wojskowa” [na wewn. s. p. oprawy].

Nalepka ekslibrisowa: „Centralna Biblioteka Wojskowa” [na oprawie].

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa ASG”, sygn. [odr.] „10296” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią okrągłą: „Seminarium Historii Polski Uniw.

Lwowskiego” [na s. tyt.: przekr. i napisano: „wtarój”; s. 1 i s. 3 przekr.]; pieczęcią orągłą: „C. B. W.” [s. 8; s. 200]; sygn. [odr.] „116707/II” [na odwr. s. tyt.]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Muzeum polskiego w Rapperswilu” [na s. 200], sygn. [odr.] „396.1913” [s. 200]; pieczęcią owalną: „Biblioteka Naukowa ASG im. gen. broni K. Świerczewskiego. Nr” [na odwr. s. tyt.; s. 22; s. 102], sygn. [odr.] „10296” [na odwr. s. tyt.], sygn. [odr.] „26882” [s. 200].

Zapiski odręczne: na s. tyt. atramentem: „Tadeusz Romanowicz”; w tekście liczne podkreślenia ołówkiem.

Defekty: luźne s. 77-84, 189-200; naderwana s. tyt.

Oprawa : półpłótno, XIX w.

Sygn. 10296

305. ŻYCIE

Życie marszałków francuzkich z czasów Napoleona. Z rycinami rytemi przez najpierwszych artystów fancuzkich podług oryginalnych obrazów z galeryi wersalskiej.- Warszawa: S. H. Merzbach, 1841 (Druk. Maxymiliana Chmielewskiego).- [4],193,[2] s., [46] k. tabl.: portr.; 8°, 25 cm

Nalepka ekslibrisowa: „Biblioteka Naukowa WAP” [w. II], sygn. [odr.] „22945/2” [na oprawie].

Egzemplarz opatrzony pieczęcią trójkątną: „Biblioteka WAP” [na odwr. s. tyt.; s. 15], sygn. [odr.] „22945/2” [na odwr. s. tyt.], symbol UKD [odr.]: „92: 9(44): 355.4” [na odwr. s. tyt.].

Zapiski odręczne: na s. tyt. dwa podpisy nieczytelne [wyrwane fragmenty strony].

Defekty: s. tyt. uszkodzona – 2 dziury w miejscach, gdzie wcześniej były podpisy, obecnie podklejone taśmą bezbarwną.

Oprawa: półpłótno, XX w.

Sygn. 22945/2

INDEKS NAZWISK

Indeks obejmuje nazwiska, pseudonimy i kryptonimy występujące w obrębie pracy, w zasadniczym opisie bibliograficznym druków i w znakach własnościowych. W indeksie pominięto imiona pozbawione nazwisk oraz nazwiska znajdujące się w tytułach wymienionych w obrębie pracy publikacji, jak również nazwiska występujące na oprawach druków i w obrębie klasyfikacji UKD. Grubym drukiem wyróżniono numery stron, na których znajduje się większa wzmianka o danej osobie, kursywą - numery stron wchodzących w skład Aneksu: *Wykazu druków XIX-wiecznych z zakresu wojskowości w zbiorach Biblioteki Głównej AON w Warszawie.*

- Ä. L. R.
   zob. Rzewuski Leon
 A. M. 103, 181, 182
 A. P. 103, 181, 182
 Adamow Leon 3
 Aksamitowski Wincenty 14
 Albertrandi J. 87, 91, 92, 94, 108, 109
 Albin Hortenzysz St. de 110
 Albrecht Jan 13
 Alszerowa Maria 80
 Altenberg H. 140
 Anczyc Waław 78
 Anczyc Władysław Ludwik 78, 134,
 137, 157, 164, 192, 193, 210, 211, 215
 Andrysowic Łazarz 44, 219
 Anselin 119, 143, 149, 176
 Asnyk Adam 66
 Audzanrów A. 82, 157
- B. K. 103, 184
 B. M. 86, 205
 Babington Tomasz 110
 Baczyński Rajmund 110
 Bahn A. 213, 214
 Bandkie Jerzy Samuel 57, 93, 95, 111
 Bandrowski Jerzy 52, 111
 Baranowscy 214
 Baranowski Bogdan 82, 118
 Baranowski Tuhan Mirza Stefan
   zob. Tuhan Mirza Baranowski Stefan
 Barbezat J. 126, 127
 Bartoszewicz Adam Dominik 81, 152,
 231
 Bartoszewicz Kazimierz 52, 80, 112
- Barycz Henryk 45
 Barzykowski Stanisław 52, 112
 Batory Stefan
   zob. Stefan Batory
 Baumgart Jan 57
 Behr B. 130, 173, 213, 214
 Bem Józef 38, 40-41, 54
 Berein 116
 Berg Mikołaj Wasyliewicz 52, 92, 93,
 103, 113, 114, 115
 Berger-Levrault 139
 Bergman z Lidy 12
 Bergzoni Michał 12
 Bernig Jakub 62
 Beugnot Albert 115
 Biechoński Wojciech 85-86, 105, 191
 Biegański Witold 4
 Bielowski August 233
 Bielski Jan 116
 Bielski Marian 96
 Biernacka Zofia 77
 Biernacki Mikołaj 81, 152, 231
 Birkenmajer Aleksander 4, 57, 235
 Błażowski Marcin 162
 Bloch C. 38
 Bloch Jan 43
 Błociszewski Kazimierz 116
 Bobrowicz Jan Nepomucen 177
 Bock E. 173
 Bogusławski A. von 116, 117
 Bohomolec Franciszek 117, 118
 Bojarska Stefania 98
 Bolcewicz Bronisław 80, 139

- Bonaparte Napoleon I
   zob. Napoleon I Bonaparte
 Boniecki Adam 4, 83, 86, 87, 88
 Borelowski M. 90
 Borkowski Karol 54, 118
 Bourgogne 131, 170, 171, 194, 228
 Bourgogne Adrian 54, 118, 119
 Boutourlin 51, 78, 119, 120
 Brüll Franciszek Alojzy 9, 11
 Breilkopf 177
 Brockhaus F. A. 118, 120, 226
 Brocki E. 79
 Bronikowski A. 120
 Brzozowski Mario 52, 121
 Bücher Ferdinand Ludwig 51, 121
 Budereisna Karol 202
 Bugajski J. 12
 Buisson F. 122
 Bukaty A. 36
 Bykowski Jaxy Piotr 196
 Bystrzonowski Ludwik Tadeusz 40, 86
- Callier Edmund 93, 121
 Cant Cezar 78, 85, 123
 Cezar Juliusz
   zob. Juliusz Cezar
 Chamerot 174
 Chesney Ch. C. 125
 Chłapowski Dezydery 54, 126
 Chłędowski A. T. 79
 Chłopecka Jadwiga 68
 Chłopicki Józef 39, 53, 99
 Chmielnicki B. 83
 Chmielowski 138
 Chmielowski Maksymilian 232
 Chmielowski Piotr 207, 208, 209
 Chodkiewicz Jan Karol 9
 Chodźko Leonard 52, 126, 127
 Chodźko Leopold 61
 Chomicz Witold 87
 Chotkowski F. T. 86, 213
 Chotomski Ferdynand 16
 Chrośniak 86, 151
 Chrzanowscy 16
 Chrzanowski Leon 128
 Chrzanowski Wojciech 14, 15, 40, 41, 47-48, 101, 128, 129, 130, 131
- Chwalewik Edward 4, 15, 35, 48, 59, 60, 62, 71, 72, 76, 83, 88, 94, 99, 100, 102
 Clausewitz Carl 35
 Claye J. 129
 Colburn 169
 Costenoble Hermann 121
 Crete Ster de 169
 Crusius A. von 51, 131
 Czacki Tadeusz 9
 Czaiński J. 228
 Czajka Michał 4, 90, 92, 94, 101
 Czajkowski 151
 Czapski Tadeusz 60
 Czarkowski Piotr 94, 103, 131
 Czarniecki Stefan 54
 Czarnowska Maria 37
 Czartoryscy 9
 Czartoryski Adam Kazimierz 10, 36
 Czech Józef 108, 186
 Czernecki Jan 86-87, 105, 108, 221, 224
 Czerny H. 110
 Czołowscy 149
 Czołowski Aleksander 82, 105, 106, 175, 180, 203, 226
 Czubek Jan 144
 Czuczyński A. 190
- D'Alfonce Jan Aleksander 13
 D'Ambrosio Gaetano 51, 132
 Dąbrowski Jan Henryk 14, 36, 37, 52, 54, 98
 Dąbrowski Jarosław 42-43
 Dąbrowski K. 133, 175
 Dąbrowski Klemens 90
 Dąbrowski Marian 15, 17
 Dąbrowski Stanisław 3
 Dąbrowski Wiktor 133, 134, 195
 Dankowa J. J. 80
 Darowski Adam 132
 Darwin Karol 81
 Daszkiewicz T. H. 116
 Dean 169
 Dębiński-Kaczkowski Eugeniusz
   zob. Kaczkowski-Dębiński Eugeniusz
 Decker W. 224
 Dembe Stefan 59
 Dembołęcki Wojciech 90, 133
 Demorizlle de 149

- Dentu E. 115, 166
 Dffizier 116
 Didot Firmin 120
 Długołęcka Anna 188, 87, 188
 Długołęcki Karol Waclaw 87
 Długołęcki Zygmunt 87, 188
 Dobrzański J. 231
 Domański Edmund 70
 Dowbor-Muśnicki Józef 91
 Dubiecki Marian 102, 134
 Dubois Jancidny Jan Chrzyciel de 11
 Duncker Aleksander 223
 Dunou 142
 Duorca A. 148
 Dwernicki Józef 49, 53, 54, 78, 134, 195
 Dybicz Iwan 53
 Działyńscy 82
 Działyński Adam Tytus 58
 Dzieduszycki Maurycy 88, 135
 Dziekoński T. 80, 138

 Eisenschmidt K. von 116, 117
 Eljasz W. 205
 Elsenberg Eugeniusz 18
 Engelhardt A. T. 172
 Streicher Karol 57
 Ettinger M. 140, 211

 Falińska Alicja 70
 Faucart P. 50, 139, 140
 Filochowscy 91, 171
 Filochowski Waclaw 91
 Fiszer Jan 152
 Fiszer Stanisław 12
 Frankenberg K. 145
 Fredro Andrzej Maksymilian 46-47, 140
 Freichet J. 182
 Fresne 142
 Frycz Modrzewski Andrzej 45
 Fryderyk II, cesarz 10
 Fryderyk Wielki, cesarz 48

 Gaetano 203
 Gajewski Franciszek 140
 Gałęzowski A. 120
 Gałęzowski Józef 101, 141
 Gałęzowski Seweryn 55
 Garbaroch 160

 Garczyński Stefan 43
 Gąsiorowski Janusz 18, 66, 77
 Gąsiorowski Józef Dominik 141
 Gawroński Franciszk 87, 184
 Gebethner 134, 211, 215, 217
 Gebethner G. 112, 164
 Gebethner Robert 85
 Geismar Teodor 53
 Gembarzewski Bronisław 193
 Geserni 223
 Geubel 121
 Giller Agaton 52, 79, 142, 191
 Giżycki Jan Marek Antoni 87-88
 Giżycki Ksawery 87
 Glinka Franciszek 47
 Glücksberg Michał 110
 Glücksberg Natan 181, 187, 193, 221
 Godebski Cyprian 12, 49
 Gomolińska Maria 63
 Górski Konstanty 43, 53, 80, 83, 91
 Gościmski J. 91, 142, 192, 200
 Góski Konstanty 142, 143
 Góski Wojciech 102
 Goupy V. 199
 Grabowski Karol 13
 Grabowski Tadeusz 91, 109
 Granowski 118, 119, 135, 136
 Grefkowicz Edward 88, 135, 161
 Grek Michał 88
 Grendyszyński K. 132, 192, 193
 Grobicki Jerzy 56, 91-92, 114
 Groman K. 231
 Grycz Józef 9, 22
 Gubrynowicz Ludwik Andrzej 78
 Gubrynowicz Władysław 78, 164, 165, 215, 227
 Guderian Heinz 90
 Gumplowicz Adolf 81
 Gumplowicz Anna 81
 Gumplowicz Eliaz 81
 Gumplowicz Ignacy Izrael 81
 Gumplowicz Joanna 81, 191
 Gumplowitz Abraham 81
 Gutkowski Wojciech 38

 Habsburg Karl 50, 100, 143
 Häertel 177
 Hahn Wiktor 88, 105, 228
 Haller Józef 17

- Handelsman Marian 56
 Harasymów Józef 88, 105, 205
 Hauke Maurycy 14
 Heidenstein Reinhold 54, 144
 Heintsch Karol 72
 Heltman Wiktor 16
 Henryk II Walezjusz, król 54
 Hess Jan 58
 Heumann K. J. 159, 230
 Hirschberg A. 232
 Hoene-Wroński Józef 36
 Horodyska E. M. 18
 Hotze Friedrich von 145
 Hugo A. 51, 78, 101, 145
 Hulewicz Zenon 89, 138
- Issleib Wilhelm 117
- J. S. 103, 187
 JA... KA... RA... 147
 Jabłonowscy 16
 Jabłoński Kajetan 232
 Jachowicz Stanisław 83
 Jaegle E. 174
 Jagiełło Władysław II
zob. Władysław II Jagiełło
 Jakubowska Janina 3, 21, 71, 73, 74, 75, 76, 77
 Jakubowska Teresa 79
 Jakubowski Józef Kazimierz 79, 143
 Jan III Sobieski, król 54, 9, 102
 Jan Kazimierz Waza, król 62
 Janeński H. 134
 Jankowski Czesław 103, 114
 Janów-Małeccy
zob. Małeccy
 Jarochowski Kazimierz 147, 170
 Jaszczold Władysław 89
 Jełowiecki Aleksander 40, 53, 98, 148
 Jentys Jan 89, 105, 142
 Jentys Stefan 89
 Jerosch H. 146
 Jezierski A. T. 157
 Jezierski Józef 191
 Jeziorański 89, 159
 Jeziorański Aleksander 90
 Jeziorański Antoni 53, 148
 Jeziorski Józef 92
 Jolly K. T. 148
- Jomini Henri 35-36, 44-45, 149
 Juliusz Cezar, cesarz 54
 Jullien P. 150
- Kaczkowski-Dębiński Eugeniusz 15
 Kaczorowski Jan 89, 222
 Kalstein
zob. Kalsteinowie Pluskowęsy
 Kalinka C. R. X. 150
 Kalinka Walerian 100, 151
 Kallenbach Henryk 78
 Kalstein
zob. Kalsteinowie Pluskowęsy
 Kalstein Józef 83
 Kalstein Karol 83
 Kalstein Tadeusz 83
 Kalstein Zygmunt 83, 105
 Kalsteinowie Pluskowęsy 83, 151
 Kalsztein
zob. Kalsteinowie Pluskowęsy
 Kamiński 230
 Kamiński Henryk 41, 45, 89, 230
 Kamiński Mikołaj 83, 151
 Kamiński N. 116, 147, 148, 165, 228, 231, 232
 Kamiński 89, 230
 Kamler Marcin 4, 90, 92, 94, 101
 Kampenhausen Jan Michał 9
 Karłowicz Jan 110
 Karolew 186
 Karpiński Władysław 111
 Kasprzycki-Starykoń S. J.
zob. Starykoń-Kasprzycki
 Kański Marian Kazimierz 9
 Kiliński Jan 90, 99, 152
 Kirchmajer W. 204, 225, 231
 Klimaszewski Hipolit 55
 Klimpel L. 92, 208
 Kluczycki Franciszek 102, 114, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 172, 190, 218, 220, 223, 224
 Knoll-Kownacki 74
 Knot Antoni 62
 Kocowski Bronisław 4, 235
 Kołaczkowski Klemens 13, 14, 53, 100, 153, 154, 155, 156
 Kołłątaj Hugo 57, 231
 Kołyszko Benedykt 54
 Kołyszko Tytus Eustachy 53, 156

- Komorowski Ignacy A. 82, 157, 229
 Konarski Kazimierz 13
 Koniecpolscy 100
 Konstanty, wielki książę 14
 Konstantynow J. 157
 Koral Jakub 89, 198
 Korn Wilhelm Bogumił 111
 Kornatowski D. 132
 Kornecki W. 112, 230
 Korzon Tadeusz 43, 157
 Kościuszko Tadeusz 9, 15, 39, 43, 51, 52, 54
 Kosiński Amilkar 14
 Kosiński Józef 38
 Koskowski Henryk 89, 105, 172
 Kosmowska Irena 98
 Kossak Julisz 52, 111, 205
 Kossakowska Pelagia 90, 152
 Kossecki Stefan 90, 105, 228
 Kossonoga Jan 72
 Kossonogowa Zofia 90, 105, 223
 Koszyc Waclaw 159
 Kościółkowski-Zyndram M.
   zob. Zyndram-Kościółkowski M.
 Kotula Rudolf 62
 Kownacki-Knoll
   zob. Knoll-Kownacki
 Koziański A. 219
 Kozłowski 159
 Kozłowski E. 48
 Kozłowski Karol 170
 Koźmian Andrzej Edward 160
 Krajewski Michał X. 88, 160, 161
 Krasieńscy 16, 212
 Krasieński Edward 60
 Krasieński Walerian 60
 Krasieński Wincenty 14, 16
 Kraszewski J. I. 112, 147, 151, 182, 187, 191, 219
 Kromer Marcin 162
 Kronenberg Leopold 83, 200
 Krukowiecki Jan 14, 53
 Kruszewski Habdank Ignacy 50, 96, 101, 162, 163, 164
 Kubala Ludwik 100, 164, 165
 Kukiel Marian 74
 Kulwieć Andrzej 92, 216
 Kuntze Edward 57
 Kupiński J. 94, 108
 Kurowski A. 86
 Kwieciński Tadeusz 75
 L. A. R.
   zob. Rzewuski Leon
 L. P.
   zob. Peszkowski Ludwik
 L. R.
   zob. Rzewuski Leon
 L. S. 97
 Lacour 183
 Lande Ludwik de la 11
 Langiewicz Marian 90
 Langlois Hyppylt 35, 36
 Lanikiewicz J. L. 92, 109
 Larnkiewicz 94, 200
 Laskowski Otton 3, 94, 225
 Lebrun 51, 166
 Lech Antoni 228
 Leclerg P. V. 149
 Ledóchowski Jan 170, 171
 Leitgeber J. 150
 Lelewel Joachim 55, 96, 166, 167
 Léry Atthur 168
 Lery Calman 169
 Lewak Adam 3, 15
 Lewal Jules 35, 36
 Lichocki Filip 168
 Ligne de, książę 48
 Limanowski Bolesław 169
 Linde Samuel 11
 Lineburg St. K. 103, 197
 Lipski Gabriel 94, 171
 Lipski Jan Jacek 94
 Loba M. 162
 Louis Józef Jan 94, 195
 Lubaczewski Roman 17
 Lubiański 95
 Lubomirscy 16
 Łaski Stanisław 10
 Łazarski W. 225
 Łodyński Marian 10, 11, 18, 70, 72, 73
 Łoza Stanisław 4
 Łubieński Tomasz 14
 Łuczyńska Alfreda 56, 63
 Łukaszewicz K. 148
 Łysakowski Adam 72

- M. 104, 181
 M. R. 104, 167
 Macharzyński L. 95, 111
 Maginel de 176
 Mahan Alfred 35
 Majcher 225
 Majcher Alojzy 95
 Majchrowski Jacek M. 4
 Majerski Tadeusz 83-84, 144
 Makowski Tadeusz 23
 Małecy h. Jelita 83, 143
 Małecki Antoni Józef 83
 Małecki Eugeniusz 83
 Małecki Tomasz 83
 Maniecki Wojciech 233, 206
 Mańkowski Bolesław 62
 Marek Gozdawa, pseud.
   zob. Giżycki Jan Marek Antoni
 Markowski Adam 92, 181, 182
 Marsan Mont de 149
 Martinet L. 128, 131, 170, 171, 194, 228
 Maulde 129, 130, 146, 198, 199
 Mazur Grzegorz 4
 Meciewski Filip 38
 Mełkowski Ludwik 110
 Merzbach Ludwik 121, 215, 220
 Merzbach S. H. 138, 234
 Michelet J. 169
 Mickiewicz Adam 78, 81, 83
 Mickiewicz Wacław 101
 Midowicz Ludwik Jul. 84, 225, 230
 Mierosławski Ludwik 41-42, 48, 52, 91, 94, 95, 170, 171
 Mierzwiński Zygmunt 85, 90
 Mieszkowski 95, 180
 Miklaszewski Józef 172
 Mikołaj I, car 39
 Mikołajewicz Michał 172
 Milieski Alfred 95, 171
 Miłkowski Edward 92-93, 115
 Mittler Siegfried 125
 Mitzler Kolof Wawrzyniec de 11
 Miziewicz Stanisław 95, 152
 Młocki Alfred 48, 172
 Młodecki Jan Niepomucen 166
 Mnichowie 82
 Mniszewski Józef Aleksander 213, 214, 221
 Mocarski Zygmunt 95-96, 105, 136
 Mochnacki J. 96, 166
 Mochnacki Maurycy 52, 99, 102, 173
 Mokrzycki V. 96, 177, 178
 Moltke Helmuth von 35, 51, 174
 Morawski Jan 96
 Morawski Kazimierz 126
 Morawski L. 162
 Moszyński Jerzy 193
 Moulde 163, 164
 Mroziński Józef 14, 52, 82, 90, 174, 175
 Muczkowski Józef 57
 Muśnicki-Dowbor Józef
   zob. Dowbor-Muśnicki Józef
 Muszel Zygmunt 93, 111
 Namysłowska Anna
   zob. Reiterowa Anna
 Napoleon I Bonaparte 44, 45, 48, 50, 51, 54, 176
 Naruszewicz Adam 93, 95, 96, 98, 177, 179, 180
 Nęcki Aleksander 91
 Nelson 168, 207
 Niederreiter Feliks 169
 Niemcewicz Julian Ursyn 82, 92, 102, 180, 181
 Niemiry St. 195
 Nieszkoć Wincenty 149
 Noczniccy W. T. 193
 Nocznicki Tomasz 96-97, 193
 Noizette 166
 Norvins M. de 182
 Nowak Stanisław 18
 Nowolecki A. 205
 Okolski Szymon 78, 87, 183, 184, 185
 Olejnik Krzysztof 46
 Orgelbrand Maurycy 197
 Orgelbrand S. 110, 131, 160, 197
 Orzechowski Stanisław 117
 Orzelski Świętosław 99, 186
 Otwinowski Erazm 186
 Papée Fryderyk 57, 64, 188
 Paprocki Bartosz 87, 188
 Paprocki Tadeusz 80
 Paprocki Teodor 158
 Paszkiewicz Urszula 96
 Paszkowski Franciszek 12, 80, 189

- Paszkowski Józef 38
 Pauli's W. von 146
 Pawlikowski Józef 39
 Pawłowski Wincenty 97, 165, 201
 Pelar J. A. 110
 Peplowski-Schnür Stanisław
   zob. Schnür-Peplowski Stanisław
 Peszkowski Ludwik 93, 122
 Petrolin-Skowrońska Barbara 4
 Pfaff Karol Bogusław 79
 Piekarski Stanisław 67
 Piekosiński Franciszek 190
 Piliński A. 219
 Piller Kornel 127, 165, 169, 227
 Piller Piotr 232
 Piller Tomasz 79
 Pinard A. 130, 223
 Pinard J. 126
 Piotrowski C. F. 147
 Piotrowski X. Jan 190
 Plater Władysław 15
 Plon Henri 144, 145, 222
 Pluciński Stanisław 97, 214
 Pochard 119, 143, 149
 Podhorodecki L. 9
 Polakiewicz Tomasz 13
 Pollak Karol 117, 140, 162
 Połoniecki A. 191
 Połoniecki Barnard 81
 Pomian Zygmunt 50, 191
 Poniatowski Józef 9, 14, 39
 Poniatowski Stanisław August 9, 14, 54, 81, 191
 Ponikowski Cezary 97, 195
 Popowski Józef 192
 Potoccy 100
 Potocki Mikołaj 84
 Potocki Tomasz 39
 Powidaj Ludwik 192
 Prawdowski Filaret, pseud.
   zob. Kamieński Henryk
 Prądzyński Ignacy 14, 38-39, 40, 53, 91, 97, 192, 193
 Prokosz 193
 Przecławski C. 212
 Przeździeccy 16
 Przyborowski Walery 118, 119
 Przyboś Julian 57
 Przybylski Józef 98, 195
 Pułaski F. 60
 Pułaski Kazimierz 128
 Puzyrewski Aleksander K. 52, 89, 97, 101, 103, 101, 195, 196, 197
 Raczyński Edward 108, 160, 187
 Radlińska Helena 17, 77
 Radziszewski Franciszek 16
 Radziwiłł Michał 99
 Radziwiłłowie 9
 Rakowiński E. 148
 Rakowiński E. 98, 148
 Rayski Tomasz 232
 Rehdiger Tomasz 58, 62
 Reiter Marian 98
 Reiterowa Anna 98, 105
 Rembalski J. 98, 225
 Rembowski Aleksander 209, 210, 212
 Renou 129, 130, 146, 163, 164, 198, 199
 Renouard 174
 Ridder Henryk 108
 Rignoux F. de 145
 Rogalski Leon 123, 157
 Rogowski Władysław Franciszek 98-99, 152
 Rohland Franciszek 14
 Romanowicz Tadeusz 99, 233
 Romanowski Antoni 13
 Rosen Helmuth 53
 Rosenthal 173
 Rosołowski Stefan 4, 36, 43, 45, 49
 Rouge 142, 191
 Roźniecki Aleksander 12, 14
 Rozwadowski Bolesław 99, 186
 Różycki K. 43
 Rubacha B. 91
 Rubiszewski X. 212
 Rudawski J. W. 85, 95
 Rudawski Jan Wawrzyniec 201
 Rüdiger Goltz 35
 Rudnicka Janina 9
 Runo Baranowscy
   zob. Baranowscy
 Ruprecht Karol 55
 Rutkowski Stanisław 74
 Rymkiewicz Franciszek Ksawery 12
 Rymkiewicz Józef 36
 Rzepecki Zdzisław 140

- Rzewuscy 100
 Rzewuski Leon 78, 87, **99-100**, 105, 144, 188, 202, 217, 225, 229
 Rzewuski Seweryn 100
 Rzewuski Wacław 99
- S. B. O. 104, 196
 S. W. 104, 127
 Sadkowski T. 98
 Sadowska Jadwiga 4, 56, 58, 63, 64
 Saint-Cyra Gourion 48
 Salvandy N. 82, 202
 Sanguszka Eustachy 203
 Sanguszko Roman **84-85**, 122, 123, 169
 Sanguszko Roman Damian 84
 Sanguszko Władysław 100
 Sapiehowie 16
 Sarnicki Stanisław 10, 100
 Saski Maurycy 48
 Saudier H. 174
 Sawicki Jan **100**, 215
 Scalachi Luigi 51, 203
 Scheibert J. 45, 146
 Schletter Zygmunt 108
 Schmidt Kazimierz 78
 Schmidt Władysław 78
 Schmitt Henryk 86, 88, 93, 164, 165, 203, 204, 205, 206, 215, 227
 Schnür-Peplowski Stanisław 206
 Schul'ze de 169
 Ségur Philippe de 51, 207
 Seidel L. W. von 145
 Sękowski I. J. S. 100, 165, 206
 Semkowicz Aleksander 62
 Seyfarth G. 140, 151
 Siemaszko Tadeusz 75
 Siemenowicz Casimir 31
 Sienkiewicz Henryk 65
 Sienkiewicz Witold 4, 90, 92, 94, 101
 Sierakowski Karol 14
 Sikorski 118, 119, 135, 136
 Sikorski Janusz 4, 10, 35, 38, 44, 46, 48
 Sikorski Saturnin 207, 208, 209
 Simon W. 233
 Skarbek Fryderyk 92, 207, 208, 209
 Skarga Piotr 84
 Skarżyński Wincenty 16
 Skowrońska Barbara
zob. Petrolin-Skowrońska Barbara
- Skrzetuski Józef 11
 Skrzynecki Jan 39, 53
 Słomski A. 162, 163
 Słowacki Juliusz 78
 Smolarski A. 100, 153
 Smoleński Władysław 135, 136, 137, 209, 210
 Smolka Stanisław 211
 Sobieski Jakub 9, 79, 211
 Sobieski Jan III
zob. Jan III Sobieski
 Sokolnicki Michał 12, **36**
 Sokołowski August 212
 Sołtys Marian 17
 Sommer Leopold 202
 Sowiński Józef 13
 Spasowicz Włodzimierz **93**, 186, 201
 Spieralski Zygmunt 45
 Stablowski T. 100, 144
 Starch C. H. 167
 Starowolski Szymon **46**, 213
 Starykoń-Kasprzycki S. J. 4
 Starza Józef Aleksander 84, 97, 213, 214
 Staszic Stanisław 214
 Stawecki Piotr 4
 Stawenowa J. 100, 227
 Stecki Lucjan **100**, 105, 162
 Stefan Batory, król 9, 16, 54
 Stefańczyk Elżbieta 4, 56, 58, 63, 64
 Stefański Walenty 147, 166
 Steinborn Otton 64
 Steinbornowa Helena **66**
 Stepan Kamil 4
 Stolzman Karol Bogumir 38, **41**
 Strąbski 138
 Stroński Franciszek 62
 Struś 100, 215
 Strzembosz Stanisława 101
 Strzembosz Władysław **101**, 105, 129, 130, 131, 141, 163
 Sulima Zygmunt Lucjan 52, 92, 215
 Sulimierski Filip 232
 Sułkowski Paweł Antoni 14
 Syrokomla Władysław 140, 211
 Szajnocha Karol 216
 Szczepaniec Jan 11
 Szczorkowicz 101, 145, 146
 Szeps Natan **93**, 204, 205

- Szletter Zygmunt 167
 Szmiłowski S. 101, 197
 Sznayde Franciszek 15
 Szujski Józef 203, 217
 Szuman Wanda 66
 Szumski L. 218
 Szwarz Bronisław 218
 Szykowski W. A. 141, 150, 159, 212
 Szymanowski Józef 218
- Śledziwski W. 101
 Śliwiński Artur 101-102, 211
 Świdzki Leopold 102, 173, 174, 201, 220
 Świdziński Konstanty 14
 Świedzińscy 212
 Świerzyński Al. 102, 153
 Świętoch A. 102, 134
- T. 104, 211
 T. B. 104, 127
 Tarnowski Jan 9, 10, 45-46, 54, 219
 Tarnowski Stanisław 51, 102, 172, 219, 220,
 Terugar Zofia 64
 Thevenot Tannay Filip de 11
 Thiallaz de z Drezna 16
 Thiers 220
 Titeux E. 212
 Toinon L. 115
 Tokarz Wacław 18, 102, 225, 227
 Tolkemitt Sylwester Daniel 13
 Toporski Jan 12
 Treichel Irena 4
 Trepty Konstanty 195
 Treskow A. V. 220
 Trzynadłowski Jan 4
 Tuhan Mirza Baranowski Stefan 84, 105
 Turakotti Władysław 91
 Turowski Józef 47
 Turowski Kazimierz Józef 108, 109, 117, 118, 140, 161, 174, 175, 177, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 188, 213, 214, 219, 222, 132, 133
 Twardowski Bolesław 52, 78, 221
- Unger G. 223
 Ungr Józef 216
 Urbańska Helena 66
- Urbańska Zofia 70
 Urbański Wojciech 62
- Valentini 221, 51, 89, 221
 Veber 121
 Vinoy Joseph 51, 222
- W. P.
zob. Pawłowski Wincenty
 Waldersee G. Gr. von 223
 Walentyn Józef 3
 Warnery Charles Emmanuel de 90, 223
 Waza Jan Kazimierz
zob. Jan Kazimierz Waza
 Węcki J. 109, 206, 166
 Wende E. 140
 Weysenhoff Jan 14
 Węzyk Franciszek 87, 223, 224
 Wiącek Helena 56, 63
 Wicherek Szczepan 141, 150, 159, 212
 Wierzbicka Helena 87, 188
 Wigand Otto von 161
 Wilczyński Stanisław Włodzimierz 48, 94, 100, 102, 225
 Wild Karol 78, 79, 142, 192, 211, 216
 Wild Ludwik 79
 Willisen G. de 51, 226
 Winiarz E. 216, 218
 Wiśniowski Marcei 102, 180
 Witte Jan de 9
 Władysław II Jagiełło, król 54
 Władysław IV, król 9
 Wodziński Ignacy 14
 Wojakowska Krystyna 65
 Wojakowski Józef 3, 4, 10
 Wojtasik Janusz 4
 Wolff 134, 211, 215, 217
 Wolff Bogusław Maurycy 186, 211, 140
 Wolff Józef 85, 201, 202
 Wołyniak, pseud.
zob. Giżycki Jan Marek Antoni
 Woronicze 82
 Wroniecki Antoni 38, 82, 226
 Wroński-Hoene Józef
zob. Hoene-Wroński Józef
 Wrotnowski Ch. 212
 Wrotnowski Feliks 52, 226
 Wulffers Jan 11

Wybicki Józef 12, 42, 100, 227
 Wyrwicz K. 228
 Wysłouchowa Maria 52, 81, 88, 228
 Wysocki Józef 42, 48, 62, 86, 90, 100,
 157, 228, 229, 230
 Wyszczelski Lech 4, 45, 47

Y. Z. X.

zob. Kamiński Henryk

Zajączek Józef 36, 52, 65, 168, 231
 Zaleski Bron. 191
 Załuscy 9
 Załuski Józef 231
 Zamojscy 16
 Zamojski Jan 9, 54
 Zamoyska Maria 58
 Zamoyski Władysław 58
 Zaruski Mariusz 102
 Zaruski Seweryn 102-103, 132
 Zarzębski Tadeusz 23
 Zarzecki Adam K. 94, 131, 132
 Zawadzcy 194
 Zawadzki 109, 206
 Zawadzki Józef 157, 172
 Zawadzki Władysław 232
 Zbyszewski Wincenty 103, 215
 Zembrzusczy 85, 123, 124, 125
 Zembrzuski 123, 124, 125
 Zembrzuski Konrad 85, 105
 Zieliński K. Władysław 232
 Zieliński Kazimierz 3, 13
 Zieliński Władysław 54
 Zubalewicz L. 148
 Zwoliński Leopold 80, 158, 189
 Zwoliński Stefan 80
 Zwoliński Tadeusz 80
 Zygmunt August, król 9
 Zygmunt I Stary, król 45
 Zygmunt II Waza, król 54
 Zyndram-Kościąkowski M. 89

Żerotin Karol 58
 Żółkiewski Stanisław 9, 54, 233
 Żółkiewski Stefan 43
 Żupański J. K. 110, 112, 147, 148,
 151, 159, 168, 173, 224, 230, 231, 232,
 Żurowicz H. 103, 165
 Żychliński Ludwik 99, 220, 233

WYKAZ SCHEMATÓW

Rysunek 1. Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej ASG w 1958 r.	26
Rysunek 2. Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej ASG w latach 1974-90	29
Rysunek 3. Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej AON w Warszawie	33

BIBLIOGRAFIA ŹRÓDEŁ I OPRACOWAŃ

Źródła archiwalne:

- Katalogi alfabetyczne i rzeczowe Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej.
Księgi inwentarzowe Biblioteki Głównej AON.
Miesięczne sprawozdanie statystyczne Biblioteki Wyższej Szkoły Wojennej. Centralne Archiwum Wojskowe, Zesp. WSWoj., wol. 170.
Raport biblioteczny nr 5 z dn. 31 maja 1922 r. Centralne Archiwum Wojskowe, Zesp. WSWoj., wol. 170.
Sprawozdania roczne z działalności bibliotecznej Biblioteki Głównej Akademii Sztabu Generalnego WP za lata 1967-1989.

Źródła drukowane:

- Bibliografia polska XIX stulecia*. Kraków 1959.
Bibliografia polskich bibliografii wojskowych. T. 1-2. Warszawa 1967.
R. Bielecki: *Słownik biograficzny oficerów powstania listopadowego*. T. 2. Warszawa 1996.
M. Bielski: *Generałowie odrodzonej Rzeczypospolitej*. T. 2. Toruń 1996.
A. Boniecki: *Herbarz polski*. T. 1-16. Warszawa 1899-1913.
E. Chwalewik: *Zbiory polskie w ojczyźnie i na obczyźnie*. T. 1-2. Warszawa 1926-1927
J. Czachowska, R. Loth: *Przewodnik polonisty*. Wrocław 1974.
M. Czajka, M. Kamler, W. Sienkiewicz: *Leksykon historii Polski*. Warszawa 1995.
Czy wiesz kto to jest? Pod red. S. Łozy. Wyd. 2. T. 1-2. Warszawa 1938-1983.
K. Daszkiewicz, J. Gąsiorowski: *Polska bibliografia wojskowa*. T. 1-2. Warszawa 1921-1923.
Encyklopedia Warszawy. Pod red. B. Petrozolin-Skowrońskiej. Warszawa 1994.
Encyklopedia wiedzy o książce. Pod red. A. Birkenmajera, B. Kocowskiego i J. Trzynadłowskiego. Wrocław 1971.
Encyklopedia wojskowa. Pod red. O. Laskowskiego. T. 1-7. Warszawa 1931-1937.
Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego. Wrocław 1976.
L. Finkiel: *Bibliografia historii polskiej*. Warszawa 1955.
Informacyjny Kalendarz Wojskowy na rok 1939. Warszawa 1938.
Informator o Bibliotece Głównej Akademii Sztabu Generalnego WP. „Sygnały”, 1976, nr specjalny z dn. 20 września.
Informator o Bibliotece Naukowej Akademii Sztabu Generalnego WP. „Sygnały”, 1978, nr specjalny z dn. 14 sierpnia.
Kalendarzyk polityczno-historyczny m. st. Warszawy na rok 1917. Warszawa 1917.
„Komunikat Bibliograficzny CBW”, t. 5, Warszawa 1925, nr 4, s. 26-27.
„Komunikat Bibliograficzny CBW”, t. 6, Warszawa 1927, nr 7, s. 15.
„Komunikat Bibliograficzny CBW”, t. 7, Warszawa 1927, nr 5, s. 27-28.
Księga adresowa „Warszawa” na 1920 rok. R. 1. Warszawa 1920.
Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej. Pod red. nauk. J. M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana. T. 1-2. Warszawa 1994.

- Kto jest kim w Polsce?* Informator biograficzny. Pod red. L. Beceli i in. Wyd. 2. Warszawa 1989.
- A. Łuczyńska, H. Wiącek: *Informator o bibliotekach w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. Warszawa 1961.
- Mała encyklopedia wojskowa*. T. 1-3. Warszawa 1967-1971.
- T. Oracki: *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*. Warszawa 1983.
- U. Paszkiewicz: *Bibliografia inwentarzy i katalogów księgozbiorów polskich założonych w Polsce do 1939r.* Cz. 1-2. Warszawa 1990.
- Polska encyklopedia szlachecka*. Pod red. S. J. Starykoń-Kasprzyckiego. T. 1-12. Warszawa 1935-1938.
- Polski słownik biograficzny*. T. 1-38. Warszawa 1935-1998.
- Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967*. Bibliografia. Warszawa 1967.
- F. Radziszewski: *Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych*. Kraków 1875.
- Rocznik oficerski 1924*. Warszawa 1924.
- Rocznik oficerski 1928*. Warszawa 1928.
- J. Rudnicka: *Biblioteka Stanisława Augusta na Zamku Warszawskim. Dokumenty*. Wrocław 1988.
- J. Sadowska, E. Stefańczyk: *Informator o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce 1996/1997*. Warszawa 1997.
- Słownik pracowników książki polskiej*. Pod red. I. Treichel. Warszawa 1972.
- Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Pod red. I. Treichel. Warszawa 1986.
- Spis księgarń i wypożyczalni książek zarejestrowanych w Związku Księgarzy Polskich*. Warszawa 1948.
- P. Stawecki: *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918-1939*. Warszawa 1994.
- Wielkopolski słownik biograficzny*. Warszawa 1983.

Akty normatywne i instrukcje:

- Bibliotekarz wojskowy. Poradnik dla prowadzących biblioteki wojskowe*. Oprac. podług wzorów niemieckich. Warszawa 1918.
- „Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych”, 1919: nr 57, poz. 1835; nr 68, poz. 2213; nr 87, poz. 3102; nr 93, poz. 3576; nr 96, poz. 3976; nr 97, poz. 4096.
- „Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych”, 1931, nr 21, poz. 257.
- „Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych”, 1932, nr 20, poz. 256.
- „Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych”, 1934, nr 3, poz. 29.
- „Dziennik Rozkazów MON”, 1947, nr 6, poz. 62.
- „Dziennik Rozkazów MON”, 1969, nr 26, poz. 110.
- „Dziennik Ustaw”, 1990, nr 27, poz. 208.
- Instrukcja o działalności wojskowych bibliotek oświatowych*. Warszawa, Główny Zarząd Polityczny WP, 1982.
- Instrukcja o działaniu informacji naukowej oraz bibliotek naukowych i fachowych w Siłach Zbrojnych PRL*. Warszawa, Sztab Generalny MON, 1978.
- Instrukcja o działaniu naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL*. Warszawa, Sztab Generalny LWP, 1970.
- Instrukcja o pracy Bibliotek Sił Zbrojnych RP*. Warszawa, Sztab Generalny LWP, 1950.

- Instrukcja o prowadzeniu bibliotek wojskowych.* Warszawa 1947.
- Instrukcja o prowadzeniu wojskowych bibliotek fachowych.* Warszawa, Sztab Generalny LWP, 1988.
- Instrukcja o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych.* Warszawa, Ministerstwo Obrony Narodowej, 1972.
- Rozkaz Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego nr 27 z dn. 16 września 1944r.
- Specjalna Klasyfikacja Dziesiąta.* Warszawa, Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej, 1975.
- Statut Akademii Sztabu Gen. WP im. gen. broni K. Świerczewskiego.* Warszawa, Akademia Sztabu Generalnego, 1975.
- Statut Akademii Obrony Narodowej.* Warszawa, Akademia Obrony Narodowej, 1990.
- Ustawa z dnia 16 lipca 1987r. o zmianie ustawy o wyższym szkolnictwie wojskowym.* „Dziennik Ustaw”, 1987, nr 22, poz. 128.
- Ustawa z dnia 31 marca 1965r. o wyższym szkolnictwie wojskowym.* „Dziennik Ustaw”, 1965, nr 14, poz. 102.
- Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 54/MON z dnia 16 września 1971r. w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej.* „Dziennik Rozkazów MON”, 1971, nr 20, poz. 90.
- Zarządzenie MON w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej nr 54 z 16 września 1971r.* „Dziennik Rozkazów MON”, 1971, nr 20, poz. 90.
- T. Zarzębski: *Polskie prawo biblioteczne 1773-1990.* Wyd. 2 rozszerzone. Warszawa 1991.

Opracowania:

- L. Adamów: *Sieć biblioteczna w Polsce Ludowej i Siłach Zbrojnych PRL.* Warszawa 1974.
- J. Albrecht: *Generalny inspektor jazdy, gen. dyw. Roźniecki i jego lustracje pułków jazdy Księstwa Warszawskiego w 1808 r.* „Bellona”, 1922, z. 2, s. 118.
- H. Barycz: *Z epoki renesansu, reformacji i baroku.* Warszawa 1971.
- J. Bem: *O powstaniu narodowym w Polsce.* Warszawa 1958.
- C. Bloch: *Generał Ignacy Prądzyński 1792-1850.* Warszawa 1974.
- J. Bugajski: *Szkoła Aplikacyjna Artylerii i Inżynierii w Księstwie Warszawskim.* „Wojsko Ludowe”, 1959, nr 3, s. 46-47.
- L. Bystrzonowski: *O sieci strategicznej w Polsce.* „Trzeci Maj”, 1840, s. 62.
- W. Chocianowicz: *W 50-lecie Wyższej Szkoły Wojennej w Warszawie.* Londyn 1969.
- W. Chrzanowski: *O wojnie partyzanckiej.* Wyd. 2. Paryż 1835.
- J. Ciałowicz: *Od Kościuszki do Sikorskiego.* Kraków 1971.
- C. Clausewitz: *O wojnie.* Warszawa 1958.
- M. Czarnowska: *Ilościowy rozwój polskiego ruchu wydawniczego 1501-1965.* Warszawa 1967.
- [J. H. Dąbrowski]: *Beitrag zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794.* Leipzig 1796.
- M. Dąbrowski: *Praca kulturalno-oświatowa w armii rosyjskiej.* „Komunikat Oświatowy”, 1920, nr 4, s. 17-20.
- S. Dąbrowski, J. Walentyn: *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego i jego znaczenie dla działalności bibliotek wojskowych.* „Myśl Wojskowa”, R. 35, 1979, s. 61-68.
- E. Domański, A. Falińska, Z. Urbańska: *Biblioteka Naukowa Wojskowej Akademii Politycznej im. F. Dzierżyńskiego. Informator.* Warszawa 1967.
- Dwadzieścia lat Akademii Sztabu Generalnego.* „Myśl Wojskowa”, 1967, nr 12, s. 17-27.
- N. Gąsiorowska: *Wolność druku w Królestwie Kongresowym 1815 - 1830.* Warszawa 1916.

- J. Grycz: *Polska polityka biblioteczna w latach powojennych*. [W:] *Z zagadnień teorii i praktyki bibliotekarskiej* (Studia poświęcone pamięci Józefa Grycza). Wrocław 1961, s. 77-88.
- Z. Hendrys: *Z kroniki Akademii Sztabu Generalnego*. „Myśl Wojskowa”, 1972, nr 12, s. 69-85.
- E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka Wojskowa 1919-1932*. Warszawa 1966.
- Historia sztuki wojennej do roku 1939*. Pod red. P. A. Rotmistrowa. Warszawa 1967.
- Historia wojskowości polskiej*. Pod red. W. Biegańskiego, P. Stawckiego i J. Wojtasika. Warszawa 1972.
- J. Jakubowska: *Organizacja bibliotekarstwa naukowego i oświatowego Sił Zbrojnych PR. w latach 1919-1939*. „Roczniki Biblioteczne”, R. 8, 1964, nr 3-4, s. 409-439.
- H. Jomini: *Zarys sztuki wojennej*. Warszawa 1966.
- M. Kocójowa: *Potrzeby i oczekiwania w zakresie badań proweniencyjnych*. W: *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi*. Zeszyt specjalny: *Bibliologia dyscypliną integrującą*. Warszawa 1993, s. 329-336.
- A. Kolek, Z. Urbańska: *Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej*. „Przegląd informacyjno-dokumentacyjny”, 1993, nr 3, s. 5-14.
- K. Konarski: *Biblioteka Kwaternistrzostwa Generalnego Wojska*. Warszawa 1925.
- Korpus Kadetów Nr 2 w dziesiątą rocznicę istnienia. 1919/20-1929/30*. Chełmno 1930.
- E. Kozłowski: *Legion Polski na Węgrzech 1848-1849*. Warszawa 1983.
- E. Kozłowski, M. Wrzosek: *Dzieje oręża polskiego (963 - 1938)*. T. 1-2. Warszawa 1968-1973.
- Kronika CBW*. Warszawa 1967.
- Księga pamiątkowa 1830-29.XI-1930. Szkice z dziejów Szkół Piechoty Polskiej*. Ostrów-Komorowo 1930.
- J. M. Lech: *Stan badań nad historią książki polskiej 1850-1918*. „Przegląd Biblioteczny”, T. 42, 1974, s. 403-412.
- A. Lewak: *Polskie biblioteki naukowe zniszczone w 1939/44r.* „Kwartalnik Historyczny”, 1946, nr 3-4, s. 687-699.
- A. Lewak: *Sprawozdanie Biblioteki Muzeum Narodowego w Raperswilu (1919-1926)*. „Przegląd Biblioteczny”, 1927, s. 166-171.
- R. Lubaczewski: *Praca oświatowa w Wojsku Polskim*. [W:] *Sprawozdanie z Pierwszego Zjazdu Referentów Oświatowych. D.O.Gen. w Krakowie*. [Kraków 1920].
- M. Łodyński: *Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767-1794*. Warszawa 1930.
- M. Łodyński: *Polskie bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa*. Warszawa 1926.
- M. Łodyński: *Polskie biblioteki wojskowe*. „Bellona”, R. 5, 1922, t. 7, z. 1, s. 167.
- Z. Matuszak: *Geneza Akademii Obrony Narodowej*. Warszawa, Akademia Obrony Narodowej, 1993.
- L. Mierosławski: *Rozbiór krytyczny kampanii 1831 r. i wywnioskowane z niej prawidła do wojny narodowej*. T. 2. Paryż 1845.
- Z. Mierzwiński: *Generałowie II Rzeczypospolitej*. T. 1-2. Warszawa 1990-1995.
- M. Mlekicka, J. Wojakowski: *Stan i perspektywy badawcze w zakresie historii książki w Warszawie i na Mazowszu*. „Studia o książce”, T. 17, 1988, s. 35-53.
- K. Olejnik: *Rozwój polskiej myśli wojskowej do końca XVII wieku*. Poznań 1976.
- U. Paszkiewicz: *Księgozbiór Zygmunta Mocarskiego*. [W:] *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi*. T. 6. Warszawa 1981, s. 109-155.
- S. Piekarski: *Domy Żołnierza Polskiego*. Warszawa 1997.

- L. Podhorodecki: *Jan Sobieski*. Warszawa 1964.
Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967. Materiały z sesji naukowej odbytej w dniach 9-11.10.1967 r. Warszawa 1969.
- I. Prądzyński: *Czterej ostatni wodzowie polscy przed sądem historii*. Poznań 1865.
- I. Prądzyński: *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831* (przekład z francuskiego). Petersburg 1898.
- H. Radlińska: *Książka wśród ludzi*. Lwów [b.r.].
- L. Ratajczyk: *Historia wojskowości*. Warszawa 1980.
- S. Rosołowski: *Z dziejów kultury intelektualnej Wojska Polskiego*. Warszawa 1980.
- S. Rutkowski: *Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego*. Warszawa 1970.
- T. Siemaszko: *Zarys powstania i rozwoju polskiego szkolnictwa wojskowego (do 1939r.)*. Warszawa, Akademia Sztabu Generalnego WP, 1984.
- J. Sikorski: „*Księgi hetmańskie*” Stanisława Sawickiego na tle piśmiennictwa wojskowego w Polsce w XVI wieku. „*Studia i Materiały do Historii Wojskowej*”, 1966, t. 12, cz. 2, s. 45-58.
- J. Sikorski: *Polskie piśmiennictwo wojskowe od XV do XX wieku*. Warszawa 1991.
- J. Sikorski: *Zarys historii wojskowości powszechnej do końca wieku XIX*. Warszawa 1972.
- E. Słodkowska: *Problematyka badań nad historią książki polskiej XIX w.* „*Studia o Książce*”, T. 8, 1978, s. 69-79.
- E. Słodkowska: *Stan badań nad historią książki polskiej pierwszej połowy XIX w.* „*Przegląd Biblioteczny*”, T. 42, 1974, s. 391-400.
- J. Sokolnicki: *Lettre sur un pont militaire exécuté à Grodno sur Niemen en 1792*. Paris 1811.
- M. Soltys: *Praca kulturalno-oświatowa w formacjach wojskowych polskich w czasie wojny obecnej*. „*Komunikat Oświatowy*”, 1920, nr 3, s. 12-21.
- Z. Spieralski: *Jan Tarnowski 1488-1561*. Warszawa 1977.
- Sz. Starowolski: *Pobudka albo rada na zniesienie Tatarów perekopskich*. Kraków 1858.
- K. B. Stolzman: *Partyzantka, czyli wojna dla ludów powstających najwłaściwsza*. Warszawa 1959.
- R. Surgiewicz: *Zarys historii Akademii Sztabu Generalnego*. „*Wojskowy Przegląd Historyczny*”, 1966, nr 3, s. 3-40.
- J. Szczepaniec: *Drukarnia Mitzlerowska Korpusu Kadetów w Warszawie w latach 1778-1785*. „*Roczniki Biblioteczne*”, 1958, nr 1-2, s. 51-93.
- 60 lat Centralnej Biblioteki Wojskowej 1919-1979. Informator*. Warszawa 1979.
- Trzydzieści lat Akademii Sztabu Generalnego WP*. Warszawa 1977.
- J. Walenty: *Możliwości i warunki gromadzenia zbiorów w wojskowych bibliotekach naukowych i fachowych*. „*Myśl Wojskowa*”, R. 35, 1979, nr 12, s. 67-69.
- M. Wodzianowska: *Stan bibliotek polskich*. „*Przegląd biblioteczny*”, R. 15, 1947, s. 15.
- K. Wojakowska: *Działalność biblioteczna Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie w latach 1906-1939*. [W:] *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi*. T. 6. Warszawa 1981, s. 73-108.
- J. Wojakowski: *Biblioteka Królewskiego Korpusu Kadetów w Warszawie*. Warszawa 1989.
- J. Wojakowski: *Kolekcja jako źródło historyczne*. [W:] *Ogólnopolskie seminarium i warsztaty na temat ochrony zbiorów zabytkowych w regionie. Cieszyn 20-22 września. Materiały*. Cieszyn 1995, s. 22-31.
- J. Wojakowski: *W sprawie edycji źródeł do historii książki polskiej*. [W:] *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi*. T. 7. Warszawa 1985, s. 61-65.
- Wojciech Górski i jego szkoła*. Warszawa 1982.

- J. Wojtasik: *Idea walki zbrojnej o niepodległość Polski 1864-1907*. Warszawa 1987.
Wojskowy Instytut Historyczny Ministerstwa Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej.
(Informator). [Warszawa 1996].
- J. Wysocki: *Kurs sztuki wojskowej*. Cz. 1-2. Paryż 1842.
- L. Wyszczelski: *Historia myśli wojskowej*. Cz. 1-3. Warszawa, Akademia Obrony
Narodowej, Warszawa 1992-1993.
- J. Zajaczek: *Histoire de la Révolution de Pologne en 1794*. Paris 1797.
Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864. T. 1-2. Pod red. J. Sikorskiego.
Warszawa 1965-1966.
- Zarys dziejów wojskowości polskiej w latach 1864-1939*. Pod red. P. Staweckiego.
Warszawa 1990.
- K. Zieliński: *Dwieście lat polskich bibliotek wojskowych*. „Bibliotekarz”, 1967, nr 11-12,
s. 322-326.
- K. Zieliński: *Z dziejów polskich bibliotek wojskowych (1767-1918)*. „Roczniki
Biblioteczne”, 1968, nr 1-4, s. 141-180.

